Elisabeta Polihroniade

64 premii de frumusețe în ȘAH

www.stere.ro

Elisabeta Polihroniade

64 premii de frumusețe în ŞAH

Elisabeta Polihroniade

64 premii de frumusețe în SAH

www.stere.ro

Coperta de ANDREI G. DAN

www.stere.ro

ISBN 973-41-0036-X

Elisabeta Polihroniade

64 premii de frumusețe în ȘAH

Prefața de PIUS BRÎNZEU

EDITURA SPORT-TURISM
București, 1990

www.stere.ro

Mamei mele,
cu dragoste și recunoștință

www.stere.ro

PREFAȚĂ

A scrie o prefață înseamnă, înainte de toate, a face o invitație la lectură. Cu acest gînd și într-o simbolică anticipare a succesului de care se va bucura — sînt convins — noul volum pe care Elisabeta Polihroniade îl oferă cititorilor, consider oportun să prezint pe scurt personalitatea acestei cunoscute sportive și ilustre condeiere în domeniul șahului.

Înzestrată cu aptitudini deosebite, Elisabeta Polihroniade s-a vădit din start ca un sclipitor talent la șah. Prin muncă îndîrjită și judicios îndrumată, a urcat pe scara ierarhiei sportive pînă la cele mai înalte trepte la care poate visa o jucătoare: titlul de campioană a țării, mare maestră internațională, maestră emerită a sportului. De-a lungul anilor și-a înscris în palmares numeroase victorii, nu numai individuale, dar și în calitate de componentă a echipei naționale sau olimpice. A contribuit astfel la succesele de răsunet ale șahului feminin — printre care în mai multe rînduri medaliile de argint la Olimpiade — și a cîștigat valoroase trofee în Europa, America și Australia.

Dar Elisabeta Polihroniade și-a depășit repede condiția de mare sportivă. A desfășurat și desfășoară în continuare o prodigioasă activitate publicistică în domeniul șahului. O dovedesc suita de lucrări monografice ca ȘAHUL PENTRU TOȚI, CAMPIONII DE ȘAH AI LUMII, OLIMPIADELE ÎN ALB ȘI NEGRU, MECIUL SECOLULUI FISCHER-SPASSKI (volum scris în colaborare), cît și munca de ziaristă și de redactor la televiziune. Prin toată această activitate multilaterală, în care meșteșugul se îmbină armonios cu știința, marea maestră Polihroniade se situează la un loc de frunte în grupul celor ce se străduiesc să promoveze mișcarea șahistă din țara noastră.

Volumul „64 premii de frumusețe în șah" cuprinde o serie de partide alese cu multă grijă din repertoriul atît de bogat al partidelor de mare frumusețe din șah. La o examinare mai atentă a lucrării se constată încă de la început preocuparea autoarei de a asigura operei o receptare cît mai largă din

partea cititorilor, prin îmbinarea armonioasă a laturii artistice cu cea instructivă a jocului de șah.

În orice artă, pe primul plan se află obiectivul de ordin estetic legat de receptare. Aceasta, în cazul șahului, nu necesită decît un minimum de cunoștințe de specialitate. O partidă frumoasă poate fi apreciată de oricine cunoaște regulile jocului, fără a avea o pregătire deosebită în domeniul esteticii. De aici, accentul important pus încă de la început asupra subiectivului, în relația dintre operă și cititor. Chiar și titlurile capitolelor ce se succed sînt prezentate sub formă de metafore. Partidele încîntă, iar emoția pe care o provoacă este percepută cu intensitate de receptor, fie el un simplu amator ori un sportiv avansat. Așa stînd lucrurile, chiar dacă șahul nu poate fi asimilat cu o artă — arta prin definiție urmărind producerea de valori estetice — în schimb, prezintă o latură artistică reliefată pregnant în lucrare. Iar ceea ce impresionează și mai mult este faptul că actul de creație în șah se realizează pe loc, în timp extrem de limitat uneori și fără posibilități de retușare. O excepție o constituie doar șahul artistic, unde compozitorii de studii sau probleme își pot alege condițiile de lucru, fără a fi presați de timp și dispunînd de posibilități multiple de reluare. Compozițiile realizate astfel sînt opere de artă pură, asimilabile cu acelea ale unui pictor sau sculptor.

Pe plan sportiv, însă, șahul a devenit astăzi o adevărată știință, elocvente în acest sens fiind comentariile ce însoțesc partidele. Preocupată de instruirea cititorilor, marea maestră Polihroniade precizează semnificația mutărilor, explică tematica combinațiilor, iar pentru o mai bună înțelegere exemplifică fiecare temă cu mai multe partide. În acest mod, lucrarea se constituie într-un valoros mijloc de ridicare a măiestriei sportive pentru cei ce o studiază. Pe de altă parte, în comentarii sînt incluse citate aparținînd corifeilor șahului, unele de ordin tehnic, altele menite să-i înfățișeze în miniaturale schițe de portrete literare. Sînt tot atîtea digresiuni care fac lectura mai plăcută, conferind lucrării o incontestabilă valoare instructiv-educativă.

Despre noul volum și despre marea maestră Polihroniade s-ar putea spune încă multe. Nu pot însă încheia fără a menționa, pe lîngă celelalte calități, și dragostea ei statornică pentru șah, care a făcut-o să se întreacă mereu pe sine și să realizeze o operă apreciată numai la superlativ.

PIUS BRÎNZEU

Membru corespondent al Academiei Române

CUVÎNT ÎNAINTE

„El nu joacă, el pictează, este un adevărat Rafael".

IVAN TURGHENIEV

Cuvintele pline de admirație ale marelui scriitor, el însuși un iubitor al sportului minții, erau adresate unuia dintre cunoscuții campioni de șah. De ce atîta încîntare pentru un simplu joc?... Da, dar un joc al inteligenței, care înmănunchează deopotrivă sportul, știința, arta... și poate tocmai în aceasta constă frumusețea fără seamăn, plină de forță și descoperiri nebănuite ale tainelor gîndirii. Șahul, al cărui studiu pur științific este supus rigorilor cercetării sistematice, formează caracterele în focul luptei sportive, al celei mai frumoase și spirituale întreceri, generînd trăiri estetice și emoționale la cele mai înalte voltaje. Nu este exagerată afirmația că, privind „Gioconda" lui Leonardo da Vinci, ascultînd „Sonata lunii" a lui Beethoven sau urmărind o partidă a lui Kasparov, poți încerca emoții și satisfacții estetice asemănătoare. Așa cum creațiile de geniu din patrimoniul culturii universale dăinuiesc secole, spre încîntarea generațiilor, tot astfel și partidele din tezaurul șahist sînt „nemuritoare" sau „mereu tinere", străbat timpul și spațiul, poartă în ele încărcături emoționale cu largi rezonanțe în plan estetic. Pentru a înțelege frumusețea unei partide de șah nu este neapărat necesar să fii un mare jucător, după cum, asemenea iubitorului de muzică, pentru a asculta și îndrăgi o partitură celebră, nu este obligatoriu să fii compozitor! Desigur, fiecare din cele șapte arte, fie muzică, pictură, literatură etc., are norme și forme de exprimare specifice. Un limbaj specific are bineînțeles și șahul! În plus, o partidă se naște în plină bătălie a întrecerilor, a competițiilor și campionatelor, în coliziunea produsă de propriile sentimente, gîndire, voință și cele ale adversarului, prezent și el cu întregul său bagaj de cunoștințe și calități sau defecte care pun probleme ce trebuie rezolvate pe loc. De aici și impresia de miniatură a vieții pe care o lasă partida de șah. Avem în vedere nu numai acțiunea pieselor pe tabla cu pătrate albe și negre, ci și caracterul complex al luptei dintre două personalități. Grăitoare în acest sens este afirmația lui Cervantes, autorul celebrului „Don Quijote", „șahul este viață", sau aceea a lui Anatoli Karpov „șahul este viața mea". În orele de joc, de concurs, șahistul trăiește cu încordare și pasiune, mutare după mutare, bucuria atingerii țelului propus sau (de cîte ori!) durerea aproape fizică a unei singure mutări nesocotite, care face să se năruie speranțe, dorințe, ore de muncă... Este dulceața și amărăciunea vieții sale.

Șahul, ca proces de creație și trăire în fața tablei cu 64 de pătrățele, include în sine o gamă variată de aspecte care, prin scop, finalizare și armonie, constituie una dintre cele mai minunate forme ale culturii

justifică din plin spusele marelui gînditor francez Voltaire: „Șahul face cinste spiritului omenesc". O altă caracteristică a șahului constă în aceea că partidele sînt create în condițiile în care sute și sute de spectatori le urmăresc și reacționează prompt prin murmure, exclamații sau aplauze, sala trăiește alături de șahiști tensiunea și emoțiile luptei. Cele mai bune, mai frumoase partide sînt apoi premiate, publicate și redate marelui public.

Istoria șahistă cunoaște partide ca Anderssen — Kieseritsky sau Anderssen—Dufresne, care au fost puse și răspuse pe tablă și care, datorită frumuseții și originalității combinațiilor, au primit, din partea celor ce iubesc arta Caïssei (zeița șahului), denumirea de „partidă nemuritoare" sau „partidă mereu tînără". Deși sînt cunoscute și arhicunoscute, le vom reaminti pe scurt cititorilor noștri în rîndurile următoare.

Londra, 1851. Anderssen-Kieseritsky (Gambitul regelui): **1.e4 e5 2.f4 e:f4 3.Nc4 Dh4+ 4.Rf1 b5 5.N:b5 Cf6 6.Cf3 Dh6 7.d3 Ch5** (Amenință directă 8...Cg3+) **8.Ch4! Dg5 9.Cf5 c6 10.g4 Cf6** (Acceptarea de către negru a mutărilor 10...c:b5 și 11...g:h5 ar fi dat avantaj albului) **11.Tg1! c:b5 12.h4 Dg6 13.h5 Dg5 14.Df3** (Se amenință 15.N:f4 cu cîștigul damei) **14...Cg8** (Neplăcut, dar necesar. Nu se vede o altă cale pentru salvarea damei) **15.N:f4 Df6 16.Cc3 Nc5 17.Cd5!!** (Începutul combinației „nemuritoare"; dama neagră este ademenită spre cîștig de material, fiind astfel îndepărtată de la apărarea propriului rege) **17...D:b2** (Nu a rezistat tentației) **18.Nd6!!** (Genialitatea acestei mutări a fost unanim recunoscută. Albul lasă la discreția negrului ambele turnuri. Poziția ilustrată în diagramă a fost amplu comentată de mulți mari maeștri, iar partida, în ansamblu, a fost analizată în detaliu în lucrarea „Campionii de șah ai lumii", E. Polihroniade, Edit. Sport-Turism, 1980. Vezi diagrama) **18...D:a1+ 19.Re2 N:g1** (Negrul este prea lacom. Mult mai tîrziu, R. Reti a arătat că 19...Db2, în locul mutării din text, ar fi salvat partida. Deși sacrificiile albului nu au fost, din punct de vedere șahist (matematic), strict corecte, combinația de mat, respectiv „tabloul" conceput de Anderssen rămîne genial) **20.e5!** (Cheia întregii combinații, pe care Anderssen a văzut-o cu mult timp înainte. Această mutare închide diagonala a1—h8 și amenință mat) **20...Ca6 21.C:g7+ Rd8 22.Df6+** (O încununare a acestei excepționale serii de mutări) **22...C:f6 23.Ne7** mat. Prin ingeniozitatea și frumusețea ideii de mat, partida „nemuritoare" a stîrnit admirația și interesul a mii de iubitori ai șahului. Șahiști de mare renume, ca Steinitz, Falkbeer, Cigorin ș.a., au dedicat ore, zile și săptămîni de muncă pasionată studiilor și analizelor amănunțite asupra acestei partide.

Un alt exemplu asupra căruia am dori să ne oprim este partida Anders-

sen-Dufresne, Berlin, 1852 (Gambitul Evans): **1.e4 e5 2.Cf3 Cc6 3.Nc4 Nc5 4.b4 N:b4 5.c3 Na5 6.d4 e:d4 7.0—0 d3 8.Db3 Df6 9.e5 Dg6 10.Te1 Cge7 11.Na3 b5** (Negrul se decide să dea înapoi unul din cei doi pioni pentru a reduce din avansul de dezvoltare al albului) **12.D:b5 Tb8 13.Da4 Nb6 14.Cbd2 Nb7 15.Ce4 Df5 16.N:d3 Dh5 17.Cf6+ g:f6 18.e:f6 Tg8** (Negrul pregătește contraofensiva) **19.Tad1** (Vezi diagrama) **19...D:f3** (În poziția din diagrama acestei partide „mereu tînără" sau, cum a denumit-o mai poetic Steinitz, „trandafirul din cununa de lauri", mutarea din text a stîrnit multe comentarii, chiar critici; astfel, se afirma că după 19...T:g2, Dufresne ar fi putut cîștiga, iar combinația finală care a făcut faimă acestei partide nu ar mai fi fost posibilă. După analizele lui Steinitz și Zukertort, partida a fost analizată cu multă atenție și de către Em. Lasker care a demonstrat că nu este bine 19...T:g2 deoarece urmează 20.R:g2 Ce5 21.Ne4. În anul 1898, Lipke a propus 19...Tg4, atacînd dama și eliberînd cîmpul g8 pentru o eventuală retragere a regelui negru. Lasker a analizat și această mutare: „în acest caz, albul ar fi fost obligat să renunțe la combinația pe care a efectuat-o în partidă și să continue lupta care însă acum devenea dificilă, deoarece la 20.Ne4 negrul ar fi putut răspunde cu 20...d5, iar la retragerea damei albe, negrul ar fi putut începe contraatacul prin 20...Tg2". Lasker însă a scăpat din vedere propunerea unui amator de șah din Islanda, Bergsson, care a redeschis, după zeci de ani, „dosarul" partidei mereu tinere și care la 19...Tg4 a recomandat 20.Nc4, în loc de 20.Ne4. După 20...T:g2 sau 20...d5 victoria nu poate fi decît de partea albului. Singura mutare care mai poate da speranțe negrului este 20...Rf8 la care Bergsson continuă analiza sa: 21.T:e7 C:e7 22.N:e7 Rg8 23.N:e7+ R:f7 24.D:g4 D:g4 25.Ce5+, dar cîștigul albului în această variantă nu este foarte clar). Partida a continuat genial: **20.T:e7+ C:e7 21.D:d7+!! R:d7 22.Nf5+! Re8 23.Nd7+** cu mat la mutarea următoare. Comentînd finalul acestei partide, Cigorin a afirmat că a asistat la „una dintre cele mai strălucite combinații întîlnite vreodată în partidele marilor jucători".

Cele două exemple celebre ilustrează mai bine decît altele valențele emoționale și estetice ale creației șahiste, frumusețea trainică inegalabilă, chiar și atunci cînd se abate de la rigurozitate și, de ce nu, de la rigiditatea exactității. Sînt frumoase prin triumful omenescului, al trăirii intense, prin fantezia înaripată care a uitat de calculul precis, demn de sofisticatele mașini moderne, al mutărilor și variantelor. Sînt o încîntare prin strălucirea uimitoare a invenției, tulburătoare și superioară albului uneori monoton al perfecțiunii programate. Sînt „...o poezie, poezia luptei, a minții și a voinței" (Pablo Neruda).

CELE MAI FRUMOASE DINTRE CELE MAI FRUMOASE!

Pentru prima oară în istoria milenară a şahului s-a vorbit despre instituirea premiului de frumuseţe pentru cea mai bună partidă la turneul internaţional de la New York din 1876, organizat de ziarul „New York Clipper" şi găzduit de Cafeneaua Internaţională din acest oraş. Proprietarul cafenelei, M. Lieder, el însuşi un bun jucător de şah, a hotărît să doteze turneul cu o cupă de argint pentru cea mai bună partidă jucată. La turneu au participat, printre alţii, americanii Baird, Delmar, Mac Cutcheon şi englezii Bird şi Mason. Partida premiată a fost denumită „Cavalerii Apocalipsului".

1. *Bird-Mason*, Apărarea franceză: **1.e4 e6 2.d4 d5 3.Cc3 Cf6 4.e:d5 e:d5 5.Cf3 Nd6 6.Nd3 0-0 7.0-0** (O variantă care a fost jucată mult în Europa şi în special la turneul internaţional de la Viena din 1873, la care au participat cei doi adversari, acum în vizită în Statele Unite) **7...h6?** (O mutare fără scop, care slăbeşte flancul regelui. În această poziţie, mutările recomandate sînt 7...Ng4, 7...c6, 7...Cc6) **8.Te1 Cc6 9.Cb5 Nb4** (Mutare aparent bună, care evită schimbul nebunului de cîmpuri negre. Era însă preferabilă abandonarea nebunului, jucîndu-se 9...Ce7, urmat de 10...Nf5 pentru anihilarea nebunului periculos al albului din d3) **10.c3 Na5** (Iese complet din joc) **11.Ca3 Ng4?!** (Din nou, negrul nu sesizează că locul nebunului este la f5) **12.Cc2** (Repliere rapidă) **12...Dd7 13.b4 Nb6** (Pasivitate totală. Unul dintre comentatorii mai spirituali ai acestei partide, francezul François Le Lionnais, face următoarea comparaţie referindu-se la nebunul din b6: „este la fel de util ca o lunetă astronomică a cărei lentilă este acoperită") **14.b3** (Respingere sistematică pe ambele flancuri, pentru deconcertarea figurilor negre) **14...Nh5 15.Ce3! Tfe8 16.b5 Ce7 17.g4 Ng6 18.Ce5 Dc8 19.a4! c6 20.b:c6 b:c6 21.Na3** (Ultima piesă a albului este adusă în joc) **21...Ce4** (Optimismul negrului nu este justificat. Situaţia ar fi fost uşurată,

într-o oarecare măsură, prin schimbul nebunului din d3 cu nebunul din g6) **22.Dc2 Cg5** (În disperare de cauză, negrul se decide să contraatace) **23.N:c7 T:c7 24.N:g6 f:g6 25.D:g6 C:h3+ 26.Rh2 Cf4 27.Df5!** (În plin atac, albul propune schimbul damelor care ar fi dus, în cazul acceptării, la o poziție total compromisă pentru negru) **27...Ce6** (Ce s-ar fi întîmplat, totuși, după 27...D:f5? Ar fi început cavalcada: 28.C:f5 Tc7 29. C:c6! T:c6 30.Ce7+ urmat de 31.C:c6 cu cîștig) **28.Cg2 Dc7** (Imobilizează calul din e5, împiedică înaintarea a5 și eliberează calea turnului din a8 care vizează cîmpul f8) **29.a5!** (Și totuși! Albul sacrifică pionul, demonstrînd că măsurile de precauție luate de negru nu au fost suficiente) **29...N:a5 30.T:a5!!** (Surpriză și mai mare! Scopul sacrificiilor de pion și turn este de a îndepărta dama de pe diagonala neagră, pentru a elibera astfel calul din e5. Vezi diagrama)

30...Tf8 (La 30...D:a5 ar fi cîștigat 31.Cg6) **31.Ta6!!** (Un splendid și surprinzător sacrificiu de damă, care scoate în evidență slăbiciunile strategice din poziția negrului, mult mai grave decît inferioritatea materială — temporară — a albului) **31...T:f5 32.g:f5 Cd8 33.Cf4 De8 34.Cfg6 Te8** (Figurile negrului sînt constrînse la retragere) **35. C:e6!** (Un nou sacrificiu care, din punct de vedere psihologic, este pe deplin justificat. Negrul este hărțuit continuu. Vezi diagrama) **35...Dc7** (În poziție

grea, posibilitatea de a greși este mai mare. Nu ar fi fost bine 35... D:a6 din cauza 36.T:e8 urmat de mat. Nu merge nici 35...T:e1 după care 36.Ce7+ ar fi capturat dama. Obosit însă, negrul scapă din vedere singura posibilitate ce i-ar fi ameliorat situația precară: 35... C:c6 urmat de 36.T:e8 D:e8 37. T:c6 Rf7) **36.Cce5 D:e3** (Dama neagră întreprinde un raid în speranța unei salvări miraculoase) **37.Te3 Dd2 38.Rg2 D:d4** (Dama neagră cîștigă pionul d4, domină centrul tablei, dar va asista neputincioasă la dezastrul care se va abate asupra regelui negru) **39.f6!** (Înaintarea decisivă) **39...g:f6 40. T:f6 Ce6 41.Tg3** (Activizare la maximum a tuturor figurilor) **41...Cg5** (O încercare palidă de contraofensivă) **42.Cg4! Rg7 43.**

Cf4 (Caii albi își interpretează magistral rolul) **43...De4+ 44.Rh2 Ch7** (La 44...Cf3+ ar fi urmat 45.T:f3 D:f3 și 46.Ch5+ cu cîștigul damei) **45.Ch5+ Rh8 46.T:h6** (Amenință 47.C5f6 cu deznodămînt fatal) **46...De2 47.C5f6** (Totuși) **47...Te7 48.Rg2** (Eliberează calul de la apărarea pionului f2) **48...d4** (Speranțe deșarte) **49.Ce5!** (Amenință simplu și brutal 50.Tg8 mat) **49...De8 50.Cg6+** și negrul cedează deoarece după 50...Rg7 ar fi urmat 51.C:e7+ R:h6 52.C:c8. A fost o demonstrație magistrală a colaborării figurilor ușoare, în special a celor doi cai albi împotriva damei. De altfel, același comentator francez citat mai sus intitulează partida „Cavalerii Apocalipsului", titlu inspirat tocmai de manevrele ingenioase și eficace ale cailor.

Începînd, așadar, cu anul 1876 se atribuie premii de frumusețe sporadic, în funcție de organizatori, de donatori, care pot fi diferite publicații de tiraj, instituții (chiar guverne, în dorința de a încuraja activitatea șahistă), persoane particulare. Crește regularitatea decernării premiilor de frumusețe o dată cu turneul de la Hastings (Anglia) 1895, dată după care aproape toate turneele sînt prevăzute cu asemenea distincții. Valoarea premiilor depinde, evident, de generozitatea donatorilor și de importanța competițiilor. Ele consistă în obiecte de artă, cărți sau sume de bani. Se cunosc turnee (devenise o modă) în care era o adevărată abundență de premii: șapte premii la Teplitz-Schönau 1922 și la Moscova 1935, opt premii la Karlsbad 1923 și la Semmering 1926, nouă premii la Monte Carlo 1932, 10 premii la Marienbad 1925, 12 la Ostende 1905, 15 la Ostende 1906 și 16 la Karlsbad 1929, acestea din urmă deținînd și recordul de premii acordate într-un singur turneu. Premii numai pentru cele mai frumoase partide s-au decernat pînă în anul 1899 cînd, pentru prima dată, s-a făcut distincția între o partidă frumoasă, strălucitoare și o partidă corectă. La turneul de la New York din 1889 s-au instituit două premii: unul pentru cea mai frumoasă partidă, cîștigată de Pollock contra lui Weiss, și al doilea pentru cea mai bună partidă, cîștigată de Gunsberg împotriva lui Mason. Mai tîrziu, premiile s-au diversificat și au apărut premii pentru cel mai bun final, pentru cea mai bună realizare strategică, pentru cel mai frumos atac la rege, pentru cea mai frumoasă combinație, pentru cea mai bună partidă într-o anumită deschidere fixată la începutul turneului etc. Și nu putem să nu amintim de un concurs original organizat în anul 1906 de jurnalul „Hampstead and Highgate Express" pentru cea mai frumoasă partidă imaginară. Donatori ai premiului erau J. Wood, director al ziarului și cunoscut problemist și M. J. Mayer, redactorul rubricii de șah a ziarului. Regulamentul preciza: „Fiecare parte trebuie să se străduiască să joace mai bine decît cealaltă parte, iar valoarea partidei va scădea dacă victoria va fi consecința unor mutări slabe sau pur și simplu rele". Partidele nu trebuiau să depășească 40 de mutări și erau acceptate și remizele. De remarcat că nici unul din marii jucători ai vremii

nu s-a gîndit să participe la un astfel de concurs, o adevărată joacă de copii mari. Au luat parte la acest concurs cîțiva amatori englezi și francezi. Premiul I a fost cîștigat de Dale, premiul al doilea, *ex-aequo*, a fost împărțit între Miss Millar și problemistul francez Edouard Cavrel. S-au mai atribuit și trei mențiuni. Această experiență a rămas însă unică.

Frecvența premiilor de frumusețe a crescut din ce în ce mai mult, astfel că în zilele noastre aproape că nu există mare jucător care să nu fie posesor al unui premiu de frumusețe, deși nu totdeauna cei mai puternici jucători obțin premiile pentru cele mai frumoase partide. În acest sens trebuie făcută distincția între geniul creator care poate furniza o partidă excepțională, total ieșită din comun, și energia combativă a campionului capabil de efortul imens, susținut, care îi aduce victorie după victorie. În paginile cărții de față ne vom ocupa de acele partide strălucitoare — indiferent de autorii lor — distinse cu premii de frumusețe, desigur nu de toate, pentru că ar fi prea multe, ci doar de „pietrele prețioase" ale „bijuteriilor".

„KOH-I-NOOR"-UL OLANDEZ

La turneul de la Amsterdam din anul 1889, cea mai interesantă partidă a fost aceea dintre Emanuel Lasker și J. H. Bauer. Partida avea să conducă, prin inventivitate, la o poziție devenită clasică și care de atunci a inspirat pe mulți dintre marii șahiști, ea fiind o lecție foarte prețioasă. O vom reda în rîndurile următoare, însoțită apoi de exemple furnizate de „epigonii" săi.

2. *Em. Lasker — J.H. Bauer*, Deschiderea Reti: **1.f4 d5 2.c3 Cf6 3.b3 e6 4.Nb2 Nc7 5.Nd3 b6 6.Cf3 Nb7 7.Cc3 Cbd7 8.0-0 0-0 9.Ce2 c5** (Acum ar fi fost momentul ca prin 9...Cc5 negrul să elimine periculosul nebun din d3) **10.Cg3 Dc7 11.Ce5 C:e5 12.N:e5 Dc6** (Amenință înaintarea c4) **13.De2 a6 14.Ch5!** (Albul a trecut la acțiuni radicale: slăbirea flancului regelui și eliminarea apărătorilor posibili) **14...C:h5 15.N:h7+!!** (Primul sacrificiu tematic! Vezi diagrama) **15...R:h7 16.D:h5+ Rg8 17.N:g7!!** (Al doilea sacrificiu tematic. În fața amenințării de mat, uluit de

loviturile directe, negrului nu-i rămîne altceva de făcut decît să se supună soartei) **17...R:g7 18. Dg4+ Rh7 19.Tf3 c5** (Unica posibilitate de a mai prelungi agonia) **20.Th3+ Dh6** (Speranță deșartă)

21.T:h6+ R:h6 22.Dd7 Nf6 23. D:b7 Rg7 (În continuare, cîştigul va fi o simplă formalitate, realizarea avantajului material nemaipunînd probleme) **24.Tf1 Tab8 25. Dd7 Tfd8 26.Dg4+ Rf8 27.f:e5 Ng7 28.e6 Tb7 29 Dg6 f6 30.T:f6+** (Se dezlănţuie un adevărat uragan) **30...N:f6 31.D:f6+ Re8 32. Dh8+ Re7 33.Dg7+ R:e6 34.D:b7 Td6 35.D:a6 d4 36.e:d4 e:d4 37.h4 d3 38 D:d3** şi negrul a cedat.

Redăm în continuare patru exemple care ilustrează poziţii survenite în diferite partide ale altor autori, desfăşurate la distanţe în timp, dar care şi-au găsit rezolvarea inspirată din „partida-mamă" Lasker — Bauer. Să le privim cu atenţie.

Exemplul 1: partida Nimzovici — Tarrasch, Petersburg, 1914 — Alb: Rg1, Dd1, Ta1, Tf1, Nb2, Nd3, Cd2, Cf3, p.a2, b3, d4, e3, f2, g2, h2. Negru: Rg8, De7, Ta8, Tf8, Nb7, Nd6, Cc6, Cf6, p.a7, b6, c5, d5, f7, g6, h7, a derivat din Gambitul Damei refuzat, după mutarea a 13-a a albului; de menţionat că fiecare parte are planul său bine construit. Forţele sînt astfel concentrate, încît cei doi jucători vizează atacarea regelui advers. Dacă examinăm cu atenţie poziţia, constatăm similitudinea cu partida Lasker-Bauer dar privită din punctul de vedere al negrului. Rămîne de văzut cum a prins viaţă geniala idee a fostului campion mondial, de altfel unul din marii filosofi ai şahului) **13... Tad8** (Cu intenţia de a instala în condiţii satisfăcătoare calul din f6 pe cîmpul e4) **14.d:c5** (Deschide diagonala mare a1—h8 în vederea unui eventual atac, însă cedează securitatea centrului său) **14...b:c5 15.Nb5** (Cei doi pioni ai negrului, c şi d, pot fi tari prin mobilitatea lor, „un centru mobil capabil să înainteze este o armă teribilă" — Nimzovici —, dar pot fi şi slabi dacă se realizează dizlocarea lor; de aceea, mutarea Nh5 urmăreşte schimbul pe cîmpul c6 şi apoi înaintarea pionului b4) **15...Ce4** (Combate planul albului. Dacă 16.N:c6 N:c6 17.b4, negrul ar continua cu 17...Nb5 18.b:c5 C:c5 19.Te1 Cd3 şi albul pierde o calitate. Aşadar, duelul intenţiilor în această fază a fost cîştigat de negru) **16.N:c6 N:c6 17.De2 C:d2!** (Aparent, fără logică, schimbă calul dominant din e4 pe calul lipsit de perspectivă din d2. Sensul deciziei este însă de a elibera nebunul din c6) **18.C:d2 d4 19.e:d4 N:h2+!!** (Primul sacrificiu tematic. Vezi diagrama) **20.R:h2** (Obligatoriu. La 20.

Rh1 Dh4 cîştigă rapid) **20...Dh4+ 21.Rg1 N:g2!!** (Al doilea sacrificiu laskerian) **22.f3** (După 22. R:g2 Dg4+ 23.Rh1 Td5 24.d:c5 albul pierde) **22...Tfe8 23.Ce4 Dh1+ 24.Rf2 N:f1** (Nebunul nu poate fi luat) **25.d5** (Redeschide

marea diagonală) **25...f5 26.Dc3** (Albul nu ar avea nevoie decît de un singur tempo de respiro pentru a da, la rîndul său, matul mult visat) **26...Dg2+ 27.Re3 T:e4+!** (Loviturile sînt dure) **28.f:e4** (După această mutare urmează un mat în trei mutări: 28...Dg3+ 29.Rd2 Df2+ 30.Rd1 De2 mat, deşi Tarrasch jucînd **28...f4+** a conceput un alt mat în cinci mutări: **29.R:f4 Tf8+ 30.Re5 Dh2+ 31.Re6 Te8+ 32.Rd7 Nb5** mat; mai lung, dar mai frumos.

Exemplul II a fost furnizat de partida Alehin-Drewitt, jucată în turneul internaţional de la Portsmouth, 1923, în Gambitul Damei; după 19 mutări s-a ajuns la poziţia din diagramă — Alb: Rg1, Dd1, Tf3, Nb2, Nd3, Cd2, p.e3, f4, g2, h2. Negru: Rg8, De7, Td8, Nb6, Nc6,

p.a7, d5, d7, e6, f7, g7, h7. Albul are o piesă pentru trei pioni, avanr taj pentru realizarea căruia i-a trebui timp. Alehin însă, prin ideea analizată mai înainte, tranşează rapid victoria în favoarea sa: **20.N:h7+ R:h7** (Dacă 20...Rf8 atunci decide al doilea sacrificiu 21.N:g7+) **21.Th3+ Rg8** (Altfel este mat în două mutări) **22.N:g7** după care negrul a cedat.

Exemplul III l-am întîlnit în partida Koltanowski—Defosse, jucată în campionatul naţional al Belgiei, la Gand, 1936. Alb: Rg1, Df3, Td1, Te1, Nc2, Ne5, p.a2, b2, c3, f2, g2, h3. Negru: Rg8, Dc7, Td8, Tf8, Nd6, Ne6, p.a7, b4, d5, f7, g7, h7. Poziţia a sur-

venit în Deschiderea pionului damei, varianta Colle, după a 21-a mutare a negrului. A urmat:) **22.N:h7+! R:h7 23.Db5+ Rg8 24.N:g7! R:g7** (Neacceptarea celui de-al doilea sacrificiu nu ar fi avut alt rezultat decît tot resemnarea) **25.Dg5+ Rh7 26.Td4 Nb2+ 27.Rb1 Df4** (Disperare) **28.T:f4 N:f4 29.D:f4 Tg8 30.Te5** şi negrul s-a recunoscut învins.

Exemplul IV. Parcurgînd anii, ajungem în 1983, la turneul de la Niksici—Iugoslavia, organizat cu prilejul celei de-a 60-a aniversări a marelui maestru Svetozar Gligorici, liderul necontestat al şahului iugoslav pe parcursul mai multor ani. La turneu au participat personalităţi prestigioase din

elita şahului mondial, printre care şi cel ce avea să fascineze lumea şahistă prin stilul său, tînărul „luceafăr" din Baku, Garri Kasparov, care, de altfel, a şi cîştigat strălucit turneul cu 11 puncte din 14 posibile, cu două mai mult decît cel de-al doilea clasat, marele maestru danez Bent Larsen, uimindu-şi adversarii şi pe toţi iubitorii şahului. Era pentru prima oară cînd se vedea limpede un „pericol" pentru Anatoli Karpov, a cărui coroană de campion mondial începea să se clatine. În acest turneu, Kasparov l-a întîlnit pe Lajos Portisch, într-o Indiană nouă, lăsîndu-ne în amintire o partidă de mare virtuozitate. Tema de realizare a avantajului şi, deci, de cîştig ne aminteşte de ideea lui Lasker. În poziţia din diagramă — Alb: Rg1, De2, Td1, Tf1, Nb2, Nd3, Cf3, p.a3, c3, d4, e3, f2, g2, h2. Negru: Rg8, Dc7,

Tc8, Tf8, Nb7, Ne7, Cc6, p.a7, b6, c5, e6, f7, g7, h7 — ultima mutare a negrului a fost **14...Dc7**, care a mai fost întîlnită într-o partidă anterioară, tot în 1983, la Plovdiv, între Polugaevski şi acelaşi L. Portisch. În continuare, albul a jucat 15.e4 şi peste numai cîteva mutări cei doi mari maeştri au convenit asupra remizei. Nu acelaşi lucru s-a întîmplat însă în partida Kasparov-Portisch. Albul, decis să joace la cîştig, a adus o noutate jucînd **15.c4!** (Aici, şahistul ungur a gîndit îndelung şi s-a decis să „mineze" centrul advers) **15...c:d4 16.e:d4** (Recunoaşteţi pionii c şi d — culori inversate — ai lui Tarrasch?) **16...Ca5 17.d5!** (Şi mutarea d4 din partida Nimzovici-Tarrasch deschide diagonala propriului nebun şi o închide, simultan, pe cea a adversarului) **17...e:d5 18.e:d5 N:d5 19.N:h7+ R:h7 20.T:d5 Rg8** (O retragere impusă de ameninţarea 21.De4+ Rg8 22.Th5. Dacă negrul ar încerca 20...Dc2, atunci 21.Td2 Dc5 22.Ce5 şi albul cîştigă. Iată ce povesteşte Kasparov despre acest moment al partidei: „Mă gîndeam... piesele albului ocupă poziţii ideale şi totuşi nu se vede nimic concret. Simt că trebuie să joc activ, dar cum? Să joc Cg5 sau Ce5? La g5 calul nu face nimic, la e5 mi-ar fi plăcut, dar ar fi împiedicat acţiunea nebunului din b2. Ce să mut? Nebunul? A, da, să-l sacrific!". Recunoaştem o nouă variaţiune pe aceeaşi temă, a lui Lasker) **21.N:g7** (Un sacrificiu poziţional, deoarece nu se vede un cîştig imediat deşi tirul susţinut al albului în atac trebuie să ducă la victorie) **21...R:g7 22.Ce5** (Acum, calul s-a instalat liniştit pe cîmpul dorit) **22...Tfd8** (În dorinţa legitimă de a schimba cît mai repede piesele active şi ameninţătoare ale albului) **23.Dg4+ Rf8 24.Df5 f6 25.**

Cd7+ T:d7 (Calul troian trebuie eliminat, altfel regele negru se va încîlci într-o plasă de mat) **26. T:d7 Dc5 27.Dh7 Tc7 28.Dh8+!** (Spulberă speranța negrului: 28. Td3? D:f2+ 29.R:f2 — la 29...T:f2 urma 30...Tc1+ și 31...Nc5+ — 29...Nc5+ 30.Rg3 T:h7 cu remiză) **28...Rf7 29.Td3 Ce4 30. Tfd1** (Aduce în focul luptei și ultima forță) **30...Ce5 31.Dh7+ Re6 32.Dg8+ Rf5 33.g4+Rf4 34. Td4+ Rf3 35.Db3+** și negrul cedează deoarece la 35...Dc3 urmează 36.Td3+ C:d3 37.T:d3+ D:d3 38.D:d3 R:g4 39.Dg3+ convingător.

„APLAUZE LA SCENĂ DESCHISĂ"

Una dintre partidele care au făcut înconjurul lumii, încă de la data producerii ei și pînă în zilele noastre, a fost, desigur, cea disputată de Steinitz și Bardeleben la turneul de la Hastings din 1895. S-a jucat în fața unei săli pline de spectatori, electrizați de senzaționalele mutări efectuate de Steinitz, în exclamațiile și aplauzele la scenă deschisă adresate virtuozității tactice și combinative etalate de părintele strategiei în șah. De altfel, partida s-a jucat normal pînă la mutarea a 25-a a albului, după care Bardeleben a părăsit sala de joc, în semn de protest față de entuziasmul zgomotos al sălii, și, lăsînd să-i meargă ceasul, a preferat să fie învins prin depășirea timpului de gîndire. Steinitz, marele Steinitz, nu a fost de acord cu soluția adoptată, cu reacția impulsivă a adversarului său, care nu a rezistat tensiunii din finalul partidei, a anunțat și apoi a demonstrat în fața întregii săli un mat forțat în 10 mutări!

3. *Steinitz—Bardeleben*, Hastings 1895, Partida italiană: **1.e4 e5 2.Cf3 Cc6 3.Nc4 Nc5 4.c3 Cf6 5.d4 e:d4 6.c:d4 Nb4+ 7.Cc3** (Nu este cea mai bună continuare, însă Steinitz, în urma unor îndelungi căutări, a ajuns la unele concluzii în ce privește multe variante ale deschiderilor moderne) **7...d5** (Negrul preferă căile mai cunoscute ale continuării din text decît lansarea pe o pistă necunoscută a analizelor prin capturarea pionului din e4) **8.e:d5 C:d5 9.0—0 Nc6 10.Ng5 Nc7 11.N:d5** (Avînd viziunea exactă a ceea ce se petrece pe tablă, a întîrzierii negrului în dezvoltare, Steinitz provoacă cu bună știință o serie de schimburi cu intenția de a reține cît mai mult regele advers în centrul tablei, pentru a-l supune apoi tirului pieselor grele albe) **11...N:d5 12. C:d5 D:d5 13.N:e7 C:e7** (Ar fi fost mai inspirată reluarea nebunului cu regele, în locul mutării de cal, dar cine renunță de bună voie la rocadă și acceptă nesilit să rămînă cu regele în centru?) **14.Te1** (Prima legare a regelui determinată de apărarea calului din e7) **14...f6** (Împiedică instalarea turnului pe cîmpul e5 și creează un eventual refugiu propriului rege)

15.De2 Dd7 (O pierdere de timp care îl va costa scump pe negru) **16.Tac1** (Albul și-a încheiat mobilizarea tuturor pieselor, regele este la adăpost și acum urmează declanșarea acțiunilor ofensive) **16...c6?** (O nouă pierdere de timp, care va face și mai spectaculos sacrificiul de pion al albului de la mutarea următoare) **17.d5!** (Un sacrificiu pozițional care corespunde întru totul principiilor strategice fundamentate de însuși Steinitz. Pentru pionul sacrificat albul va avea în schimb cîmpul d4, o veritabilă rampă de lansare pentru calul din f3, iar coloana deschisă îi va permite penetrația amenințătoare a turnului din c1. Vezi diagrama) **17...c:d5 18.Cd4**

(Conform planului enunțat) **18... Rf7** (O recunoaștere tîrzie, prea tîrzie a faptului că regele nu avea altă cale decît aceea de a rămîne în centru, unde urma să lupte pentru apărarea sa) **19.Ce6** (Ce poate fi mai supărătoare decît prezența acestui cal în „sufletul" pieselor negre; aceasta a fost posibilă numai datorită sacrificiului de pion de la mutarea a 17-a. Se amenință acum simultan pătrunderea pe cîmpul c7 a turnului și capturarea pionului din g7) **19...Thc8** (La 19... Cc6 albul ar fi continuat cu 20.Cc5 Dc8 21.C:b7! D:b7 22.De6+ Rg6 23.T:c6 D:b2 24.g4 Db7 25.Df5+ Rf7 — desigur, nu 25...Rh6, deoarece urma 26.Dh5 mat — 26. D:d5+ Rf8 27.T:f6+ și cîștigă) **20.Dg4 g6 21.Cg5+** (Calul din g5 nu poate fi luat deoarece se pierde dama din d7) **21...Rg8 22.T:e7!!** (Frumusețea acestei mutări constă în faptul că albul a lăsat toate piesele sale în priză: dama albă este atacată de dama neagră, turnul din c1 de cel din c8 care amenință mat într-o mutare, turnul din e7 este atacat de damă și rege, iar calul din g5 de pionul din f6. Cum va reuși albul să cîștige această poziție? Vezi diagrama)

22...Rf8 (Negrul sacrifică, la rîndul său, dama pentru a păstra în continuare amenințarea de mat într-o mutare. Dacă 22...R:e7 atunci 23.Te1+ Rd6 24.Db4+ Rc7 25.Ce6+ Rb8 26.Df4+ Tc7 27.Te1 și cîștigă. Sau dacă 22...D:e7 atunci 23.T:c8+ T:c8 24.D:a8 și din nou cîștigă) **23.Tf7+** (Bazat pe faptul că merge 23...D:f7 din cauza 24.T:c8+ cu cîștig) **23...Rg8** (Încearcă să se debaraseze de turnul sîcîitor) **24.Tg7+!!** (Încercă-

rile disperate ale negrului sînt inutile. Calculul variantei, după sacrificiul calității pe e7, a fost magistral !) **24...Rh8** (Unica speranță, deoarece, dacă ar fi revenit la f8, atunci ar fi cîștigat prin 25.C:h7+ R:g7 26.**D**:d7+) **25.T:h7+ !** și, așa cum am amintit, albul a cîștigat ca urmare a depășirii timpului de gîndire de către negru. Spre bucuria spectatorilor prezenți în sală și a tuturor iubitorilor de șah, Steinitz, acest mare gînditor, a anunțat mat forțat în 10 mutări. Dumneavoastră, stimați cititori, îl găsiți? Vezi diagrama). **25...Rg8**

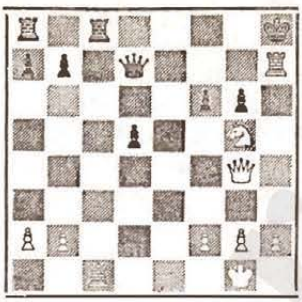

26.Tg7+ Rh8 (La 26...Rf8, la fel ca la mutarea a 24-a, Ch7+) **27.Dh4+ R:g7 28.Dh7+ Rf8 29. Dh8+ Re7 30.Dg7+ Re8 31.Dg8+ Re7 32.Df7+ Rd8 33.Df8+ De8** 34.Cf7+ Rd7 35.Dd6 mat.

DESCHIDERE SPRE VIITORUL DE ASTĂZI...

La răscruce de veacuri au trăit și activat doi dintre deschizătorii de drumuri ai șahului românesc: Adolf Albin (1848—1920), născut la București, unde a și tipărit în 1872 prima carte românească de șah cu litere latine. A participat la turnee de prestigiu: Hastings, Budapesta, Nürnberg, Berlin, Monte Carlo, Viena, New York, Buffalo etc. Printre învinșii săi se numără Mason, Marshall, Mieses, Steinitz, Vidmar, Ianowski, Pillsbury, Schlechter, Tarrasch, Grünfeld și alții. Este primul român care a jucat contra unui deținător al titlului de campion mondial, respectiv Emanuel Lasker, cu care a reușit o spectaculoasă remiză la Hastings în 1895. De la Albin ne-a rămas o variantă interesantă, în deschidere, numită Contragambitul Albin: 1.d4 d5 2.c4 e5 3.d:e5 d4.

Un alt mare deschizător de drum a fost elevul, prietenul și adversarul lui Albin, cunoscutul maestru George Marco, născut Marcu la Cuciurul Mare în 1863. O mare parte din viața sa a trăit-o la Viena unde a participat activ la viața șahistă. Aici a cîștigat marele turneu din 1895, iar în 1903 s-a clasat pe locul al treilea, după Cigorin și Marshall, dar înaintea lui Pillsbury, Maroczy, Mieses, Schlechter. Tot în capitala Austriei a fondat, în 1898, revista „Wiener Schachzeitung", publicație de mare prestigiu, al cărei redactor a fost pînă în 1914.

Cu toate că a trăit și activat departe de patrie, George Marco a purtat în suflet permanent dragostea și atașamentul pentru neamul său. Una dintre dovezi poate fi considerată și rubrica de șah pe care a inaugurat-o în coloanele ziarului „Românul" din Arad, în primăvara anului 1911, din

a cărei avancronică spicuim următoarele: „... Numărul sachistilor a crescut și prestațiunile moderne întrec cu mult pe cele din trecut. Avem un număr considerabil de maeștri și drept că ei n-au fost primiți la nici o curte, nici nu li s-au oferit distingeri ori măcar premii Nobel, dar activitatea lor este urmărită cu interes de întreaga lume cultă. Este natural deci, ca și noi Românii, să cultivăm arta jocului de sach".

Ceea ce noi, românii, facem mai ales astăzi în epoca deschisă tuturor posibilităților.

Erudiția și talentul publicistic ale lui George Marco erau larg apreciate și recunoscute, iar aspectul său fizic plăcut și carura atletică i-au adus apelativul metaforic de „cel mai tare" dintre toți maeștrii vremii. Înainte de a reda pe larg una dintre partidele sale laureate, ne vom opri cîteva momente asupra unei poziții din partida Mieses-Marco, de la Viena din 1903, distinsă cu premiul de frumusețe oferit de bancherul A. Rotschild (Vezi diagrama).

Cu piesele negre, compatriotul nostru a decis partida în favoarea sa, astfel: **19...Nd6!!** (Un sacrificiu frumos, profund motivat) **20. Dd2** (Albul nu acceptă sacrificiul pentru că la 20.D:d6 ar fi amenințat 20...Cf2+ 21.T:f2 D:f2 sau 20...Rg1 21.Ch3+ Rh1 22.Dg1 +!! T:g1 23.Cf2 mat) **20...C:h2 21. Tf6 Cf3!!** și albul a cedat deoarece nu poate para cele două amenințări de mat.

4. *Marco—Burn*, Viena 1898, Apărarea franceză: **1.e4 e6 2.d4 d5 3.Cc3 Cf6 4.Ng5 Ne7 5.e5 Cfd7 6. N:e7 D:e7 7.Cb5 Dd8** (O retragere recomandată de Alapin. Ar fi fost desigur mai bine 7...Cb6) **8.c3 a6 9.Ca3 c5 10.f4 Ce6 11.Cf3 b5** (Negrul mărturisește intenții agresive mai repede decît ar fi fost de așteptat) **12.Ce2 c4** (Negrul renunță prematur la tensiunea în centru, lăsînd soarta partidei doar pe seama atacului de pioni pe flancul damei) **13.Ne2 0—0 14.0—0 Cb6 15.Dd2 a5 16.Ce3 Ta7 17.Tae1 f6** (După ce ambele părți și-au pregătit planurile de atac, negrul, prea optimist, preferă mutarea din text în locul celei denumită „frînă" de către comentatori: 17...f5) **18.Nd1 Nd7 19.Nc2** (Nebunul își regăsește locul) **19...Ne8** (Într-o partidă anterioară Marco—Zinkl, jucată la Berlin în 1897, s-a continuat cu 19...f:e5, ceea ce a fost mai bine) **20.e:f6 g:f6** (Dacă 20... D:f6 21.Cg5 g6 22.Cg4 și albul cîștigă) **21.Cg4 De8 22.f5!** (Dacă negrul nu a jucat f5, o face albul, care dă „cale liberă" damei) **22... e:f5 23.N:f5 Dd8** (Dacă 23...D:f5

24.Cfe5 ar fi adus albului avantaj decisiv) **24.Dh6 Tg7** (Vezi diagrama) **25.Cg5!** (O tentație pe care negrul nu o poate accepta din cauza continuării 26.N:h7+) **25...Ng6** (Negrul se află în fața a două amenințări, h7 și e6, iar el o parează pe cea mai grea. Evident, acceptarea sacrificiului ar fi dus, după 26.N:h7+, la un deznodămînt rapid) **26.Ce6 De7 27.C:f8 D:f8 28. C:f6+!** și înaintașul nostru a înscris în palmares o frumoasă victorie.

„CITADELA SFĂRÎMATĂ"

Pare greu de imaginat, dar și cei mai mari maeștri ai lumii au gustat din cupa amară a înfringerii. La turneul internațional de la Londra, din 1899, a luat parte și marele Lasker, cel ce avea să dețină recordul de longevitate în materie de supremație șahistă, cel ce timp de 27 de ani va purta cununa de lauri a campionului lumii. Și totuși... În partida sa cu Blackburne, după ce a efectuat mutarea a 31-a, s-a ridicat de la masa de joc și s-a dus la bufetul din încăperea alăturată. Au trecut doar cîteva minute și cineva, discret, i-a spus că adversarul său a răspuns 31...Th1 +!, un uluitor sacrificiu de turn. La care Lasker, sub șocul surprizei, a scăpat paharul din mînă, care s-a spart, și s-a îndreptat cu pași repezi spre masa de joc.

5. *Lasker—Blackburne*, Londra, 1899. Partida spaniolă: **1.e4 e5 2.Cf3 Cc6 3.Nb5 d6 4.d4 Nd7 5.d5 Cb8** (Este vorba de varianta care poartă numele lui Steinitz, primul campion mondial, în care se închide centrul) **6.Nd3 Nc7 7.Ce3 Cf6 8.Ce2** (Eliberează înaintarea pionului c și se îndreaptă spre flancul regelui) **8...c6 9.c4 Ca6 10. Cg3 Ce5 11.Nc2 b5** (Închiderea prea timpurie a centrului permite operațiuni rapide de contraatac) **12. b4 Cb7 13.d:c6 N:c6 14.c:b5 N:b5 15.a4 Nd7 16.0—0 g6 17.h3 h5!** (Din punct de vedere strategic, avantajul albului este incontestabil. Singura șansă a negrului este declanșarea unui atac energic pe flancul regelui) **18.Nc3 a5 19.b5 Tc8** (Negrul și-a asumat și riscul de a lăsa adversarului un pion liber, legat, la b5, care în final poate constitui un avantaj hotărîtor, dar, între timp. a dat un sens calului pasiv din b7 și a găsit o utilitate pentru turnul din a8) **20.Tc1 Cc5 21.Cd2 h4 22.Ce2 g5!!** (Negrul nu mai poate pierde timp. Dacă vrea să obțină ceva trebuie să se grăbească, altfel slăbiciunile grave ale pionilor negri vor decide soarta partidei. În consecință, primul sacrificiu de pion) **23.N:g5 Tg8**

(Cine a spus *a* trebuie să spună şi *b*; negrul oferă şi al doilea pion pentru a deschide complet poziţia şi a diminua cît mai mult posibilităţile de apărare ale albului) **24.N:h4** (Acceptînd acest al doilea pion, albul merge, fără să vrea, în întîmpinarea intenţiilor negrului. Şi cum prudenţa este mama înţelepciunii, ar fi fost preferabil, poate, schimbul calului din f6, precum şi organizarea unui plan de apărare a regelui, unicul scop de atac al regelui, acum, al adversarului său) **24...N:h3** (Deschide coloana, care va fi o magistrală pentru negru) **25.Ng3 Ne6 26.Te1 Cg4 27. Cf1 Ng5** (Observaţi cît de armonioasă este acţiunea pieselor negre, care dintr-o dată au prins viaţă) **28.Tb1** (Plasarea turnului în spatele pionului liber este o utopie; mult mai indicat ar fi fost Ta1 cu eventuala reintrare în joc prin a3) **28...Th8 29.Ce3 Nf4 30.Cd5 Dg5 31.f3?** (Răspunsul corect ar fi fost schimbul nebunului la f4 şi abia după aceea înaintarea f3. Acesta a fost momentul în care, aflînd de adevărata lovitură de trăsnet 31...Th1+, Lasker a scăpat paharul din mînă! Blackburne, adevărat campion al fanteziei şi imaginaţiei, „pescuia" asemenea „perle") **31...Th1+!!** (Citadela se prăbuşeşte. Vezi diagrama) **32.R:h1**

N:g3 33.C:g3 Cf2+ 34.Rg1 C:d1 35.Cf5 N:f5 36.e:f5 Dd2 (Penetraţie incisivă) **37.Te:d1 D:e2 38.Tbe1 D:f5 39.Cb6 Td8 40.Ce4 Cb7 41.Ce3 Df4 42.Rf2 D:a4 43.Te7 Ce5 44. Th1 Td7 45.Te8+ Re7 46.T1h8 Dd4** şi albul cedează.

„COLOANA II ARE PE CONŞTIINŢĂ MULTE SACRIFICII"

Cu aceste cuvinte, care aparţin unuia dintre cei mai spirituali reprezentanţi ai gîndirii şahiste, Xavier Tartakover, am putea intitula partida de mai jos:

6. *Taubenhaus—Schalopp*, Manchester, 1890, Partida italiană: **1. e4 e5 2.Cf3 Cc6 3.Nc4 Cf6 4.d4** (Mai incisiv decît 4.d3 care se joacă mai frecvent în ultimii ani) **4... e:d4 5.Cg5 Ce5 6.Nb3 h6 7.f4** (Atac la... baionetă) **7...h:g5 8. f:e5 C:e4 9.0—0** (Aici ar fi fost de luat în considerare 9.D:d4, cu o dezvoltare evident superioară) **9...d5 10.e:d6 D:d6** (Propune schimbul damelor care ar fi fost desigur în avantajul negrului) **11.N:f7+** (Reechilibrează raportul material şi derochează regele negru, astfel că speranţele cresc) **11...Rd8 12. g3 Nd7! 13.Dd3 Ne6** (Cu răbdare, negrul construieşte „bateria" şi

întărește lupta „în tranșee") **14. Cd2 C:d2 15.N:d2 Ne7 16.Tae1** (O mutare logică, ce aduce în poziție centrală ultima resursă și totuși...) **16...T:h2!!** (Lovitura de grație! Acceptarea sacrificiului, devenit tipic pentru asemenea poziții, ar duce la mat în patru mutări: 17.R:h2 Dh6+ 18.Rg1 Dh1+ 19. Rf2 și Dg2 mat; dacă ținem seama de eventuala interferență a nebunului la h5, inutilă de altfel, iese matul anunțat în patru mutări. Vezi diagrama) **17.Tf5** (O încercare disperată de a evita dezastrul. Vom reține poziția survenită după mutarea a 16-a deoarece ea va constitui tema unor exemple ulterioare în care verticala h este personajul principal, iar sacrificiul pe h2, respectiv h7, reprezintă

o adevărată lecție de tactică) **17... T:d2!** (Un alt sacrificiu, de această dată de calitate, cu intenția de a înlătura dama albă de la apărarea punctului g3) **18.D:d2 D:g3+ 19.Rf1 Dh3+** (Șahurile în avalanșă vor aduce roade bogate) **20.Re2 Dg4+ 21.Rf1 D:f5+** și albul s-a recunoscut învins.

Studiind partide jucate de-a lungul timpului, am întîlnit poziții care poartă amprenta frumuseții, acest gen de combinație devenită tipică fiind ilustrată în pozițiile pe care le vom discuta în continuare

Exemplul I. Ed. Lasker—Holbrook, Chicago, 1916. În poziția survenită — Alb: Rh1, Dd3, Th3, Nb2, Ce3, p.b3, c4, f4, g2, h2. Negru: Rg8, Dc7, Tf8, Ne7, p.a7, b5, c6, e6, f7, g6, h7 — albul are, desigur, avantaj material o figură — un cal pentru doi pioni. Realizarea acestui avantaj i-ar fi cerut însă timp. Poziția creată îi oferă posibilitatea unei tranșări rapide a partidei după mutarea 33...Dc7. Cunoscînd modelul anterior, soluția este ușor de găsit: **34.T:h7+!!** (Se amenință mat la mutarea următoare. În locul unor mutări mai precaute, negrul acceptă oferta, avînd în vedere situația precară în care se află. Vezi diagrama) **34...R:h7 35.Cd5!** Un nou

sacrificiu, consecință firească a celui anterior! Acum, negrul nu mai are ce să facă, pierderea ar fi prea grea, fiind vizată direct dama. Acceptă cu inima strînsă ca

după **36.Dh3+** să se recunoască învins deoarece matul pe cîmpul h8 nu mai poate fi evitat. S-a impus din nou colaborarea nebunturn și nebun-damă, care a avut ca rezultat aceste două sacrificii.

Exemplul II. Maroczy—Tartakover, Teplitz—Schönau, 1922. La întrebarea care este partida sa preferată, pusă de o publicație franceză în 1928, Tartakover a numit-o pe aceasta: Alb: Rg1, Dc2, Te1, Td1, Nb2, Nf1, Cd2, p.a3, b3, c4, d4, e3, f2, g3, h2. Negru: Rg8, Df6, Ta8, Th6, Nc8, Nd6, Cd7, p.a7, b7, c6, d5, e4, e6, g4, h7. Este una dintre cele mai surprinzătoare poziții. Tartakover sacrifică turnul înaintea terminării dezvoltării propriilor figuri și fără ca, la un calcul concret, să fie asigurată compensația materială. Referitor la această partidă, marele maestru Spielmann scria: „Cel ce investește un turn întreg într-o «afacere» trebuie, prin natura lucrurilor, să fie mulțumit în momentul în care îi va fi rambursat. Se întîmplă foarte rar ca cineva să se decidă să sacrifice un turn întreg fără a avea la dispoziția sa amenințări puternice și imediate. În toată literatura șahistă eu nu cunosc decît un singur caz, partida Maroczy—Tartakover, o adevărată capodoperă a dr. Tartakover". Referindu-se tot la această partidă, E. Znosko-Borovski scria, la rîndul său, următoarele: „Este una dintre cele mai complicate combinații pe care le cunosc. Negrul sacrifică un turn atunci cînd încă nu și-a terminat dezvoltarea... Mutări liniștite, fără a fi amenințări directe, care nu pot să neliniștească decît pe cel ce le efectuează, lăsîndu-i adversarului libertatea de a alege singur răspunsurile". Și am dori să completăm caracterizarea acestei celebre poziții cu cele cîteva cuvinte ale lui R. Reti: „Începe prin a sacrifica turnul în scopul de a demola apărarea regelui alb și apoi, deliberat, continuă dezvoltarea pieselor de pe flancul damei, și aceasta în inferioritate materială".

Într-adevăr, dacă privim cu seninătate poziția, poate că ultimul lucru la care ne-am gîndi ar fi sacrificiul de turn, în pofida oricărui avertisment. Considerentele pentru care am avea rețineri au fost expuse mai sus; în primul rînd, negrul nu a încheiat dezvoltarea, deci declanșarea acțiunilor agresive poate fi considerată, de asemenea, prematură pentru că nu se vede recuperarea lui imediată. Sacrificiul lui Tartakover este uluitor și unul dintre cele mai profunde întîlnite în literatura șahistă, avînd în vedere și perioada în care s-a jucat partida. Sacrificii asemănătoare vom întîlni mult mai tîrziu la un alt jucător de geniu, Mihail Tal) **17...T:h2!!** (Vezi diagrama) **18.R:h2** (Forțat. Dacă 18.C:e4 Dh6 amenință mat) **18... D:f2+ 19.Rh1!** (Cea mai bună apărare. Celelalte răspunsuri duc repede la înfrîngere) **19...Cf6!** (Încet, dar sigur! Dama albă trebuie menținută în pasivitate prin legarea calului din d2, în timp ce negrul aduce repede întăriri) **20.**

Te2 D:g3 21.Cb1 Ch5 (Desigur nu 21...Dh4+ deoarece urmează 22. Th2! și atacul dispare) **22.Dd2 Nd7!** (Nimic nu-l poate enerva pe alb decît acest calm olimpian, răbdarea negrului de a dezvolta toate piesele atunci cînd are în minus nici mai mult, nici mai puțin decît un turn!) **23.Tf2 Dh4+ 24.Rg1 Ng3!** (Unica mutare corectă, alte continuări ar fi anulat atacul. Este curios că, deși albul are superioritate materială, lipsa de colaborare și interacțiune a pieselor îl face neputincios) **25.Nc3 N:f2+ 26.D:f2 g3 27.Dg2 Tf8** (În sfîrșit, a apărut și ultima resursă!) **28.Ne1 T:f1+!** (Un nou sacrificiu, pentru a spulbera orice speranță a albului) **29. R:f1 e5 30.Rg1 Ng4 31.N:g3 C:g3 32.Te1 Cf5 33.Df2 Dg5 34.d:e5 Nf3+ 35.Rf1 Cg3+** albul s-a recunoscut învins, avînd însă satisfacția de a fi contribuit la realizarea uneia dintre cele mai frumoase partide din istoria șahului.

Exemplul III. În poziția — Alb: Re1, Dd1, Ta1, Th1, Nd3, Cd2, p.a2, b2, e3, e5, f4, g5, g2. Negru: Rg8, Dd8, Ta8, Tf8, Nb7, Ne7, p.a7, b6, c4, d5, f7, g6, h7 — survenită în partida Krogius-

Niemelää, jucată la Bad Lovisa, în Finlanda, în anul 1934, după mutarea a 15-a a negrului, albul și-a concentrat atenția asupra regelui advers, oferind, în acest moment, un dublu sacrificiu de turn și nebun) **16.T:h7!** (Sub șocul mutării, negrul și-a pierdut calmul și nu a mai putut analiza cu sînge rece, alegînd o mutare slabă) **16...e:d3** (Desigur, ar fi fost și mai rău 16...R:h7 17.Dh5+ Rg7 18.Dh6+ Rg8 19.N:g6 f:g6 20.D:g6+ Rh8 21.Rf2, cu mat pe coloana care face obiectul discuției noastre) **17.Rf2!** (Cheia combinației. Vezi diagrama) **17...f6**

(Evident, turnul este în continuare intangibil: 17...R:h7 18.Dh1+ Rg8 19.Dh6! urmat de 20.Th1 și mat) **18.Dh1!** după care negrul s-a

recunoscut învins deoarece se amenință imparabil 19.Dh6 cu cîștig.

Exemplul IV. În partida dintre Holuj și Jurczynska, jucată în campionatul național feminin al Poloniei, în 1953, s-a ajuns la poziția: Alb: Re1, Dd1, Tc1, Th1, Nc4, Ce4, Cf3, p.a2, b2, d4, e3, f2, g2, g3; Negru: Rg8, Dd8, Ta8, Tf8, Nc8, Ce7, Cg6, p.a6, b7, c7, e6, f7, g7, h7. Albul și-a asumat riscul rămînerii în centru cu regele său pentru a organiza un atac direct asupra regelui advers. Pentru aceasta a deschis coloana h. Urmează acum lovitura brutală: **13.T:h7!** (Vezi diagrama) **13...**

R:h7 (Cu speranța unei capturi serioase și pentru a nu rămîne cu un pion în minus) **14.Cfg5+ Rg8 15.Dh5 Te8** (Singura încercare de evitare a matului) **16.Cf6+** (Spulberă toate iluziile negrului) **16... Rf8** (Dacă 16...g:f6, atunci 17. Dh7+ Rf8 18.Df7 mat). După mutarea din partidă 16...Rf8 a urmat **17.Cgh7!** un alt mat frumos.

Exemplul V. Alb: Re1, Dd1, Ta1, Th1, Nd3, Cc3, Cf3, p.a2, b2, c2, d4, e3, f2, g2, g3. Negru: Re8, Dd8, Ta8, Th8, Nc8, Ng7, Cb8, p.a7, b7, c6, d5, e5, f6, g6, h7. În poziția din această diagramă, „personajul principal" va

fi turnul care beneficiază de coloana semideschisă h7. În fragmentul din partida Palau—Kolste, jucată la Olimpiada din 1927 de la Londra, s-a continuat în felul următor: **10.T:h7!** (Consecință a întîrzierii prea mari în dezvoltare a negrului) **10...Rf7** (Încearcă să reducă la minimum pierderile materiale) **11.N:g6+!** (De ce i-a fost frică n-a scăpat) **11...R:g6 12. C:e5+** (Cu tempo și inventivitate, albul deschide drum liber damei din d1) **12...f:e5 13.Dh5+ Rf6 14.D:e5+** (Loviturile directe se succed fără milă) **14...Rf7 15. D:g7+ Re6 16.De5** mat. Iată o miniatură a cărei frumusețe a fost recompensată cu premiul special al ziarului „Mundial" din Uruguay.

„CINE ARE CARTE ARE PARTE!"

Cultura generală, bagajul de cunoștințe joacă un rol foarte important și în creația șahistă, ca în oricare alt domeniu al artei sau științei. Astfel, este foarte cunoscut procedeul tactic numit sacrificiul unei piese, în special nebun, pe cîmpul h7, respectiv cîmpul h2, procedeu care, dacă este bine stăpînit, ușurează procesul elaborării combinației de cele mai multe ori cu caracter decisiv și care se desfășoară viguros în inima apărării regelui advers. Acest gen de combinație se numără printre cele mai vechi. Pentru prima oară a fost consemnat în manuscrisul italianului Giulio Cesare Polerio, din anul 1540 „Trattato de'scacchi" și a fost efectuat într-o partidă a unui alt italian, Domenico. Iată poziția și combinația despre care am amintit: Alb: Re1, Dd1, Ta1, Th1, Nc1, Nd3, Cb1, Cf3, p.a2, b2, c3, d4, e5, f2, g2, h4. Negru: Rg8, Dd8, Ta8, Tf8, Nc8, Ne7, Cc6, Ce8, p. a7, b7, c7, d5, e6, f7, g7, h7.

În poziția din diagramă, după numai șapte mutări, albul a jucat **8.N:h7+!**. A urmat **8...R:h7 9. Cg5+ N:g5** (Dacă 9...Rg6, atunci 10.Dd3+ sau 9...Rg8 10.Dh5 N:g5 11.h:g5 f5 12.g6! și albul cîștigă) **10.h:g5+** și negrul nu mai are apărare. Desigur, această combinație cunoscută în literatura șahistă drept tipică a mai fost întîlnită apoi de-a lungul timpului de foarte multe ori, ea fiind o armă teribilă împotriva căreia trebuie luate măsuri de precauție. Prima partidă, care a fost recompensată cu un premiu de frumusețe și care a avut ca punct culminant sacrificiul nebunului pe cîmpul h7, fără a fi însă cea mai reprezentativă, s-a jucat la Manchester 1896.

7. *Owen—Gunsberg*, Partida pionului damei: **1.Cf3 Cf6 2.d4 e6 3.c3 b6 4.b3 Nb7 5.Nb2 d5 6.Nd3 Cbd7 7.0—0 Nd6 8.Ce5 0—0 9.Cd2 c5 10.De2 Ce4 11.Tad1 c:d4 12. e:d4** (Partida se desfășoară normal, pe căi calme) **12...C:d2 13. T:d2 Te8** (Negrul comite o mare imprudență, care va permite albului să continue spectaculos) **14. N:h7+** (Vezi diagrama) **14...Rf8**

(Acceptarea sacrificiului ar fi dus rapid la înfrîngere, tocmai din

cauza mutării anterioare, Te8, care a părăsit apărarea cîmpului f7. Caruselul damei pe cîmpurile h5 și f7, ca și intervenția turnului d2 ar fi dus, simplu, la cîștig. De altfel, în acest moment, albul nu mai are probleme cu realizarea avantajului material și pozițional decît în ceea ce privește calea cea mai rapidă pe care, de altfel, o scapă din vedere tocmai acum, la mutarea care urmează) **15.Nd3?** (O mutare inutilă. Ar fi fost mult mai tranșantă apariția amenințătoare a damei pe h5, cuplată cu înaintarea pionului f, în scopul deschiderii coloanei și al intrării rapide în joc a turnurilor) **15...N:e5 16.d:e5 Dh4** (O impetuozitate izvorîtă din disperare) **17.Nb5! Ted8 18.Td4 Dh7 19.Nd3 g6 20.Ne1 Dg7 21.Te1 Tde8 22.Th4 Re8 23.Ng5 a6 24.f4! Df8 25.g4 De5+ 26.Rf1 Cf8 27.f5 g:f5 28.g:f5 Rd7** (În speranța găsirii unui adăpost mai sigur) **29.Dh5 Re7 30.D:f7+ Cd7 31.Ne7 Da5 32.Nd6+ Re6 33.D:e6** (Desigur, poziția nu mai pune probleme albului, care însă nici acum nu a ales calea cea mai scurtă. Analizînd această poziție, Steinitz a indicat aici 33.f:e6 Tf8 34.N:f8 T:f8 35.D:f8 C:f8 36.e7, cu cîștig. Un amator din Glasgow, Barbier, a propus 34.b4, la care negrul nu are decît un singur răspuns 34... D:a2, după care albul poate anunța liniștit mat în trei mutări: 34.D:e6+ Rc7 35.Dd6+ Rd8 36. Th8. Partida a continuat însă altfel:) **33...Te8 34.Ne7+ Re7 35. Dd6+ Re8 36.f6 Tg8** (Cu amenințarea utopică 37...Tg1+ 38.R:g1 D:e1+ 39.Rg2 D:h4) **37.b4!** și negrul a depus armele.

În continuare ne vom opri la cîteva exemple în care vom vedea cum a fost aplicată concret ideea sacrificiului la h7 (h2).

Exemplul I. Într-o partidă Fütterer—Zinkl, Znaim, 1897, după mutarea a 13-a a albului s-a ajuns la poziția: Alb: Rg1, Dd1, Ta1, Tf1, Nc1, Cb1, Cd2, p.a3, b4, c3, c4, d5, f2, g2, h2. Negru: Rg8, Dd8, Ta8, Te8, Nc8, Nd6, Cf6, p.a7, b7, c5, e4, f7, g7, h6. Negrul la mutare a continuat: **13...N:h2+!** (Conform celor enunțate mai sus. În plus, trebuie să amintim că negrul a jucat această partidă fără să privească tabla [à l'aveugle], astfel încît combinația a răsărit din memorie, din acel bagaj de cunoștințe necesar unui jucător de înaltă clasă) **14.R:h2 Cg4+ 15.Rg3** (Sau 15.Rg1 Dh4) **15... Dd6+ 16.f4 e:f3+ 17.R:f3 Te3** cu mat.

Exemplul II. Poziția următoare a survenit într-o partidă Schlech-

ter—Maroczy, jucată la Viena în 1907, după mutarea a 20-a a negrului: Alb: Rg1, Dc2, Td1, Tf1, Nb2, Nd3, p.a3, b4, d5, g2, h2. Negru: Rg8, Dc7, Ta8, Te8, Nb7, Ne5, p.a6, b5, f7, g7, h7. Din punct de vedere material, echilibrul este perfect. În acest moment, ambele părți au poziții active și șanse de cîștig cu o condiție esențială: să fie la mutare. Curios, dar cine mută în poziția din diagramă

cîștigă. Din fericire pentru alb, el urmează la mutare: **21.N:h7+! R:h7 22.Dh5+ Rg8 23.N:e5 f6 24.N:f6 g:f6 25.Td3 Dh7 26.Tg3+ Rh8 27.Df3 Df7 28.Tg4** și negrul s-a recunoscut învins.

Exemplul III. În partida Bălănel—Milescu, București, 1948 s-a ajuns la poziția din diagramă:

Alb: Rg1, Dd1, Ta1, Te1, Nd2, Nd3, Cf3, p.a3, c3, d4, e5, f2, g2, h2. Negru: Rg8, Dd7, Ta8, Td8, Nb7, Cc6, Ce8, p.a7, b6, c5, e6, f7, g7, h7. Iată cum a cîștigat albul: **15.N:h7+! R:h7 16.Cg5+ Rg8** (Dacă 16...Rg6, atunci 17.Dg4) **17.Dh5 Tdc8 18.d5! Cd8** (Dacă 18...e:d5 19.e6!) **19.Dh7+ Rf8 20.Dh8+ Re7 21.d6+ C:d6 22. Ch7! De6 23.e:d6+ R:d6 24.Nf4+ Rd5 25.D:g7 Da4 26.De5+ Re6 27.Tab1 Na6 28.Dd6+ Rb7 29.** De7+ și albul, Ion Bălănel, unul dintre cei mai originali campioni ai șahului românesc, a cîștigat!

Exemplul IV. La Beverwijk, 1968, în partida Donner—Portisch, după 10 mutări s-a ajuns la următoarea poziție: Alb: Re1, Dd1, Ta1, Th1, Nb1, Nc1, Cc3, Cf3, p.a2, b2, e5, f2, g2, h2. Negru: Rg8, Dd8, Ta8, Tf8, Nb4, Nb7, Cb8, Cd5, p.a7, c4, c5, d7, e6, f7, g7, h7. După cum se poate observa, pentru a crea poziția din diagramă, albul a amînat efec-

tuarea rocadei și a sacrificat doi pioni, dezavantaj material temporar, care va fi recompensat apoi din belșug: **11.N:h7+! R:h7 12.**

Cg5+ Rg8 (Dacă 12...Rg6, atunci 13.h4! Da5 14.h5+ Rh6 15.De2! N:c3+ 16.Rf1 și regele negru este atras în capcană) **13.Dh5 D:g5** (Încercarea 13...Te8 ar fi dus la mat forțat: 14.D:f7+ Rh8 15. Dh5+ Rg8 16.Dh7+ Rf8 17. Dh8+ Re7 18.D:g7) **14.N:g5 C:c3 15.a3 Ce4** (Sau 15...Na5 16.Nd2!) **16.a:b4** și negrul a cedat.

Dorim să încheiem exemplificările noastre cu două poziții rezolvate în cadrul a două simultane, despărțite în spațiu și timp, de foștii campioni mondiali Jose Capablanca și Mihail Tal.

Exemplul V. Capablanca—Barcelona, 1935. Alb: Rg1, De2, Td1, Te1, Nd3, Cf3, Cg3, p.a2, b2, c2, f2, g2, h2. Negru: Rg8, Dc7, Ta8, Tf8, Nc8, Cd7, Ce7, p.a7, b6, c5, e6, f7, g7, h7. Albul a jucat cu ra-

piditate **14.N:h7+! R:h7 15. Cg5+ Rg8** (Dacă 15...Rg6, atunci 16.Dh5+ Rf6 17.C5e4 mat) **16. T:d7! D:d7** (Nu dădea speranțe nici 16...N:d7 17.Dh5 Tfe8 18. D:f7+ Rh8 19.Te1 cu ideea Te3!) **17.Dh5 Td8 18.D:f7+ Rh8 19. h4! De8 20.Ch5 Df8?** (Grăbește deznodămîntul) **21.Cf6! Cg8 22. Dh5+ Ch6 23.Dg6!** 1—0

Exemplul VI. Tal—Riga, 1974. Alb: Rh1, De2, Ta1, Tf3, Nd3, Cd4, p.a2, b2, c2, g2, h2. Negru: Rg8, Dc7, Ta8, Tf8, Nc8, Cc5, p.a6, b7, c6, f7, g7, h7. Pentru inițiativă, Tal a sacrificat un pion

și a continuat: **17.N:h7+! R:h7 18.Th3+ Rg8 19.Cf5! Dg5 20. Dh5!!** și, după această mutare excepțională, dacă negrul ia dama albă sau încearcă să se elibereze cu 20...f6, albul încheie partida cu aceeași mutare **21. Ce7+** și mat!

„CALUL TROIAN" SAU „TIMEO DANAOS ET DONA FERENTES"

Deși nu ne-am propus să ne ocupăm de o catalogare a combinațiilor pe teme și tipuri, dacă parcurgem partidele marilor maeștri întîlnim situații care se repetă totuși, fiecare prezintă nota sa originală, inter-

pretarea proprie, asemenea ariilor celebre ale marilor soliști, care de fiecare dată redau alte și alte trăiri trecute prin creuzetul propriilor simțăminte. Astfel, pentru prima oară într-o partidă oficială, am întîlnit tema pe care noi am intitulat-o „calul troian" în partida Mayet-Anderssen, jucată la Berlin în anul 1851. Este vorba de sacrificiul, devenit tipic, al calului sau nebunului, denumit convențional „cal troian" pe cîmpul g5, respectiv g4, atacat de pionul h6 (h3) și susținut de propriul pion din h4 (h5) și a cărui captură duce de obicei la dezastru, ceea ce ne-a amintit de calul legendar, de cucerirea Troiei și învățămintele care se desprind de aici.

Iată cum s-a desfășurat partida pe care am luat-o drept model:

1.e4 e5 2.Cf3 Ce6 3.Nb5 Nc5 4.c3 Cf6 5.N:e6 d:e6 6.0—0 Ng4 7.h3 (Vezi diagrama. Nebunul din g4 atacat va fi apărat cu:) **7...h5!** (Pentru figura sacrificată, negrul va deschide coloana h pe care își va concentra tirul pieselor sale grele) **8.h:g4** (Tentația a fost mai puternică decît spiritul de prevedere) **8...h:g4 9.C:e5 g3! 10.d4 C:e4** (Se amenința 11...N:f2) **11.**

Dg4 N:d4! 12.D:e4 N:f2+ 13. T:f2 Dd1+ 14.Tf1 Th1+! 15. R:h1 D:f1 mat.

După exact 40 de ani, în campionatul statului New York în anul 1891, la Skaneateles, s-a jucat partida care ne-a amintit imediat de Anderssen și sacrificiul său. Dacă asemenea jertfe sînt bine cunoscute astăzi, pentru perioada la care ne referim ele reprezentau adevărate momente de creație.

8. *Burlinghame—Young*, Apărarea franceză: **1.e4 e6 2.d4 d5 3. Nd3 d:e4 4.N:e4 Cf6 5.Ng5 Ne7 6.Nd3 Cbd7 7.Cf3 0—0 8.c3 b6 9.Cbd2 Nb7 10.De2 h6** (Cu intenția de a înlătura prezența incomodă a nebunului la g5) **11.h4!** (Așa cum ne-a arătat bătrînul Anderssen!) **11...Nd6** (Evident, nebunul nu poate fi luat deoarece ar fi urmat după 11...h:g5 12.h:g5 și la 12...Ce8 ar fi urmat matul în trei mutări: 13.Nh7+ Rh8 14.Ng8+ R:g8 15.Dh7) **12.0—0—0 e5 13.Ne4! N:e4 14.C:e4 h:g5** (Negrul nu a mai rezistat tensiunii provocate de acest „ghimpe" și s-a decis, în sfîrșit, să-l înlăture) **15.h:g5 C:e4 16.D:e4 f5?** (O greșeală gravă — cel mai ușor este să greșești în poziție grea — care nu diminuează însă valoarea partidei, deoarece sacrificiul a fost corect; atacul albului ar fi dus la cîștig și în cazul celei mai bune apărări 16...Te8 17.Th7 Rf8; la alte continuări ar fi urmat:

17...g6 18.Tdh1 Rf8 19.Dd5 !: 17...e:d4 18.Tdh1; 17...f5 18.Dd5 R:h7 19.Df7 ! urmat de mat— 18.d:e5 C:e5 19.Th8+ Re7 20. T:e8+ D:e8 21.C:e5 N:e5 22. D:e5+ cu cîștig) **17.Dd5+ Tf7 18.g6!!** (Vezi diagrama. După

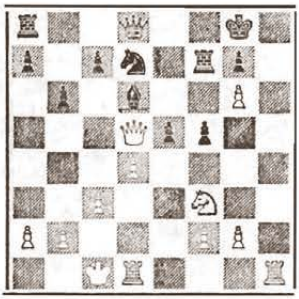

această mutare, cîștigul este rapid) **18...Df6 19.g:f7+ Rf8** (Desigur, nu 19...D:f7 care ar fi dus la pierderea damei) **20.D:a8+ R:f7 21. Th8 Dc7 22.Dg8+ Rf6 23.d:e5+ C:e5 24.T:d6+ e:d6 25.C:e5 d:e5 26.Df8+ D:f8 27.T:f8+** și, deoarece avantajul albului, ca material, îi asigură victoria, negrul s-a recunoscut învins.

Exemplul I. După încă 20 de ani, în 1911, la München se juca partida Hartlaub—Benary, în felul următor: **1.d4 d5 2.c4 c6 3.Cf3 c5 4.e3 Ce6 5.Cc3 Cf6 6.a3 Nd6 7.d:c5 N:c5 8.b4 Nd6 9.Nb2 0—0 10.Dc2 d:c4 11.Cg5!** (Se amenință 12.Cd5! sau 12.Cce4) **11...g6 12.0—0—0** (Toate piesele albului sînt în plin atac) **12...Dc7 13.T:d6!** (Totuși! Capturarea nebunului nu a putut fi evitată, după cum nu poate fi acceptat nici sacrificiul turnului la d6, deoarece la 13... D:d6 urmează 14.Cce4 C:e4 15. C:e4 și 16.Cf6+ care asigură albului avantaj covîrșitor (Vezi diagra-

ma) **13...h6** (O încercare timidă de a mai reduce din pagube) **14.h4!** (Răspuns încrezător!) **14...h:g5** (Pentru a restabili echilibrul material) **15.h:g5** (Deschide coloana h) **15...Ch5** (Negrul se străduiește, simțind pericolele, să o închidă) **16.T:h5!** (Prin avalanșa de sacrificii, albul își urmărește cu consecvență planul) **16...g:h5 17.Cd5! e:d5** (Dacă 17...D:d6, atunci 18. Cf6+) **18.Tg6+ f:g6 19.D:g6+** și 1—0.

Exemplul II. În anul 1918, la Bremen, Hartlaub, schimbînd culorile în partida cu Schwyrtz, a jucat astfel: **1.c4 e5 2.Cf3 Cc6 3. Nc4 Nc5 4.0—0 d6 5.h3 h5!** (Cunoscînd tema, negrul pregătește pătrunderea „calului troian") **6. Ch2** (Părăsește pozițiile de bună voie tocmai pentru a împiedica sacrificiul pe cîmpul g4) **6...Cf6 7.d3 Ng4!** (Nebunul este plasat direct în „gura lupului"! Vezi diagrama) **8.h:g4** (Plin de încredere, albul acceptă „darul") **8...h:g4 9.C:g4 Ch5** (Cu amenințarea 10...Cg3 !) **10.Ne3 Dh4 11.N:c5 Dh1+!!** (O

„măciucă" în moalele capului!) **12.R:h1 Cg3+ 13.Rg1 Th1** mat!

Exemplul III. În 1933, fostul campion mondial Aleksandr Alehin, jucînd la un simultan în Olanda, contra unui șahist mai puțin cunoscut, Mondeno, a ajuns la poziția din diagramă — Alb: Re2,

Dd4, Td1, Th1, Ng5, Cc3, Cf3, p.a2, b2, c2, e4, f2, g2, h4. Negru: Rg8, Dd8, Ta8, Tf8, Ne6, Ne7, Cf6, p.a7, b7, c7, d6, f7, g7, h6. Alehin, la mutare, nu s-a uitat la nebunul atacat din g5, l-a lăsat în continuare pradă pionului din h6 și a răspuns **11.Cd5 h:g5** (A accepta un sacrificiu al lui Alehin înseamnă a-ți asuma riscuri nemăsurate) **12. C:e7+** (Nu 12.h:g5 C:d5 13.e:d5 N:g5+ și negrul găsește resurse de apărare) **12...D:e7 13.h:g5 C:e4** (Dacă 13...D:e4 14.g:f6 D:d4 15. T:d4 N:f3 16.g:f3 Tfe8 17.Tg4! g6 18.Tgh4 cu mat) **14.Th5 De6** (Sau 14...f5 15.g6 De6 16.Ce5!! Cf6 17.Th8+!) **15.Tdh1 f5 16.Ce5!! d:e5 17.g6!** după care negrul a cedat deoarece la 17...D:g6 ar fi urmat 18.Dc4+ cu autoblocarea cîmpului f7 și deci mat pe coloana h.

Exemplul IV. Poziția din diagramă a survenit în partida Sprecher—Lutz, jucată la Bayern în

1937. Alb: Re1, Dc2, Ta1, Th1, Nd3, Nf4, Cg5, p. a2, c3, d4, f2, g2, h4. Negru: Rg8, Dd8, Ta8, Tf8, Ne8, Ne7, Cf6, p.b6, c5, e6, f7, g7, h6. Recunoaștem cu ușurință sacrificiul tematic de la g5, calul oferit în dar de către alb, dar de care, deocamdată, negrul se teme. Albul la mutare a jucat: **15.Ne5 Te8 16.Nh7+ Rf8 17.Ng6! h:g5** (Dacă 17...f:g6 18.g6 și cîștigă) **18.h:g5 Cg8 19.N:g7+! R:g7 20.Th7+ Rf8 21.T:f7** mat.

Exemplul V. După 100 de ani de la partida Mayet—Anderssen, s-a jucat la Kiev, deci în anul 1951, o altă partidă între două șahiste sovietice, Ciudova—Jakir: **1.d4 Cf6 2.c4 e6 3.Cc3 d5 4.Ng5 Ne7**

5.e3 0—0 6.Cf3 Cbd7 7.Dc2 h6 (Vezi diagrama) **8.h4! e5** (Evident, nebunul nu poate fi luat: 8...h:g5

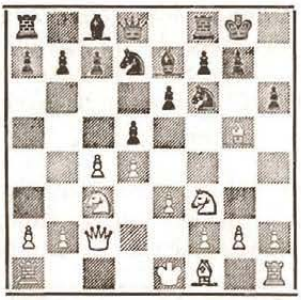

9.h:g5 Ce4 10.C:e4 d:e4 11.D:e4 și cîștigă) **9.0—0—0 Da5 10.g4 h:g5?** (În această poziție, mutarea corectă este 10...d:c4!) **11.h:g5 Ce4 12.C:e4 d:e4 13.D:e4 g6 14. Ce5! Rg7 15.Nd3 c:d4** (Nu ar fi fost bine nici 15...C:e5 din cauza 16.D:e5+ f6 17.g:f6+ N:f6 18. Th7+ Rg8 19.De4! și mat) **16. C:g6 Ce5 17.Th7+! R:h7** (Dacă 17...Rg8 18.C:e7 mat) **18.C:f8+** după care negrul a cedat deoarece ar fi urmat 18...Rg8 19.Dh7+ R:f8 20.Dh8 mat!

Exemplul VI. Într-o altă partidă, Toluș—Niemelää, întîlnită în anul 1959, s-a jucat identic pînă la mutarea a 10-a ca în exemplul anterior. Alb: Rc1, Dc2, Td1, Th1, Nf1, Ng5, Cc3, Cf3, p.a2, b2, c4, d4, e3, f2, g4, h4. Negru: Rg8, Da5, Ta8, Tf8, Nc8, Ne7, Cd7, Cf6, p.a7, b7, c5, d5, e6, f7, g7,

h6. Negrul urmează să efectueze mutarea a 10-a, dar, negăsind recomandarea 10...d:c4, a continuat cu **10...Te8? 11.N:f6 C:f6 12.g5 Ce4 13.C:e4 d:e4 14.D:e4 e:d4 15. Nd3 g6 16.Ce5 d:c3 17.C:f7! Na3 18.D:g6+ Rf8 19.Df6**, după care s-a recunoscut învins.

„PE ARIPILE FANTEZIEI"

Dacă ar trebui să dăm un exemplu de fantezie în șah, atunci poate cea mai indicată partidă ar fi cea cîștigată de Cigorin contra lui Mortimer. Este greu de imaginat ca în 18 mutări, deci în deschidere, un mare jucător să construiască un plan în care cu seninătate regele alb să întreprindă cursa e1-c4, strecurîndu-se printre amenințări și creînd, la rîndul său, neplăceri adversarului.

9. *Cigorin—Mortimer*, Paris, 1900, Deschiderea vieneză: **1.e4 e5 2.Cc3 Cc6 3.f4 e:f4 4.d4** (Una dintre deschiderile preferate ale lui Cigorin, preluată de la Steinitz și dezvoltată pe căi originale, pe baza unor contribuții proprii) **4... Dh4+ 5.Re2** (Regele a pornit în scurta sa plimbare victorioasă) **5...d5** (Continuarea cea mai agre-

sivă, introdusă în practica acestui gambit de Zukertort) **6.e:d5 Ng4+ 7.Cf3 0—0—0** (În speranța unui atac puternic prin dezvoltarea rapidă a pieselor, negrul sacrifică un cal la c6) **8.d:c6** (Albul acceptă oferta cu sînge rece și nu se teme de poziția ciudată a propriului său rege) **8...Cf6** (Negrul nu intuiește pericolele și preferă dezvoltarea calului în locul mutării recomandate 8...Nc5, cu amenințări concrete) **9.De1 Te8+** (O mutare aparent bună; cîștigul este însă iluzoriu, de aceea mutarea din text este considerată slabă. Desigur, albul a luat în considerare această posibilitate și, fără a-și pierde capul, a mutat...) **10.Rd2** (Curios, deși amenințările sînt reciproce, iar pericolele pîndesc de pretutindeni, există totuși un echilibru. Vezi diagrama) **10...Dh5** (Este evi-

dent că, în ciuda aparențelor, negrul nu poate obține nimic concret, astfel că preferă să se retragă) **11.Df2** (Apără calul din f3 atacat de două ori) **11...Nb4 12.Nd3 Te3** (O mutare incisivă care amenință, de fapt, pentru a treia oară calul din f3) **13.c:b7+ Rb8** (Negrul nu capturează pionul, deoarece preferă să-și facă din el o pavăză) **14.Ce5 Te2⨁** (O mutare dură. Turnul se aruncă singur în gura lupului. El este ținta atacului direct desfășurat de patru piese, dar nu se poate atinge de el decît dama. Combinația negrului se bazează pe mutarea a 8-a, a cărei valoare intră acum în joc) **15.D:e2 N:e2 16.N:e2 Ce4+?** (Negrul este superoptimist, apreciind numai avantajul material; bucurîndu-se prea devreme de prezența damei pe tablă, trece, fără să-și dea seama, pe lîngă singura șansă de salvare. Ar fi fost desigur mai bine 16...N:c3+ 17.b:c3 Ce4+ 18. Rd3 Cf2+ și ar fi impus șahul etern, ceea ce ar fi trebuit să-l mulțumească) **17.Rd3 Cf2+ 18.Re4!** (Este extraordinar! Albul, fără damă pe tablă, înaintează incredibil cu regele, emițînd pretenții de cîștig, pe care și le exprimă deschis, prin această înaintare. Este posibilă această deplasare deoarece acum nebunul din e2 este apărat de calul din c3, care nu a părăsit lupta atunci cînd ar fi fost obligat să o facă. Vezi diagrama) **18...Dh6 19.**

Nf3 (O mutare simplă, evident puternică; amenință brutal **20.** Cd7 mat) **19...c5** (Negrul a intrat într-o serioasă defensivă) **20.Cd7⨁**

Re7 21.N:f4+! (Un superb sacrificiu, care scoate în evidență legătura, pînă acum invizibilă, dintre regele și dama negre! Vezi diagrama) **21...D:f4 22.Cd5+ R:d7 23.C:f4 C:h1 24.d:c5** (Crearea unei avalanșe de pioni este mult mai periculoasă decît simpla capturare a calului din h1, care oricum mai poate aștepta) **24...Na5 25. b4! Nc7 26.Td1+ Re8 27.Nc6+** și negrul a cedat deoarece nu se mai vede vreo apărare; după 27...

Rf8 28.Td8+ sau dacă 27...Re7 atunci ar fi încheiat partida 28. Td7+.

„CAMPIONUL PREMIILOR"

În întreaga istorie a șahului, nici un mare campion în afara lui Mieses nu a primit atît de multe premii pentru cele mai frumoase partide, ceea ce ilustrează perfect diferența între geniul creator capabil să producă în mod excepțional o partidă deosebită, foarte frumoasă, și energia imensă a campionului luptător pînă la epuizare într-o serie de partide în care dă totul pentru a învinge. Cazul lui Mieses este uluitor; nu a existat turneu la care să ia parte fără a crea cel puțin o partidă de excepție, care să fie recompensată cu premiul de frumusețe și, totuși, el nu a emis niciodată pretenții la supremație în șahul mondial.

10. *Mieses—Tartakover*, Karlsbad, 1907, Apărarea Scandinavă: **1.e4 d5 2.e:d5 Cf6 3.Nb5+ c6?** (O continuare considerată mai slabă, deoarece sacrificiul de pion nu este justificat) **4.d:c6 b:c6 5.Ne4 e5 6.d3 Ne5 7.Nc3?** (O măsură de precauție împotriva nebunului, calului și damei negre, care poate deveni periculoasă) **7...N:c3 8.f:c3 Db6 9.De1** (Singura modalitate de a apăra cele două cîmpuri atacate, b2 și e3, dar, după cum se va vedea, insuficientă) **9...Cg4 10. Re2 C:e3! 11.D:e3 D:b2 12.Cf3 D:a1 13.C:e5** (Amenință destul de neplăcut șah prin descoperire) **13... 0—0 14.Tf1!** (Triplează atacul pe cîmpul f7 și asigură protecția turnului. Vezi diagrama. S-a ajuns

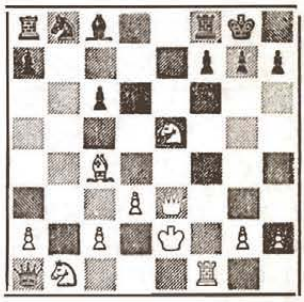

la o poziție curioasă: albul are o calitate mai puțin pentru atac, iar regele lui este lipsit de sigu-

ranță) **14...Ne6** (Mutarea din text a fost controversată. Așa după cum a arătat Schlechter mai tîrziu în revista „Deutsche Schachzeitung", negrul ar fi putut să joace mai bine și chiar să se apere prin 14...Cd7 ! și, dacă 15.N:f7+ T:f7 16.C:f7 Cf6 17.Ce5 Ne6, poziția poate fi considerată egală din cauza slăbiciunilor albului de pe flancul damei și a poziției expuse a regelui alb; dacă 15.T:f7 C:e5, iar dacă 15.C:f7, atunci 15...Cf6 și nu este periculos șahul prin descoperire. Cu toată această răsturnare, pe care nici unul din cei doi mari maeștri nu a văzut-o la tablă, partida a fost frumoasă și a primit premiul de frumusețe pentru continuare) **15.Cd2 Dc3 16.N:e6 f:e6 17.T:f8+ R:f8 18.Df4+ Re8** (Dacă negrul ar fi jucat 18...Re7 ar fi urmat 19.Df7+ Rd8 20.Ce4+ cu pierderea damei) **19.Df7+ Rd8 20.Df8+ Re7 21.De7+ Re8** (Dacă 21...Rb6, calul din d2 ar fi intrat cu tempo în acțiune și după 22. Cc4+ Ra6 23.Dc7 negrul ar fi fost imobilizat și supus atacurilor de mat) **22.C2e4** (Amenințarea de mat este brutală după Cd6+. Agonia s-a mai prelungit: **22... D:e2+ 23.Rf3 Dd1+ 24.Rg3 De1+ 25.Rh3** și speranța de a da șah etern s-a spulberat.

Pentru a ilustra prodigiosul talent combinativ al lui Mieses vom mai da două scurte fragmente din partidele sale: Mieses—Janovski, Paris, 1900. Ultima mutare a negrului, în poziția din diagramă — Alb: Rc1, Dg6, Tf1, Th1, Nd2, Cc3, Cg3, p.b2, b3, c2, d3, e4, h6. Negru: Rb8, Db6, Tg8, Th8, Nb7,

Nc5, Ch7, p.a7, b5, c6, d6, e5 — a fost 23...Tg8, la care albul a răspuns surprinzător **24.Dg7!** și partida a continuat în felul următor: **24...Ne8 25.Cf5 N:f5 26.T:f5 Nb4 27.Rd1 N:c3 28.b:c3 Cf8 29.Thf1 Cg6 30.Dd7 Td8 31.De6 Cf4 32. N:f4 e:f4 33.T5:f4 De5 34.Tf7 Dg5 35.Tf8 De5 36.De7** și negrul cedează.

Un alt fragment l-am reținut în partida Reggio—Mieses, jucată la Monte Carlo în 1903. Poziția din diagramă a fost următoarea: Alb:

Re1, Dh3, Td1, Tf1, Nc3, Nd3, p.a2, b2, f4, g2, h2. Negru: Rd7, Db6, Tb8, Tg8, Na6, Ne7, p.a7, d5, e6, f5, h7. Liniștit, albul a jucat **22.Nd3**, mutare care i-a dat prilejul lui Mieses să execute una dintre cele mai frumoase combinații pe care le cunoaște arta șahistă: **22...Tg3!!** (Adevărată lovitură de

trăsnet! O mutare excepțională care creează, printr-o soluție de studiu, posibilitatea de mat; turnul nu poate fi luat cu pionul din cauza matului la e3, astfel că, pentru a menține controlul asupra cîmpului e3, dama este nevoită să ia turnul) **23.D:g3 Nh4!** (O altă surpriză de proporții. Nebunul leagă dama, pe care o va și lua, deoarece nebunul nu poate fi capturat din cauza aceluiași cîmp e3. E drept însă că, pentru damă, albul va avea în schimb turnul și nebunul, ceea ce uneori mai poate da speranțe) **24.N:a6 N:g3+ 25. h:g3 D:a6** (Deși, din punct de vedere material, negrul nu a cîștigat prea mult, totuși el deține o superioritate pozițională care îi mărește considerabil șansele) **26.Th1 Tg8 27.T:h7+ Re6 28.Th6?** (Mai bine ar fi fost 28.Nd4 care ar fi mărit rezistența) **28...Rb5 29.T:d5+ e:d5 30.T:a6 R:a6 31.Rf2 Rb5 32.b3 Re5 33.Rf3 d4 34.Nd2 Rd5 35. Ne1 Te8 36.g4 f:g4+ 37.R:g4 Te2 38.g3 d3 39.Rg5 d2** și negrul cîștigă.

Mieses a jucat pînă la adînci bătrînețe, astfel că îi întîlnim numele și pe fișele de concurs ale turneului de la Haga din 1949, cînd, după ce a cîștigat partida contra lui Foreest, a exclamat cu mîndrie: „A învins tinerețea". Mieses avea atunci 84 de ani, iar venerabilul său partener, 86!

„AVALANȘA SACRIFICIILOR"

Atunci cînd s-a jucat partida Schlechter-Tartakover, la Petersburg, în 1909, și cînd a fost supusă juriului pentru a i se decerna premiul de frumusețe, au apărut la concurență alte două partide Schlechter-Salve și Fleischman-Tartakover. „Competiția" celor trei candidate a fost cîștigată de Schlechter-Salve, deși partidei Schlechter-Tartakover i s-a recunoscut meritul de a fi cea mai spectaculoasă, reproșîndu-i-se însă caracterul oarecum facil al combinațiilor. Aceasta a fost desigur numai părerea juriului... Pentru șahiști însă, impresionant este faptul că, deși pe teme cunoscute, cele patru sacrificii întîlnite în această partidă reflectă aplicarea cu înaltă măiestrie a cunoștințelor șahiste. Cîte partide se cunosc cu un asemenea număr de sacrificii? Partida Schlechter-Tartakover căreia i s-a decernat doar premiul II este, din acest punct de vedere, o adevărată lecție deschisă...

11. *Schlechter — Tartakover*, Petersburg, 1909, Gambitul regelui: **1.e4 e5 2.f4 Nc5 3.Cf3 d6 4.f:e5 d:e5 5.c3 Cf6** (Aici este de preferat 5... Cc6) **6.C:e5** (Mutare introdusă de Tartakover cu intenția de a înainta pionul d4 și de a consolida centrul de pioni) **6...0—0 7.d4 Nd6 8.Cf3 C:e4** (Recuperează pionul „împrumutat") **9.Nd3 Te8 10. 0—0** (O mutare cu eficacitate sporită: pune regele alb la adăpost și

aduce în joc turnul pe coloana semideschisă. De altfel, se amenință concret: 11.N:e4 T:e4 12. Cg5 Te7 13.Dh5) **10...h6** (Măsură de precauție luată împotriva intențiilor albului semnalate mai sus, dar care are neajunsul că va constitui marca de atac a albului, ceea ce îi va permite lui Schlechter suita de sacrificii) **11.Cbd2 Cf6 12.Cc4 c5 13.Cfe5 c:d4 14.C:f7** (Iată și primul sacrificiu! Se va spune că este lipsit de originalitate, datorită caracterului tipic al sacrificiului pe cîmpul f7 (f2), că este deajuns să studiezi o carte de combinații tactice în șah etc., etc. Tocmai aceasta este măiestria! Să știi să creezi pozițiile pentru asemenea sacrificii și să găsești momentul și modalitatea de a aplica cele studiate. Vezi diagrama) **14.**

R:f7 15.Dh5+ Rg8 (Încercarea 15...Re7 16.Dg6! Tf8 17.N:h6 g:h6 18.Dg7+ Tf7 19.Tae1 Ne6 20.T:e6 ar fi dus la cîștig pentru alb) **16.T:f6!** (Al doilea sacrificiu, bazat pe faptul că nu poate fi luat nici cu dama, deoarece ar rămîne turnul neapărat și nici cu pionul din cauza gravelor amenințări. Vezi diagrama) **16...Te1+** (Turnul

încearcă să scape de sub stricta supraveghere a damei albe) **17.Tf1 T:f1 18.N:f1** (Se amenință 19.C:d6 D:d6 20.De8+ ș.a.m.d.) **18...Nf8 19.N:h6!** (Al treilea sacrificiu. Vezi diagrama) **19...Df6** (Captu-

rarea nebunului nu este indicată deoarece după 19...g:h6 20.Dg6+ Ng7 21.Te1 Nd7 22.Dd6 b5 23.Nd3 se cîștigă destul de repede) **20.Ng5 Df5 21.Cd6!** (Al patrulea sacrificiu într-o singură partidă. Oare cine ar fi crezut? Inventivitatea lui Schlechter este ieșită din comun. Cele trei sacrificii văzute înainte au fost efectuate cu scopul de a dărîma zidul de apărare a regelui negru și au reprezentat atacuri directe asupra cîmpurilor f7, f6 și h6. Al patrulea sacrificiu este mai subtil și el ne amintește de sacrificiul pozițional din partida Steinitz — Bardeleben, Hastings,

1895, cînd albul a sacrificat pionul, înaintîndu-l la d5 cu scopul de a elibera cîmpul d4 pentru calul din f3. Tot astfel, albul sacrifică în aceeași idee calul la d6, de fapt pentru a elibera cîmpul c4 pentru nebunul din f1. Vezi diagrama) **21...N:d6 22.Nc4+** (Și-a

atins scopul) **22...Nc6 23.Tf1** (Albul a sacrificat un cal, și-a activizat nebunul din f1 și a îndepărtat turnul de la a1) **23...D:f1+** (Se impunea cedarea de material. Astfel, dacă 23...De4 24.De8+ ar fi dus la mat) **24.N:f1 Cd7 25.Nd3 Cf8** (În cel de-al doispre zecelea ceas încearcă să întărească reduta) **26. c:d4** (Acum i-a venit rîndul și acestui pion, care a așteptat 13 mutări pentru ca să intre în acțiune) **26...Nf7 27.Df3 Cc6 28.Ne3** (O repliere pentru a putea pune în valoare avantajul material suficient pentru cîștig pașnic) **28...Tb8 29. g4 g5 30.Df6 Nf8 31.Nh7+!** (Și al cincilea sacrificiu care, însă, este imediat recuperat) **31...R:h7** (Tristă certitudine) **32.D:f7+ Cg7 33. N:g5** și, în inferioritate materială și fără nici un fel de posibilitate de replică, negrul s-a recunoscut învins.

„RĂBDARE PENELOPEICĂ"

Referindu-se la considerentele care determină decernarea premiilor de frumusețe în șah, fostul campion mondial Max Euwe își exprima, în cotidianul „Nieuwe Rotterdam Courant", următoarea părere: „Combinații strălucite și sacrificii nu sînt factori decisivi. Importante sînt: concepția unui plan care este în concordanță cu necesitățile unei poziții date, și o execuție logică și viguroasă a acestui plan. Într-un asemenea cadru, sacrificiile sînt luate în considerare". Analizînd cu atenție partida Cigorin-Janovski vom constata că ea corespunde punctului de vedere susținut de Euwe, care a fost nu numai un mare campion, ci și un strălucit om de știință, matematician de valoare internațională.

Am intitulat această partidă „Răbdare penelopeică" deoarece Janovski a trebuit să aștepte să treacă cinci ani pentru a-l întîlni pe Cigorin și pentru a cîștiga această partidă. În turneul de la Londra, din 1899, cei doi șahiști s-au întîlnit cu aceleași culori și au adoptat aceeași deschidere. Atunci Cigorin a conceput același plan cu dama la d2 urmată de avansarea pionului la f3.

12. *Cigorin — Janovski*, Cambridge Springs, 1904, Deschiderea italiană: **1.e4 e5 2.Cf3 Cc6 3.Nc4 Nc5 4.Cc3 Cf6 5.d3 d6 6.Nc3 Nb6** (Schimbul, prin dublarea pionilor, ar fi dus în compensație la deschiderea coloanei *f* periculoasă pentru negru și la întărirea centrului alb) **7.Dd2** (Cu această mutare, albul își mărturisește intenția de a efectua rocada mare. Cum de regulă negrul își va pune regele la adăpost pe aripa opusă, după rocada mică va rezulta, desigur, o luptă tăioasă, cu atacuri directe) **7...Ng4 8.Cg5** (Vizează brutal cîmpul f7) **8...Nh5 9.f3 h6** (Vezi diagrama. În această

poziție, negrul a răspuns în partida amintită cu 9...Cd4, după care a urmat 10.0—0—0 și la 10...h6?, care acum nu mai este la fel de eficientă, Cigorin a sacrificat temporar calul, continuînd cu 11.h4 ! și răsturnînd astfel planul de apărare al negrului. Studiind poziția, Janovski a înțeles unde a fost defecțiunea și iată „retușul" său pe care l-a găsit discret, dar la momentul oportun, pentru a întoarce soarta partidei) **10.Ch3 Cd4!!** (Acum da ! Odată eliminată cauza înfrîngerii din partida de la Londra, apărătorul cîmpului f3, calul poate intra cu încredere în acțiune: amenință simultan 11...N:f3 12. g:f3 C:f3+, precum și 11...C:c2+ 12.D:c2 N:e3 Trebuie să remarcăm studiul pe care l-a făcut Janovski, precum și concentrarea mutărilor din planul său contra planului conceput de alb și în special împotriva mutărilor Dd2 și f3 pe care negrul nu le apreciază și dorește să le combată, demonstrîndu-le slăbiciunea. Vezi diagrama).

11.N:d4 (Neplăcut, dar nu există altă soluție) **11...N:d4 12.Ce2** (O mutare lesne de înțeles, deoarece prezența nebunului negru la d4 este jenantă. Însă ar fi fost preferabilă aducerea în joc a calului din h3 prin g1 și apoi e2. Acest fapt a ieșit în evidență în partida Holzhausen-Rubinstein, de la Berlin, 1926, deci după ani și ani de studiu și așteptare. S-ar putea ca necazurile care vor urma pentru alb din acest moment să se datoreze acestei mutări neinspirate și inutilității calului din h3) **12...Nb6 13.0—0—0** (Consecvent, albul evacuează regele pe flancul damei pentru a pregăti asaltul de pioni pe flancul regelui) **13...d5!** (Se știe că atacul pe ambele flancuri nu poate fi organizat atîta timp

cît centrul nu este fixat. Pentru a dejuca planul albului, negrul declanșează acțiuni rapide în centru) **14.e:d5 C:d5** (Negrul forțează pătrunderea pe cîmpuri negre) **15.d4** (Singura apărare convenabilă) **15... 0—0** (A sosit timpul) **16.The1** (Amenință 17.Cg3 cu cîștigul pionului central e5) **16...Ng6 17.f4** (O înaintare interesantă, deoarece determină fixarea centrului, pentru a putea apoi să se ocupe de atacul pe flancuri) **17...c4!** (Schimbul de pioni ar fi dus la o poziție superioară pentru alb, care avea deja piesele mobilizate în centru. Interesant este că, pînă aici, totul s-a derulat conform dorinței lui Cigorin care a conceput acest plan. Spre surprinderea spectatorilor, Janovski îl acceptă, intrînd deliberat pe căile deschise de adversarul său. Desigur, unul dintre cei doi greșește! Cine?) **18.Cg3** (Continuare care îl obligă pe negru la înaintarea f5, de altfel singura care evită pierderea pionului e4. Dar oare să fie atît de rău pentru negru? El are un pion liber legat și o mare speranță pentru orice final, în schimbul diagonalei a2—g8 pentru nebunul de cîmpuri albe) **18...f5 19.Nb3!** (Se amenință direct c4 și c5 cu cîștig de material) **19...a5!** (O mutare excelentă prin caracterul ei defensiv și agresiv în același timp. „Cea mai bună apărare este atacul" ne-a învățat Tartakover și iată aici un exemplu concludent în privința modului cum negrul se apără creînd amenințări) **20.a4 Rh8** (Anulează legătura) **21.Rb1** (Necesar, pentru a elibera calul din g3 fără teama mutării Nh5) **21...c6** (Trebuie căutată o altă cale de acțiune pentru nebunul din b6 care, pentru moment, este obstrucționat de pionul din d4) **22.Cf1** (Pentru a crea la c3 un oponent calului din d5) **22...Nh5 23.Tc1 Cb4** (Se amenință 24...D:d4 care nu poate fi respinsă decît printr-o manevră ingenioasă) **24.Cg3** (Albul are nevoie din nou de cîmpul el pentru turnul său) **24...Nf7!** (Excelent! Pionul din f5 este intangibil, în schimb negrul forțează schimbarea nebunului din b3, poate cea mai prețioasă piesă din dispozitivul albului) **25.N:f7 T:f7 26.Tcd1 Dd5!** (Se amenință mat într-o mutare; de fapt, negrul organizează, cu tempo, asaltul pionului d4) **27.b3** (La 27...c4 negrul ar fi răspuns cu 27...Dd7 și 28...c5 cu dubla amenințare la d4 și a4) **27...Td8 28.Ce2 Tfd7** (Cu maximum de viteză, negrul și-a concentrat tirul asupra pionului d4: patru atacatori contra a numai trei apărători) **29.De3** (Singura manevră prin care se evită capturarea pionului) **29...Df7!** (Negrul, înțelegînd că ordinea în care sînt plasați atacatorii nu este cea mai bună o schimbă; de asemenea, ar fi putut cîștiga o calitate prin 29...Cd3, dar sacrificiul calității ar fi oferit albului posibilități de apărare) **30.Cf2** (Împotriva amenințării eficiente, acum, 30...Cd3) **30...Cd5 31.Dh3** (Dorința de a ataca a albului nu s-a stins încă) **31...Nc7** (Deschide perspective nebunului de cîmpuri negre și pionului din b7) **32.Dh4 b5 33.a:b5 c:b5 34.g4** (O înaintare cu efect întîrziat..., dar mai bine mai puțin decît nimic) **34...C:f4 35.Cg3 a4**

(Atacul negrului nu mai poate fi oprit) **36.C:f5 a:b3 37.Td2 b2!** (Pionul se sacrifică pentru a spulbera orice speranță ca turnul din d2 să contribuie la apărarea regelui său) **38.R:b2 Dc4 39.Ta1 Db4+ 40.Rc1 Cg6** (O mutare liniștită, aparent defensivă, care pune capăt bătăliei) **41.Dh3 Nf4 42.C:e4 T:d4! 43.e3 T:e4!** O încheiere elegantă. Vezi diagrama finală. Dacă 44.c:b4 T:d2 negrul cîștigă sau dă mat!

„O SPLENDIDĂ MINIATURĂ!"

Greu de crezut și totuși adevărat, Alapin a cîștigat o partidă scurtă dar strălucită la Marshall. Este cea mai scurtă partidă cunoscută pînă astăzi căreia i s-a decernat un premiu de frumusețe. Partida impresionează prin temeritate; regele alb rămîne în centru și cîștigă, ciudat, contra regelui negru refugiat prin rocadă.

13. *Alapin—Marshall*, Ostende, 1905, Gambitul regelui: **1.e4 e5 2. f4 d5** (Negrul nu se teme de gambit, ba, mai mult, el însuși adoptă contragambitul Falkbeer) **3.e:d5 e4 4.d3 Cf6 5.d:e4 C:e4 6.Cf3 Nc5** (E greu de imaginat că această mutare de dezvoltare, care în același timp amenință, prin șahul la f2, derocarea regelui alb, este totuși o greșeală) **7.Dc2! f5** (Nu este de temut 7...Nf2+ 8.Rd1 D:d5+ 9. Cfd2 și 10.Cc3) **8.Cc3 Nf2+** (Negrul nu are răbdare; ar fi fost mai bine 8...0—0) **9.Rd1 0—0 10.Nd2 C:e3+ 11.N:e3 D:d5+** (Deși regele este prigonit, albul va cîștiga în numai cîteva mutări, deoarece piesele sale colaborează eficient, în timp ce negrul are flancul damei complet imobilizat și, în plus, poartă grija nebunului din f2 atacat în acest moment și care mai pierde timp pentru retragere) **12.Rc1 Td8?** (Apără indirect nebunul din f2 prin amenințarea de mat de la d1; totuși, această mutare aparent bună este o greșeală, ale cărei consecințe, deși nu sînt evidente, se vor dezvălui în următoarele două mutări) **13.b4!** (Face loc regelui alb care, pe nesimțite și doar numai în deschidere, s-a

strecurat pe flancul damei. Vezi diagrama) **13...Nb6** (Se impunea retragerea, deși negrul este pierdut în acest moment, situație evidențiată de mutarea următoare a albului) **14.De7!** (O singură mutare cu mai multe amenințări imparabile care îl determină pe negru să cedeze. Într-adevăr, mutarea 14. De7 are o forță uriașă. Negrul nu poate apăra în același timp cîmpurile g7, e8 și d8 ! Dacă ar încerca 14...Dd7, atunci 15.Nc4+ Rh8 16.N:g7+ mat!

„MUTAREA DE GRAȚIE !"

O partidă cu amenințări de ambele părți, cu atacuri declarate pe față, este aceea dintre Duras și Spielmann, jucată la Viena. Cîștigătorul a fost greu de întrevăzut pînă cînd a fost aplicată „lovitura de grație", după care negrul a capitulat necondiționat. Iată această partidă frumoasă, creație a celor doi mari șahiști, recunoscuți teoreticieni.

14. *Duras—Spielmann*, Viena, 1907. Apărarea scandinavă: **1.e4 d5** (Încă de la prima mutare, prin deschiderea pentru care a optat, Spielmann i-a dat de înțeles partenerului său că va contraataca prompt. Apărarea scandinavă nu este considerată totuși ca una dintre deschiderile periculoase, nu dezvoltă planuri prea complicate și pare să nu pună prea multe probleme albului, deși în ultima vreme teoria ei a fost îmbogățită de unul dintre adepții cei mai frecvenți ai acestei apărări, marele maestru australian Jan Rogers, care a adus însemnate contribuții personale) **2.e:d5 D:d5 3.Cc3 Da5 4.d4 Cf6 5.Cf3 Ng4 6.Ne2 Cc6** (Este mai des întîlnită înaintarea pionului la c6 pentru a crea posibilitatea retragerii damei la c7 în caz de necesitate) **7.Ne3 0—0—0 8. Cd2 N:e2 9.D:e2** (Prin schimbul de nebuni, albul a pregătit de fapt rocada mare, evitînd astfel lupta pe flancuri diferite) **9...Df5 10.Cb3** (Se îndreaptă cu fermitate spre cîmpul c5 de unde va viza direct cîmpul b7) **10...e6** (Pune „frînă" înaintării calului la c5) **11.a3** (O superprudență. Albului i-a displăcut probabil dezvoltarea nebunului la b4, dar efectuarea rocadei mari ar fi fost mai consecventă) **11...Nd6 12.0—0—0 Cd5 13.Ca4** (S-ar fi putut ajunge la această poziție și fără mutarea a3, dar cu un tempo în plus. Albul urmărește cu orice preț instalarea unui cal pe cîmpul c5) **13...e5** (Negrul nu mai așteaptă și declanșează contraofensiva în centru) **14. d:e5 N:e5 15.Cac5** (În sfîrșit, scopul a fost atins. În plus există și amenințarea concretă 15.C:b7 R:b7 16.Db5+ etc.) **15...Cb6 16.a4** (Calul care s-a interpus trebuie eliminat) **16...a5** (Și negrul își ia măsurile necesare. Vezi diagrama) **17.g4!** (Iată prima surpriză de proporții ! În timp ce teatrul operațiunilor se desfășoară pe flancul damei, dintr-o dată apare o mu-

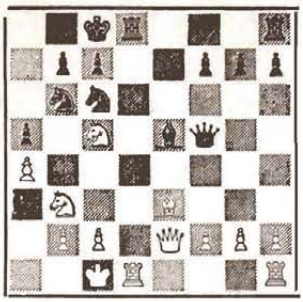

tare solitară pe flancul regelui. De ce? Prezența damei la f5 contracarează intențiile agresive ale albului care amenință 17.C:b7 R:b7 18.Cc5+ Rb8 19.Da6 cu mat la b7, însă dama neagră, fiind pe diagonala albă, se poate retrage la c8, de unde apără matul. După mutarea din partidă dama trebuie să părăsească diagonala salvatoare, ceea ce revigorează planul albului) **17...Df6** (Se retrage cu „sabia în mînă") **18.e3 The8 19.C:b7!** (În sfîrșit, sacrificiul urmărit cu atîta îndîrjire devine posibil!) **19...T:d1+ 20.T:d1 N:e3!** (Contrasacrificiu!) **21.C7c5** (21.b:c3 D:c3 ar fi dus la pierdere) **21...Cb4 22. g5!** (Acest pion comite adevărate acte de vitejie) **22...De5 23.C:a5! h5!** (Negrul nu se lasă nici el mai prejos și efectuează și o mutare pe flancul regelui atunci cînd albul se aștepta mai puțin. De ce? Negrul ar dori să joace 23...D:c5 bazat pe legătura turnului din e8, dar fără pionul h5 albul ar putea răspunde 24.Dg4+ etc.) **24.b:e3 D:e3+ 25.Rb1 D:c5** (Liniștit, negrul și-a văzut de planul său și a luat, mulțumit, calul din c5. Dar nu mică i-a fost surpriza cînd s-a trezit din senin cu „mutarea de grație") **26.Td8+!!** (O singură mutare, și negrul a fost nevoit să abandoneze tocmai în momentul în care își făcea cele mai mari speranțe...).

MATUL LUI LEGAL ÎN... LEGALITATE

Cu două sute de ani în urmă, în 1787, la Paris, contele Kermur de Legal, unul dintre cei mai tari jucători ai epocii, singurul adversar al celebrului Philidor, despre care însuși Diderot scria că este „totodată și om inteligent, și mare jucător de șah", a susținut o partidă cu handicap (fără un turn) împotriva unui oarecare Saint-Brie, intrat în istoria șahului întîmplător, tocmai datorită acestei partide.

1.e4 e5 2.Ne4 d6 3.Cf3 Ce6 4. Cc3 Ng4 (Vezi diagrama. Aici a urmat surprinzător) **5.C:e5?** (O idee excepțională, dar în același timp o mare greșeală, deoarece negrul putea continua cu 5...C:e5 și ar fi cîștigat o figură. Legal a mizat pe fascinația pe care o va exercita asupra adversarului său sacrificiul damei la d1 și așa a și fost. Astfel că partida a rămas în antologia șahului prin ceea ce are ea mai frumos, idee încetățenită sub denumirea de matul lui Legal:) **5... N:d1? 6.N:f7+ Re7 7.Cd5** mat.

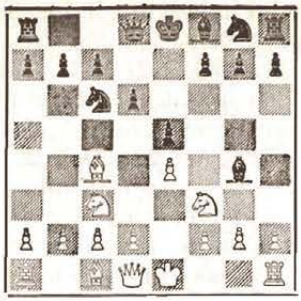

De atunci și pînă în zilele noastre, această idee a mai fost întîlnită într-o serie de partide, dar intrată în legalitate, adică sub forma sacrificiului corect astfel încît matul sau cîștigul de material nu s-a mai bazat pe hazard, ci pe calculul concret. Iată două exemple: Berger—Fröhlich, Graz, 1888—

Alb: Re1, Dd1, Ta1, Th1, Nb3, Nc1, Cd5, Cf3, p.a2, b2, c3, d2, e4, f2, g2, h2; Negru: Re8, Dd8, Ta8, Th8, Ng4, Nf8, Ca5, Ce7, p.a6, b5, c7, d6, e5, f7, g7, h7. La mutare, albul a jucat evident **9.C:e5! N:d1** (Sau 9...C:b3 10. C:g4 C:a1 11.Cf6+ g:f6 12.C:f6 mat; sigur, cel mai bun răspuns ar fi fost d:e5 după care ar fi rămas însă cu un pion în minus) **10.Cf6+! g:f6 11.N:f7+** și mat. Un al doilea exemplu a fost furnizat de partida Kertesz—Neamțu, jucată la București în anul 1970.

În poziția Alb: Re1, Dd1, Ta1, Th1, Nf1, Ng5, Ce4, Cf3, p.a2, b2, e2, f2, g2, h2. Negru: Re8, Dd8, Ta8, Th8, Nc5, Nc8, Cb8, Cf6, p.a7, b7, d4, f7, g7, h7 se găsește ideea lui Legal aplicată din punct de vedere al negrului: **8...C:e4!** și albul abandonează partida, deoarece, dacă ar fi continuat cu 9. N:d8, ar fi urmat 9...Nb4+ 10. Cd2 N:d2+ 11.D:d2 C:d2 și, oricum, negrul cîștigă o figură.

Am făcut această introducere pentru a ajunge de fapt la partida Rubinstein-Duras, care a primit premiul de frumusețe tocmai pentru felul în care Rubinstein, cunoscînd bineînțeles ideea lui Legal, a aplicat-o și a transformat-o într-o prețioasă victorie.

15. *Rubinstein—Duras*, Viena, 1908, Gambitul damei: **1.d4 d5 2.Cf3 c5 3.e3 Cf6 4.d:c5 Da5+ 5.C1d2 D:c5** (Recuperează, pionul, dar cu prețul unui timp pierdut) **6.a3 Dc7 7.e4 d:c4 8.C:c4 Cc6 9.b4**

Ng4 (Mutarea prematură a nebunului care întîrzie dezvoltarea flancului regelui) **10.Nb2 b5?** (Greşeală de concepţie. Negrul începe să acţioneze pe flancul damei, în timp ce aripa regelui este ţintuită locului) **11.C4e5!** (Vezi diagrama. Începutul unei combinaţii

excepţionale, bazată desigur pe ideea enunţată a lui Legal, dar care de data aceasta este aplicată în scopul de a cîştiga un pion, considerat ca o „buturugă mică în stare să răstoarne carul mare") **11...C:c5 12.C:c5!** (Sacrificiul de damă care ne aminteşte de Legal) **12...N:d1 13.N:b5+ Cd7** (Dacă negrul ar fi încercat să plece cu regele, 13...Rd8, atunci ar fi urmat 14.T:d1 ± Rc8 15.Na6 ± Rb8 16.Cc6+ D:c6 17. Ne5+ Dd6 — la 17...Dc7 18.Td8 mat — 18.Tc1 ! ! cu mat la mutarea următoare. Deci, apărarea din text este obligatorie) **14.N:d7 D:d7 15.C:d7 Nh5** (Şi din toate aceste complicaţii albul a rămas cu un pion în plus) **16.Ce5 Tc8 17.g4 Ng6 18.C:g6 h:g6 19. Nd4 a6 20.Rd2 f6** (Albul are material în plus şi superioritate poziţională, atuuri care îi asigură victoria) **21.Tac1** (Pătrunderea turnului pe coloana *c* valorează mai mult decît un pion) **21...T:c1 22. T:c1 e5 23.Nc5 T:h2 24.N:f8 R:f8** (S-a intrat deliberat într-un final de turnuri cu pioni egali, ştiut fiind că Rubinstein a fost unul dintre cei mai buni cunoscători ai finalurilor de turnuri din timpul său) **25.Re2 e4 26.Tc6 Tg2 27. T:a6 T:g4 28.Ta7 Tg1 29.b5 Tb1 30.a4 g5 31.Tb7** (Albul sacrifică pionul din a4 pentru a căpăta viteză în avansare) **31...Ta1 32. b6 T:a4 33.Ta7 Tb4 34.b7 g4 35. Ta8+ Rf7 36.b8D T:b8 37.T:b8 Re6 38.Te8+ Rf5 39.Rf1** şi negrul a cedat deoarece resursele sale de apărare s-au epuizat.

„REGELE ASEDIAT"

Vom vedea, în continuare, un exemplu clasic de atac organizat pe flancuri diferite. A fost de ajuns ca negrul să piardă un singur tempo pentru ca viteza atacului alb să fie accelerată şi operaţiunile declanşate să nu mai poată fi stăvilite. Este vorba de mutarea a 13-a (ghinion?) a negrului efectuată cu întîrziere de un singur timp, suficient însă pentru ca nebunul de alb din f1 să pună stăpînire pe diagonala b1-h7 şi să dirijeze ofensiva.

16. *Fleischmann—Tartakover*, Petersburg, 1909, Apărarea franceză: **1.e4 e6 2.d4 d5 3.Cc3 Cf6 4.Ng5 Ne7 5.e5 Ce4** (Învingerea lui Tartakover, unul dintre titanii șahului mondial, în fața unui necunoscut, a constituit o surpriză de mari proporții, dar și mai mare a fost aceea provocată de înfrîngerea suferită în apărarea sa preferată...) **6.C:e4** (Teoria recomandă 6.N:e7) **6...N:g5 7.C:g5 D:g5 8.g3** (Pentru a susține centrul prin înaintarea f4) **8...e5 9. c3 Cc6 10.f4 De7 11.Cf3 Nd7 12. Dd2** (Aici a survenit unul din cele mai interesante momente ale partidei. Mutarea din text este indicată înaintea dezvoltării nebunului din f1 la d3 deoarece ar fi urmat 12.Nd3 c:d4 13.c:d4 Db4+ 14.Dd2 D:d2 și negrul nu mai are probleme) **12...0—0** (Negrul ar fi trebuit să profite de faptul că albul este obligat să joace 12.Dd2 și să înainteze imediat pionul c4 pentru a limita cîmpul de acțiune al nebunului. Surprinzător, Tartakover s-a grăbit să efectueze rocada, riscînd astfel să se expună atacului. Una dintre explicații ar fi prea marea încredere în forțele proprii, precum și o ușoară subestimare a potențialului adversarului. De altfel, reușita atacului va fi asigurată tocmai de prezența nebunului de alb pe diagonala amintită) **13.Nd3 c4** (Prea tîrziu și fără sens; mai mult, vine în întîmpinarea dorinței adversarului și, închizînd centrul, îl absolvă de o grijă. Desigur, ar fi fost preferabilă încercarea de slăbire a centrului prin schimbul de pioni pe d4) **14.Ne2 b5 15.0—0 a5 16. Tac1 b4** (Aparent, totul s-a desfășurat după reguli bine scrise. Negrul a avansat rapid masa de pioni, dar aceasta deocamdată atacă în gol) **17.f5!** (Vezi diagrama. Albul

a deschis focul! Sacrifică un pion — cît de util este nebunul din c2, a cărui captură este ca și obligatorie deoarece amenință să înainteze periculos la f6, de exemplu: 18.f6 g:f6 19.e:f6 D:f6? 20.Ce5! De7 21.C:d7 D:d7 22.Dg5+ Rh8 23.Df6+ Rg8 24.Tf4 e5 25.N:h7+ R:h7 26.Th4+ urmat de mat la mutarea următoare) **17...e:f5 18. g4!** (Dacă înaintarea f5 era mai mult sau mai puțin previzibilă, sacrificiul pionului la g4 este total neașteptat. Albul mai oferă un pion, slăbește conștient apărarea propriului rege și toate acestea pentru a crea posibilități de acțiune nebunului din c2, damei din d2 și turnului din f1. Rămîne de văzut dacă cei doi pioni nu constituie totuși un preț prea mare pentru avantajul pozițional creat) **18...f:g4** (Dacă a spus *a* trebuie să spună și *b*, altfel albul, consecvent, amenință el luarea la f5 și în felul acesta reia planul pe care l-am comentat anterior) **19.Cg5** (Pri-

ma amenințare concretă) **19...g6** (Alte continuări duc la pierdere, de exemplu: 19...f5 20.e:f6 Dd6 21.Df2 g:f6 22.Dh4 sau 19...h6 20. Ch7 cu amenințarea 21.Cf6+) **20. Tf6** (Începe asediul regelui negru care, cu manevre ingenioase, va fi încercuit și atacat pînă la capitulare) **20...Rg7 21.Tef1** (Toate piesele albe sînt în plină activitate, fiecare la locul său) **21...Ne8** (O mutare defensivă necesară pentru a elibera turnul din f8 care trebuie să vină la h8 în apărarea pionului h7; nu ar fi fost bine 21...Ne6 din cauza 22.C:e6 f:e6 23.Dg5! care duce la cîștig prin amenințarea distrugătoare 24.N:g6!) **22.Df4!** (Ultima piesă grea care vine cu forțe uriașe) **22...Cd8** (Speriat de multiplele amenințări, negrul își concentrează toate forțele pentru apărare. Controlează cîmpurile f7 și e6 și deschide calea turnului din a8; însă neajunsul mutării constă în faptul că ridică supravegherea asupra cîmpului e5 pe care albul, sesizînd lucrurile, îl va folosi cu deosebită măiestrie) **23.e6!** (Vezi diagrama. Este sacrificiul pe care l-am învățat de la Steinitz; el are ca scop eliberarea unui cîmp mult mai prețios decît un pion. Cîmpul e5 va deveni rampa de lansare a atacurilor de mat, indiferent dacă negrul va captura sau nu pionul jertfit) **23...Ta6** (Linia a 6-a fiind întreruptă, negrul nu pierde prilejul de a aduce în joc turnul solitar de la a8, dar, din păcate, prea tîrziu; alte răspunsuri ar fi dus, de asemenea, la dezastru) **24.De5** (Încercuirea regelui este completă. Se amenință direct T:f7 cu dublu șah și cîștigul damei) **24...Rh8** (Fuga este rușinoasă..., dar tristă) **25.Tf5** (Sfîrșitul este aproape, se amenință 26.C:f7+ N:f7 27.Th5+ Rg7 28.T:f7+ foarte dur!) **25... f:e6** (O ultimă speranță) **26.Cf7+** (Îl obligă pe rege să se întoarcă acolo de unde a fugit, dar acesta, pentru a-și salva soarta, preferă să sacrifice propria damă) **26... D:f7** (Dacă totuși 26...Rg7, atunci 27.T:e6+ Df6 28.D:f6 Rg8 29.Dh8 mat) **27.Th5** (Albul nu acceptă sacrificiul propus, ci urmărește încolțirea și capturarea suveranului fugar) **27...Rg7 28.T:g6+** și mat! Ultima mutare a încheiat foarte elegant partida, turnul care își desăvîrșește misiunea este susținut de nebunul din c2, căruia negrul însuși i-a dat vigoare.

„PASIUNE STATORNICĂ"

Pe cunoscuții șahiști francezi Gibaud și Lazard i-a legat, de-a lungul anilor, pasiunea pentru șah; ei s-au confruntat de nenumărate ori, în spe-

cial în campionatele Parisului. Dintre întîlnirile care i-au adus în fața tablei de joc, două au făcut înconjurul lumii. Prima, cea pe care o vom comenta în rîndurile următoare, jucată în anul 1909 și căreia i s-a conferit premiul pentru cea mai frumoasă realizare în campionatul capitalei franceze din acel an, a prilejuit o remarcabilă victorie a problemistului, pentru că aceasta era preocuparea de predilecție a lui Lazard, iar cea de-a doua a revenit aceluiași Lazard, învingător după 15 ani, adică în anul 1924 și tot în campionatul Parisului. O vom reda cu titlu de curiozitate pentru că reprezintă una dintre cele mai scurte partide jucate vreodată; de altfel, datorită desfășurării ei neverosimile, șahistul și publicistul Kurt Richter i-a pus la îndoială autenticitatea. Și totuși... Gibaud-Lazard, Paris, 1924, Deschidere neregulată:

1.d4 Cf6 2.Cd2 e5 3.d:e5 Cg4 4.h3?? Ce3!! (Vezi diagrama) și

albul a cedat. Nimeni însă nu ar fi crezut că o asemenea greșeală se mai poate repeta, cu atît mai mult cu cît oricine știe că cea mai scurtă partidă posibilă încheiată cu mat „ajutor" este: **1.f3 e6 2.g4? Dh4** mat. (Este răspunsul la întrebarea pe care ne-o pun aproape invariabil necunoscătorii în ale șahului. Care e cel mai mic număr de mutări în care cineva poate da mat?) Și totuși, de necrezut, dar situația s-a repetat după 24 de ani la București în 1948 în partida Munteanu—Cioară: **1.d4 Cf6 2.Cd2 e5 3.d:e5 Cg4 4.Cgf3** (S-ar putea ca albul să fi cunoscut partida din 1924? !) **4...Ne7 5.h3??** (Ce-o fi gîndit albul?) **5...Ce3!!** (Vezi diagrama). Deznodămîntul s-a repetat cu o mutare în plus!

Pentru ceea ce ne interesează ne vom întoarce însă la partida care a stîrnit și mai stîrnește încă admirație!

17. *Lazard—Gibaud*, Paris, 1909, Partida italiană: **1.e4 e5 2.d4** (Mutare caracteristică Deschiderii centrale care peste cîteva mutări se va converti în Partida italiană) **2...e:d4 3.Cf3 Cc6** (Pentru a ajunge însă la italiană se trece mai întîi prin Deschiderea scoțiană) **4.Nc4 Nc5** (Și iată-ne în Partida italiană) **5.c3 Cf6 6.e:d4 Nb4+ 7.Cc3 C:e4**

8.0—0 N:c3 9.d5 Nf6 10.Te1 Ce7 (Returnează materialul excedentar și se rezumă numai la avantajul minimal de un pion) **11.T:e4 d6 12.g4** (Începutul unui atac original, riscant și posibil datorită dezvoltării nefirești a pieselor negre) **12...h6** (Trebuie împiedicată înaintarea g5) **13.h4** (Albul insistă) **13...Rf8** (Acum nu mai poate fi vorba de rocada mică, de aceea caută compensație în coloana h deschisă) **14.h5** (În replică, albul a înțeles dorința negrului și, în consecință, i-a răspuns cu „amabilitate", închizîndu-i turnul!) **14...g5** (Lărgește spațiul vital pentru rege) **15.Cd4 c6 16.Df3** (Albul nu se uită la un pion cînd este vorba de inițiativă) **16...C:d5 17. Nd2 Ce7 18.Tae1** (Încheindu-se mobilizarea tuturor pieselor, operațiunile pot începe) **18...d5** (Este ușor de imaginat bucuria cu care Gibaud a efectuat această mutare în speranța obținerii unei victorii) **19.Nb4+ Rg7 20.Te7!** (Vezi diagrama. Mutare a cărei frumusețe încîntă; ea este legată de cîmpul d3 și pionul h5! Colaborare subtilă!) **20...d:e4** (Este interesant de văzut ce se întîmplă dacă negrul acceptă sacrificiul calității: 20... N:e7 21.T:e7 Tf8 22.Nc3! D:e7 23.Cf5+ Rh7 24.C:d7 d:e4 25.

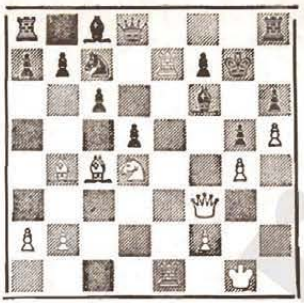

De4+ și albul cîștigă) **21.C:e6!** (O nouă mutare excepțională, la fel de imprevizibilă, al cărei scop era eliberarea diagonalei a1—h8 pentru a determina dama neagră să părăsească cîmpul d8. Să reamintim că Lazard era un problemist celebru) **21...Dd3** (Singura deplasare posibilă. Nu intră în discuție 21...b:c6 deoarece urmează 22.D:f6+ R:f6 23.Nc3+ și apoi mat) **22.T:f7+** (O suită de patru sacrificii unul după altul: nebunul din c4, turnul din e7, calul din c6 și acum din nou turnul. O adevărată încîntare) **22...R:f7 23. Te7+** (Albul dorește mai mult decît 23.Ce5+ cu cîștigul damei) **23...Rg8 24.D:f6 Th7 25.Te8+!** încheie partida în nota ultimelor mutări, deci un sacrificiu ca un acord final al unei melodii frumoase...

„CÎȘTIGĂ CINE GREȘEȘTE PENULTIMUL!"

Fiecare partidă de șah este o mică dramă. În ea se derulează evenimente care, transpuse pe tablă, descriu într-un cifru numai de șahiști cunoscut trăiri dintre cele mai intense, momente de bucurii și de amărăciune. De multe ori, o partidă de șah poate fi o lecție de viață. Șahul ne învață multe și în special ne deprinde să nu greșim sau să comitem cît mai

puține erori cu putință, și, atunci cînd se întîmplă, să avem tăria să ne recunoaștem greșelile. În șah, cu cît greșești mai puțin, cu atît ești mai ferit de durerea înfrîngerii, și astfel se confirmă zicala: „Cine greșește penultimul, cîștigă!". Ne-am amintit de ea atunci cînd am analizat partida următoare în care, pînă în ultimul moment, dacă negrul nu s-ar fi lăsat dominat de tensiunea copleșitoare a luptei, ar fi găsit calea de a evita ultima greșeală, mutarea a 43-a, el s-ar fi salvat. Dar, se mai spune, jocul greșeală așteaptă...

18. *Duras—Cohn*, Karlsbad, 1911, Partida spaniolă: **1.e4 e5 2. Cf3 Cc6 3.Nb5 a6 4.Na4 Cf6 5.d3 d6 6.c4** (Mutarea din text ne indică varianta care poartă numele jucătorului a cărui partidă o comentăm — Duras — din Partida spaniolă și are ca idee de bază împiedicarea eliberării negrului prin înaintarea d5 sau b5 pentru ca el însuși să joace c4 cu superioritate în centru. În practica turneelor moderne, această variantă are o frecvență redusă) **6...g6 7.d4 e:d4 8.C:d4 Nd7 9.C:c6 b:c6** (Se poate lua și cu nebunul, dar negrul — care va avea oricum pionii dubli pe coloana c — preferă să ajungă la final cît mai încet) **10.0—0 Ng7 11.c5 0—0 12.Cc3 De7** (Ar fi fost interesantă și înaintarea 12...d5) **13.c:d6 c:d6 14.f3** (O slăbire inutilă a diagonalei a7—g1. Ar fi fost mai bine 14.Te1) **14...d5 15.Te1 d4!** (În momentul cînd albul se pregătește să deschidă coloana e negrul a găsit posibilitatea ingenioasă de a închide această coloană și de a transforma pionii slabi de pe coloanele c și d în doi pioni liberi legați) **16.Ce2** (Nu ar mai fi fost posibil 16.D:d4 din cauza 16...Cg4! (Prima punere în evidență a mutării îndoielnice f3) **16...c5 17.Cf4** (O mutare calmă în aparență, dar foarte amenințătoare: 18.e5 Ce8 19.Cd5 Dd8 20. N:d7 D:d7 21.Cb6) **17...Nc6** (Preocupat de dominația cîmpului d5 de către alb, negrul nu observă continuarea mai bună: 17...Nb5 18.c5? — în noul context nu mai e indicat — Tfe8 19.Nd2 Cd7 20. Cd5 Dd8 21.f4 C:e5!) **18.b3** (Deși poate constata abilitatea cu care negrul s-a descurcat în deschidere albul organizează, totuși, atacul celor doi pioni legați c și d. Negrul va căuta să-i folosească susținîndu-i ca pioni tari, iar albul va căuta să dovedească, prin manevrele de asalt, că sînt slabi; pentru moment mutarea 18.b3 îi blochează) **18...Tfd8 19.Cd3 Nd7 20. N:d7 C:d7 21.Na3 Tac8 22.Tc1 Nf8** (Absolut toate forțele, prietene sau inamice, sînt concentrate asupra pionului c5) **23.Dd2 Dh4** (Dama este o piesă mult prea prețioasă pentru a fi condamnată la pasivitate, de aceea ea se lansează la timp în contraatac) **24.g3 Dh5 25. Rg2 c4!** (Înaintarea aceasta a fost posibilă datorită duelului dintre cei doi nebuni de cîmpuri negre și mai ales faptului că nebunul alb a fost surprins fără „gardă") **26. Cf4 De5 27.N:f8 c3!** (Mutarea intermediară c3 a permis pionului c să se transforme dintr-o slăbiciune,

dintr-o țintă de atac într-un pion puternic, un atacator) **28.Dd3** (Nemulțumit de succesul parțial al adversarului său, Duras se hotărăște să-i pună probleme negrului, de această dată legate de pionul d) **28...C:f8 29.Cd5!** (Prima luare de poziție. Se amenință 30.f4 Dg7 31.Ce7+ sau 30...De6 31.D:d4 urmat de 32.T:c3. Ce-i rămîne, deci, negrului? Speranța în cei doi pioni avansați pe coloanele centrale) **29...T:d5!** (Acest sacrificiu de calitate îi oferă unica șansă) **30.e:d5 D:d5 31.Tcd1** (Se amenință 32. T:c3) **31...Ce6** (O apărare mai subtilă decît ne lasă să observăm la prima vedere; nu se mai poate juca 32.T:c3 T:c3 33.D:c3 d:c3 ! 34.T:d5 c2 ! și pionul c nu mai poate fi oprit în drumul său spre transformare) **32.D:a6 Ta8 33.De2** (O retragere obligatorie, pentru a apăra și linia a doua. Vezi diagrama)

33...d3!? (Probabil că dacă ar fi jucat la remiză, Cohn nu ar fi trebuit să intre în combinații tăioase și ar fi trebuit să aștepte ca albul să forțeze pentru a-și valorifica avantajul calității. Totodată, ingeniozitatea mutării 33...d3, ca și curajul stîrnesc admirația !) **34. T:d3 Dg5!** (Cu dubla amenințare 35...Cf4+ sau 35...D:c1. Cum va fi posibilă apărarea? Dintre toate relele, albul îl alege pe cel mai mic...) **35.De3 T:a2+** (Agresiunea negrului continuă) **36.Rg1 Dh5** (A început hărțuiala) **37.h4 Df5 38. Td:e3 Dh3** (Negrul a pierdut cei doi pioni, dar a obținut în schimb un atac atît de vehement, încît nu mai are de ce să se teamă decît, așa cum vom vedea, de propriile greșeli) **39.Te8+** (Fiind amenințat cu mat la g2, albul trebuie să inventeze situații de excepție pentru a scăpa) **39...Rg7 40.De5+ f6** (Nu ar fi fost bine 40...Rh6 deoarece pionul g3 este apărat, iar turnul s-ar fi putut întoarce liniștit la c2) **41.T1e7+ Rh6** (Încolțit, regele trebuie să se refugieze la marginea tablei. Acceptarea sacrificiului de calitate la e7 ar fi dus la mat în cîteva mutări) **42.De3+ g5 43. h:g5+!** (Vezi diagrama) **43...C:g5?**

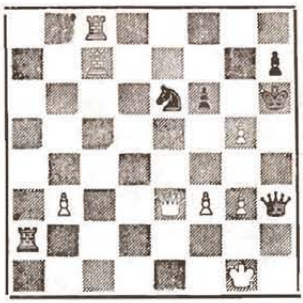

(Acum, negrul este acela care greșește ultimul, și acest lucru se va răsfrînge negativ asupra rezultatului; cu mai multă stăpînire de sine ar fi văzut continuarea corectă 43...f:g5 ! 44.T:h7+ R:h7 45.Dd3+ Rg7 46.Dd7+ Rf6 47. Tf8+ Re5 și albul nu poate obține mai mult decît remiză. De aseme-

nea, albul nu poate forța cîștigul nici cu 44.D:e6+ D:f6 45.Tc6 și turnul negru poate da șah etern pe cîmpurile a2 și a1 deoarece regele alb nu poate trece nici pe coloana e și nici peste cîmpul h3. Atît prin mutările jucate, cît și prin acelea din subtext, partida este extraordinară!) **44.T:h7+!** (Un nou sacrificiu, care este o adevărată cruzime) **44...R:h7 45. De7+ Rg6 46.Tg8+ Rf5 47.T:g5+!** (Albul luptă nemilos pînă la ultima suflare a... adversarului) **47...R:g5** (Evident, 47...f:g5 ar fi dus la pierderea damei după 48. Dd7+. Dar acum? Să nu uităm că, de la mutarea a 38-a, deci de 10 mutări, negrul amenință mat întruna) **48.Dg7+** și negrul s-a recunoscut învins deoarece, oricum, pierde dama din h3 fie prin șahul pe verticală la h7, fie prin șahul pe diagonală la d7. Cît de mică a fost greșeala și cît de mare dezastrul!

PARTIDA PREFERATĂ

Atunci cînd vorbea despre creația sa, marele maestru Spielmann nu uita să amintească despre partida pe care o considera cea mai bună din întreaga sa carieră, cea mai corectă și cea mai bogată în conținutul de idei. Este vorba de întîlnirea sa cu Rubinstein de la Karlsbad din 1911. S-a jucat partida celor patru cai, Rubinstein, cu negrele, adoptînd varianta cu 4...Nb4. Atît de convingătoare a fost victoria lui Spielmann, încît celebrul său adversar s-a decis să renunțe pentru totdeauna la varianta amintită...

19. *Spielmann — Rubinstein*, Karlsbad, 1911, Partida celor patru cai: **1.e4 e5 2.Cf3 Cc6 3.Cc3 Cf6 4.Nb5 Nb4** (Varianta de care Rubinstein nu a mai vrut să audă niciodată, din cauza amărăciunii pe care i-a produs-o) **5.0—0 0—0 6.d3 d6** (O simetrie perfectă, nu prea îmbucurătoare, mai ales pentru alb. Deoarece este greu de rupt echilibrul multă vreme, albul — de obicei cu intenții agresive — a evitat această deschidere prea pașnică. În ultimii ani, ea a mai apărut destul de sporadic, în special în repertoriul marelui maestru spaniol Bellon) **7.Ng5 N:c3 8.b:c3 De7 9.Te1 Cd8 10.d4 Ce6** (O manevră interesantă, menită să imprime un sens mai bun calului care se opune nebunului din g5 și a cărui legătură este destul de jenantă) **11.Nc1** (Renunță la legarea calului din f6 pentru a menține controlul asupra diagonalei c1—h6) **11...c6** (Ulterior s-a ajuns la concluzia că ar fi fost preferabilă înaintarea la c5, pentru a echilibra forțele în centru și pentru a crea nebunului negru de cîmpuri albe eventuale căi de acces) **12.Nf1** (Nemaiavînd ce ataca, el trebuie chemat în apărare) **12... Td8 13.g3 Dc7** (Pionul din e5 a fost tot timpul apărat indirect) **14.Ch4** (Iată și al doilea scop al mutării precedente g3. Atîta timp cît dama era la e7, nu era posibil

Ch4 fără a fi apărat) **14...d5** (Deoarece începe să se profileze planul de atac al albului pe flancul regelui, negrului nu-i rămîne altceva decît să ia măsuri de contraatac în centru) **15.f4!** (Albul nu pierde timpul şi acţionează energic) **15... e:f4** (Probabil ar fi fost mai bine 15...C:e4 16.d:e5 C:c3 17.Df3, dar şi în acest caz poziţia albului este superioară. Deşi mutarea din partidă nu poate fi considerată slabă, totuşi a fost suficientă pentru ca Spielmann să profite de ea şi să declanşeze un atac uluitor) **16.e5! Ce4 17.g:f4** (Albul nu se teme de pierderea pionului din c3 deoarece după 17...C:c3 18.Dd3 Ce4 19.f5 ar fi obţinut o iniţiativă extrem de periculoasă) **17...f5!** (Simte pericolul şi nu cedează tentaţiei de a lua la c3) **18.e:f6!** (Mai bine decît 18.C:f5 Tf8 19.Cg3 C:f4 20.C:e4 d:e4 21.T:e4 Ch3+ 22. N:h3 N:h3 şi, deşi albul are un pion în plus, lipsa de siguranţă a regelui său îi poate pune probleme) **18...C:f6 19.f5!** (Acest pion, aparent modest, va fi în continuare cea mai stînjenitoare piesă pentru negru, va obstrucţiona toate mişcările negrului şi va constitui, în schimb, „pivotul" albului) **19... Cf8 20.Df3** (Slăbiciunile pionilor albi sînt compensate de coordonarea eficientă a figurilor) **20...Df7** („Prudenţa este mama înţelepciunii". Negrul îşi dă seama că trebuie să-şi întărească apărarea cît mai degrabă) **21.Nd3 Nd7** (Nebunul acesta nu poate fi prea mulţumit de misiunea sa) **22.Nf4** (Nebunii albi domină centrul) **22...Te8** (Negrul ar fi putut propune acum schimbul damelor la h5, dar acest lucru nu i-ar fi adus satisfacţii deoarece planul de atac al albului concentrat pe coloana g nu poate fi tulburat) **23.Ne5 c5 24.Rh1** (Consecvent!) **24...c4 25.Ne2 Nc6** (Negrul încearcă o diversiune prin 26...T:e5) **26.Df4 C8d7 27.Nf3 Tc7 28.Tc2** (Artileria grea se îndreaptă spre coloana de atac) **28...Tf8 29. Tg1 De8 30.Teg2** (Turnul apare la timp! Atacă şi apără în acelaşi timp cîmpul e5) **30...Tff7** (Dacă negrul ar fi continuat cu 30...C:e5, Spielmann a indicat, în comentariile sale, următoarea continuare: 31.d:e5 T:e5 32.T:g7+ Rh8 33. Cg6+ ! R:g7 34.C:e5 Rh8 35.Cg6+ h:g6 36.Dh6+ Ch7 37.f:g6 şi cîştigă) **31.Dh6!!** (Vezi diagrama.

Tocmai cînd se părea că negrul şi-a consolidat satisfăcător apărarea, albul a găsit continuarea şi finalul admirabil al acestei partide) **31...Rf8** (Nici negrul, deşi încolţit, nu renunţă la luptă atît de uşor) **32.Cg6+** (Iată un „acord final" demn de Spielmann) **32... h:g6 33.Dh8+ Cg8 34.Nd6!** (Cheia întregii combinaţii. Negrul este redus aproape total la pasivitate. Regele, foarte serios baricadat,

va fi „sufocat" de propriii apărători. În această poziție, Spielmann a găsit o ingenioasă colaborare între piesele albe. Vezi diagrama) **34... Dd8** (Dacă negrul ar fi jucat 34... Tf6, atunci ar fi urmat 35.T:g6 T:g6 36.f:g6 ! și nu se vede apărare contra amenințărilor 37.Te1, 38. Nh5 și 39.Tf1+) **35.T:g6 Cdf6 36.T:f6** (Totul bazat pe legarea turnului la e7) **36...T:f6 37.T:g7!** și, în fața marilor pierderi, Rubinstein s-a recunoscut învins, cu regretul că nu a avut posibilitatea să prelungească partida pînă în final, capitol la care se bucura de faima de a fi unul dintre cei mai mari cunoscători.

PRINCIPIUL VITEZEI

Dacă ne referim la hipermodernism în șah, atunci trebuie neapărat să luăm ca nume de referință pe acela al marelui maestru cehoslovac Richard Reti. Deși a fost părintele pozițiilor semideschise, el a lansat în teoria deschiderilor sistemul care începe cu 1.Cf3 și care îi poartă numele. A primit unul din premiile de frumusețe pentru o partidă în care a adoptat Gambitul regelui și în care a aplicat principiul vitezei în dezvoltare, ocuparea rapidă a centrului (mai tîrziu va introduce controlul centrului de la distanță cu ajutorul figurilor cu bătaie mai lungă), făcînd o demonstrație în stilul legendarului Morphy.

20. *Reti — Flamberg*, Abazzia, 1912, Gambitul regelui: **1.e4 c5 2.f4 e:f4 3.Cf3 g5 4.Nc4 g4 5.0—0 d5** (Un sacrificiu de pion cu intenția de a elibera jocul negrului, care va beneficia de o piesă oferită cu generozitate de către alb) **6.e:d5** (Mai uzitată decît 6.N:d5) **6...g:f3** (Pentru calul capturat, negrul își asumă riscuri) **7.D:f3** (Aici se poate vorbi de avans mare în dezvoltare; rămîne de demonstrat superioritatea acestuia în fața avantajului material) **7...Nd6** (Încearcă să întrerupă „unda verde" pe coloana f) **8.d4 Df6 9.De4+ De7** (Preocupat de simplificarea poziției pentru a avansa în final, negrul propune schimbul damei chiar în condițiile pierderii unui tempo) **10.Ce3** (În schimb, albul „apasă pe accelerator") **10...Cd7 11.N:f4 D:e4** (Ușurarea situației prin acest schimb este doar o iluzie) **12.C:e4 N:f4 13.T:f4** (Dominația albului este copleșitoare) **13...f5** (Mai mult o reacție de descurajare decît o bravadă. Văzîndu-se amenințat, negrul dă înapoi din avantajul material, sperînd într-o egalizare a potențialului dinamic al poziției) **14.T:f5 Ce7** (Vezi diagrama. O mu-

tare în care negrul şi-a pus mari speranţe, dar nu a prevăzut, desigur, răspunsul, în continuare, al albului) **15.Te1!!** (Un sacrificiu de turn ingenios! Ce ar fi urmat dacă ar fi fost acceptat acest sacrificiu?: 15...C:f5 16.Cd6+ Rf8 17.Te8+ Rg7 18.C:f5+ Rf6 19. T:h8+ R:f5 20.T:h7 şi albul cîştigă fără probleme) **15...Cb6 16. Nb5+ Rd8** (Comentînd partida, Spielmann a arătat că nu ar fi fost bine nici 16...c6 întrucît ar fi urmat 17.d:c6 b:c6 18.Te5! c:b5 19.Cg5! şi albul cîştigă; de asemenea, la 16...Nd7 17.Te5 N:b5 18.d6 cu avantaj decisiv) **17.Te5! Cg6** (Dacă negrul s-ar fi grăbit să ia pionul din d5 cu 17...Cb:d5 albul ar fi cîştigat frumos cu 18.Cg5! — ameninţă mat — 18...Tf8 19. T:d5+ C:d5 20.Cf7+ T:f7 21.Te8 mat) **18.Cg5!** (Vezi diagrama; parcă ar fi o joacă de-a şoarecele cu pisica: de cîte ori negrul ameninţă să ia turnul, de atîtea ori albul îl lasă sub atacul aceluiaşi cal) **18...C:e5 19.T:e5** (Se ameninţă mat sau urmează pierderi masive de material) **19...Nd7 20.Cf7+** (Acţiunea de recuperare a materialului „avansat" este în plină desfăşurare) **20...Rc8 21.C:h8 N:b5 22.Th5** (Se intră într-un final în care va funcţiona principiul vitezei. Figura în plus va fi anihilată de înaintarea rapidă a pionului h) **22... Ne4 23.T:h7 N:d5 24.h4 Ne4 25. Tg7 N:c2 26.b5 a5 27.h6 a4 28.h7** (Pionul h şi-a încheiat victorios cursa) **28...N:h7 29.T:h7 Cc4 30. Cf7 Ta6 31.g4** (Intră în acţiune pionul g) **31...C:b2 32.Th8+ Rd7 33.Ce5+ Re6 34.g5 Cd1** (Înaintarea 34...c5 ar fi dus, de asemenea, la înfrîngere: 35.Th6+ Rf5 36.T:a6 b:a6 37.g6 Rf6 38.d:c5 şi cei doi pioni liberi nu mai pot fi opriţi) **35.Tf8 Ce3 36.Rf2 Cd5 37.g6** şi negrul cedează, deoarece nu se mai poate salva.

„LEGĂTURI PERICULOASE"

Destinele şahiştilor se întretaie în faţa meselor cu pătrate albe şi negre, acolo unde străfulgeră idei şi ard pasiuni. Într-o astfel de conjunctură, după şase ani, Duras s-a întîlnit din nou cu Spielmann, într-o partidă de mari ambiţii. Astfel, Duras dorea să confirme valoarea sa în faţa unui

mare jucător, iar Spielmann nu putea uita înfrîngerea de la Viena și mai știa, după propriile sale declarații, că „Duras este un maestru de mare clasă, care luptă și speră și în pozițiile în care nu mai are decît o scînteie de viață...". Partida va avea deznodămîntul într-o serie de legături periculoase.

21. *Duras — Spielmann*, Pistyan, 1912, Apărarea franceză. **1.e4 e6 2.d4 d5 3.Cc3 Cf6** (În dorința de a-și surprinde adversarul și de a obține victoria mult visată, Spielmann alege o deschidere nouă care însă nu l-a ajutat să obțină satisfacția dorită, ci doar să înregistreze o nouă înfrîngere, ce e drept, încununată cu un nou premiu de frumusețe) **4.e5** (Ideea lui Steinitz. În această poziție se mai întîlnește 4.Ng5 Ne7 5.e5 Cfd7 6.N:e7 sau 6.h4) **4...Cfd7 5.Cec2** (După 5.f4 c5 6.d:c5 Cc6 7.a3 N:c5 8.Dg4 0—0 9.Cf3 Cd4 10.Nd3 f5 11.Dh3 C:f3+ 12.D:f3 Nb6 se ajunge la o poziție cu șanse de ambele părți) **5...c5 6.f4 Cc6 7.c3 Db6 8.Cf3 Ne7** (Era mai energic 8...f6 și dacă 9.g3 c:d4 10.c:d4 Nb4+ 11.Cc3 0—0 12. e:f6 C:f6 cu joc mulțumitor. Dacă 9.a3, atunci este posibil 9...Ne7 10.b4 c:d4 11.c:d4 0—0 12.Dd3 a6 13.Ne3 Dd8 14.g3 Cb6 cu joc egal, ca în partida Enevoldsen — Koch, Olimpiadă, 1962) **9.g3 f6 10.Nh3 f5** (Nu ar fi fost rău nici 10...c:d4; nu este indicat 11.N:e6? din cauza 11...C:e5 12.N:d5 C:f3+ 13.N:f3 d:c4, și negrul are joc bun) **11.0—0 0—0** (Alte recomandări sînt: 11... Cf8 și 11...h5, dar și după acestea poziția albului este de preferat, negrul întîmpinînd greutăți din cauza întîrzierii în dezvoltare a flancului damei) **12.g4 g6 13.g:f5 g:f5** (Nu poate fi luată în considerare capturarea cu pionul deoarece s-ar slăbi nejustificat pionul negru de la d5, ceea ce ar permite albului să se bucure de existența unui pion liber apărat la e5) **14.Rh1 Rh8 15.Tg1 Tf7** (Desigur, nu ar fi fost bine 15...Tg8 din cauza răspunsului 16.T:g8 R:g8 17.Dg1+ Rh8 18.Cg5 N:g5 19.D:g5, și albul are atac puternic) **16.Cg5 N:g5 17.T:g5 c:d4** (Eliberează cîmpul e5 pentru cal) **18.Dg1!** (Scoate în evidență faptul că mutarea 15...Tf7 a fost o pierdere de timp) **18...Ce7 19. C:d4 Cf8** (Negrul intră în defensivă mai mult decît este necesar. În locul mutării din partidă ar fi fost mai aproape de stilul agresiv al lui Spielmann continuarea 19...Cc5, urmată de 20...Ce4) **20.Nf1** (În acest moment al partidei, Tarrasch a indicat un plan de joc mai rapid pentru alb, de exemplu: 20.Dg2 pentru menținerea pionului b2 apărat și apoi dezvoltarea rapidă a flancului damei cu Ne3 și Tag1) **20...Nd7 21.Ne2 C8g6 22.Dg3 Tg8 23.b3 Cc6 24.Ne3 C:d4** (Obligatoriu ! Nebunul este la fel de jenant la e3 ca și la d4 și, atîta timp cît diagonala d4—h8 este închisă, el nu prezintă un pericol prea mare) **25.N:d4 Da5 26.a4!** (O mutare cu multiple funcțiuni: împiedică dezvoltarea nebunului negru la b5, permite aducerea turnului alb la g1, amenință înaintarea pionului la b4 și apoi, după îndepărtarea

damei, luarea pionului din a7) **26...a6 27.Tg1 Dd8 28.h4 Df8** (Dama se retrage cu maximum de viteză pentru a putea lua parte la joc acolo unde se impune prezența sa) **29.h5 Dh6 30.Nf3** (Pregătește 31.N:d5 ! cu continuarea 32.e6+) **30...Tfg7** (Vezi diagrama) **31.Dh2!**

(O mutare excelentă ! Nu ar fi fost bine 31.Nc5 deoarece negrul ar fi continuat cu 31...C:f4 32.Ne7 T:g5 ! 33.N:g5 C:h5 34.Dh4 T:g5 și 35...Cg3+ după care albul pierde dama. După mutarea din text, albul nu se mai teme de 31...C:f4 pentru că are la dispoziție continuarea următoare: 32.T:g7 T:g7 33.T:g7 R:g7 34.Ne3) **31...Cc7 32. Nc5 Cc6 33.Dh4** (Nu dă nimic 33. Nf8 T:g5 34.N:h6 T:g1+ cu schimbul pieselor grele. După mutarea din text, amenințarea Nf8 devine reală) **33...Tg6 34.T1g2** (Cu mulți ani în urmă, un șahist din orașul Voronej (Uniunea Sovietică) a analizat și găsit în această poziție un cîștig mai rapid decît cel din partidă. El a trimis analizele revistei „Șahmatî v S.S.S.R.", care le-a publicat în numărul 7 din 1963: 34.Nf8 ! T:f8 35.T:g6 h:g6 36. T:g6 Dh7 37.Df6+ Tg7 38.Th6) **34...Ne8 35.b4 b5** (Împiedică 36. b5, după care nebunul de cîmpuri negre al albului ar fi ajuns, via e7, pe cîmpul f6 de unde ar fi pus capăt luptei) **36.a:b5 a:b5 37.Rh2!** (Vine în ajutorul damei) **37...T:g5 38.f:g5 Dg7 39.Df4 C:c5?** (Negrul a intrat în cursă. Pionul este „otrăvit") **40.Nd4 C:f3+ 41.D:f3 c5 42.h6!** (Cheia întregii combinații. Dama trebuie să lase regele „descoperit". La 42...Dc7 albul a pregătit răspunsul elegant 43.Df4 !) **42...De7 43.Te2 T:g5 44.T:e5** (La un cîștig rapid ar fi dus și 44. N:e5+ Rg8 45.Nf4. Vezi diagrama)

44...Dd6! (Negrul luptă din răsputeri și lasă impresia că regele alb nu are nici un cîmp comod de refugiu și totuși...) **45.Dg3! D:h6+** (Este ușor de văzut că nu ar fi fost bine 45...T:g3 din cauza 46.T:e8 mat) **46.Dh3 Dd6** (După schimbul damelor 46...D:h3+ albul ar fi cîștigat astfel: 47.R:h3 Rg8 48. T:e8+ Rf7 49.Tb8) **47.Rh1! Rg8 48.T:e8+ Rf7 49.Th8** și negrul s-a recunoscut învins.

Se ştie că şahiştii au întotdeauna replici, deoarece ei se exprimă nonverbal, prin mutări. Dar că au şi spirit de contradicţie este mai puţin cunoscut. Urmărind partida următoare, rămînem surprinşi de ascuţimea răspunsurilor. La fiecare mutare de atac a albului, negrul are ca replici contramutări, contraatacuri. El găseşte întotdeauna cu inventivitate răspunsurile cele mai agresive şi din atacat devine, surprinzător, atacant.

22. *Alapin—Leonhardt*, Pistyan, 1912. Partida spaniolă: **1.e4 c5 2.Cf3 Cc6 3.Nb5 a6 4.Na4 Cf6 5.De2** (Una dintre variantele preferate de Alapin) **5...b5 6.Nb3 Nc5 7.a4 Tb8** (Înaintarea la b4 ar fi dus la o cursă elementară în deschidere: 8.N:f7+ urmat de 9.Dc4+ ş.a. m.d.) **8.a:b5 a:b5 9.Cc3 0—0** (Negrul sacrifică deliberat pionul din b5 pentru a obţine avans de dezvoltare) **10.Cd5** (Albul a observat că 10.C:b5 d5 ! 11.e:d5 e4 ! ar fi dat negrului un contraatac puternic) **10...d6 11.d3 Ng4 12.Ng5 Cd4** (La ameninţarea albului de a dubla pionii pe coloana f prin schimbul la f6, negrul răspunde cu o contraameninţare similară, dar mai agresivă deoarece atacă direct şi dama de la e2. Vezi diagrama). **13.N:f6**

(Dacă albul ar fi eschivat atacul cu 13.Dd2, negrul ar fi continuat cu 13...C:b3 14.c:b3 C:d5 15.N:d8 Nb4 cu o poziţie ceva mai bună pentru el) **13...Ta8!** (Negrul nici nu se gîndeşte să ia măsuri de apărare, el atacă ! Dacă ar fi jucat 13...g:f6, albul ar fi cîştigat cu continuarea 14.C:d4 N:e2 şi 15.Cc6 ! Dacă 13... N:f3 14.N:d8 N:e2 15.N:c7 Ta8 16.Rd2 C:b3 17.c:b3 Nh5 18.b4 ! N:f2 19.N:d6 şi avantajul ar fi fost de partea albului) **14.Dd1** (Aparent, cel mai mic procent de risc. Alte continuări ca: 14.Tb1 N:f3 15.N:d8 N:e2 16.N:c7 N:d3 cu avantaj sau 14.T:a8 D:a8 15.Dd1 C:b3 16.c:b3 N:f3 17.g:f3 — mai bine decît **17.**D:f3 Da1+ 18.Dd1 D:d1 19.R:d1 g:f6 20.C:f6+ Rg7 21.Cd7 Ta8 ! cu mare avantaj — 17...g:f6 18.C:f6+ Rg7 de asemenea cu joc mai bun pentru negru) **14...T:a1 15.D:a1 C:b3 16.c:b3 g:f6 17.b4 e6! 18.b:c5 e:d5 19.e:d6 D:d6 20.0—0 f5!** (Un contraatac susţinut care acumulează treptat micile avantaje, transformîndu-le într-unul decisiv) **21.Te1 f:e4 22.d:e4 d4** (Un pion liber apărat este o garanţie în plus în orice final) **23.Da5 De5 24.Dd2 f6 25.Te1 Db6 26.b4** (Au apărut două puncte strategice: c5 pentru alb şi c4 pentru negru. Atît calul, cît şi nebunul se grăbesc pentru ocuparea lor) **26...Db7 27.Ce1 Ne6 28.f3 Nc4** (Negrul şi-a atins ţelul) **29.Cd3** (O inexactitate.

Ar fi fost mai bine să se plaseze imediat turnul pe coloana deschisă pentru a se prelungi rezistența) **29...Ta8** (Ceea ce n-a făcut albul a întreprins cu promptitudine negrul) **30.Cc5 Dg7 31.Cd3 Ta3** (Penetrația turnului este deosebit de periculoasă) **32.Cb2 Ta2 33.Tc2 Da7** (O mutare cu dublă amenințare. Albul se apără numai de una din ele) **34.Rh1 T:b2!** (Din acest moment, albul poate să cedeze liniștit) **35.h3 Da1+ 36.Rh2 T:c2 37. D:c2 Dc3** și albul s-a resemnat.

INTRANSIGENȚA MEMORIEI

Pentru prima oară, Capablanca l-a întîlnit pe Bernstein în anul 1911 la turneul de la San Sebastian, un turneu de mare răsunet, cînd cunoscutul maestru rus și-a exprimat dezacordul cu invitația tînărului și neexperimentatului Capablanca, pe atunci încă necunoscut. Partida dintre cei doi, jucată chiar în prima rundă, a fost o splendidă demonstrație de virtuozitate, care l-a convins nu numai pe Bernstein, ci și întreaga lume șahistă că o stea de maximă strălucire era în plină ascensiune. După cum este cunoscut (am avut prilejul să redăm amintita partidă în lucrarea „Campionii de șah ai lumii"), lui Capablanca i s-a conferit premiul pentru cea mai frumoasă realizare în acest turneu ! Dar întîmplarea nu a fost dată uitării și Capablanca a ținut să și-o amintească ori de cîte ori l-a întîlnit pe orgoliosul mare maestru. Astfel, în 1914, la Petersburg (atunci l-a întîlnit pentru prima oară și pe viitorul său adversar în lupta pentru titlul suprem, campionul mondial Emanuel Lasker), Capablanca a ținut să-i demonstreze din nou lui Bernstein forța sa de joc și să obțină un nou premiu de frumusețe.

23. *Capablanca—Bernstein*, Petersburg, 1914. Gambitul damei: **1.d4** (În întîlnirea de la San Sebastian s-a jucat partida spaniolă; de această dată, probabil din considerente psihologice, tînărul campion a schimbat deschiderea) **1...d5 2.Cf3 Cf6 3.c4 e6 4.Cc3 Cbd7 5.Ng5 Ne7 6.e3 c6** (Era mai natural 6... 0—0) **7.Nd3 d:c4 8.N:c4 b5 9.Nd3 a6 10.e4 e5?!** (Aici, continuarea normală este 10...c5, „pășind" pe căi cunoscute. Bernstein, probabil presat psihologic de amintirea înfrîngerii anterioare, caută cu orice preț să se abată de la variantele firești, convins fiind că pionul sacrificat va fi lesne recuperat) **11.d:e5 Cg4 12.Nf4** (Cu un simț extraordinar al jocului pozițional, Capablanca știe să facă și pași înapoi atunci cînd necesitatea o cere) **12...Ne5** (O mutare de atac care îl obligă pe alb să ia măsuri de apărare, oferindu-i negrului iluzia redobîndirii echilibrului material) **13.0—0 Dc7 14.Te1** (Albul își construiește, cu mutări naturale, de maximă eficiență, planul de atac) **14...f6** (Negrul își pune speranțe în lipsa de apărare a nebunului) **15.Ng3 f:e5** (Vezi diagrama. Odată recîștigat pionul și egalitatea materială restabilită, s-ar

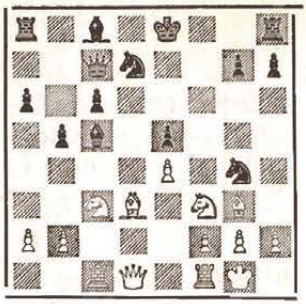

putea crede că negrul a depășit dificultățile deschiderii. În realitate, poziția sa este fără speranță, iar pentru a demonstra acest lucru e nevoie de virtuozitatea unui mare maestru de talia lui Capablanca!) **16.b4!** (Ne-am oprit la această partidă, dintre atîtea altele premiate, în primul rînd pentru extraordinara combinație de joc de mijloc, care începe cu mutarea din text, a 16-a, și care ilustrează o profundă înțelegere a subtilităților jocului pozițional, o excepțională forță de calcul) **16...Na7** (Este evident că acceptarea sacrificiului de pion 16...N:b4 17.Cd5 Dd6 18.C:b4 D:b4 ar fi dus la o totală dominație a albului) **17.N:b5! a:b5 18.C:b5 Dd8 19.Cd6+ Rf8 20.T:c6** (Pentru piesa sacrificată, albul are în compensație doi pioni și regele negru expus) **20...Cb6 21.Nh4** (Piesele albe se activizează pe rînd, în timp ce piesele negre nu își găsesc rostul) **21...Dd7 22.C:c8!** (Un nou sacrificiu de calitate care, de astă dată, încercuiește și mai mult regele negru, supunîndu-l unui asediu prelungit. Eventualul schimb de dame ar fi dus la o inferioritate absolută) **22...D:c6 23.Dd8+ De8 24.Ne7+ Rf7 25.Cd6+ Rg6 26. Ch4+ Rh5 27.C:e8** (Deși are un turn în minus, Capablanca schimbă totuși damele deoarece superioritatea pozițională îi acordă această certitudine) **27...T:d8 28.C:g7+ Rh6 29.Cgf5+ Rh5** (Vezi diagrama)

30.h3!! (După ce a adus regele negru în poziție de pat, lipsit de orice posibilitate de refugiu, Capablanca organizează atacul final; mutarea din partidă ia sub control singurul cîmp pe care ar fi avut acces regele negru; se amenință 31.h:g4+ R:g4 32.f3+ Rh5 33.g4 mat) **30...Ce8** (Împiedică înaintarea pionului f) **31.h:g4+ R:g4 32.N:d8 T:d8 33.g3!** (Din nou o mutare calmă) **33...Td2** (S-a ajuns la un final avantajos pentru alb, a cărui realizare necesită însă o exactitate matematică) **34.Rg2 Te2 35.a4** (Negrul împiedică înaintarea pionului f, dar nu se poate opune înaintării pionilor pe flancul damei) **35...Cb6 36.Ce3+** (Exact în momentul în care diagonala a7—g1 este închisă) **36...Rh5 37.a5 Cd7 38.C4f5 Cf6 39.b5! Nd4 40.Rf3 Ta2 41.a6 Na7 42.Tc1** (Turnul va da lovitura de grație) **42...Tb2 43.g4+ Rg5 44.Tc7** și negrul cedează.

NU E PENTRU CINE SE PREGĂTEȘTE...

Din cealaltă parte a lumii, de pe meleagurile îndepărtatei și enigmaticei Noua Zeelandă ne-a parvenit partida pe care o vom comenta în rîndurile următoare și care demonstrează încă o dată că, prin frumusețea și bogăția ideilor sale, șahul străbate timpul și meridianele și nu cunoaște nici un fel de granițe.

24. *Kelling—Doods*, Noua Zeelandă, 1915, Partida spaniolă. **1.e4 e5 2.Cf3 Cc6 3.Nb5 a6 4.N:c6 d:c6 5.0—0 Ng4 6.d3 Nd6** (Contra amenințării de a provoca schimbul nebunilor după a3 sau cîștigării pionului e5) **7.Ne3 Ce7 8.C1d2 0—0** (Dezvoltarea este aproape încheiată) **9.a3 Nd7 10.c3 Cg6 11.Cg5?!** (Albul reușește să provoace slăbiciunea h6, care este însă mult mai puțin gravă decît pierderea unui tempo, cum s-a petrecut în realitate) **11...h6 12.C5f3** (Această pierdere de timp nu va rămîne nepedepsită de către negru, din păcate doar atît deoarece, datorită jocului inexact, nu va reuși să o și fructifice) **12...b6** (O măsură de precauție, pentru a pregăti înaintarea f5 fără riscul de a pierde pionul b7 după mutarea Db3+) **13.Tc1 De7 14.Tc1 f5 15.e:f5 T:f5 16.Ce4 Taf8 17.Cg3** (O mutare în care albul și-a pus mari speranțe. Aparent, și nu numai aparent, negrul pierde o calitate prin deplasarea turnului pe cîmpurile f4, f6 sau f7. Albul nu s-a bucurat însă prea mult de această așa-zisă reușită deoarece negrul i-a pregătit surpriza prin sacrificiul la f3. Vezi diagrama. Acest sacrificiu, deși nu strălucește prin originalitate, merită însă, prin continuările pe care le implică, el însuși un premiu de frumusețe!) **17...T:f3 18.g:f3 Nh3**

(Poate fi considerată o mutare bună, dar exista în această poziție o alta mai bună, care ar fi asigurat un cîștig frumos: 18...Ch4 ! 19.f4 e:f4 20.N:f4 D:e1+ ! ! 21.D:e1 Cf3+ 22.Rf1 C:e1) **19.f4 C:f4** (Din nou, negrul nu găsește cea mai bună mutare; era de luat în considerare continuarea 19...e:f4 20. N:f4 Df7 21.Ne3 Ce5 ș.a.m.d.) **20. N:f4 T:f4 21.Dh5** (Dama albă intră în joc cu o viteză fulgerătoare și, din rolul de spectatoare pe care l-a avut pînă acum, va deveni o atacatoare periculoasă) **21...Ng4 22.Dg6** (Abia acum albul trage foloasele slăbiciunii pe care a provocat-o la mutarea a 11-a, cu prețul pierderii unui tempo și care l-ar fi putut costa partida) **22... Dh4?** (O nouă mutare inexactă efectuată sub impulsul nervozității. Cu mutarea din text, negrul risipește tot avantajul pe care i l-a furnizat frumosul sacrificiu de turn de la mutarea a 17-a. Ar fi trebuit

continuat cu 22...Nf3 în ideea de a împiedica Te4 și apoi mutarea damei la h4) **23.Te4** (Eliminînd din piesele atacatoare, albul începe să spere) **23...Dh3?** (O nouă și ultimă greșeală; continuarea indicată ar fi fost 23...Nf3 24.T:f4 D:f4 — desigur nu 24...e:f4 din cauza 25.Te1 ! — 25.Te1 Dd2) **24.T:f4 e:f4 25.Ce4** (S-a schimbat radical raportul de forțe. Cel care amenință acum este albul: 26.Cf6+ Rf8 27.De8 sau respectiv Dh7 mat) **25...Ne5 26.Te1 !** (Fiecare piesă albă vine în joc cu maximum de eficacitate. Se amenință din nou 27.Cf6+ N:f6 28.De8 mat) **26...Rf8** (O mutare disperată, care nu reușește decît să evite „croșeul" și nimic mai mult) **27.Cg5 !** (Am ajuns la momentul pentru care partida a fost premiată. Vezi diagrama. Pen-

tru aceeași mutare care, efectuată mai devreme, ar fi putut să-i aducă înfrîngerea, acum albul este încununat cu lauri, de această dată pentru ingeniozitatea ei și pentru implicațiile imediate și categorice) **27...Dh5 28.Ch7+ Rg8 29.Cf6+** și, cu toate speranțele spulberate, după ce a trecut pe lîngă victorie, apoi pe lîngă remiză, negrul e nevoit să se recunoască învins.

ASTFEL SE SCRIE ISTORIA...

Întemeietor al școlii șahiste hipermoderne, Richard Reti nu a fost un jucător combinativ în accepțiunea obișnuită a cuvîntului, ci, dimpotrivă, a aplicat cu înaltă măiestrie principiile clasice pe care le-a desăvîrșit în noile sale concepții. Atunci cînd a jucat însă tactic, aproape totdeauna partidele sale au fost încununate cu premii. Printre creațiile sale de excepție se înscrie și partida susținută la Amsterdam, în anul 1920 — pe care a și cîștigat-o — împotriva tînărului, care avea să devină campion mondial, Max Euwe. Motivul combinației a fost inspirat din partida Anderssen-Kieseritsky — sacrificiul celor două turnuri pentru inițiativă și atac. Înainte însă de a prezenta partida, am dori să facem o scurtă paranteză. În istoria literaturii șahiste a intrat triumfal, purtînd denumirea de invidiat de „nemuritoare", partida Anderssen-Kieseritsky (pe care ați întîlnit-o în primele pagini) deși înaintea ei s-a jucat o altă partidă (și cine știe cîte altele înaintea ei?) care ne-a lăsat moștenire combinația nemuritoare.

Iată modelul care l-a inspirat și pe Reti: Schwartz-Kieseritsky (victimă același Kieseritsky) Paris, 1842. 1.d4 d5 2.c4 c6 3.Cc3 d:c4 4.e4 f5? ! 5.e5 Ne6 6.Cge2 Nd5 7.Cf4 ! g6 8.Cc:d5 c:d5 9.Df3 Da5+ 10.Nd2 Db6 11.D:d5 D:b2 (Vezi diagrama) 12.N:c4 ! D:a1+ 13.Re2

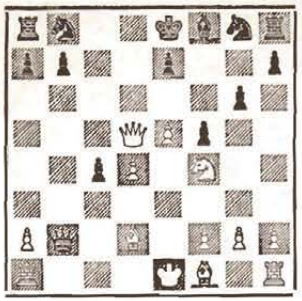

D:h1 14.Df7+ Rd7 15.e6+ Rc7 16.Cd5+ Rc6 17.De8+ Rd6 18. Nf4+ R:e6 19.Cf6+ R:f6 20.Df7 mat. Cu toată frumusețea ei, a fost ocolită de glorie...

25. *Reti—Euwe*, Hastings, 1920, Apărarea olandeză: **1.d4 f5 2.c4 f:e4 3.Cc3 Cf6 4.Ng5 g6 5.f3** (Albul ar fi putut să recîștige imediat pionul cu 5.N:f6 e:f6 6.C:e4, însă, după 6...d5, negrul ar fi rămas cu perechea de nebuni și cu poziție satisfăcătoare. Cu mutarea din partidă, albul sacrifică pionul pentru o rapidă dezvoltare a propriilor figuri) **5...e:f3 6.C:f3 Ng7 7.Nd3 c5** (Datorită slăbiciunilor și atacului cu h4 pe care albul îl pregătește, negrul a evitat planul cu 7...0—0 8.Dd2 urmat de 0—0—0 și încearcă să organizeze diversiuni pe flancul damei) **8.d5 Db6 9.Dd2! D:b2?** (Capturarea pionului din b2, a acestui pion care poartă denumirea de „otrăvit", și care se întîlnește și în șahul modern în varianta din Apărarea siciliană, comportă riscuri deoarece pierde timp, deci întîrzie dezvoltarea și expune propria damă, îndepărtînd-o periculos) **10.Tb1 C:d5** (Cînd a luat pionul din b2, negrul și-a pus mari speranțe în această mutare; desigur, nu a luat în considerare 10...Da3 11.Cb5 D:a2 12.0—0, astfel că ajunge într-o poziție pierdută. Negrul și-a dorit combinația 11.T:b2 N:c3 și ar fi rămas cu pioni în plus. Cum însă socoteala din tîrg...) **11.C:d5!!** Vezi diagrama) Aici se cuvine să des-

chidem o paranteză ceva mai lungă. Amintim că partida s-a jucat într-un meci între cei doi mari maeștri și a fost a treia. Cu o zi înainte, partida a doua a avut următoarea desfășurare: Euwe-Reti, Amsterdam, 1920, Deschiderea italiană: 1.e4 e5 2.Cf3 Cc6 3.Nc4 Cf6 4.d4 e:d4 5.0—0 C:e4 6.Te1 d5 7.N:d5 D:d5 8.Cc3 Da5 9.C:d4 C:d4 10. D:d4 f5 11.Ng5 Dc5 12.Dd8+ Rf7 13.C:e4 f:e4 14.Tad1 Nd6 ! 15.D:h8 D:g5 16.f4 Dh4 ! 17.T:e4 Nh3 ! ! 18.D:a8 Nc5+ 19.Rh1 N:g2+ ! 20.R:g2 Dg4+ și albul a cedat în fața amenințării de mat: 21.Rf1 Df3+ 22.Re1 Df2 !. Se spune că, imediat după această partidă, Max Euwe ar fi declarat că nu va mai accepta niciodată sacrificiul celor două turnuri pentru ca apoi să asiste neputincios cum este făcut mat. Și, totuși, soarta s-a jucat cu tînărul mare maestru chiar în ziua următoare, în partida a treia, în

care Reti a sacrificat din nou cele două turnuri pe care Euwe le-a luat; astfel, el a uitat de declarația din ziua precedentă, fiind incapabil să mai reziste tentației...) **11... D:b1+ 12.Rf2 D:h1** (Dacă a zis a, trebuie să zică și b) **13.N:e7** (Pentru turnurile sacrificate, albul are o colaborare armonioasă a figurilor ușoare și un atac distrugător, deoarece piesele negre nedezvoltate nu pot lua parte la apărare) **13...d6** (Dacă negrul ar fi încercat 13...Tf8, partida ar fi continuat cu 14.Nd6 Rf7 15.Ce7 ! Nd4+ 16.C:d4 c:d4 17.C:g6 h:g6 18.Df4+ Re6 19.Ne4 mat) **14.N:d6 Cc6 15.Nb5! Nd7 16.N:c6 b:c6 17.De2+** și negrul s-a recunoscut învins deoarece ar fi fost mat în cîteva mutări: 17...Rd8 18.Nc7+ Rc8 19.Da6 mat sau 17... Rf7 18.Cg5+ Rg8 19.Ce7+ Rf8 20.C:g6+ de asemenea cu mat.

Exemple de partide în care deznodămîntul s-a produs în urma existenței combinației „nemuritoare", literatura șahistă cunoaște destul de multe. Am dori să ne oprim însă numai la două dintre ele. Primul s-a întîlnit într-o partidă jucată între doi români: Pavlov—Perjoiu, București, 1963, Apărarea Siciliană — 1.e4 c5 2.Cf3 d6 3.d4 c:d4 4.C:d4 Cf6 5.Cc3 a6 6.Ng5 e6 7.f4 b5? ! 8.e5 d:e5 9.f:e5 Dc7 10.De2 Nb4? (Vezi diagrama) 11.e:f6 ! N:c3+ 12.b:c3 D:c3+ 13.Dd2 D:a1+ 14.Rf2 (Se amenință 15.N:b5+) 14...0—0 15.f:g7 Te8 (Dacă 15...R:g7 atunci 16. Nh6+) 16.N:b5 ! D:h1 17.N:e8 e5 (Nu ar fi salvat de la înfrîngere nici alte continuări ca: 17...D:h2 18.Db4 Cd7 19.De7 Dh5 20.C:e6 !

sau 17...Nb7 18.N:f7+ R:g7 19. Nh6+ R:f7 20.Df4+ urmat de mat) 18.Db4 Cd7 19.De7 și albul a cîștigat. Al doilea exemplu a fost furnizat de către una dintre cele mai mari șahiste ale lumii, fosta campioană mondială Nona Gaprindașvili, într-o partidă împotriva unui jucător mai puțin cunoscut, dar care după această întîlnire și-a cucerit notorietatea: Gaprindașvili —Servati, Dortmund, 1974, Apărarea siciliană — 1.e4 c5 2.Cf3 Cc6 3.d4 c:d4 4.C:d4 g6 5.c4 Ng7 6.Ne3 Cf6 7.Cc3 Cg4 8.D:g4 C:d4 9.Dd1 e5 10.Cb5 0—0 11.Ne2 Dh4 (O lansare spre aventură. Ar fi fost mai bine 11...C:b5 12.c:b5 d6 13.Nc4 Ne6) 12.C:d4 e:d4 13.N:d4 D:e4 14.N:g7 D:g2? (Se impunea reluarea 14...R:g7. Astfel a intrat în „gura lupului". Vezi diagrama).

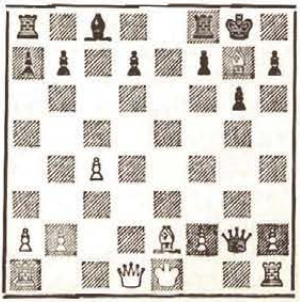

15. Dd4 ! ! (Pe urmele combinației nemuritoare) 15...D:h1+ (Curioasă această subestimare a sacrificiului oferit de o jucătoare !) 16.Rd2 D:a1 17.Df6 ! Amenință decisiv 18.Nh8 sau 18.Nh6 cu mat la g7; eventualul sacrificiu de damă 17... D:b2 ar fi dus, de asemenea, la înfrîngere.

ELEGANȚA ATACULUI

Anii douăzeci ai secolului vitezei au confirmat vitalitatea deosebită a unuia dintre cei mai „docți" șahiști ai lumii, doctorul în medicină Tarrasch, care, de la vîrsta de 58 de ani pînă la 66, a participat la 15 turnee internaționale, demonstrînd forța gîndirii sale și dăruind totodată lumii șahiste mari creații. Pe urmele sale a călcat glorios fostul campion mondial Vasili Smîslov care, la vîrsta de 60 de ani, a luat parte la meciurile candidaților pentru titlul suprem; și de dincolo de Ocean Miguel Najdorf continuă să fie o prezență „magnetică", prin umorul și vivacitatea sa, la marile confruntări, deși a pășit de mult în deceniul al optulea. În luna decembrie a anului 1920 s-a organizat la Berlin un turneu internațional cîștigat de tînărul de 26 de ani, Breyer (cel mai bun rezultat al scurtei sale cariere), la care a participat și Tarrasch, încununat la vîrsta senectuții cu premiul pentru cea mai frumoasă partidă, una dintre cele mai frumoase ale artei șahiste, cum a caracterizat-o mai tîrziu Bogoliubov.

26. *Tarrasch—Tartakover*, Berlin, 1920, Contragambitul Albin: **1.d4 d5 2.c4 e5** (Autorul acestui contragambit este șahistul de origine română Adolf Albin, care a lăsat literaturii o comedie șahistă într-un act, prezentată la Nürnberg în 1892 și o lucrare „Șah, aforisme și reminiscențe", publicată la Hanovra în 1899. Printre cele mai însemnate rezultate ale activității sale șahiste se numără locurile II la turneele internaționale de la New York din anii 1893 și 1894) **3.d:e5 d4** (Pentru pionul sacrificat, analog cu contragambitul Falkbeer din Gambitul regelui, negrul îngreuiază dezvoltarea armonioasă a figurilor albe) **4.Cf3 c5** (Ideea apărării pionului d4 cu pionul c5 îi aparține lui Tartakover și are ca scop asigurarea acestei apărări mai solidă decît 4...Cc6 întîlnită anterior și apoi organizarea asaltului asupra pionului e5) **5.c3 Cc6 6.c:d4** (În locul mutării din partidă, analizînd poziția, Lasker a recomandat un alt plan de joc cu avantaj pentru alb: 6.Ne2 Cge7 7.0—0 Cg6 8.Te1 Ne7 9.Ca3 0—0 10.c:d4 c:d4 11.Cb5) **6...c:d4 7.Nd3 Cge7** (Cu mutarea a șaptea, Nd3, albul a găsit o modalitate ingenioasă de a apăra pionul e5, care acum se vede. Desigur, tentația de a captura pionul este respinsă de următoarea variantă: 7...C:e5 8.De2 ! — 8.C:e5 D:e5+ — 8...f6 9.C:e5 Da5+ 10.Rd1 ! și negrul pierde inevitabil

un pion; cu mutarea din partidă, prin închiderea coloanei e, negrul amenință din nou capturarea pionului e5. Într-o partidă anterioară, contra lui Duz—Hotimirski, Karlsbad, 1911, în locul mutării din text s-a jucat 7...Nc5 și s-a continuat cu 8.0—0 Cge7 9.a3 a5 10.Cbd2 0—0 11.Cg5 h6 12.Ch7 ! Te8 13.Ce4, după care albul a obținut avantaj. Și poate n-ar fi lipsit de interes să amintim că în consecvența sa în aplicarea acestei variante cu c5, Tartakover a repetat-o și după partida cu Tarrasch, contra lui Grünfeld, în 1923, la Karlsbad, unde a jucat 7...Ng4 8.0—0 Dc7 9.h3 N:f3 10.D:f3 C:e5, a recîștigat pionul, dar nu a scăpat de greutăți: 11.Te1 Nd6 12.Nf4 Re7 13.N:e5 N:e5 14.Ca3 a6, după care Grünfeld a jucat excelent 15.c5 ! cu amenințarea neplăcută 16.Cc4. Ar pierde imediat 15...D:e5? 16.Tae1 Dd6 — sau 16...Da5 — 17.Cc4. Mai tîrziu, reconsiderînd varianta, Tartakover a ajuns la concluzia că ar fi fost preferabilă retragerea nebunului la c6 în locul schimbului la f3) **8.Cbd2** (În această poziție, o altă continuare a fost cea a lui Reti contra lui Tartakover (desigur !) la Amsterdam, în 1920, și care a urmat 8...Ng4 9.Te1 Cg6 10.h3 cu avantaj pentru alb, ceea ce l-a nemulțumit pe susținătorul atît de fidel al contragambitului. În căutarea adevărului a consacrat multe ore analizei acestei poziții și a propus în locul 9...Cg6 un plan legat de mutările 9...Dc7 10.Nf4 0—0—0 11.g3 Cg6 12.N:g6 h:g6 13.e6 Da5) **8...Ng4 9.Db3 Dc7 10.0—0 0—0—0 11.g3 Cg6** (Eroul principal al deschiderii acestei partide este pionul c5 și este remarcabilă eleganța atacurilor și apărării lui) **12.h3 Nc6** (Atît Tartakover, cît și Tarrasch au ajuns la concluzia că ar fi fost mai bine 12... N:f3 13.Nf5+ Rb8 14.C:f3 C:e5 15.C:e5 C:e5 16.Nf4 Nd6 17.Tad1 Cc6 18.N:d6 T:d6 19.c5 Tf6 20.Ne4 Td8 cu joc aproximativ egal, însă au respins 13.N:g6 ! h:g6 14.C:f3 deoarece au supraapreciat în favoarea negrului deschiderea coloanei h) **13.Ne4 Cg:e5 14.C:e5 D:e5** (Dacă ar fi jucat 14...C:e5, negrul ar fi ajuns în poziție grea după 15.N:b7+ D:b7 16.T:e5 D:b3 17.a:b3 Rb7 18.Tea5) **15.Cf3** (Este interesant de amintit că, prin analogie cu cele arătate mai sus, albul ar fi putut cîștiga pionul prin 15.D:b7+ R:b7 16.N:c6+ R:c6 17.T:e5 Nd6 și, după 18.Te1 Nb4 sau 18.Ta5 Td7, negrul ar fi avut compensație pentru pion. De aceea, Tarrasch preferă transferarea atacului asupra flancului damei) **15...De5 16.Nf4!!** (Vezi diagrama.

După declarația lui Tarrasch, aceasta a fost cea mai grea mutare a partidei. După luarea 16...N:c4 consecințele ar fi fost următoarele:

17.D:c4 D:c4 18.Nf5+ De6 19.T:e6 f:e6 20.N:e6+ Td7 21.Ce5 C:e5 22.N:e5 sau 18...Td7 19.Te8+ Cd8 20.Ce5. Asemănătoare ar fi fost situația și după 16...D:c4 17.D:c4 N:c4 18.Nf5+ Ne6 19.T:e6 f:e6 20.N:e6+) **16...Nd6 17.N:c6 b:c6 18.N:d6 T:d6 19.Ce5! Thd8** (Nu ar fi avut eficiență nici 19...f6 din cauza 20.Cd3 D:c4 21.Da3) **20.Da4!** (Amenință neplăcut 21.b4 Db6 22.b5. Singura speranță a negrului a rămas pionul d) **20...d3 21.b4 Dd4 22.C:c6** (Negrul recunoaște că cedarea calității este cel mai mic dintre relele care i se pot întîmpla acum. De asemenea, albul a ignorat continuarea 22.c5 d2 23.c:d6 d:e1D+ 24.T:e1 T:d6 25.C:c6 Dd2 cu asigurarea contrajocului) **22...T:c6 23.D:c6+ Rb8 24.c5 d2** (A început cursa celor doi pioni care se îndreaptă spre cîmpurile de transformare. Care va fi primul?) **25.Tfd1 Nf5** (Se amenință Nc2) **26.Db5+ Rc7 27. Da5+ Rb8 28.b5!** (Această mutare și cele ce urmează au fost calculate cu precizie matematică și trebuie să recunoaștem că partida are valoare și poate fi considerată un exemplu de artă șahistă și pentru faptul că învinsul a fost pe planul iscusinței și invenției șahiste la nivelul învingătorului) **28...Ne2** (Vezi diagrama. Negrul lansează ultimul atac) **29.b6! Td7** (Atît 29...Dd7 30.T:d2 !, cît și 29...a:b6 30.D:b6+

ar fi dus la mat) **30.b:a7+ Ra8 31.c6** (Cu fiecare mutare, albul amînă împlinirea dorinței atît de arzătoare a negrului de a captura turnul din d1) **31...Td5 32.c7!** (Vezi diagrama. Înaintarea la c7

este încoronarea eforturilor de pînă acum ale albului) **32...Nf5** (O retragere aproape vinovată și o recunoaștere a neputinței de a lua 32...T:a5 33.c8D+ R:a7 34.D:c2) **33.c8D+ N:c8 34.Dc7! Tc5 35. D:c8+ R:a7 36.a4 Tc5 37.Dg4 D:a1 38.T:a1 Tc1+ 39.Dd1!** și astfel s-a încheiat o splendidă partidă, o adevărată lecție complexă de șah !

ILUZII SPULBERATE...

În ascensiunea lui Alehin pentru cucerirea „Everestului" șahist, o etapă importantă a fost și turneul de la Budapesta din 1921. În întîlnirea cu Sterk, el a realizat una dintre cele mai bune partide, remarcată în spe-

cial prin atacul final de mat, de o rară ingeniozitate. Partida a debutat modest, Alehin acordînd mai puțină atenție fazei de deschidere, concentrîndu-și atenția și inventivitatea în jocul de mijloc, unde s-a remarcat ca un adevărat gigant. Mare a fost decepția partenerului său care, după cîteva mutări mai puțin incisive ale lui Alehin, a obținut egalarea fără prea mari eforturi, ba mai mult a cîștigat și un pion, pentru ca în final să guste din cupa amară a înfrîngerii și să-și vadă spulberate toate iluziile de a învinge și mai ales de a-l învinge pe Alehin!

27. *Alehin-Sterk*, Budapesta, 1921, Gambitul damei: **1.d4 d5 2.Cf3 Cf6 3.e4 e6 4.Cc3 Cbd7 5.e3** (Continuarea din partidă este mai puțin energică decît alternativa 5.Ng5, ceea ce a însemnat pentru negru o falsă încurajare) **5...Nd6** (Efectul psihologic al mutării albului, o mutare mai slabă decît cea indicată 5...Ne7) **6.Cb5** (Cam pripit; ar fi fost mai bine 6.c5, cu închiderea centrului și deci anihilarea oricărui contrajoc al negrului) **6...Ne7** (Nebunul a ajuns acolo unde îi este locul) **7.Dc2 e6 8.Cc3** (Aparent, ambii parteneri au pierdut cîte un timp din cele opt mutări efectuate, dar... există un dar. Albul are pe tablă mutarea Dc2, în timp ce negrul a avansat pionul doar pînă la c6 pentru a alunga calul, în timp ce i-ar fi fost mai utilă avansarea la c5) **8...0—0 9.Nd3 d:e4 10.N:e4 c5** (Iată pierderea de timp despre care am amintit mai sus) **11.d:c5 N:c5 12.0—0 b6 13.e4** (O înaintare nu lipsită de riscuri; pionul deschide diagonala nebunului de cîmpuri negre, prelungește coloana e și controlează centrul, toate acestea cu prețul expunerii atacului) **13...Nb7 14. Ng5** (Nu ar fi fost bine 14.c5 Cg4! 15.Cg5 g6 16.C:e6 Dh4 17.h3 Dg3 și negrul ar fi fost cel care ar fi cîștigat) **14...Dc8!** (O apărare și un atac excelent; amenință cîștigul unui pion datorită prezenței nebunului de cîmpuri albe la c4 neapărat) **15.De2 Nb4!** (Negrul joacă energic, iar albul trebuie să fie extrem de prudent pentru a nu „călca pe spini") **16.Nd3** (Nu ar fi fost bine pentru alb 16.e5 deoarece continuarea 16...Cg4 sau 16.Tac1 N:c3 17.Nd3! Cc5 18. T:c3 N:e4 19.N:f6 N:d3 ar fi fost de asemenea în favoarea negrului) **16...N:c3 17.Tfc1!** (Vezi diagrama. Interesant este faptul că albul joacă tactic pe flancul damei, în realitate însă el ține sub supraveghere flancul regelui unde, de fapt, va da lovitura finală) **17...C:e4** (Dacă 17...Ce5, care ar fi fost probabil cel mai bun răspuns, Alehin ar fi continuat cu 18.T:c3 N:e4 19.N:f6 N:d3 20.De3 g:f6 21.b4 Ng6 22.b:c3 b:c3 23.T:c5

și apoi h4 și h5, cu atac periculos, care ar fi compensat din plin absența pionului și care confirmă afirmația noastră anterioară) **18. N:e4 N:e4 19.D:e4 Cc5** (Aceasta a fost „cheia" combinației în care negrul și-a pus mari speranțe. Și totul ar fi reușit dacă Alehin nu ar fi jucat excelenta mutare a 17-a Tfc1. Există aproape o regulă ca pe cîmpul c1 să vină turnul de pe coloana a, iar pe celelalte cîmpuri centrale e1 sau d1 să se instaleze aproape întotdeauna turnul din f1. Iată însă că geniul lui Alehin a calculat departe și a ales turnul potrivit. Alegerea sa își culege acum roadele) **20.Dc2! Na5 21. Tab1!** (Evident!) **21...Da6** (Nici negrul nu este lipsit de inventivitate!) **22.Te4 Ca4** (Negrul împiedică din nou înaintarea b4 deoarece are la dispoziție mutarea b5 prin care atacă turnul din c4 și creează cale de refugiu pentru nebunul de la a5, sau poate alege mutarea 23...Cc3. S-ar părea că totul a ieșit cum și-a dorit negrul și, tocmai cînd începe să se bucure de realizarea sa, a venit lovitura atunci cînd se aștepta mai puțin! Vezi diagrama) **23.Nf6! Tfc8!** (Evident, 23...g:f6 ar duce la pierdere după 24.Tg4+. Se amenință, de asemenea 24.Tg4 D:e2 25.T:g7+ Rh8 26.Tg6 mat. Dacă negrul ar fi încercat să se apere cu 23...h5, atunci ar fi urmat tot 24.Tg4! D:e2 25. T:g7+ Rh8 26.Cg5 cu mat imparabil. Probabil cea mai bună apărare ar fi fost 23...h6, dar și atunci ar fi existat răspunsul simplu 24.Ce5 cu amenințări distrugătoare) **24.De5!** (Mutări unice, excelente, pregătite cu mult timp înainte. Pentru a efectua mutarea decisivă De5, Alehin a calculat următoarele variante: a) 24...D:c4 25. Dg5 Rf8 26.D:g7+ Re8 27.Dg8+ Rd7 28.Ce5+ Rc7 29.D:f7+ și 30.C:c4 cu cîștig; b) 24...T:c4 25. Dg5 Tg4 26.D:g4 g6 27.D:a4; c) 24...g:f6 25.Tg4+ și mat în două mutări) **24...Tc5 25.Dg3!** (Albul a rămas cu o figură în plus) **25...g6 26.T:a4 Dd3 27.Tbf1 Df5 28.Df4 Dc2 29.Dh6** albul a cîștigat.

„STILUL ESTE OMUL!"

Unul dintre cei mai simpatizați mari maeștri ai primei jumătăți a secolului nostru a fost campionul american Frank James Marshall, care s-a remarcat în primul rînd prin faptul că numele său putea fi întîlnit la aproape toate marile turnee întrucît organizatorii își alegeau invitații după criterii subiective determinate de spiritul de combativitate și de stilul jucătorului care, oricum, trebuie să fie pe gustul publicului. Dato-

rită stilului său romantic, care l-a consacrat ca un adevărat poet al șahului, lui Marshall nu i-a fost greu să rețină atenția organizatorilor și în scurt timp să devină el însuși o mare atracție. Și, în semn de simpatie, admiratorii săi au dat numele de Marshall clubului de șah din New York încă din anul 1915 atunci cînd avea 38 de ani; reamintim că a încetat din viață în anul 1944. Marshall a fost și un mare teoretician, contribuind cu variante proprii la teoria deschiderilor. Una dintre cele mai populare variante ale sale este cea cunoscută sub numele de atacul Marshall din partida spaniolă. Tot la New York, în 1918, Marshall l-a întîlnit cu negrele pe Capablanca: 1.e4 e5 2.Cf3 Cc6 3.Nb5 a6 4.Na4 Cf6 5.0-0 Ne7 6.Tel b5 7.Nb3 0-0 și aici teoria recomanda 7...d6. Capablanca povestește următoarele: „aici am simțit că Marshall mi-a pregătit ceva 8.c3 d5 !?, acum am înțeles că am intrat într-o variantă nouă studiată acasă de adversarul meu". Această partidă a reprezentat „actul de naștere" a ceea ce avea să poarte numele de atacul Marshall. De asemenea, campionul american a fost unul dintre marii jucători cu o adevărată colecție de premii de frumusețe. Și partida pe care o vom comenta mai jos a primit premiul de frumusețe.

28. *Marshall-Bogoliubov*, New York, 1924, Gambitul damei: **1. d4 Cf6 2.Cf3 e6 3.Ng5 d5 4.e3 Cbd7 5.c4 c6 6.c:d5 e:d5 7.Cc3 Da5 8. Nd3** (Marshall era adeptul pozițiilor cu centru stabil, cu structuri de pioni solide și, deci, cu posibilitatea de a ataca pe unul din flancuri și în special pe acela unde se află regele) **8...Ce4 9.De2 C:g5 10.C:g5 h6 11.Cf3 Ne7 12.0—0 0—0 13.a3 Dd8 14.Tac1** (Deoarece jocul pe flancul damei nu mai are perspective, singura posibilitate activă este de a deschide centrul și a-și îndrepta tirul spre flancul regelui) **14...a5 15.De2 Cf6 16.Ce5! Nd6 17.f4** (Dominarea centrului este una dintre garanțiile reușitei atacului) **17...c5 18.Nb1 Nd7 19.De2** (Se amenință 20.C:d5) **19...Nc6 20.d:c5!** (Mai bine decît 20.Cg4, care ar fi fost ușor respinsă prin 20...g6) **20...N:c5 21.Rb1 Tc8 22.e4!** (Vezi diagrama. Surpriza

partidei ! Numai clarificînd situația în centru, albul poate emite pretenții la organizarea unui atac pe flancul regelui) **22...Nd4** (Nu are altă alternativă. Dacă 22...d:e4 23.C:c6 b:c6 24.C:e4 C:e4 25.T:e4 T:c4 26.D:e4 g6 27.f5 ! cu inițiativă puternică) **23.C:c6 b:c6 24.e5 Cg4** (Se observă că fiecare parte atacă pe cîmpurile propriei culori: albul pe cîmpuri albe, negrul pe cele negre!) **25.Dh7+ Rf8** (Pătrunderea mai rapidă a albului este un indiciu că succesul va fi de partea sa) **26.g3!** (În plin avînt, Marshall

știe să se oprească pentru o clipă pentru a nu-și neglija propriul rege și efectuează o mutare liniștită de consolidare) **26...Db6 27.Nf5!** (Se poate urmări, în continuare, o întreagă concepție a atacului. Vezi diagrama) **27...Cf2+ 28.T:f2**

(Un sacrificiu de dragul frumuseții jocului. Ar fi fost bine și 28.Rg2 și dacă 28...D:b2 29.Tb1 D:c2 30.Dh8+ urmat de mat în trei mutări sau 28...Ce4 29.C:e4 d:e4 30.Dh8+ Re7 31.D:g7, de asemenea cu cîștig) **28...N:f2 29. Dh8+! Re7 30.D:g7** (Situația este dramatică. Albul a sacrificat o calitate și acum lasă sub amenințarea nebunului încă un turn întreg. Dar după 31...N:e1 ar fi urmat un frumos mat în șase mutări: 31.Df6+ Rf8 32.D:h6+ Rg8 33.Nh7+ ș.a.m.d.) **30...Rd8 31. Df6+ Tc7 32.e6!!** (Înaintarea aceasta a avut-o în vedere Marshall atunci cînd a jucat 27.Nf5; a lăsat în continuare turnul atacat și dacă 32...Dd4 ar fi urmat 33.Te5!) **32...Nd4** (Desigur, dacă 32...N:e1, atunci 33.e:f7) **33.e:f7! N:f6** (Aceasta este farmecul pozițiilor lui Marshall) **34.f8D+ Re7 35.T:e7+ N:e7 36.D:a8** (Amenință 37.Dc8+ Rd6 38.Dd7 urmat de Ca4 și cîștigă dama. Din aceeași cauză nu merg nici încercările 36...Df2 sau 36... D:b2) **36...Rd6 37.Dh8 Dd8 38. De5+** și negrul cedează deoarece albul poate anunța mat în cinci mutări: 38.De5+ Rc5 39.Ca4+ Rc4 (39...Rb5 40.De2+) 40.Dc3+ Rb5 41.Nd3+ Ra4 42.Dc2 mat!

NOBLEȚEA SACRIFICIULUI

Cronicarului șahist îi este aproape imposibil să indice, din cele peste 1 200 de partide cîte a jucat Alehin în viața sa, pe cea mai frumoasă. Alehin însuși, întrebat fiind care este partida sa preferată, după o ușoară ezitare, a răspuns că s-ar opri la cea disputată în compania lui Böök, la Margate în 1938.

Iată preferința lui Alehin (Vezi diagrama); cu un turn în minus, albul este în plin atac. La mutare, sîcîit de legătura nebunului, negrul se decide la 16...Re7 17.e4!. Desigur, calul nu poate fi luat din cauza Ng5+. Partida a continuat cu 17...Cf6 18.Ng5 Dc7 19.Nf4! Db6 20.Td1 g6 21.Ng5! Ng7 22. Cd7 T:d7 23.T:d7 Rf8 24.N:f6

N:f6 25.e5 ! și negrul cedează deoarece după 25...Ne7 ar fi urmat 26.Df3+ și cîștigă. La una dintre ediţiile tradiţionalului turneu de la Dortmund l-am întîlnit pe fostul campion mondial Vasili Smîslov, căruia i-am pus întrebarea dacă îmi poate spune ce partidă a lui Alehin îi place mai mult. Mi-a spus că sînt mai multe, dar, dacă totuși trebuie să răspundă, ar opta pentru Bogoliubov-Alehin, Hastings, 1922. Şi, pentru a mă convinge, a pus repede pe tablă o poziţie şi mi-a arătat cea mai frumoasă combinaţie pe care consideră că a lăsat-o marele campion. Vezi diagrama. Noblețea acestui sacrificiu, pentru că este vorba de o combinaţie bazată pe sacrificii, constă în faptul că negrul nu va ţine cont de numărul pieselor jertfite şi va da totul pentru a deschide calea pionului, modestul pion b, care va înainta direct spre scopul său, transformarea ! 29.

T:a5 b4 30.T:a8 b:c3 31.T:e8 c2 ! ! 32.T:f8+ Rh7 33.Cf2 şi albul are două turnuri în plus, totuşi nu poate împiedica apariţia celei de-a doua dame pe tablă. 33...c1D+ 34.Cf1 Ce1 ! 35.Th2 D:c4 36.Tb8 Nb5 37.T:b5 D:b5 38.g4 Cf3+ 39.N:f3 e:f3 40.g:f5 ! De2 ! 41.d5 Rg8 42.h5 Rh7 43.e4 C:e4 44.C:e4 D:e4 45.d6 e:d6 46.f6 g:f6 47.Td2 De2 ! Drumul cel mai scurt spre cîştig este şi cel mai simplu. 48. T:e2 f:e2 49.Rf2 e:f1D 50.R:f1 Rg7 51.Rf2 Rf7 52.Re3 Re6 53.Re4 d5+ şi albul a cedat.

Noblețea sacrificiilor constă tocmai în transformarea unei poziţii cîştigate într-un final simplu de regi şi pioni, adjudecat cu eleganţă. O frumoasă demonstraţie tactică însoţită de sacrificiile alehiniene întîlnim şi în partida pe care o vom analiza mai jos.

29. *Davidsohn-Alehin*, Semmering, 1926, Apărarea slavă. **1.d4 d5 2.Cf3 Cf6 3.c4 e6 4.e3 c6 5.Cc3 Cbd7 6.Dc2 Nd6 7.Nd3 0—0 8. 0—0 De7 9.e4 d:c4 10.N:c4 c5!** (Negrul ameninţă direct 11...e:d4 12.C:d4 N:h2 13.R:h2 De5+) **11. Td1 c:d4 12.C:d4 Cb6** (Atacă şi, în acelaşi timp, controlează cîmpul f5) **13.Nf1 Td8!** (Reaminteşte albului ameninţarea 14...N:h2 15. R:h2 T:d4 16.T:d4 De5+) **14.h3** (O mutare inofensivă, dar necesară, ce va fi folosită de Alehin ca un real obiectiv de atac) **14... Ne7!** (O retragere care, prin ameninţarea T:d4 şi De5, determină dezvoltarea nebunului din e3. Cu totul excepţional este planul conceput de Alehin, care îi lasă albului iluzia unei realizări prin instalarea nebunilor pe cîmpurile de atac e3 şi d3, o iluzie doar, deoarece exact acest lucru va fi folosit

de Alehin în planul și folosul său) **15.Ne3 Te8! 16.Nd3 Ch5 17.Cec2 g6** (O continuare necesară deoarece calul din b6 va face cale întoarsă și, traversînd cîmpul d7, va lăsa fără supraveghere cîmpul f5 pe care ar fi putut instala, jenant, calul din d4) **18.Te1 Cd7 19.Cf3 Nb6 20. Ng5 De5!! 21. Cc3** (Schimbul damelor nu ar fi fost pe placul albului: 21.D:c5 C:c5 22.Cc1 f6 23.Nd2 C:d3 24.C:d3 Cg3 25.e5 Nf5) **21... Ce5 22.C:e5 D:e5 23.Ne3 Ne7** (De data aceasta, negrul este cel care evită schimbul nebunilor) **24. Ce2 Dh2+ 25.Rf1** (Vezi diagrama)

25...N:h3! (Nebunul acesta de cîmpuri albe, care pînă acum a fost spectator, intervine prin bătaie lungă direct în luptă) **26.g:h3 D:h3+ 27.Rg1 Nh2+ 28.Rh1 Cf4!** (Cea mai exactă continuare. Ar fi fost mai puțin bine 28...Nf4+ care ar fi prelungit decizia) **29.C:f4** (Desigur, nu 29.N:f4 care ar fi dus la mat în trei mutări) **29...N:f4+ 30.Rg1 Nh2+ 31.Rh1** (Vezi diagrama) **31...Df3+** (Pentru moment,

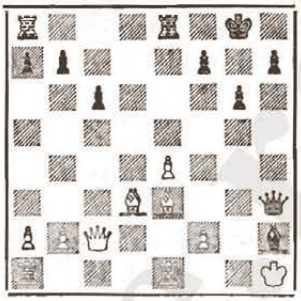

după ce a sacrificat și cel de-al doilea nebun, dama neagră ține piept tuturor pieselor albe. Forța sa activă este uriașă!) **32.R:h2 Te5** (A sosit momentul adevărului. Este rîndul damei albe să se sacrifice pentru a prelungi speranțele...) **33.De5 T:e5 34.N:e5 Dh5+ 35.Rg2 D:e5 36.Te3** (În poziție pierdută, albul încearcă să mai opună rezistență) **36...Te8** (În continuare, planul negrului este clar, și execuția va fi impecabilă: aducerea turnului în joc, colaborarea acestuia cu dama contra celor trei figuri ale albului și susținerea pionului liber h spre cîmpul de transformare) **37.Tae1 De5 38.T1e2 Te6 39.b3 Tf6 40.Tg3 Rg7 41.Nb1 Tf4 42.Nd3 Th4 43.Rf3 Df4+! 44.Rg2 De1 45.Rf3 h5 46.Te2 Dd1+ 47. Re3 Th1 48.Rd4 h4 49.Te3 Te1 50.T:e1 D:e1 51. Te2 Da1+ 52.Rc4 b5+** după care albul, fiind convins de neputința sa, a cedat.

SATISFACȚIE DEOSEBITĂ

Dintre șahiștii belgieni, cel mai original poate fi considerat Edgar Colle, un adept al ideilor „hipermodernismului", care a creat și a lăsat teoriei deschiderilor sistemul ce îi poartă numele. Caracterizat printr-o

dezvoltare pașnică, dar armonioasă, sistemul Colle — din deschiderile pionului damei — poate deveni o armă de atac în cazul jocului pasiv al negrului. Maestrul belgian a avut satisfacția să vadă roadele concepției sale, căci deschiderea concepută de el și-a cîștigat repede adepți, fiind comod de pregătit deoarece se bazează pe scheme fixe și nu pe variante forțate. Probabil că șahiștii trăiesc una dintre cele mai mari satisfacții atunci cînd joacă cu succes propria deschidere, cînd reușesc, cu ajutorul ei, să cîștige spectaculos și, mai ales, să obțină pentru aceasta și premiul pentru cea mai frumoasă partidă.

30. *Colle—Grünfeld*, Berlin, 1926, Sistemul Colle: **1.d4 Cf6 2.Cf3 e6 3.e3 b6 4.Nd3 Nb7** (Negrul combate sistemul albului cu o schemă specifică Indianei damei) **5.Cbd2** (Acestea sînt mutările introductive ale sistemului și, indiferent de cum se așază negrul, albul efectuează primele mutări în ordinea de mai sus) **5...c5 6. 0—0 Nc7 7.b3 c:d4 8.e:d4 d6 9.Nb2 Cbd7 10.c4 0—0 11.Te1 Te8 12.Te1** (Primul obiectiv al planului alb îl constituie stăpînirea și presiunea pe coloana e) **12...Dc7** (Ideea negrului rezidă în organizarea unei presiuni pe diagonala a8-h1 care ar fi putut fi redusă cu un tempo în cazul în care ar fi adoptat o altă ordine de mutări: 12...Tc7 13.De2 Tc7 14.Cf1 Da8 și atunci, cu o mutare în minus, atacul albului ar fi avut altă desfășurare) **13.De2 Tac8 14.Cf1 Db8 15.Cg3 Da8** (Aparent, negrul și-a atins scopul, acum urmează culesul roadelor. Vezi diagrama) **16.Cg5!!** (Albul nu se lasă așteptat și începe imediat atacul. Frumusețea acestui sacrificiu este subliniată mai mult de varianta care nu se va juca și va rămîne pentru totdeauna în text, dar care este de o rară frumusețe; dacă 16...N:g2 17.d5 ! e:d5 18.Cf5 ! Nf8

19.Dh5 ! ! C:h5 20.Ch6+ g:h6 21. N:h7 mat ! Probabil că descoperirea acestei variante a zdruncinat încrederea lui Grünfeld în planul său; el a evitat bineînțeles capturarea pionului din g2, dar, impresionat, nu a mai avut forța să găsească apărarea cea mai bună 16... Cf8 și a optat pentru mutarea din partidă, care permite albului un nou sacrificiu și care va duce la victorie) **16...g6? 17.C:f7!** (Deși face parte din categoria sacrificiilor tipice, des întîlnite pe cîmpul f7 sau h7, totuși, numai în conexiune cu un al doilea sacrificiu, pe care Colle l-a calculat exact, poate fi determinată valoarea lui concretă) **17...R:f7 18. D:e6+ Rg7 19.d5!** (Toate străduințile negrului și întreaga lui concepție de joc, respectiv stăpînirea diagonalei a8—h1, au fost anulate

de o simplă înaintare de pion. În acest fel au fost anihilate atît dama, cît și nebunul de cîmpuri albe, în schimb a intrat în joc cu o mare forță nebunul alb de cîmpuri negre care, de altfel, va juca un rol decisiv în desăvîrșirea atacului) **19... Ce5 20.Cf5+!!** (Iată și al doilea sacrificiu, și tot de cal, fără de care atacul albului nu ar fi avut sorți de izbîndă. Negrul nu poate lua calul deoarece după 20...g:f5 21.D:f5 urmat de T:e7+ !) **20... Rf8 21.De3!** (Amenință mat) **21...g:f5 22.Dh6+ Rf7 23.N:f5** (Deși dispune de două piese în plus, negrul nu are nici o apărare; se amenință 24.T:e7 urmat de D:f6+) **23...N:d5 24.T:e7+** (Regele negru nu își găsește liniștea) **24...T:e7 25.D:f6+ Re8 26.Dh8+ Rf7 27.N:c8** și negrul cedează deoarece nu poate retrage nebunul de la d5. Dacă 27...Nc6 sau Ne4, atunci urmează 28.Dg7+ Re8 29. Dg8 mat. Partida a primit premiul de frumusețe în turneul de la Berlin, prilejuind o satisfacție deosebită creatorului ei teoretic și înfăptuitorului ei în practică!

ȘTAFETĂ MAGICĂ

Timp de peste un sfert de veac, Aron Nimzovici a fost unul dintre cei mai puternici șahiști cu rezultate de mare răsunet, obținute în multe turnee internaționale. Nimzovici a fost însă și unul din marii gînditori ai șahului, lăsînd moștenire lucrări de căpătîi ca: „Blocada", „Sistemul meu" și „Sistemul meu în practică"; impresionante sînt ideile sale privitoare la strategia jocului de șah. El a fundamentat principii pe care le-a ilustrat strălucit prin partidele sale. Este universal cunoscută partida în care Nimzovici susține și demonstrează blocada cailor: doi cai anulează forța de acțiune a unui turn, nebun și doi pioni. Într-o poziție survenită în partida susținută de Nimzovici împotriva lui Mieses, jucată cu negrele la Bad Kisingen, 1928; dama albă este făcută mat de calul din h4.

Este foarte cunoscută și celebra partidă nemuritoare cîștigată cu negrele de Nimzovici contra lui Sämisch, la Dresda în 1926. (Vezi diagrama). Întreaga strategie a negrului se bazează pe multiplele legături pe care le creează: 28... Nb5+ 29.c4 N:c4+ 30.D:c4 Tb2 31.Ne2 Tg4 32.Dc1 T:h4 33.T:h4 T:e2! 34.R:e2 D:g2+ 35.Rd1

Df1+ 36.Rd2 Dd3+ 37.Re1 Dg3+ 38.Rf1 D:h4 39.Rg1 Dg3+ 40.Rh1 Dh3+ 41.Rg1 C:e4 42.Dc6+ Rf7 43.Dc7+ Rg6 44.Dg7+ Rh5 45. Dg2 De3+ 46.Rh2 Cf2 47.Tf1 Cg4+ 48.Rh1 e4 49.Tg1 f5 50.a4 R:h6 51.a5 Rg5 (Albul este atît de legat, încît negrul trebuie să se teamă de pozițiile de pat) 52.Tb1 f3 53.Db2 f2 și negrul a cîștigat.

Prin studiile și analizele sale, Nimzovici a îmbogățit substanțial teoria deschiderilor. A creat deschiderea care-i poartă numele 1.e4 Cc6. Deși se întîlnește foarte rar în zilele noastre, ea a dus, în schimb, — prin ideile pe care le conține — la dezvoltarea unor variante asemănătoare din Apărarea franceză. De asemenea a inventat, în Apărarea siciliană 1.e4 c5 2.Cf3 Cf6, o poziție tot atît de rar uzitată, dar care a condus la poziții analoage din Apărarea Alehin, pe care de altfel o întîlnim pentru prima oară în partida Nimzovici-Alehin, jucată la Viena în 1905, atunci cînd Alehin avea doar 13 ani! A mai lăsat Apărarea Nimzovici: 1.d4 Cf6, 2.c4 e6 3.Cc3 Nb4, variante amplu analizate în deschiderea engleză și multe, multe altele. Poate că nici unul dintre marii șahiști nu a avut atît de mulți adepți ca Nimzovici. Dar cel care a preluat cu fidelitate „ștafeta" creatoare a lui Nimzovici a fost Bent Larsen. În anul în care marele maestru danez prin adopțiune se stingea, în 1935, vedea lumina zilei un alt mare campion al Danemarcei, care avea să se remarce printr-o înaltă vibrație creatoare.

31. *Nimzoviei — Rubinstein*, Dresda, 1926. Deschiderea engleză: **1.c4 e5 2.Cf3 Cf6 3.Cc3 d5 4.c:d5 C:d5 5.e4** (Mutarea din partidă a fost jucată pentru prima oară de către Nimzovici în acest turneu. Aceasta a fost contestată atît de clasici, cît și de hipermoderniști. Am văzut însă că Nimzovici, un adevărat novator, nu a așteptat confirmări și a mers mai departe pe drumul său. Amintim, de exemplu, că Nimzovici a jucat la timpul său și scheme survenite din 1.e4 g6, Apărarea modernă, care și-a cîștigat popularitatea mult mai tîrziu și care atunci era considerată în cel mai fericit caz o fantezie) **5...Cb4 6.Ne4!** (Aparent, o mutare fără sens, deoarece după mutarea negrului 6...e6 nebunul nu mai are perspective. Interesant este că Nimzovici tocmai acest lucru îl dorește, ca pionul e să ocupe cîmpul e6 și nu e5. Vom vedea că Nimzovici, prin mutările sale, își realizează planul, dar în același timp îi dictează adversarului cum să joace, își impune ideile, îi determină mutările și chiar ordinea lor) **6...e6** (Sigur, o tentație destul de mare este aici 6...Cd3+, dar albul ar fi obținut avantaj după 7.Re2 și la 7...Cf4+ 8.Rf1 sau 7...C:c1 8.T:c1, și albul, deși derocat, are totuși avantaj în dezvoltare și amenință deschiderea completă a jocului prin înaintarea d4) **7.0—0 Cc6** (O inexactitate; ar fi fost mai bine 7...Ne7. Cîmpul c6 trebuie rezervat pentru eventualele retrageri ale calului din b4) **8.d3** (Niciodată partizanii clasicismului în șah nu vor fi de acord

cu această înaintare, pe care o vor considera o slăbiciune greu de înlăturat; în plus, albul amenință 9.a3 Ca6 10.N:a6 cu dezorganizarea flancului damei. Deci, albul dictează o nouă mutare pentru negru!) **8...Cd4 9.C:d4 e:d4 10. Ce2 a6 11.Cg3** (Urmărim mai departe raționamentul albului: negrul va trebui acum să dezvolte nebunul de cîmpuri negre la d6 sau la e7. Prin mutarea din partidă, negrul este determinat să răspundă cum vrea albul) **11...Nd6** (Într-adevăr, Rubinstein a observat că în cazul că ar fi jucat 11...Ne7 ar fi urmat 12.Dg4 0—0 (Sau Nd6) 13.Nh6 Nf6 (Sau 0—0) 14.N:g7 N:g7 15.Ch5 și cîștigă. În cazul 11...Nd6, negrul evită matul deoarece la 12.Dg4 0—0 13.Ng6 se apără cu 13...Df6) **12.f4** (Faptul că pionul e6 este stopat pe orizontala a 6-a permite avansarea pionului f4, urmat de e5 cu dominarea centrului) **12...0—0 13.Df3** (Albul preferă să termine dezvoltarea înainte de a trece la acțiuni mai radicale în centru, cum ar fi înaintarea f5 sau e5) **13...Rh8** (Iată că nebunul de la c4 își demonstrează utilitatea. Negrul concepe un plan de apărare cu înaintarea f5 posibilă numai dacă regele este îndepărtat de pe diagonala incomodă a2—g8) **14.Nd2 f5 15.Tae1 Ce6 16.Te2** (Nimzovici menține tensiunea în centru) **16...Dc7** (Aparent, o mutare naturală, în realitate este însă o inexactitate, dar cum se poate demonstra aceasta?) **17.e:f5** (Acum este momentul luării deciziilor în centru) **17...e:f5** (Înainte de a privi diagrama care urmează, să lăsăm cititorul să găsească mutarea albului. Un singur indiciu: este o retragere care face parte dintr-o idee foarte agresivă. Analizînd poziția, cunoscutul publicist francez François Le Lionnais spunea despre această retragere că este mutarea de atac cea mai teribilă) **18.Cb1!** (Vezi diagrama. Într-adevăr, albul are în

vedere aducerea calului la f2—h3—g5 care împreună cu Dh5 să creeze amenințări de mat regelui negru) **18...Nd7 19.Cf2** (Planul albului necesită cîteva mutări, timp în care negrul încearcă să-și rezolve problemele de dezvoltare) **19...Tae8 20.Tfe1 T:e2 21.T:e2 Cd8** (Negrul sesizează la timp deficiențele mutării 21...Te8 după care ar fi urmat 22.Dd5 Ce7 23.Df7 cu o penetrație mai mult decît incomodă) **22.Ch3** (Calul se îndreaptă spre țelul propus) **22...Nc6** (Este interzis în continuare 22...Te8? pentru că ar urma spectaculos 23.Dh5! T:e2 24.Cg5! h6 25.Dg6 h:g5 26.Dh5 mat! Din nou se remarcă amplasarea excelentă a nebunului pe cîmpul c4, precum și tot planul albului care îi mărește eficiența) **23.Dh5 g6 24.Dh4 Rg7 25.Df2!** Vezi diagrama. (Din nou o retra-

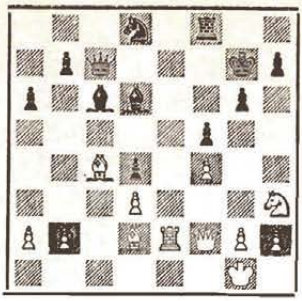

gere excelentă și aparent paradoxală. Locul damei este la h4 dar se va retrage (va reveni pe h4) pentru o mică diversiune. Din nou Nimzovici dictează ! Pentru a apăra pionul atacat de la d4 negrul va trebui să deplaseze nebunul de la controlul cîmpului c5) **25...Nc5 26.b4 Nb6** (Nebunul este îndepărtat complet de la apărarea flancului regelui și este exilat și pasivizat în cealaltă parte a tablei) **27. Dh4!** (Revenire din scurta misiune) **27...Tc8 28.Tc5!** (Primul efect al îndepărtării nebunului) **28...Cf7** (Nu ar fi fost bine 28...T:e5 29.f:e5 D:e5 30.Dh6+ și nici 28...h6 29. g4 f:g4 30.f5 D:e5 31.f6+ D:f6 32.D:h6 mat !) **29.N:f7** (Acest nebun și-a făcut pe deplin datoria) **29...D:f7 30.Cg5 Dg8 31.T:c8 N:c8 32.De1!** (Pentru ultima oară o retragere, de această dată decisivă. Nimzovici cînd atacă cel mai periculos o face cu mutări care parcă își iau avînt înainte de a fi lansate) **32...Nc6** (Deși pe tablă au rămas piese puține, albul stăpînește coloana e, iar „matul plutește în aer", cum spunea însuși Nimzovici) **33.De7+ Rh8** (La 33...Rh6 ar fi urmat 34.Ce6) **34.b5!** (Vezi diagrama. Un sacrificiu extraordi-

nar ! Nimeni nu s-ar fi gîndit că pentru a da mat regelui din h8 este necesar sacrificiul modestului și neînsemnatului pion de la b4 ! Și totuși... Dacă 34...a:b5 decide 35. Ce6 h5 36.Df6+ Rh7 37.Cg5+ Rh6 38.Nb4 ! și iată rațiunea sacrificiului. În fața pericolelor, negrul se resemnează și acceptă să intre în final cu o piesă mai puțin) **34...Dg7 35.D:g7 R:g7 36.b:c6** (Din acest moment, realizarea avantajului material devine o simplă formalitate) **36...b:c6 37.Cf3 c5 38.Ce5 Nc7 39.Ce4 Rf7 40.g3 Nd8 41.Na5** (Schimbul este convenabil albului) **41...Nc7** (Negrul mai speră într-o minune) **42.Nc7 Re6 43.Cb6 h6 44.h4 g5 45.h5 g4 46.Ne5** și Nimzovici a cîștigat o partidă în care a aplicat o strategie de excepție.

„MUZICA SE NAȘTE DIN LINIȘTE"

Cîndva și undeva, celebrul compozitor Dmitri Șostakovici a spus aceste cuvinte cu adînc înțeles pe care ni le-a amintit creația geniului

fostului campion mondial Jose Raul Capablanca. Frumusețea partidelor acestuia tinde spre perfecțiune și se bazează pe principii riguroase, pe filoanele cărora strălucește talentul ieșit din comun.

Pentru a caracteriza extrem de succint arta șahistă a lui Capablanca vom apela mai întîi la o poziție finală survenită într-o partidă blitz jucată contra lui Lasker, pe atunci campion mondial, la Berlin în 1914. Vezi diagrama. Materialul redus și prezența regelui negru la bandă fac posibile pozițiile de pat de care albul este amenințat la orice pas. În condițiile timpului redus trebuiau evitate aceste capcane și realizat avantajul material destul de modest. Capablanca a făcut-o! 1.C:c7 C:c7 2.Ta8+! C:a8 (Sau 2...R:a8 3.R:c7 Ra7 4.Rc6 Ra8 5.R:b6 Rb8 6.Rc6 Rc8 7.b6) 3.Rc8! și Lasker a cedat.

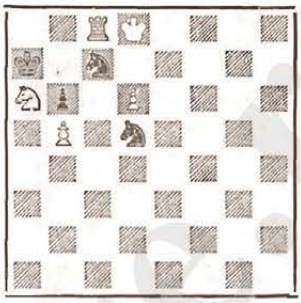

Finalul din partida amintită mai sus este o adevărată bijuterie, al cărei farmec ar putea fi egalat doar de acela al capodoperelor altor arte! Capablanca a fost consecvent principiilor sale pe care le-a aplicat în partide, și de aici „liniștea", siguranța pe fondul cărora s-au dezvoltat adevărate „simfonii". Principiul de bază al lui Capablanca a fost sesizat și descris de către R. Reti: „În orice moment să ai un plan corespunzător poziției date. Fiecare mutare din afara planului este o pierdere de timp, chiar dacă aceasta dezvoltă o piesă". De astă dată, din numărul mare de partide ne-am oprit la cea jucată la New York, contra lui Spielmann, în fața căruia Capablanca dorea de mult să-și ia o revanșă însoțită de lauri. Înainte însă de a comenta partida, să reamintim cum îl vedea Spielmann pe Capablanca: „În viața sa personală nu e nimic care să te facă să crezi că este un mare maestru. Ocupațiile preferate, politica și diplomația. Îi plac toate sporturile și în special tenisul... Nu fumează, nu bea, duce o viață sănătoasă. Lasă impresia că se ocupă de șah doar pentru simpla sa distracție...". Și iată acum ce forme a luat această „simplă distracție".

32. *Capablanca — Spielmann*, New York, 1927, Gambitul damei: **1.d4 d5 2.Cf3 e6 3.e4 Cd7 4.Ce3 Cf6 5.Ng5 Nb4** (Variantă menită să evite prea cunoscutele căi ale 5... Ne7, care a fost pregătită special de către Spielmann împreună cu Vidmar în timpul călătoriei cu vaporul din Europa spre America) **6.e:d5 e:d5 7.Da4** (Este cunoscut ca mai bine 7.e3 c5 8.Nd3 și dacă 8...Da5 — sau 8...c4 9.Nf5 — 9.Dc2 c4 atunci 10.Nf5) **7... N:e3+?** (O decizie neinspirată a ne-

grului care cedează de bună voie albului avantajul perechii de nebuni. Mai bine ar fi fost 7...c5 8.d:c5 N:c3+ 9.b:c3 0—0 și dacă 10.c6 atunci 10...Dc7 ! sau adoptarea recomandării lui Alehin 7... De7 8.e3 c6 9.Nd3 h6 10.Nh4 0—0 11.0—0 Te8 12.Tfe1 Df8. Ar fi fost greșit 7...Ne7 din cauza 8.N:f6 !) **8.b:c3 0—0 9.e3 c5** (Jucător de atac, Spielmann caută să deschidă și să complice poziția. La continuarea 9...De8 albul ar fi răspuns 10.Dc2 ! și nu 10.Nd3 la care ar fi urmat 10...Ce5 !) **10.Nd3 c4 11.Nc2 Dc7** (Încearcă să împiedice înaintarea e4. În această poziție, Alehin a preconizat continuarea subtilă 11...Te8 12.0—0 Te6! cu intenția de a tracasa dama albă prin mutările Ta6 și Tb6) **12.0—0 a6 13.Tfe1** (Consecvent planului său de a înainta pionul) **13...De6** (Nu ar fi fost bine imediat 13...b5 din cauza 14.Da5 Nb7 15.Dc7 cu atac asupra nebunului și cu amenințarea schimbului la f6 în condiții favorabile) **14.Cd2 !** (Termină pregătirea înaintării) **14...b5** (O continuare impusă de către alb prin mutarea precedentă care în cazul înaintării e4 ar fi lăsat pionul c4 fără apărare) **15.Da5 Ce4** (Greșeală pozițională. Ar fi fost mai bine, deși negrul are o poziție grea, 15...Nb7) **16.C:e4 d:e4 17.a4 ! Dd5** (Vezi diagrama. Pe această mutare s-a bazat ideea negrului: atacă nebunul din g5, apără pionul b5 și,

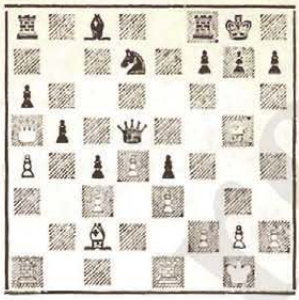

după dezvoltarea nebunului la b7, își consolidează flancul damei, putînd fi mulțumit. Dar continuarea lui Capablanca îi spulberă orice speranță negrului. Nu ar fi fost mai încurajator nici 17...Tab8 18.Teb1 Dd5 19.Nf4 Tb6 20.a:b5 T:b5 21. Na4 ! și poziția negrului este compromisă) **18.a:b5 !** (Sacrifică nebunul pentru trei pioni și o poziție superioară) **18...D:g5 19.N:e4 Tab8** (La 19...Ta7 20.b6 D:a5 21.b:a5 ! D:a1 22.T:a1 Cb6 23.a8D C:a8 24.N:a8 sau 21...Nb7 22. T:a5 N:e4 23.T:a6 Ta8 24.Te2 Nb7 25.Ta5 Rf8 26.Tb2 Nc8 27.Tb4 Re7 28.T:c4 cu avantaj material decisiv pentru alb) **20.b:a6 Tb5** (După schimbul damelor, negrul ar fi fost nevoit să sacrifice nebunul pentru a împiedica transformarea pionului a în damă) **21.De7 Cb6 22.a7 Nh3 23.Tfb1 !** (Cea mai simplă și rapidă continuare, în stilul marelui Capa) **23...T:b1 24.T:b1 f5 25.Nf3 f4 26.e:f4 !** și negrul cedează. Simplu și decisiv !

ÎNCONJURUL... TABLEI

Prin stilul universal și dinamic, fiecare partidă a fostului campion mondial Mihail Botvinnik este o adevărată lecție. Lipsit de prejudecăți,

bazat numai pe logică și eficiența mutărilor, Botvinnik ne va arăta în partida care urmează cum o singură piesă, dama, face aproape înconjurul tablei pentru a amenința de pe ambele flancuri, mutări aparent efectuate sub impulsul aventurii, în realitate rodul unei logici riguroase.

33. *Rauzer — Botvinnik*, Leningrad, 1933, Apărarea siciliană: **1. e4 c5 2.Cf3 Cc6 3.d4 c:d4 4.C:d4 Cf6 5.Cc3 d6 6.Ne2** (Ulterior, Rauzer a introdus în această poziție 6.Ng5, specifică atacului care-i poartă numele, atacul Rauzer, și care evită varianta dragonului) **6...g6 7.Nc3 Ng7 8.Cb3 Nc6 9.f4 0—0 10.0—0 Ca5 11.C:a5** (La un joc mai complicat ar fi dus continuarea 11.f5 Nc4 12.Nd3 ! dar trebuie să amintim că aceste mutări, care au și astăzi valabilitate, au fost propuse un an mai tîrziu față de partida pe care o comentăm, de către Spielmann) **11...D:a5 12.Nf3 Nc4 13.Tc1 Tad8 14.Dd2 Dc7** (Dama neagră și-a început periplul, de această dată pentru a evita schimbul care ar fi putut surveni după eventualul Cd5) **15.Tac1 e5 16.b3** (Mutare aparent agresivă. În realitate permite negrului să preia inițiativa) **16... d5! 17.e:d5 e4!** (Vezi diagrama.

Despre această partidă și în special despre poziția survenită după mutarea a 16-a, Botvinnik afirmă că a fost prima sa partidă care a făcut înconjurul lumii, care a găsit spații în presa internațională și care a fost analizată și comentată de marii jucători ai timpului. Iată cîteva dintre aceste analize: 1) 18. N:e4 C:e4 19.C:e4 N:d5 20.Dd3 — nu 20.Cg3 Nc3 — 20...Dc6 21.Nf2 Te8 și după îndepărtarea calului 22... N:g2; 2) 18.C:e4 C:d5 19.Rh1 C:e3 20.D:e3 Nd4 21.Dd2 Nb2 sau 21... Ne6 22.c4 Ne5 23.Dc2 N:f4 — 22. Db4 N:c1 23.Cf6+ Rb8 ! 24.Dc3 Nd2 25.Db2 Ne6 ! 26.Cd5+ Nc3 27.C:c3 Rg8 28.Ce4 D:f4 29.Cf6+ Rf8 și albul nu a obținut avantaj) **18.b:e4** (Totuși, cea mai bună continuare) **18...c:f3 19.e5 Da5 20.Ted1** (Vezi diagrama. Este probabil

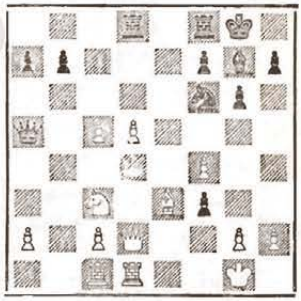

cea mai slabă continuare împotriva amenințării 20...C:d5 ! Ce ar fi putut face albul? Nu ar fi fost bine 20.d6 din cauza 20...Cg4 21.Ce4 D:d2 22.N:d2 — sau 22. C:d2 C:e3 23.T:e3 Nd4 — 22...f2+ 23.C:f2 Nd4. Cea mai bună mutare ar fi fost propunerea lui Grigoriev, pe atunci președintele juriului,

care a acordat premiul pentru cea mai frumoasă partidă a turneului. Grigoriev a propus următoarea variantă: 20.Dd3 Cg4 21.Ce4 f5 22. Cg5 f2+ 23.N:f2 C:f2 24.R:f2 D:c5+ 25.Rg3 T:d5 26.Db3 cu superioritate pentru alb, ceea ce l-a făcut pe Grigoriev să aibă oarecare reţineri în privinţa atribuirii premiului. Sigur că Botvinnik n-a uitat acest lucru şi prin anii '60, după ce a analizat cu minuţiozitate partida, a ajuns la concluzia că la mutarea 20.Dd3 cel mai bun răspuns ar fi fost 20...b6 ! 21.g:f3 b:c5 sau 21.c:b6 a:b6 şi negrul are asigurată egalitatea) **20...Cg4! 21. Nd4** (Nu ar fi fost bine 21.Ce4 D:d2 22.N:d2 Nd4+ 23.Rh1 f:g2+ 24.R:g2 T:d5 şi albul nu stă bine deloc) **21...f2+ 22.Rf1** (Dacă 22. Rh1 T:d5 23.C:d5 f1D+ 24.T:f1 D:d2) **22...Da6+ 23.De2** (După 23.Dd3 N:d4 24.D:a6 C:h2+ 25. Re2 f1D+ 26.T:f1 b:a6 albul este pierdut, iar dacă 23.Ce2 T:d5 24. c3 Te8 albul nu se mai poate apăra de ameninţarea Ce3+) **23...N:d4 24.T:d4 Df6!** (Dama neagră îşi continuă nestingherită cursa !) **25.Td1** (Nici continuarea 25.Dd3 nu ar fi fost mai fericită: 25...Te8 26.Te4 — 26.g3 Te3 27.Dd2 Tae8 — 26... T:e4 27.C:e4 D:f4) **25...Dh4** (Dama a ajuns pe partea opusă a tablei) **26.Dd3 Te8 27.Te4 f5 28. Te6 C:b2+ 29.Re2 D:f4** după care albul s-a recunoscut învins deoarece după 30.Tf1 C:f1 31.R:f1 T:e6 32.d:e6 De5 albul pierde şi pionul e6 după care ajunge în inferioritate absolută. Imediat după această partidă M. Botvinnik, al cărui spirit autocritic este cunoscut, a declarat, plin de mulţumire: „În sfîrşit am jucat o partidă care îmi place".

„STRATEGIA CÎMPURILOR NEGRE"

Dintre toţi marii campioni, poate doar inegalabilul Alehin a vorbit cel mai sincer despre rolul pe care l-a jucat şahul în viaţa sa, în formarea personalităţii sale de mare maestru. Cu sinceritate ne-a lăsat însemnat: „Ca să devin maestru, în primul rînd a trebuit să caut adevărul, în al doilea rînd să lupt... Cu ajutorul şahului mi-am educat caracterul. Pentru a studia şahul, în primul rînd trebuie să fii obiectiv. În şah poţi deveni mare maestru numai dacă îţi cunoşti propriile greşeli şi neajunsuri. Este exact ca în viaţă". Atras încă de copil de „magia" pătratelor albe şi negre şi înzestrat cu un talent remarcabil, Alehin a dedicat studierii şahului aproape totul, deşi nu şi-a neglijat cariera universitară sau cerinţele cardinale ale vieţii. În legătură cu el se povesteşte o mică întîmplare petrecută la o oră de algebră: profesorul a întrebat clasa care era rezolvarea unui exerciţiu. Profund preocupat de şah, Alehin a recepţionat doar întrebarea la care a răspuns automat: am găsit soluţia — sacrific calul, apoi nebunul mută şi albul cîştigă. Clasa a izbucnit în rîs şi norocul lui Alehin a fost că profesorului îi plăceau şahul şi copiii dotaţi. Dar aşa a

rămas Alehin, un mare îndrăgostit și devotat artei Caissei pînă în ultima clipă a vieții care l-a părăsit în fața tablei de șah.

Cînd am intitulat acest capitol „Strategia cîmpurilor negre" am sugerat nu numai ideea de bază a partidei ce urmează, în care victoria a venit pe cîmpurile de culoare închisă, dar și bătălia uriașă pe care Alehin a dat-o cu propriile „puncte negre" din activitatea sa. Transformarea punctelor negre în cîmpuri luminoase ale victoriei ni s-a părut că are valoare de simbol și, chiar dacă fantezia a depășit stricta realitate, partida contra lui Alexander rămîne un model al grijii și minuțiozității cu care Alehin își pregătea fiecare înfăptuire.

34. *Alehin—Alexander*, Nottingham, 1936, Indiana damei: **1.d4 Cf6 2.c4 e6 3.Cf3 b6 4.g3 Nb7 5.Ng2 Nb4+** (Aici, o altă continuare recomandabilă, este 5...Ne7) **6.Cbd2** (Mutarea cea mai des folosită este 6.Nd2 însă Alehin evită schimbul nebunului pentru a complica jocul și a pune astfel încă de la primele mutări noi probleme adversarului său) **6...0—0 7.0—0 N:d2** (Un schimb gratuit care oferă albului, nejustificat, avantajul perechii de nebuni. Mai bine ar fi fost 7...d5, ca în partida Alehin—Rubinstein, Semmering, 1926, sau 7...Ne7, în ambele cazuri cu șanse mai bune decît cele din partidă) **8.D:d2** (Aparent este bizară această luare cu dama înaintea nebunului din c1, dar ea este pe deplin justificată de planul albului care intenționează să dezvolte nebunul pe diagonala a1—h8) **8...d6 9.b3 Cbd7 10.Nb2** (Piesele care vizează regele advers sînt postate pe cîmpuri negre) **10...Tb8** (O mutare „indiscretă" și care dezvăluie planul negrului care ar dori să joace Ce4, urmat de f5 și, din cauza posibilului răspuns Cg5, nebunul din b7 trebuie apărat. Alehin însă a arătat că această mutare este de fapt o pierdere de timp; negrul ar fi trebuit mai întîi să termine dezvoltarea prin 10... De7, 11...Tad8 și în caz de nevoie Na8) **11.Tad1! Ce4 12.De3** (Consecvent, pe diagonala neagră acolo unde albul își concepe planul de joc) **12...f5 13.d5!** (Deschide diagonala nebunului și probabil această înaintare aproape decisivă în planul strategic al albului nu ar fi fost posibilă fără pierderea de timp Tb8) **13...e:d5** (Înaintarea 13...e5 s-ar fi soldat cu pierderea pionului după 14.Ch4!) **14.e:d5 Cdf6 15.Ch4 Dd7** (Dacă 15...C:d5 atunci 16.T:d5 N:d5 17.Dd4 ar fi dus la dezavantaj material) **16. Nh3** (O nouă combatere a mutării 16...C:d5 prin 17.D:e4) **16...g6** (Paradoxal, ultima mutare a negrului ar merita un semn de exclamare în favoarea albului. Astfel și-a conceput albul strategia, încît l-a determinat pe negru să joace pentru el. Mutarea din partidă slăbește rocada exact pe cîmpurile negre stăpînite de alb. Admirabil!) **17.f3 Ce5** (Cu o deosebită abilitate, Alehin își eliberează și netezește căile de acces!) **18.Dg5** (Se amenință multiplu 19.N:f6, 19.N:f5 și 19.C:f5, iar dacă negrul ar răspunde 18...C:d5, atunci 19.

C:g6 distrugător. Se poate spune că această grea lovitură a fost concepută încă de la mutarea a 8-a cînd albul a luat decizia de a captura la d2 cu dama) **18...Dg7** (Un răspuns unic) **19.b4!** (Scînteia care va face să explodeze cartierul general al negrului. Era necesară îndepărtarea calului de la controlul asupra cîmpului e6) **19...Ced7** (Fără speranțe ar fi fost și 19...Ca4 și 20.Na1) **20.e4!** (Vezi diagrama)

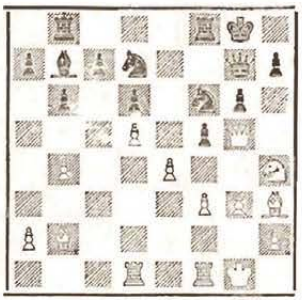

20...C:e4! (Continuarea 20...f:e4 ar fi dus la pierdere imediată. De aceea, singura speranță a negrului este mutarea din text care, aparent, rezolvă greutățile poziției; dacă 21.N:g7 C:g5 22.N:f8 C:h3+ 23.Rg2 T:f8 24.R:h3 Cf6 urmat de C:d5 cu joc bun pentru negru. Dar cu albul joacă Alehin!) **21. Dc1!!** (Vezi diagrama. O retragere extraordinară! O mutare de atac la rege cu bătaie lungă de pe linia întîi! Această retragere a damei ne amintește prin „agresivitatea" sa de acel Ch1 al lui Nimzovici! Nu

ar fi fost bine 21.f:e4 D:b2 22.e:f5 Df6 pentru alb) **21...Cxf6 22.N:f5!** (După ce a sacrificat pionul, albul sacrifică și nebunul! La 22...g:f5 negrul pierde dama sau este făcut mat: 23.C:f5 Dh8 24.Ch6+ Rg7 27.Dg5!) **22...Rh8** (Demonstrează valoarea retragerii damei la c1. Dacă dama albă ar fi continuat să se afle la g5, atunci ar fi fost posibilă capturarea g:f5, așa că negrul este forțat să mute regele) **23.Ne6 Na6** (Nebunul își caută un rost) **24.Tfe1 Ce5** (Negrul încă mai speră, mai ales că i s-a ivit și perspectiva cîștigării unei calități) **25.f4!** (Spre stupefacția lui Alexander, albul vine în întîmpinarea dorințelor sale, ceea ce echivalează cu o reală dezamăgire. Alehin îi oferă ceea ce Alexander ar fi vrut să cucerească) **25...Cd3 26.T:d3** (Sacrificiul de calitate îi asigură albului cîștigul cel mai simplu și mai rapid) **26...N:d3 27. g4** și nimic nu mai poate împiedica înaintarea cîștigătoare g5.

ÎN STILUL LUI ALEHIN!

Una dintre cele mai impresionate victorii ale marelui maestru Paul Keres a fost, desigur, aceea obținută în fața genialului Alehin, de altfel singura victorie de mare senzație, în primul rînd pentru că își impunea deci

zia în fața unui gigant și, în al doilea rînd, cîștigul a fost fulgerător, într-o adevărată miniatură. Paul Keres, unul dintre cei mai simpatizați maeștri de șah din lume, a bătut de multe ori la porțile „Olimpului" care au rămas mereu închise pentru el. Keres a fost „marele al doilea" și singurul lucru care l-a consolat a fost așa-zisa butadă: „pentru a fi primul trebuie să ai noroc, ca să te clasifici al doilea trebuie să joci foarte bine". În fața lui Alehin a cîștigat o singură dată, dar în stilul marelui său învins!

35. *Keres—Alehin*, Margate, 1937, Partida spaniolă: **1.e4 e5 2. Cf3 Cc6 3.Nb5 a6 4.Na4 d6 5.c4 Nd7 6.Cc3 g6** (O variantă introdusă în practică de către Alehin, cu un plan strategic profund și cu scopul de a complica jocul prin abaterea de la căile prea cunoscute. Varianta va cîștiga în popularitate și va intra în „modă" abia în zilele noastre, prin analogie cu varianta 3...g6 din aceeași deschidere) **7. d4 Ng7 8.Ne3 Cf6?** (Mutare care constituie o greșeală din cauza schimbului de pioni în centru și pentru că împiedică refugiul regelui negru prin rocada mică. Din cauza acestei inexactități, Alehin va depune eforturi uriașe pentru a adăposti regele pe flancul damei și de aici deznodămîntul fatal pentru negru; planul corect ține de dezvoltarea calului din g8 la e7 și apoi rocada) **9.d:e5 d:e5 10. Ne5! Ch5** (O mutare cu multiple funcțiuni: apără pionul e5, pregătește instalarea calului pe cîmpul central d4 și intenționează să efectueze manevra Cf6—e4 cu stăpînirea centrului) **11.Cd5** (Odată ridicat asediul asupra pionului e4, calul alb din c3 poate intra în acțiune, în duel cu calul din h5) **11...Cf4 12.C:f4 e:f4 13.e5!** (O înaintare excepțională, de mare finețe, îndreptată de fapt împotriva damei negre. Un sacrificiu de pion tipic pentru stilul lui Alehin — vezi partida precedentă, mutarea 20.e4! — în scopul de a împiedica dezvoltarea damei la f6 și apoi rocada, cu eliberarea jocului negru. Vezi diagrama) **13...g5**

(Bineînțeles, pionul din e5 este „otrăvit": 13...C:e5 14.De2 N:a4 15.C:e5 cu poziție cîștigătoare sau dacă 14...f6, atunci 15.0—0—0 c6 16.Nd6, așa cum a arătat Keres) **14.Dd5!** (Dominația albului este copleșitoare!) **14...Nf8** (Singura speranță constă în eliminarea unora din piesele care exercită presiune, și una dintre acestea este neplăcutul nebun de cîmpuri negre al albului. După rocada mare, în perspectivă, slăbiciunea cîmpurilor negre va fi oarecum diminuată. Dar ce s-ar fi întîmplat dacă ar fi atacat calul f3 cu 14...g4? Keres ne spune că ar fi continuat tot în stilul lui Alehin: 15.e6! N:e6 — nu 15...f:e6 din cauza 16.Dh5 mat — 16.N:c6+ b:c6 17.D:c6+ Nd7 18.De4+ Ne6

19.Td1 și din nou Dc6 și după aceea capturarea la d7) **15.N:f8 T:f8 16. 0—0—0 Dc7** (Negrul este pregătit să îndrepte „răul" de la mutarea a 8-a) **17.N:e6!** (Vezi diagrama.

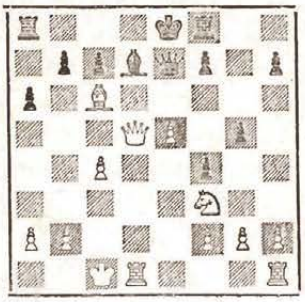

Negrul nu are liniște; tocmai cînd se pregătea să facă rocada mare este din nou hărțuit. Nu ar fi fost bine 17.C:g5 deoarece Alehin ar fi continuat cu rocada și ar fi avut amenințări ca o compensație pentru pionul în minus) **17...N:e6 18.Dd3 Nd7** (Nebunul se întoarce pentru a crea „puntea" peste care ar urma să treacă regele pentru a nu fi condamnat să rămînă în centru) **19.C:g5** (Acum, pionul este luat cu cîștig de tempo — întoarcerea nebunului la d7) **19...0—0—0** (În sfîrșit, negrul și-a văzut visul cu ochii, dar prețul acestui „vis" este pionul în minus) **20.Cf3 f6 21. e:f6 T:f6?** (21...D:f6 i-ar fi permis intrarea într-un final fără nici o speranță, însă ai fi făcut imposibilă încheierea partidei în stilul lui Alehin) **22.The1 Db4** (Superoptimism sau disperare?) **23.D:d7+ !!** după care lupta s-a încheiat deoarece la 23...T:d7 24.Te8+ și apoi mat.

SCIENTIZAREA CREAȚIEI ȘAHISTE

Cel care a abordat șahul ca pe o știință și a aplicat metode de studiu și cercetare moderne a fost doctorul în științe tehnice, fostul campion mondial Mihail Botvinnik. El a aprofundat analiza variantelor în deschideri, a sistematizat pozițiile de joc de mijloc și final, a dezvoltat metodica pregătirii șahistului de înaltă performanță. Pentru marele campion, deschiderea este baza pregătirii prin găsirea de idei noi și reluarea sau reevaluarea vechilor mutări considerate nesatisfăcătoare. În spatele fiecărei deschideri din repertoriul lui Botvinnik se ascunde munca titanică, multele, foarte multele ore petrecute în fața tablei de șah. Jocul de mijloc este o continuare a ideilor și planurilor din deschidere; de aceea trebuie studiate și analizate pozițiile tipice, schemele strategice specifice poziției, ceea ce ușurează efortul depus în timpul partidei, ridică simțitor coeficientul de eficiență a gîndirii.

Și pentru a da un exemplu de ceea ce înseamnă munca științifică depusă de Botvinnik în șah, ne vom opri la poziția din diagramă survenită în partida Troianescu—Botvinnik, disputată la turneul internațional de la Budapesta, 1952. În poziția dată, jucătorul român a cedat partida și a început o analiză pe care Botvinnik a conti-

nuat-o: 24.N:g7 N:d3 25.N:f8 N:c2 26.N:e7 D:c5 27.Cd4 b3! 28.C:b3 Db6! 29.N:d6 N:b3 30.a:b3 T:a1 31.T:a1 D:d6 32.g3 și, pentru a cîștiga, negrul are destule greutăți 32...Db4 33.Ta4 D:b3 34.Td4 Rf8 35.h4 Re7 36.Rg2 f5 37.Rg1 h6 38.Rg2 Re6 39.Rg1 Re5 40.Rg2 g5 41.h:g5 h:g5 42.Rg1 Dc2 43.Rg2 Dc3 44.Rf1 (Să arătăm de ce turnul nu poate părăsi poziția sa: 44.Td8 Dc6+ 45.Rg1 Re4 46.Rg2 f4 47.g:f4 g:f4 48.e:f4 Dg6+ 49. Rf1 Rf3) 44...Da1+ 45.Rg2 D:d4 46.e:d4+ (46.f4+ Re4 47.e:d4 g4!) 46...R:d4. Ce este uluitor și, în același timp, ilustrativ și elocvent pentru caracterizarea marelui șahist, pentru cantitatea uriașă de muncă depusă în slujba șahului este faptul că după această partidă jucată împreună cu fostul campion al României, Botvinnik, inteligență permanent iscoditoare, a dat literaturii șahiste un studiu interesant care pleacă de la concluziile partidei. Partea care deține avantaj este albul (vezi diagrama) care este la mutare: 1.Rd5

Rf8 (1...Rh6 2.Re5 Rg7 3.Rd6 Rf8 — 3...Rh8 4.Rd7 Rh7 5.Rd8 Rg7 6.Re8 Rg8 7.Re7, 5...Rh8 6.f5, 5...Rh6 6.Re7 — 4.Rd7 Rg7 5.Re8 Rg8 6.Re7 Rg7 7.f5 g5 8. Re8) 2.Rd6 Re8 3.f5 g5 4.Re7 (nu 4.f6 Rd8 5.Re5 Rd7 6.Rf5 Rd6 7.R:g5 Re6 cu remiză) 4...Re7 5. Re8! Rd6 (5...Re8 6.f6) 6.Rd8 Re5 7.Re7 f6 8.Rf7 Rf4 9.R:f6 R:g4 10.Rg6 și albul cîștigă. Aceasta este un simplu exemplu și poate dintre cele mai puțin semnificative al modului în care Botvinnik a scientizat munca plină de migală și abnegație a șahistului truditor!

Una dintre cele mai senzaționale partide din cariera lui Botvinnik a fost desigur cea contra lui Capablanca, din 1938, cînd l-a învins pe aproape invincibilul cubanez. Partida a demonstrat, pe de o parte, profunzimea planului strategic și a înțelegerii pozițiilor, iar pe de altă parte registrul amplu al ideilor, măiestria manevrelor și vehemența atacului direct la rege. Mai mulți mari maeștri au fost întrebați care sînt partidele cele mai importante din tezaurul culturii șahiste și aceștia au numit cu frecvența cea mai mare partida pe care ne-am propus să o analizăm în rîndurile ce urmează.

36. *Botvinnik—Capablanca*, Rotterdam, 1938. Apărarea Nimzovici: **1.d4 Cf6 2.c4 e6 3.Cc3 Nb4 4.e3** (O variantă care în anii treizeci cunoaștea o mare popularitate) **4...d5 5.a3 N:c3+** (Un alt plan mai complicat este legat de retragerea 5...Ne7) **6.b:c3 c5 7.c:d5 e:d5 8.Nd3 0—0 9.Ce2** (Scopul albului este ca prin f2 și e4 să pună în evidență avantajul centrului de pioni și să înceapă atacul pe flancul regelui. Pentru a îngreuia acest lucru negrul va trebui să schimbe nebunul de cîmpuri albe) **9...b6 10.0—0 Na6 11.N:a6 C:a6 12.Nb2** (Aici, Botvinnik recomandă 12.Dd3) **12...Dd7 13.a4 Tfe8** (Mutare considerată șablon de Botvinnik care recomandă 13...c:d4 14.c:d4 Tfc8 cu joc pe coloana c) **14.Dd3 c4** (Continuarea din partidă este începutul unei manevre Ca6—b8—c6—a5—b3 care va duce la cîștigul pionului a. Pentru acest pion, negrul va plăti însă un tribut mai mare: îndepărtarea calului de la cîmpul operațiunilor, precum și pierderea de timpi care vor permite albului să organizeze ofensiva pe flancul regelui) **15.De2 Cb8 16. Tae1** (De remarcat intențiile agresive ale albului care, aparent, vin în întîmpinarea planului negrului; altfel, prin mutările 16. Na3 Cc6 17.Nb4, albul nu ar fi avut probleme cu apărarea propriului pion) **16...Ce6 17.Cg3 Ca5 18.f3 Cb3 19.e4 D:a4 20.e5 Cd7** (Vezi diagrama. După 20...Ce5 21. Te2 negrul ar fi pierdut o piesă) **21.Df2** (Necesar, pentru a menține calul la b3, în afara jocului. Negrul va trebui să pareze manevra

Cg3—f5—d6) **21...g6 22.f4 f5** (Nu poate să-i permită albului înaintarea 23.f5) **23.e:f6** (Albul se grăbește să deschidă jocul pe flancul regelui profitînd de faptul că negrul are două piese îndepărtate pe cealaltă parte a tablei) **23...C:f6 24.f5 T:e1 25.T:e1 Te8** (Vezi diagrama. Albul nu poate evita schim-

bul turnurilor, dar îl va face în așa fel încît să obțină un pion liber periculos) **26.Te6 T:e6** (Ar fi pierdut imediat 26...Rf7 din cauza 27. T:f6+ R:f6 28.f:g6+ R:g6 — 28...Re7 29.Df7+ Rd8 30.g7 — 29.Df5+ Rg7 30.Ch5+ Rh6 31. h4 Tg8 32.g4 Dc6 33.Na3) **27.f:e6 Rg7 28.Df4** (Se amenință 29.Cf5+ cu atac decisiv) **28...De8 29.De5 De7** (Negrul este hotărît să nu permită intrarea în joc a nebunului alb; dacă ar fi jucat 29...Ca5,

atunci albul ar fi răspuns cu Nh6+ sau Dc7. Botvinnik povestește că în timpul Olimpiadei de șah din anul 1954, în vitrinele uneia dintre cofetăriile din Amsterdam, pe un tort uriaș era reprezentată această poziție. Vezi diagrama) **30.**

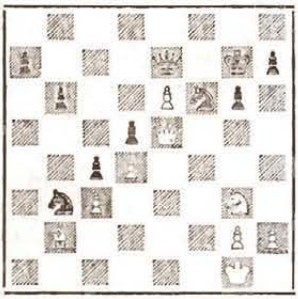

Na3! (Începutul unei combinații de 12 mutări! Botvinnik mărturisește, cu sinceritate, că nu a putut să calculeze totul pînă la capăt și că mai întîi a văzut primele 6 mutări, s-a asigurat că are cel puțin remiza prin șah etern și abia apoi, liniștit, a calculat totul pînă la capăt. Negrul nu poate refuza sacrificiul deoarece după 30...De8 urmează 31.Dc7+ Rg8 32.Ne7 Cg4 33.Dd7) **30...D:a3 31. Ch5+ g:h5** (O altă posibilitate ar fi fost 31...Rh6 32.C:f6 Dc1+ 33.Rf2 Dd2+ 34.Rg3 D:c3+ 35. Rh4 D:d4+ 36.Cg4+ și albul cîștigă) **32.Dg5+ Rf8 33.Df6+ Rg8** (Vezi diagrama) **34.e7** (Tot Botvinnik spune că înainte de a se decide la înaintarea pionului la e7 a avut oarecari emoții deoarece l-a văzut pe Capablanca stînd de vorbă cu Euwe și i s-a părut a fi stăpîn pe situație. În afara variantei din partidă, albul mai putea cîștiga și în felul cum a arătat mai tîrziu E. Baum: 34.Df7+ Rh8 35.e7 Dc1+ 36.Rf2 Dd2+ 37.Rg3 D:c3+ 38.Rh4 D:d4+ 39.R:h5 De5+ 40.Rg4 De4+ 41.Rh3 De3+ 42.g3 Dh6+ 43.Rg2 Dd2+ 44. Df2) **34...Dc1+ 35.Rf2 De2+ 36. Rg3 Dd3+ 37.Rh4 De4+ 38.R:h5 De2+ 39.Rh4 De4+ 40.g4 Dc1+ 41.Rh5** și negrul cedează.

Iată ce povestește Botvinnik după această partidă: „În sală au izbucnit aplauze, deși spectatorii olandezi aplaudau de obicei pe jucătorul lor preferat, Max Euwe. După această partidă, eu abia mă mai țineam pe picioare. Soția m-a condus la bufetul care era deja închis. Totuși, bufetierul mi-a dat un sandviș cu șuncă, care m-a readus la viață... După victoriile mele la Alehin și Capablanca m-am gîndit să încep discuțiile despre meci cu campionul mondial. Și astfel, însoțit de Salo Flohr, m-am dus la hotelul Carlton, unde locuia Alehin, singur, pentru a nu se întîlni cu Capablanca; la o ceașcă de ceai, am discutat despre meci. Alehin și-a dat, în principiu, asentimentul. Dar nu mult după aceea, Europa a fost mistuită de cel de-al doilea război mondial. În toamna anului 1945, Ale-

hin a publicat în revista „Chess" confirmarea acordului său. Meciul urma să aibă loc în luna august 1946 la Nottingham. Destinul a vrut însă ca la 24 martie 1946 marele șahist să se stingă din viață".

O COMBINAȚIE FINALĂ NEMAIÎNTÎLNITĂ !

În paginile anterioare am mai scris că există, în general, părerea, de altfel îndreptățită, că marii șahiști sînt cei care ne dau marile idei, marile partide. Dar există și excepții. Literatura șahistă cunoaște și partide celebre ale unor jucători necunoscuți. Și dacă partidele marilor maeștri înseamnă progresul ideilor în șah, cele ale autorilor care se bucură de mai puțină notorietate, sînt adevărate nestemate dintr-un amplu colier sau, dacă facem o comparație cu muzica, sînt acordurile vesele și optimiste ale melodiilor de muzică așa-zisă ușoară, alături de acordurile pline de profunzime ale muzicii simfonice, și unele și celelalte spre încîntarea tuturor iubitorilor șahului. Astfel se face că ne-am oprit la creația unuia dintre modeștii maeștri belgieni care ne-a lăsat o partidă strălucitoare, una dintre cele mai originale combinații finale pentru care partida a fost răsplătită cu premiul întîi de frumusețe.

37. *Wood—Devos*, Berna, 1938. Apărarea Nimzovici: **1.d4 Cf6 2. c4 e6 3.Cc3 Nb4 4.De2 d5 5.a3** (Mai logic ar fi fost 5.c:d5 deoarece mutarea din text se îndepărtează de la principiul dezvoltării rapide și constituie o pierdere de timp, deși beneficiază, în compensație, de avantajul perechii de nebuni) **5...N:c3+ 6.D:c3 Ce4 7.De2** (Iată cel de-al doilea timp pe care îl pierde albul) **7...c5!** (Negrul contraatacă fără întîrziere centrul) **8.d:c5 Ce6 9.c:d5** (Albul joacă pentru a crea negrului pionul d5 izolat în centru. Pentru aceasta însă întîrzie cu dezvoltarea propriilor figuri și deschide diagonala nebunului negru de cîmpuri albe; ar fi fost mai indicat aici 9.Cf3) **9...e:d5 10.Cf3 Nf5** (Începe să crească amenințări) **11.b4** (Cîștigarea calității prin 11...Cg3 ar fi fost anihilată prin atacul 12.Db2 și negrul ar fi avut neplăceri) **11...0—0 12.Nb2 d4!** (O mutare interesantă, preferabilă cîștigului de calitate care ar fi dat șanse albului. Taimanov propune aici 12...b6) **13.De4** (Abia acum, damei albe nu-i mai convine poziția semiexpusă) **13... Te8 14.C:d4** (Albul capturează și al doilea pion, dar lasă, imprudent, negrului o inițiativă periculoasă. Oricum, albul are dificultăți cu dezvoltarea flancului regelui. Totuși, ar fi fost mai bine 14.Td1) **14...Df6! 15.Ta2** (Nu ar fi dat nimic 15.C:g5 deoarece ar fi urmat 15...D:b2 16.Dc1 Df6) **15... Ne6!** (Marchează greutățile pe care albul va trebui să le întîmpine; deoarece a întîrziat cu regele în centru, acum va trebui să renunțe la rocadă și să plece într-o „plimbare" forțată pe flancul damei

și, în plus, va trebui să fie și foarte atent la pericolele care îl pîndesc la fiecare pas) **16.C:e6 D:f2+ 17. Rd1 T:e6 18.Ne3 Td8+** (Toate piesele negre sînt lansate în urmărirea sărmanului rege alb) **19.Re2 De3 20.h4** (O încercare tardivă de a aduce în joc turnul din h1 prin h3. Din păcate pentru alb, începînd din acest moment, negrul demonstrează o forță de calcul concret uimitoare și va impune desfășurării partidei un caracter obligatoriu) **20...Td2+!!** (Vezi diagrama) **21.N:d2 D:d2+ 22.Rb3** (Evident, la 22.Rb1 ar fi urmat 22...Ce3+) **22...Cd4+** (Urmăriți în continuare un adevărat dans magic al cailor negri) **23.Ra4 Dd1+ 24.Ra5 Ta6+ 25.D:a6** (Nici sacrificiul damei nu ar fi fost suficient pentru salvarea propriului rege de mînia cailor) **25...Da4+!!** (Numai o încîntătoare fantezie poate găsi o asemenea mutare. Dama albă dă dovadă, de asemenea, de un admirabil spirit de sacrificiu. Acest sacrificiu va încheia, de altfel, partida, cu un mat de problemă, întîlnit doar în șahul artistic!) **26.R:a4 Cc3+ 27.Ra5 Cb3** mat, poziție finală care merită a fi ilustrată cu o diagramă.

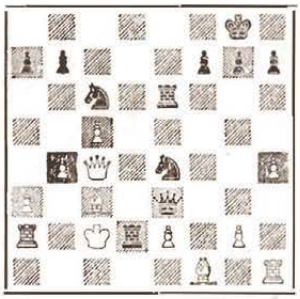

PE URMELE GIGANȚILOR

Am mai spus că ideile lui Botvinnik au îmbogățit substanțial teoria șahistă, că partidele jucate de el sînt de cele mai multe ori partide de referință, cum ar fi de exemplu cea jucată contra lui Capablanca în 1938 și pe care am comentat-o în paginile anterioare. De la partida amintită ne-a rămas, în Apărarea Nimzovici, ceea ce numim micul centru e3-f3, care pregătește înaintarea e4-e5 cu ideile strategice corespunzătoare și care, de-a lungul anilor, au cunoscut succese. Una dintre partidele în care s-a aplicat ideea micului centru, a lui Botvinnik, a fost aceea dintre Taimanov, cunoscut maestru al apărării, dar și un foarte periculos jucător de atac atunci cînd conduce piesele albe, și Petrosian, un alt mare titan al apărării, dar care a fost nevoit să se încline în fața atacului necruțător al partenerului său.

38. *Taimanov—Petrosian*, Zürich, 1953, Apărarea Nimzovici: **1.d4 Cf6 2.c4 e6 3.Cc3 Nb4 4.e3 c5 5.Nd3 0—0 6.Cf3 d5 7.0—0 Ce6 8.a3 N:c3 9.b:c3 b6** (Varianta de bază este 9...d:c4 10.N:c4 Dc7, însă pentru marele turneu al candidaților, de la Zürich, Petrosian a pregătit special varianta din partidă) **10. e:d5 e:d5 11.Ce5 Dc7 12.C:c6 D:c6 13.f3** (După cum se observă, albul a schimbat calul din f3 cu cel din c6 și, spre deosebire de partida Botvinnik—Capablanca, negrul nu mai poate provoca schimbul nebunilor de cîmpuri albe. În plus, albul a rămas cu avantajul perechii de nebuni) **13...Nc6 14. De1 Cd7** (Una dintre metodele de luptă împotriva planului alb. Fără să mai opună vreo rezistență, negrul permite înaintarea pionului e, dar va avea grijă să-l blocheze) **15.e4 e4?** (Această mutare poate fi considerată greșeala partidei! În excepționala sa carte, „Turneul de la Zürich", marele maestru David Bronstein comentează această partidă și propune în locul mutării greșite 15...c4 continuarea 15...f5 !, după care, apreciază marele maestru, negrul ar fi avut joc satisfăcător. De altfel, cîțiva ani mai tîrziu, probabil convins de comentariile lui Bronstein, Taimanov însuși a abandonat ideea înaintării pionului e4 și a adoptat un alt plan cu 15.Ta2 și continuat cu avansarea pionului g, nu este urmat apoi de aducerea turnului la g2) **16.Ne2 f5 17.e5 Tf7** (Din cauza mutării greșite 15...c4, acum negrul este nevoit să caute un sens calului său. Dacă nu ar fi existat pionul la c4, atunci ar fi avut la dispoziție mutările b5, Cb6 și Cc4) **18.a4 a5 19.f4 b5** (Albul are un pion liber la e5, blocat pentru moment de nebunul de alb al negrului. De asemenea, acesta tinde să-și creeze un pion liber pe coloana a, dar cu însemnătate mult mai mică decît pionul liber al adversarului său, deoarece în timp ce pionul e este solid apărat, pionul a poate oricînd deveni o slăbiciune, fiind izolat. Mai mult, prezența pionului negru pe coloana a este în favoarea albului deoarece acesta își poate instala nestingherit perechea de nebuni care va exercita o presiune foarte neplăcută asupra poziției adverse) **20.a:b5 D:b5 21. Na3 Cb6** (Drumul prin f8 ar fi fost prea lung și prea anevoios) **22.Dh4 De8 23.Tf3 Ce8?** (O nouă greșeală — un rău îl atrage pe altul — deoarece calul acesta mai mult a încurcat lucrurile, acum întrerupînd legătura damă-turn și lăsînd linia a opta fără apărare. Din cauza acestei mutări, albul declanșează nu numai un atac eficient, ci și spectaculos, combinativ!) **24.Na4!** (Vezi diagrama) **24...Td7** (Obligatoriu ! Negrul nu poate lua nebunul din cauza matului la d8 și f8 și

nici nu poate juca 24...Nd7 deoarece ar urma 25.e6!! D:e6 26.Dd8+ și cîștigă) **25.Tb1! Dd8** (Efectuînd mutarea 25.Tb1, albul a prevăzut răspunsul negrului, prezența damei albe la h4 fiind mult prea comodă, și i-a pregătit o splendidă surpriză!) **26.N:d7!!** (Un sacrificiu de damă de care negrul nu îndrăznește să se atingă. Ce s-ar fi întîmplat? 26...D:h4 27.N:e6+ Rh8 28.N:d5 Ta7 29.Tb8 pregătit la timp, și negrul este fără apărare) **26...D:d7** (Tristă resemnare) **27.Tg3 Ca7** (Din nou calul acesta este fără rost) **28.Ne7!** (În schimb, nebunul se pregătește de atac) **28...Nf7 29.Dg5 Ng6** (Speranța negrului o constituie blocada, dat fiind faptul că pe tablă au rămas nebuni de culori diferite) **30.h4 Ce6 31.Na3 Cd8 32.h5 Ce6** (În sfîrșit, calul și-a găsit locul potrivit, blochează pionul liber, dar totul s-a petrecut cu prea mare întîrziere. În continuare, atacul albului va fi atît de vehement, încît negrul nu va mai găsi nici o apărare) **33.Dh4 Nf7 34.h6 g6** (Această mutare lasă impresia că piesele negre se încurcă între ele, în timp ce albul și-a creat, cu dibăcie, acces pe cîmpurile negre, acolo unde adversarul său nu are opoziție) **35.Df6 Dd8 36.Ne7 De7** (Vezi diagrama. Totul este pregă-

tit pentru atacul final de-a dreptul triumfal) **37.T:g6+!** (Lovitura de grație, care duce la mat) **37...h:g6** (Tot la mat ar fi dus și luarea cu nebunul) **38.h7+ R:h7 39.D:f7+ Rh8 40.Rf2!** și negrul s-a recunoscut învins în fața matului imparabil.

REVERSUL MEDALIEI SAU DIN TAINELE UNEI VARIANTE

Una dintre cele mai interesante partide jucate la turneul de la Zürich 1953 a fost aceea dintre Taimanov, același mare maestru de temut atunci cînd conduce piesele albe, și marele maestru, prin adopțiune argentinian, Miguel Najdorf. În afara elementului spectacular, atac viguros încununat de victorie, partida mai prezintă interes și prin așa-zisul „preambul", prin pregătirea laborioasă a variantei, elaborată în studiul de acasă și experimentată la tabla de șah anterior partidei pe care o comentăm. De aici este limpede constatarea de partea cui va înclina avantajul psihologic. Pentru început să ne oprim cîteva momente la duelul teoretic.

39. *Taimanov — Najdorf*, Zürich, 1953, Indiana regelui: **1.d4 Cf6 2.c4 g6 3.Cc3 Ng7 4.e4 d6 5. Cf3 0—0 6.Ne2 e5 7.0—0 Ce6 8. d5 Ce7** (Să ne oprim, așa după cum am spus, asupra acestei poziții,

considerată de bază pentru varianta care a primit denumirea de Mar del Plata, după localitatea argentiniană unde a fost organizat un turneu la care s-a jucat cu succes această variantă. De fapt, discuțiile teoretice asupra acestei variante, după declarațiile și analizele marelui maestru iugoslav Bora Ivkov, au început mai devreme, în decembrie 1952, la cel de-al XX-lea Campionat al U.R.S.S., care s-a desfășurat la Moscova și unde marele maestru Mark Taimanov, cu albele, a cîștigat două partide spectaculoase contra lui Aronin și Bronstein. Cunoscînd aceste partide, marii maeștri iugoslavi, care au participat la turneul de la Mar del Plata din luna martie 1953, au pregătit minuțios varianta la negru pe care au aplicat-o contra lui Najdorf. Rezultatul analizelor de acasă a fost dezamăgitor pentru alb — înfrîngere contra lui Gligorici și o salvare *in extremis* contra lui Trifunovici. La Zürich, Najdorf și-a amintit de aceste două experiențe și „a întors" armele contra lui Taimanov. Nu este lipsit de interes să redăm mai întîi partidele care l-au determinat pe Najdorf să... treacă de partea negrului.

Najdorf — Gligorici: 9.Ce1 Cd7 10.Cd3 f5 11.f3 f4 12.Nd2 g5 13.b4 Cf6 14.c5 h5 15.Cf2 Cg6 16.Tc1 Tf7 17.c:d6 e:d6 18.a4 Nf8 19.a5 Tg7 20.h3 Ch8 21.Cb5 g4 22.f:g4 h:g4 23.h:g4 a6 24.Ca3 Nd7 25. Cc4 Tc8 26.Cb6 T:c1 27.N:c1 Ne8 28.Na3 Cf7 29.Dc2 Ch6 30.g5 T:g5 31.Tc1 Tg3 32.Nb2 Cfg4 33. C:g4 C:g4 34.N:g4 T:g4 35.Df2 Ng6 36.Tc4 De7 37.Nc3 Dh7 38.De2 Th4 39.Rf2 f3 ! (Vezi diagrama)

40.De3 Tf4 41.g:f3 Dh2+ 42.Re1 Dh1+ 43.Re2 Nh5 44.Rd2 T:f3 45.Dg5+ Ng7 46.Rc2 Tf2+ 47. Nd2 Dd1+ 48. Rc3 Da1+ și albul a cedat.

Cea de-a doua partidă, așa după cum am scris mai înainte, s-a jucat la negru de Petar Trifunovici și a avut următoarea desfășurare: Najdorf — Trifunovici: 9.Ce1 Cd7 10.Nc3 f5 11.f3 f4 12.Nf2 g5 13. Cd3 Cf6 14.c5 Cg6 15.Tc1 Tf7 16.c:d6 e:d6 17.Cb5 g4 18.Dd2 Nf8 19.Tc2 a6 20.Ca3 g:f3 21.N:f3 Cg4 22.Cc4 C:f2 23.D:f2 Ch4 24. Cb6 C:f3+ 25.g:f3 Nh3 (Vezi diagrama) 26.C:a8 Tg7+ 27.Rh1 N:f1

28.D:f1 D:a8 29.b3 Dd8 30.Tg2 De8 31.Cf2 De3 32.Ch3 Ne7 33.Cg1 De8 34.T:g7+ R:g7 35.Dg2+ Rf7

36.Dg4 D:g4 37.f:g4 h5 38.h3 h:g4 39.h:g4 Rg6 40.Cf3 Nd8 41.Rg2 b5 și remiză.

Cu aceste două partide în bagajul său de cunoștințe și încîntat de jocul la negru, în partida foarte importantă contra lui Taimanov, de la marele turneu de la Zürich, Najdorf s-a decis să aplice „rețeta" marilor maeștri iugoslavi, inițiativă care i-a asigurat avantaj psihologic deoarece Taimanov, după propriile mărturisiri, nu avea cunoștință de aceste două partide. În continuare, partida Taimanov — Najdorf s-a desfășurat în felul următor: **9.Ce1 Cd7 10.Ne3 f5 11.f3 f4 11.Nf2 g5 12.Cd3 Cf6 13.c5 Cg6 14. Te1 Tf7 15.Tc2** (Albul joacă liniștit și optimist, deși încă nu și-a dezvăluit complet intențiile. Se vede că își pune mari speranțe în acțiunile sale de pe flancul damei și mai ales în penetrația pe coloana c. În același timp se remarcă siguranța în aplicarea concretă a planului de atac al negrului) **15... Nf8 16.c:d6 c:d6 17.Dd2 g4 18.Tfc1** (Un moment crucial deoarece albul amenință 19.Cb5, cu pătrunderea neplăcută pe linia a 7-a, de aceea nu este suficient 18...a6 la care ar urma 19.Ca4, ci se impune o decizie mai energică. Vezi diagrama)

18...g3!! (Un sacrificiu pozițional de pion, unul dintre cele mai tipice, pentru a asigura negrului o inițiativă îndelungată pe cîmpurile negre. Preocupat de grijile pe care i le creează negrul, începînd cu mutarea din partidă, albul nu va mai avea timp să deschidă „focul" pe flancul damei acolo unde și-a pregătit cu atenție atacul) **19.h:g3 f:g3 20.N:g3 Ch5 21.Nh2 Ne7!** (Nebunul intră la timp și cu tempo în joc. Negrul începe să valorifice diagonalele și coloanele deschise cu prețul pionului sacrificat) **22.Cb1 Nd7 23.De1 Ng5 24. Cd2 Ne3+ 25.Rh1 Dg5 26.Nf1 Taf8** (Totul începe să devină foarte clar. În timp ce albul este într-o oarecare derută deoarece a constatat cu surpriză că planul său este lipsit de eficiență, negrul își concretizează intențiile în amenințări neplăcute) **27.Td1 b5 28.a4 a6 29. a:b5 a:b5 30.Te7 Tg7 31.Cb3 Ch4 32.Te2 Nh3!!** (Vezi diagrama. O

poziție splendidă în care figurile negre exercită presiune grea asupra regelui alb, iar figurile albe asistă neputincioase la acest asalt distrugător; desigur, nebunul nu poate fi luat deoarece ar fi urmat 33... Dg1+ și apoi mat în două mu-

tări) 33.De2 (Albul nu are altceva mai bun) 33...C:g2 34.N:g2 N:g2+ 35.D:g2 Dh4! (După retragerea damei ar urma, fără comentarii, Cg3+, de aceea restul partidei este o simplă formalitate din punctul de vedere al negrului, care şi-a văzut realizate toate ideile) 36. D:g7+ R:g7 37.Tg2+ Rh8 38.Ce1 Cf4 39.Tg3 Nf2 40.Tg4 Dh3 41.Cd2 h5 42.Tg5 şi albul s-a recunoscut învins deoarece după 43...Tg8 44. T:g8+ R:g8 nu mai poate evita ameninţarea de mat.

RĂSPLATA CURAJULUI ŞI A SACRIFICIULUI SUPREM!

Pentru iubitorii de şah, marile turnee sînt nu numai competiţii cu specific sportiv, nu numai confruntări ale minţii şi voinţei, ci şi adevărate spectacole. Trăirile emoţionale cele mai intense le produc în primul rînd acele partide în care apar combinaţii frumoase, de cele mai multe ori legate de sacrificii. Este cunoscut că, dintre piesele de atac, cea mai îndrăgită şi păstrată cu grijă este dama, de aceea, atunci cînd apar poziţii cu sacrificii de damă, acestea sînt aproape fără excepţie cele mai frumoase, cele care încîntă cel mai mult. Şi dacă dama este sacrificată pentru un simplu pion, cum se întîmplă în partida pe care ne-am propus să o comentăm în continuare, atunci putem spune că în şah, pentru a-ţi atinge ţelul, acesta este sacrificiul suprem. Dar, în acelaşi timp, trebuie să recunoaştem că asemenea partide sînt extrem de rare, adevărate perle al căror farmec este inegalabil.

Pentru a întări cele afirmate mai sus şi înainte de a ne opri la partida propusă, să exemplificăm cu o poziţie survenită într-o partidă jucată în 1930, la Frankfurt şi care ar putea fi considerată un exemplu pentru a ceea ce am denumit sacrificiul suprem. Hermann — Hüssog (Vezi diagrama):

Poziţia a survenit după mutarea a 23-a a albului 23...D:h2+ ! ! 24. R:h2 Th6+ 25.Rg3 Ce2+ 26.Rg4 Tf4+ 27.Rg5 Th2 28.D:f8+ R:f8 29.Cf3 h6+ 30.Rg6 Rg8 ! ! 31.C:h2 Tf5 ! ! 32.C:f5 Cf4 mat, după o suită de mutări excepţionale ! După acest exemplu de o rară frumuseţe, să vedem cum s-au petrecut lucrurile într-o partidă de mari maeştri jucată într-un turneu internaţional.

40. *Averbach — Kotov*, Zürich, 1953, Apărarea Indiană veche: **1. d4 Cf6 2.c4 d6 3.Cf3 Cbd7 4.Cc3 e5 5.e4 Ne7 6.Ne2 0—0 7.0—0 c6 8. Dc2 Te8 9.Td1 Nf8 10.Tb1 a5 11.d5** (Un sistem readus în practica turneelor din ultimii ani de marii ma-

eştri R. Vaganian din Uniunea Sovietică şi M. Ivanovici din Iugoslavia. În poziţia la care s-a ajuns, negrul a reuşit să împiedice acţiunile albului de pe flancul damei. Înaintarea d5 oferă mai mult spaţiu de manevră albului, dar permite, în acelaşi timp, figurilor negre să se instaleze confortabil) **11...Ce5 12.Ne3 Dc7 13.h3 Nd7 14.Tbc1 g6 15.Cd2 Tab8 16.Cb3 C:b3 17.D:b3 c5** (Prin închiderea centrului, negrul îşi exprimă clar intenţiile: atacul pe flancul regelui. Scăpat de grijile pe care i le-ar fi produs eventualele acţiuni în centru, negrul şi-a eliberat „mîinile" pentru a-şi concentra forţele spre regele advers. În această situaţie, albul ar fi trebuit să declanşeze o cursă contra cronometru prin Dc2, a3, b4 pentru a contracara acţiunile ofensive ale negrului prin atacul pe flancul damei) **18.Rh2 Rh8 19.Dc2 Cg8 20. Ng4 Ch6 21.N:d7 D:d7 22.Dd2 Cg8 23.g4?** (În cartea sa despre turneul de la Zürich, marele maestru David Bronstein spune că această mutare „a turnat benzină pe foc". Albul deschide jocul exact acolo unde negrul doreşte s-o facă şi recomandă aşa după cum am mai arătat planul legat de a3, Tb1 şi b4) **23...f5 24.f3 Ne7 25.Tg1 Tf8 26.Tef1 Tf7 27.g:f5 g:f5 28.Tg2 f4 29.Nf2 Tf6** (Ameninţîndu-se Th6, albul este obligat să-şi aducă forţe în apărare, dar din păcate este mult prea tîrziu...) **30.Ce2 D:h3+!!** (Vezi diagrama. Kotov sacrifică o damă întreagă pentru un singur pion cu scopul de a atrage regele în mai multe plase de

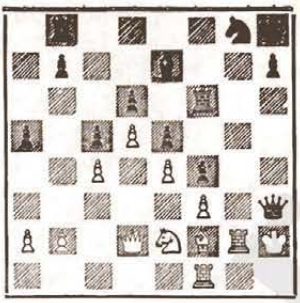

mat, cu „mine" la fiecare pas, care pot „exploda" în orice moment şi care, pentru a fi evitate, necesită un imens efort, şi tot fără succes; ar fi fost mai rezonabil să nu accepte sacrificiul şi să se retragă cu regele la g1, deşi nici în acest caz nu se văd şanse de salvare pentru alb) **31.R:h3 Th6+ 32.Rg4 Cf6+ 33.Rf5 Cd7** (Desigur, combinaţia a atras mulţi comentatori care au reanalizat în detaliu poziţia şi au recomandat în acest moment 33...Cg4 ! care este o mutare superioară celei din text. Dar după sacrificarea damei, să mai sacrifici şi un cal este, în general, peste puterile unui sistem nervos oricît de oţelit ar fi !) **34. Tg5** (Abia acum, după răspunsul albului, s-a văzut diferenţa pe care ar fi creat-o mutarea arătată şi care ar fi scurtat „chinurile" reciproce) **34...Tf8+ 35.Rg4 Cf6+ 36. Rf5 Cg8+ 37.Rg4 Cf6+ 38.Rf5 C:d5+** (Din cauza crizei de timp negrul repetă mutările, dar are grijă să nu repete şi poziţia) **39.Rg4 Cf6+ 40.Rf5 Cg8+ 41.Rg4 Cf6+ 42.Rf5 Cg8+ 43.Rg4 N:g5** (Negrul recuperează cu răbdare din materialul sacrificat şi întinde la fiecare pas plasa de mat. Deşi are

material în plus, regele alb luptă singur, fără ajutorul celorlalte piese) **44.R:g5** (Se „rostogolește în prăpastie". S-a propus ca o eventuală posibilitate mutarea 44. Ne3) **44...Tf7!!** (Începe să se închidă cercul. Negrul amenință mat în două mutări: 45...Tg7+ 46.Rf5 Tf6 mat și, din această cauză, albul va trebui să returneze din materialul în plus pentru a încerca să se salveze. Vezi diagrama) **45. Nh4 Tg6+ 46.Rh5 Tfg7!** (Se amenință din nou mat la h6) **47.Ng5** (Tristă necesitate !) **47...T:g5+ 48. Rh4 Cf6!** (Iarăși se amenință mat pe coloana h; de aceea, albul trebuie să dea și calul) **49.Cg3 T:g3**

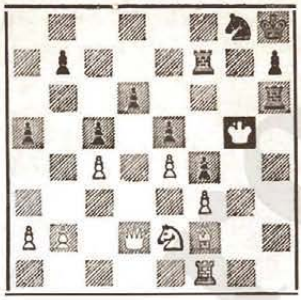

50.D:d6 (Își face singur curaj) **50...T3g6 51.Db8+** (Primul șah pe care l-a dat albul, dar și ultima mutare pe care a efectuat-o) **51... Tg8** și albul cedează deoarece trebuie să dea înapoi dama și rămîne cu un cal mai puțin.

SACRIFICIUL CONTROVERSAT

Comentînd una dintre partidele lui Jacques Mieses spuneam că autorul ei este un adevărat campion al premiilor de frumusețe. Parcurgînd partidele jucate în anii cincizeci putem afirma despre marele maestru David Bronstein că este un Mieses al epocii sale. Într-adevăr, în bogata sa carieră, el a creat un mare număr de adevărate nestemate, a concurat în arta combinativă cu șahul artistic, a fost unul din marii jucători în partidele căruia preponderența a avut-o valoarea estetică, depășind-o pe cea sportivă. Cel mai de seamă rezultat al lui David Bronstein a fost fără îndoială participarea la turneul interzonal de la Göteborg din 1955, unde a ocupat locul întîi și a cîștigat în stil excepțional la principalul său concurent Paul Keres. Partida pe care o vom urmări în continuare surprinde prin neobișnuitul unui sacrificiu pe cît de imprevizibil pe atît de greu de supus calculului exact, un sacrificiu care, de altfel, i-a contrariat pe mulți dintre comentatorii partidelor lui Bronstein și ai acestei partide în special, dar care la analizele cele mai minuțioase și pretențioase și-a justificat pe deplin valabilitatea.

41. *Bronstein — Keres*, Göteborg, 1955, Apărarea Nimzovici: **1.d4 Cf6 2.c4 e6 3.Cc3 Nb4 4.e3 c5 5.Nd3 b6** (Negrul își dezvăluie prea repede intențiile pe flancul damei) **6.Cge2** (Replica albului este corectă deoarece, în mod normal, calul se dezvoltă la f3 și atunci negrul ar controla cîmpul e4; prin mutarea din partidă este

respinsă ideea cedării cîmpului e4) **6...Nb7 7.0—0 e:d4 8.e:d4 0—0 9.d5!** (Înaintarea pionului la d5 nu numai că este un cîştig de spaţiu, ci, mai ales, împiedică echilibrarea jocului cu 9...d5 care i-ar fi adus negrului un joc bun. Prin prezenţa pionului alb la d5, negrul este evident incomodat în dezvoltarea liberă şi armonioasă a pieselor sale) **9...h6** (Atîta timp cît nebunul se află la b4, legarea calului prin Ng5 ar fi fost neplăcută, dar înaintarea acestui pion va fi în curînd motivul unei excepţionale combinaţii) **10.Ne2 Ca6 11. Cb5!** (Nici una dintre cele două părţi nu a terminat încă dezvoltarea, partida se află în faza de deschidere, iar albul începe o combinaţie prin care deocamdată sacrifică doi pioni) **11...e:d5 12.a3 Ne7 13.Cg3! d:e4** (Vezi diagrama)

14.N:h6!! (Nici unuia dintre participanţii la turneul interzonal de la Göteborg nu i-a trecut prin minte posibilitatea acestei combinaţii. Murmurul şi nedumeririle din sală s-au prelungit... Prin neobişnuitul său, acest sacrificiu a constituit subiectul multor analize ulterioare) **14...g:h6 15.Dd2 Ch7** (Unii comentatori au apreciat sacrificiul lui Bronstein ca hazardat şi au susţinut că negrul ar fi avut suficientă apărare dacă ar fi continuat acum cu 15...Cc5. Dintre toţi susţinătorii combinaţiei, cel mai clar a demonstrat Bondarevski, care a susţinut, prin analizele sale, că şi în acest caz albul ar fi avut şanse reale de cîştig; de exemplu: 16.Tae1 ! Cd3 17.N:d3 c:d3 18.Cf5 Ne4 19.Cbd4 Te8 20.C:h6+ Rf8 21.Dg5 ! Ng6 22.T:e7 ! ! T:e7 23.D:f6 Te4 24.Dh8+ Re7 25. Chf5+ N:f5 26.C:f5+ Re6 27.Dh3 cu atac puternic) **16.D:h6 f5 17. C:f5 T:f5** (Obligatoriu ! La 17...Nf6 ar fi urmat 18.Tae1 Cg5 19.Cbd6, iar la 17...Tf7 18.Dg6+ Rf8 19. Cbd6 ! N:d6 20.D:d6+ Rg8 21. Ch6+ şi albul cîştigă) **18.N:f5 Cf8 19.Tad1 Ng5 20.Dh5 Df6** (Motivul combinaţiei l-am mai întîlnit, distrugerea dispozitivului de pioni din faţa regelui, însă nu trebuie să uităm că acum în apărare este Keres !) **21.Cd6 Ne6 22.Dg4 Rh8** (Negrul nu se teme de 23.D:g5 deoarece numai aparent albul cîştigă o piesă, în realitate ar fi fost posibilă următoarea variantă: 23... D:g5 24.Cf7+ Rg7 25.C:g5 Rf6 şi negrul recuperează piesa pierdută) **23.Ne4!** (Ca urmare a poziţiei create prin sacrificiul de la mutarea a 14-a, fiecare mutare a lui Bronstein ameninţă neplăcut; de această dată N:c6 şi apoi Ce4 sau D:g5 cu cîştigul unei figuri) **23...Nh6 24. N:c6 d:c6 25.D:e4** (Negrul are două piese pentru turn, dar şi pioni în minus şi este pe cale de a-şi mări avantajul; în plus, regele negru este lipsit de apărarea scutului de pioni) **25...Cc5 26.b4** (Calul este

înlăturat de la apărarea indirectă a pionului c) **26...Cee6 27.D:c6** (Acum cînd avantajul albului este evident, trei pioni și turn pentru două piese ușoare, se poate spune că s-a încheiat cu succes combinația și urmează realizarea tehnică a acesteia) **27...Tb8 28.Ce4 Dg6 29.Td6 Ng7 30.f4 Dg4 31.h3 De2 32.Cg3 De3+ 33.Rh2 Cd4** (Negrul încearcă și ultima posibilitate) **34.Dd5 Te8 35.Ch5 Ce2 36. C:g7 Dg3+ 37.Rh1 C:f4 38.Df3 Ce2 39.Th6+**, după care Keres a cedat.

AVEA NUMAI 13 ANI...

Pentru prima oară Robert Fischer a participat la campionatul Statelor Unite ale Americii în anul 1956, atunci cînd avea doar 13 ani. Deși rezultatul obținut nu poate fi apreciat drept senzațional, Fischer era considerat un copil minune, iar participarea lui a făcut repede înconjurul lumii. Așa de pildă, partida susținută împotriva lui D. Byrne a trecut cu iuțeala fulgerului Oceanul, în Europa, a cunoscut lumina tiparului și a fost amplu analizată, în special de șahiștii sovietici. Din New York se ridica o nouă stea de primă mărime, care prin strălucirea ei uimea și încînta lumea. Acela care și-a petrecut copilăria jucînd șah, apoi adolescentul a cărui dorință a fost să ajungă campion al lumii, care a iubit șahul ca nimeni altul, a trăit și trăiește pentru șah. Cine nu l-a cunoscut pe Fischer, a fost surprins sau chiar intrigat de retragerea lui din activitatea competițională. Se uită însă faptul că au fost ani cînd însinguratul de la Pasadena nu a participat la marile turnee internaționale. Însăși hotărîrea de a se înscrie în cursa pentru a deveni primul jucător al Terrei a fost luată cu destulă întîrziere, dar atunci șansele lui atingeau cote maxime. Crescut și educat în condiții vitrege, Bobby a luat de la șah tot ce a fost mai bun și s-a format din mers avînd alături șahul cu bogăția și frumusețea lui. Bobby a avut întotdeauna etica lui ireproșabilă, așa-zisele lui extravaganțe erau cerințe firești care nu aveau altă menire decît să slujească țelul major de a crea și a da lumii din focul sacru pe care îl simțea, îl trăia. Datorită onestității și atașamentului său față de șah și prieteni a fost unul dintre cei mai îndrăgiți mari campioni. Pentru corectitudinea sa era respectat și admirat chiar și de cei mai înverșunați adversari, care nu-și puteau extinde ostilitățile dincolo de tabla cu 64 de pătrate albe și negre. Cea mai mare confruntare a sa, vestitul meci al secolului de la Reykjavik, din 1972, l-a confirmat oficial ca pe cel mai mare jucător al lumii din perioada sa. Iar Boris Spasski a cedat cununa de campion unui mare jucător pentru care avea sentimente de admirație și prietenie. Nici astăzi nu se știe, din surse oficiale, nimic despre existența lui, se cunosc doar unele amănunte certe despre preocupările axate desigur pe ceea ce a iubit o viață întreagă. Este la curent cu teoria șahistă modernă, cu noutățile din viața șahistă, a urmărit cu atenție meciurile Karpov-Korcinoi și, în

special, Karpov-Kasparov. Invitat în Mexic, a analizat împreună cu șahiști mexicani partidele meciului, dar a refuzat să joace șah, jucînd doar... tenis. Bobby a rămas același copil mare, înzestrat cu puritatea și inocența sufletelor alese.

42. *D. Byrne—R. Fischer*, New York, 1956, Apărarea Grünfeld: **1.Cf3 Cf6 2.c4 g6 3.Cc3 Ng7 4.d4 0—0 5.Nf4 d5** (Încă de foarte tînăr, conducătorul pieselor negre a jucat deschideri pe care nu le-a abandonat pînă tîrziu, cum ar fi Apărarea Grünfeld sau Indiana regelui) **6. Db3** (Aici se recomandă 6.Tc1) **6...d:c4 7.D:c4 c6 8.e4 Cbd7 9. Td1 Cb6 10.De5 Ng4 11.Ng5?** (O pierdere de timp care îi va permite negrului să conceapă o lungă și interesantă combinație. Mutarea corectă ar fi fost 11.Ne2; albul nu își așază piesele pe cele mai bune cîmpuri) **11...Ca4!!** (Tocmai cînd albul era mulțumit de poziție și nu se întrezărea o apariție a marilor greutăți, a venit surpriza. Vezi diagrama) **12.Da3** (În cazul accep-

tării sacrificiului 12.C:a4 ar fi urmat 12...C:e4 13.D:e7 Da5+, și negrul recîștigă piesa cu poziție superioară, iar la orice altă deplasare de damă ar fi urmat N:f3 și C:g5) **12...C:c3 13.b:c3 C:e4!** (Poziția nu este deloc simplă, astfel că negrul trebuie să calculeze exact sacrificiul de calitate) **14.N:e7 Db6** (Abia acum a observat albul că în cazul acceptării 15.N:f8 N:f8 16. Db3 ar fi urmat 16...C:c3!! și poziția sa este compromisă) **15.Nc4 C:c3!** (Deschide coloana e și dacă 16.D:c3 Tfe8 ar fi asigurat negrului avantaj. Interesant este că albul are în acest moment o mutare intermediară care aparent răstoarnă ideea negrului și în care și-a pus toate speranțele) **16.Nc5 Tfe8+ 17.Rf1** (S-ar părea că albul este liniștit deoarece a evitat atacul direct, în schimb amenință dama neagră și calul din c3. Vezi diagrama) **17...Ne6!!** (O asemenea mu-

tare se numără printre puținele care necesită multe semne de exclamare, una dintre cele mai frumoase mutări de șah; nu există un clasament în acest sens pentru că este imposibil de întocmit, dar, dacă s-ar putea realiza, mutarea copilului de numai 13 ani ar ocupa un loc de frunte. Fantezia juniorului american este uimitoare! Însăși

combinația are mai multe subcombinații: în primul rînd, dacă 18.N:e6, atunci urmează 18... Db5+ și albul va fi făcut mat *etouffé* la e2: 19.Rg1 Ce2+ 20.Rf1 Cg3+ 21.Rg1 Df1+ 22.T:f1 Ce2 mat; în al doilea rînd, subcombinația 18.D:c3 D:c3 ! iar în al treilea rînd 18.Nd3 Cb5 ! și în sfîrșit ceea ce s-a jucat în partidă) **18. N:b6 N:e4+ 19.Rg1 Ce2+** (Regele alb intră în „morișcă", iar calul negru va elibera „cîmpul" pentru a se instala la c3) **20.Rf1 C:d4+ 21.Rg1 Ce2+ 22.Rf1 Ce3+ 23. Rg1 a:b6 24.Db4 Ta4!!** (Și iată ultima mutare, de maximă eficiență, cu o combinație care a început la mutarea a 17-a și care se încheie acum) **25.D:b6 C:d1 26. h3 T:a2 27.Rh2 C:f2 28.Te1 T:e1 29.Dd8+ Nf8 30.C:e1 Nd5 31.Cf3 Ce4 32.Db8 b5 33.h4 h5 34.Ce5 Rg7 35.Rg1 Nc5+ 36.Rf1 Cg3+** (Finalul partidei este jucat, de asemenea, cu exactitate de ceasornic și se va încheia cu un mat frumos) **37.Re1 Nb4+ 38.Rd1 Nb3+ 39.Re1 Ce2+ 40.Rb1 Ce3+ 41.Re1 Tc2** mat ! Minunată lansare pe orbita marilor succese.

„VRĂJITORUL" DIN RIGA

Poate nici unul dintre marii jucători nu a fascinat lumea în asemenea măsură cum a făcut-o Tal. Nu este deloc o poveste faptul că Paul Benkö era convins că Tal îl hipnotiza și purta în timpul partidei o pereche de ochelari fumurii, după cum este adevărat că, prin stilul său extraordinar, prin imaginația și puterea sa de a crea cele mai neobișnuite poziții pe tabla de șah, uluia; astfel, referindu-se concret la una dintre partidele contra lui Mișa, marele maestru danez Bent Larsen a comentat-o în felul următor: „Pentru moment am crezut, văzînd mutarea g5, că și-a pierdut mințile". Odată, prezent la un turneu în Olanda, a promis în glumă unui grup de prieteni că a doua zi va sacrifica în partida contra lui Frank Kuijpers un cal pe cîmpul e6. Așa cum am spus, a fost doar o simplă glumă de care Tal a uitat, bineînțeles. În ziua următoare, în partida amintită a survenit, surprinzător, o poziție în care a fost posibil sacrificiul promis. Abia după partidă, cînd a primit felicitări din partea admiratorilor, și-a amintit de promisiune și, pentru a ieși din încurcătură, a întrebat cu prezență de spirit și umor: „Mîine ce vreți să sacrific?" Deși a lăsat literaturii șahiste cele mai senzaționale partide, fiind renumit pentru ingeniozitatea și fantezia sa cu totul ieșite din comun, de parcă vrăjește piesele pe care le conduce pe cele mai neobișnuite căi, ca un adevărat magician, în cariera sa, Tal nu a primit decît patru premii de frumusețe. Înainte de a comenta partida cea mai semnificativă, după propriile sale declarații, să ne oprim pe scurt la trei partide din care vom reda momentele cheie.

În partida Honfi-Tal, Suhumi, 1972, negrul la mutare a continuat 25...b3! 26.c:b3 a:b3 27. a:b3 Ne2! 28.D:e2 Da5 29.Tc3

Da2+ 30.Rc2 T:c3+ 31.R:c3 Nb4+ 32.R:b4 Da5+ 33.Rc4 Da6+ și albul cedează. Un atac din care a rezultat vigoare și fantezie, mutări „surpriză" cu semnătura ușor lizibilă Tal.

În partida Tal—Dvereţki, Leningrad, 1972, albul are avantaj poziţional evident. Dar el abandonează lupta strategică de pe flancul damei pentru a da „atenţie" regelui negru și joacă în stilul

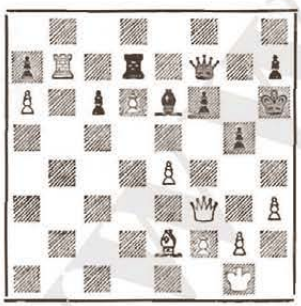

său 35.Nc4! (Un sacrificiu care, dacă ar fi fost acceptat, ar fi dus la mat 35...N:c4 36.T:d7 D:d7 37.D:f6+, după cum ar fi dus la înfrîngere și 35...Rg7 36.N:e6 D:e6 37.Df5) 35...f5 36.e:f5 D:f5 37. N:e6 și albul a cîștigat.

În partida Larsen—Tal, Leningrad, 1973, în poziţia la care s-a ajuns (Vezi diagrama) negrul are

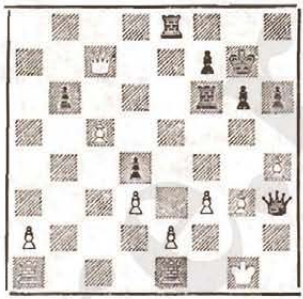

doi pioni în minus și este amenințat să-l piardă și pe al treilea, dar continuă cu o mutare anti-Tal, liniștită, însă cu o încărcătură grea de amenințări imparabile: 27... Tf5! 28.c:b6 Tfe5 29.e4 D:g3+ 30.Rh1 D:h4+ 31.Rg2 Tg5+ 32. Rf1 Dh3+ 33.Re2 Tg2+ 34.Rd1 D:f3+ 35.Rc1 Df2 și albul cedează.

Dintre partidele premiate, Mihail Tal ţine cel mai mult la aceea jucată în 1957 împotriva lui Aronin, dar, spre surprinderea generală, nu s-a încheiat cu victoria lui Tal ci cu o remiză de excepţie. Deși a fost prima partidă premiată și deși s-a încheiat la egalitate, Tal a declarat că i-a produs o adevărată satisfacţie, fiind una dintre partidele sale cele mai îndrăgite.

43. *Tal—Aronin*, Moscova, 1957, Gambitul damei: **1.d4** (Pentru Aronin, prima mutare a albului a fost o surpriză deoarece îndeobște se știe că Tal, jucător de atac prin excelenţă, este adeptul mutării

1.e4) **1...d5 2.e4 e6 3.Ce3 c5** (Aşadar, cea mai bună „apărare este atacul"; de aceea, negrul a ales varianta Tarrasch care, deşi nu lipsită de risc, oferă totuşi un joc bogat de figuri) **4.e3** (Mai liniştit decît 4.c:d5 tocmai pentru a evita complicaţiile pe care negrul le caută) **4...Cf6 5.Cf3 Ce6 6.a3 Nd6 7.d:c5 N:c5 8.b4 Nd6** (După dezvoltarea nebunului alb la b2 va începe „bătălia" pentru cîmpul e5) **9.Nb2 0—0 10.De2 Ce5 11. 0—0—0!** (Numai Tal putea lua o astfel de hotărîre aparent periculoasă pentru alb, dar nici pregătirea rocadei mici nu ar fi fost recomandabilă din cauza rămînerii în urmă cu dezvoltarea, astfel că cea mai bună soluţie şi în perfectă coordonare cu stilul lui Tal, a fost atacul pe flancuri diferite) **11... De7** (Aronin apreciază că mutarea efectuată este cel mai bun răspuns deoarece, dacă 11...a5, atunci ar fi urmat 12.c5 Nb8 13.C:d5; aici Tal recomandă următoarea variantă: 11...a5 12.c5 Nc7 13.C:e5 N:e5 14.f4 Nc7 15.Nd3 a:b4 16. a:b4 b6 17.g4 b:c3 18.b:c3 cu joc complicat) **12.Cb5** (Atacă la d6 şi la e5. Nu ar fi fost bine 12.c:d5 e:d5 13.C:d5 C:d5 14.T:d5 Cf3 15.g:f3 Ne6 cu ameninţări periculoase pe coloana c) **12...Ced7** (Schimbul la f3 ar fi dus la deschiderea coloanei g, ceea ce ar fi fost periculos pentru negru) **13.C:d6 D:d6 14.Dc3 Tfe8** (Susţine înaintarea pionului la e5 şi eliberează cîmpul f8 pentru retragerea damei) **15.g4 Df8** (Dacă 15...e5, atunci 16.g5 Ce4 17.Dc2 cu dubla ameninţare T:d5 şi D:e4) **16.Nd3** (Ia sub control cîmpul e4) **16...Cb6** (Nu ar fi fost bine 16...d:c4 17.D:c4 Cb6 18.Dc5 cu avantajul perechii de nebuni în final; de asemenea, 16... e5 17.g5 Ch5 18.c:d5 ! e4 19.Ne2 e:f3 20.N:f3) **17.g5 Ca4 18.Dc2** (Tal a propus aici continuarea interesantă 18.g:f6 cu sacrificiul de damă pentru două figuri, dar atît ! O propunere à la Tal, dar nici el însuşi nu a adoptat-o) **18...C:b2 19.R:b2 d:c4** (O mutare necesară, determinată de atacul asupra cîmpului h7. Cum era de aşteptat, din acest moment Tal alege varianta cea mai complicată, şi ambii jucători vor da replicile cele mai interesante, fiind convinşi că fiecare are avantaj) **20.g:f6 e:d3 21.D:d3 e5** (Alte continuări ar fi dus la pierdere astfel: 21...g:f6 22.Dd4 şi, dacă 22...Dh6, atunci 23.Thg1+ Rh8 24.Dd8 !, iar dacă 22...e5 23. Thg1 Rh8 24.Dh4 Te6 25.Dh6 !) **22.Cg5 g6 23.h4** (Deschiderea coloanei h ar fi fost fatală pentru negru) **23...Nf5! 24.e4 Ng4 25.h5!** (Singura continuare de atac; altfel, după 25.f3 nebunul devine „stoper" la h5. Vezi diagrama)

25...Tad8 (După comentariile celor doi mari maeştri, ar fi fost interesantă continuarea 25...Ted8 26.

h:g6 T:d3 27.g:f7+ Rh8 28.T:d3 cu poziție activă pentru figurile albe, suficientă pentru a compensa dezavantajul material) **26.h:g6!** (Duce la „ostilități" care se vor încheia însă cu un „tratat de alianță") **26...T:d3** (Dacă negrul ar fi refuzat „oferta" damei 20...h:g6 atunci ar fi jucat 27.Th7 T:d3 28.T:d3 și s-ar fi ajuns la o poziție asemănătoare cu cea din partidă. Nu ar fi fost bine pentru negru 26...Nh5 din cauza 27.Dh3 ! T:d1 28.T:h5, iar la 26...h:g6 Tal indică o altă continuare nefavorabilă pentru negru: 27.D:d8 T:d8 28.T:d8 D:d8 29.Th8+ R:h8 30.C:f7+ Rg6 31. C:d6 Nf3? 32.f7+ Rf8 33.Ce6+ R:f7 34.Cg5+) **27.T:d3 h:g6 28. Th7!** (Se amenință 29.f3 și, dacă nebunul se retrage la h5, atunci va decide 30.Td7, iar dacă mută la e6 atunci 30.Td2 cu amenințarea decisivă Th2. De asemenea, 28... Td8 pierde după 29.T:d8 D:d8 30. Th8+ R:h8 31.C:f7+ Rg8 32. C:d8 Nf3 33.f7+ Rg7 34.Ce6+ R:f7 35.Cg5+) **28...Te8! 29.f3 Te6** (Pentru alb a devenit foarte periculoasă amenințarea 30.f:g4 T:f6 31.Tdh1 Tf2+ 32.Rb3 Dd6; de aceea, el este obligat să intre în final de turnuri care aparent pune, de asemenea, probleme, dar care s-a dovedit a fi totuși un final egal) **30.T:f7 D:f7 31.C:f7 R:f7 32. f:g4 R:f6 33.Td7 Tb6 34.Re3 Rg5 35.a4 a6 36.Re4 R:g4** și s-a ajuns la remiză din cauza repetării poziției: 37.Rc5 Tc6+ 38.Rd5 Tb6 39.Rc5.

ÎNAINTEA ULTIMEI RUNDE

Nu se încheiase încă turneul de la Barcelona din 1983, mai era de jucat o rundă, cînd o veste zguduitoare a făcut să se cutremure întreaga suflare șahistă. Ne părăsise tragic și neașteptat, în plină forță creatoare, înainte de a face „ultima mutare" în prodigioasa lui carieră șahistă, ne părăsise dureros un mare șahist și un mare prieten. Nu era turneu în care Victor Ciocâltea, multiplu campion al țării noastre, să nu cîștige, pe lîngă puncte și premii, mai ales prietenii. Fire deschisă, veselă, plină de umor, încînta prin felul său de a fi și prin stilul său de joc, inventiv și original, expresia șahistă a spiritului său.

Victor Ciocâltea exercita o atracție magnetică prin prezența sa la turnee, unde un public numeros venea să-l susțină și să-i urmărească partidele, și aceasta timp de aproape trei decenii. Și astăzi, după ani, străbătînd meridianele lumii șahiste mi s-a întîmplat să mi se vorbească despre Victor; el a fost pretutindeni îndrăgit, a lăsat în urma sa un zîmbet luminos...

Din moștenirea șahistă pe care ne-a lăsat-o marele maestru român, un adevărat punct de referință îl constituie Varna, 1962, cînd Victor Ciocâltea a cîștigat cea mai prețioasă partidă din cariera sa șahistă, cea contra fenomenalului Bobby Fischer. Partida a fost pu-

blicată în paginile numeroaselor reviste de specialitate din întreaga lume, ca și în cea din țara noastră. De aceea nu o vom reda decît de la un moment dat, considerat „începutul sfîrșitului" (Vezi diagrama): 44.C:c5 ! Tf3 45.Nd4 Tf4 46.e6 Rf8 47.Ne5 Nf2+ 48.Rh1 Tg4 49.Cd7+ Re7 50.Ng3 R:e6 51.Td6+ Re7 52.T d2 N:g3 53.h:g3 T:g3 54.Ce5 c5 55.Rh2 Te3 56.Cd3 Nf5 57.C:c5 h5 58.a4 h4 59.a5 g5 60.a6 Rf6 61.a7 Te8 62.Ta2 Ta8 63.b4 g4 64.b5 g3+ 65.Rg2 Rg5 66.b6 Rg4 67.b7 h3+ 68.Rf1 g2+ 69.T:g2! Un

final pasionant care l-a uluit pe tînărul campion american, nevoit să guste din cupa amară a înfrîngerii.

Printre cele mai frumoase partide jucate de Victor Ciocâltea poate fi considerată și cea pe care o vom comenta în rîndurile următoare și care a fost distinsă cu premiul de frumusețe la un mare turneu internațional în Ungaria.

44. *Ciocâltea—Bareza*, Debrețin, 1961. Apărarea Caro-Kann: **1.e4 c6 2.d4 d5 3.Cc3 d:e4 4.C:e4 Cd7 5.Nc4 Cgf6 6.Cg5!** (În repertoriul de deschideri al marelui maestru român au fost incluse cele mai agresive sisteme, cele mai tăioase variante) **6...e6 7.De2 Cb6 8.Nb3 h6 9.C5f3 e5 10.d:e5 Cbd7 11.e6** (Albul este de acord ca negrul să recîștige pionul, dar cu prețul unei slăbiciuni) **11...b:e6 12.Ch3 De7 13.Ne3 Nd6 14.0—0—0 0—0** (A fost suficientă această încercare de a pune la adăpost regele negru pentru ca albul să arunce în atac toate forțele sale) **15.g4 C:g4 16. Thg1** (Sacrificiile nu mai surprind pe nimeni atunci cînd este vorba despre partidele lui Victor Ciocâltea) **16...Cdf6 17.Rb1! Rh8 18. Nc1** (Albul nu mai este dispus să cedeze nebunul de cîmpuri negre, chiar dacă acest schimb ar fi dus la eliminarea uneia dintre piesele de apărare ale negrului) **18...c5 19.Cd2! e4 20.C:e4 C:e4 21.D:e4 f5** (S-ar părea că negrul nu mai are probleme, sperînd chiar în obținerea inițiativei) **22.Dg2 N:h2** (Un nou sacrificiu de pion, care va demonstra că o coloană deschisă pentru atac valorează mai mult decît materialul în minus) **23. Th1 Ne5 24.f3 Cf6 25.f4 Nd6 26. Dg6** (Această penetrație sîcîitoare !) **26...Nd7 27.Cg5 Ne8** (Vezi diagra-

ma. Urmează un splendid „acord final", „corola" acestei minunate partide) **28.T:h6+!** (Nu se putea altfel decît tot printr-un sacrificiu!) **28...g:h6 29.D:h6+ Ch7 30. T:d6 Dg7 31.Nd2! D:h6 32.T:h6 Rg7 33.T:h7+ Rg6 34.Nb4 e5 35. N:c5 Tf6 36.Ne7 Tb6** (Jalnică prigoană) **37.Nd5 Te8 38.Nf3**, şi negrul s-a recunoscut învins.

VARIANTA DIN CULISE

După ce a jucat partida cu Robert Byrne, fratele geamăn al lui Robert Byrne, soarta a făcut ca Fischer să-i aureoleze cu premii de frumuseţe pe ambii fraţi. O revistă de specialitate scria: „după 11 mutări, albul avea o poziţie care putea fi apreciată ca mai bună şi lipsită de orice pericole. Au urmat încă 11 mutări şi albul nu putea scăpa de mat. Acesta nu este şah, ci magie. Sincer vorbind, nu se poate vedea cine e în stare să lupte împotriva lui Fischer". Însuşi Byrne scria, referindu-se la această partidă: „În timp ce stăteam şi mă gîndeam de ce a ales Fischer o asemenea variantă, a urmat cu totul neaşteptat 18...C:g2. Această mutare greu de văzut a fost un adevărat knock-out! Combinaţia finală a fost atît de profundă, încît chiar în momentul abandonării mele, mari maeştri care comentau această partidă pentru spectatori într-o încăpere alăturată considerau că am poziţie cîştigată".

Fischer a fost unul dintre cei mai mari luptători la tabla de şah, juca la cîştig cu oricine şi cu orice culoare. Se ştie că, în general, numărul de partide cîştigate este mai mare de partea albului, iar Fischer, care a cîştigat numeroase partide cu piesele negre, a fost denumit de către marele maestru iugoslav Alexandr Matanovici „daltonist". Cu piesele negre, Fischer a fost unul dintre cei mai agresivi şi periculoşi jucători şi, de aceea, din numărul mare de partide cîştigate cu negrele, am ales-o pe cea mai reprezentativă.

45. *R. Byrne—R. Fischer*, New York, 1964, Apărarea Grünfeld: **1.d4 Cf6 2.c4 g6 3.g3 c6 4.Ng2** (Fischer îşi aminteşte că cu un an înainte a jucat cu Byrne aceeaşi deschidere, însă în felul următor: 4.d5 b5 ! 5.d:c6 b:c4 6.c:d7+ Cb:d7 7.Ng2 Tb8 8.Cf3 Ng7 9.0—0 0—0 cu egalitate, deoarece slăbiciunea de la c4 este compensată de presiunea pe coloana b) **4...d5 5.c:d5 c:d5 6.Cc3 Ng7 7.e3** (Un plan pasiv. Într-o partidă anterioară Benkö—Fischer, albul a jucat 7.Cf3 şi s-a încheiat destul de repede remiză) **7...0—0 8.Cge2 Cc6 9.0—0 b6 10.b3** (A rezultat o poziţie în care este greu de prevăzut cum va fi rupt echilibrul) **10...Na6 11.Na3 Te8 12.Dd2** (Aici s-a propus 12.Tc1 şi chiar 12.f4) **12...e5!** (Dacă negrul ar fi jucat 12...e6, partida s-ar fi îndreptat spre remiză. Fischer alege o activizare mai mare a poziţiei, a figurilor sale care să justifice pe deplin slăbiciunea pionului de la d5) **13.d:e5** (Mai pasiv, dar mai sigur ar fi fost 13.Tac1 e:d4

14.Tc8 f3 !) 13...C:e5 (Vezi diagrama) **14.Tfd1?** (Din nou, un moment care ne aminteşte de Nimzovici: unde şi care turn trebuie

plasat pe coloanele centrale? În poziţia dată, mutarea corectă ar fi fost 14.Tad1 ! Dc8 ! cu şanse de ambele părţi. Dar cine s-ar fi gîndit că, mutînd turnul din f, se slăbeşte cîmpul f2, exact acela pe care Fischer va face un splendid sacrificiu? El mărturiseşte că a analizat poziţia cu 14.Tad1 şi pe măsură ce analiza îi plăcea tot mai mult poziţia albului pînă cînd a găsit 14...Dc8 ! singura continuare care menţine presiunea şi iniţiativa) **14...Cd3! 15.De2** (Preîntîmpină ameninţarea 15...Ce4; la 15.Cd4 Ce4 16.C:e4 d:e4 17.Nb2 Tc6 cu presiune, la 15.Cf4 Ce4 16.C:e4 d:e4 17.Tab1 Tc8 18.C:d3 Nc3 ! etc., iar la 15.f3 Nh6 16.f4 Ng7 şi din nou Ce4) **15...C:f2!** (Vezi diagrama. După cum am scris mai sus, ideea acestui sacrificiu va fi complet clară numai în momentul în care albul va abandona partida) **16.R:f2 Cg4+ 17.Rg1 C:e3 18.Dd2**

(Cu speranţa că dacă 18...C:d1 19. T:d1 şi albul poate fi mulţumit) **18...C:g2!** (Dispariţia acestui nebun va face ca albul să nu se mai poată apăra pe cîmpurile albe) **19.R:g2 d4! 20.C:d4** (Sacrificiul acestei piedici ar fi opus în calea nebunului de cîmpuri albe una din cele trei piese grele care vor desăvîrşi atacul) **20...Nb7+** (Regele alb este în mîinile negrului, comentează Fischer) **21.Rf1** (Ar fi fost, de asemenea, fără speranţe 21.Rg1 N:d4+ 22.D:d4 Te1+ 23.Rf2 D:d4+ 24.T:d4 T:a1 25.Td7 Tc8 26.T:b7 — 26.Nb2 Th1 — 26... T:c3 27.Tb8+ Rg7 28.Nb2 T:a2 sau 21.Rf2 Dd7 ! 22.Tac1 Dh3 23. Cf3 Nh6 24.Dd3 Ne3+ 25.D:e3 T:e3 26.R:e3 Te8+ 27.Rf2 Df5 ! după analizele lui Fischer) **21... Dd7!** şi, în acest moment, Byrne a întins mîna adversarului său în semn că cedează partida, spre nemulţumirea lui Bobby, deoarece în „culise" a rămas 22.Df2 Dh3+ 23.Rg1 Te1+ ! ! 24.T:e1 N:d4 şi 22.Cdb5 Dh3+ 23.Rg1 Nh6! continuaren lipsind spectatorii de satisfacţia adevăratului final.

MUTĂRI DE STUDIU!

Unul dintre jucătorii cu stil combinativ este marele maestru sovietic Ratmir Holmov care, deşi a ajuns la poarta Olimpului şahist, nu a putut s-o treacă niciodată, s-a făcut celebru prin partidele sale de mare inventivitate, prin eleganţa sacrificiilor, prin victoriile strălucite la cei mai mari şahişti ai lumii pe care i-a întîlnit şi care au rămas definitiv în antologia şahului. Talentul său combinativ este ilustrat cu pregnanţă în partida pe care o vom comenta în continuare şi care a fost jucată împotriva unui alt mare campion al jocului combinativ, David Bronstein, într-una din mult-discutatele variante ale lui Fischer din Apărarea siciliană.

46. *R. Holmov—D. Bronstein*, Kiev, 1965, Apărarea siciliană: **1.e4 c5 2.Cf3 d6 3.d4 c:d4 4.C:d4 Cf6 5.Cc3 a6 6.Ng5** (Cea mai agresivă combatere a Sicilienei) **6...e6 7.f4 Ne7 8.Df3 Dc7 9.0—0—0 Cbd7 10.g4 b5 11.N:f6 g:f6** (Aceasta este varianta preferată de Fischer şi care a dat multă bătaie de cap teoreticienilor, mai ales după ce s-a jucat partida Gligorici-Fischer la turneul candidaţilor din 1959. Bronstein s-a decis să joace această variantă din considerente de ordin psihologic, deoarece, nu mult înainte, Holmov jucase cu albele fără succes contra lui Suetin) **12. f5! Ce5** (Poziţia centrală a acestui cal este speranţa de apărare a negrului) **13.Dh3 0—0 14.g5!?** (Desigur, cea mai agresivă continuare. Contra lui Fischer, Gligorici a jucat 14.Cce2, cu aducerea calului la f4 pentru a exercita presiune asupra cîmpului e6. Partida amintită s-a terminat remiză. Mutarea lui Holmov imprimă jocului un caracter forţat. Printre recomandările cele mai eficiente este şi 14.Dh6 cu ameninţări periculoase) **14...b4?!** (Stilul combinativ al lui Bronstein îl îndeamnă la agresivitate, iar replicile paşnice nu mai sînt posibile) **15.g:f6 N:f6 16.Tg1+ Rh8 17.Dh6 De7** (Cum poate fi continuat atacul albului? În cazul în care calul din c3 ar pleca, negrul poate emite pretenţii la iniţiativă după 18... Nb7, ceea ce trebuie neapărat împiedicat. Şi albul a găsit una dintre cele mai neaşteptate continuări, extrem de greu de văzut şi de calculat, dar care conţine o idee strategică esenţială: deblocarea cîmpului e4) **18.Ce6!!** (Vezi diagrama. O continuare care poate

fi numită mutare de studiu şi ale cărei consecinţe sînt greu de calculat, mai ales în condiţii de concurs, la tabla de şah) **18...C:e6** (Un asemenea sacrificiu nu poate fi refuzat) **19.e5** (Deblocarea despre

care am amintit, cu efectele ei) **19...Ng5+** (Nu era bine 19...d:e5 20.Ce4 Ng5+ 21.C:g5 f6 22.C:h7 ! şi albul cîştigă; la 19...C:e5 20.Ce4 Cg6 — şi nu 20...Cd7 21.T:d6 e:f5 22.T:f6 ! Tg8 23.T:g8+ R:g8 24. T:f5 Cf8 25.Cf6+ Rh8 26.Te5 ! — 21.C:f6 D:f5 22.f:g6 Dg7 23.D:g7+ R:g7 24.g:f7+ R:f7 25.T:d6 cu un final mai bun sau 19...N:e5 20.f6 ! N:f6 21.Nd3 etc şi albul are atac) **20.T:g5 f6** (În această mutare, negrul şi-a pus toate speranţele: respinge atacul şi rămîne cu o piesă în plus, dar... Holmov a calculat mai departe !) **21.e:d6 Df7 22.Tg3 b:c3 23.Nc4** ! (Albul atacă pe toată tabla, iar negrul aproape că nu şi-a încheiat dezvoltarea) **23...e:b2!+ 24.Rb1 Cd8 25.Tdg1** (O decizie mai rapidă, dar prozaică, ar fi fost 25.d7) **25...Ta7 26.d7!** (Vezi diagrama. O nouă mutare de studiu prin care albul recuperează cu

avantaj materialul sacrificat) **26... T:d7 27.f:e6 C:e6 28.N:e6 Td1+** (Negrul se apără cu înverşunare, dar cu toate eforturile depuse nu va mai putea salva partida) **29.T:d1 N:e6 30.R:b2 Tb8+ 31.Ra1 N:a2 32.Tgd3!** (O nouă ameninţare, pentru apărarea căreia negrul va trebui să cedeze un nebun) **32...De7 33. R:a2 Df7+ 34.Tb3** şi negrul abandonează, avînd singura satisfacţie de a fi contribuit direct la realizarea unei splendide partide !

AŞA A FOST ŞI VIAŢA SA...

Dintre partidele jucate de Leonid Stein ne-am oprit la cea jucată în anul 1962 contra lui L. Portisch, care a fost scurtă şi uluitoare, precum a fost viaţa sa încheiată brusc, în plină forţă creatoare, atunci cînd încă nu împlinise 39 de ani: de trei ori campion al U.R.S.S., premiat la aproape toate turneele internaţionale la care a luat parte, ilustrate mai ales de victoriile strălucite obţinute la puternicele turnee de la Moscova din anii 1967 şi 1971. Jucător complex, conducea cu măiestrie atît atacul, cît şi apărarea, fiind înzestrat cu o intuiţie excepţională şi o forţă de calcul care îl ajutau să rezolve cu succes cele mai complicate şi neprevăzute poziţii. Leonid Stein, luptător de mare talent, a cunoscut o singură dar ireversibilă înfrîngere: în zorii zilei de 4 iulie 1973, cînd era aşteptat la aeroport pentru a pleca la campionatul european pe echipe, el n-a mai venit...

Partida pe care o vom comenta în rîndurile următoare a primit marele premiu de frumuseţe la turneul de la Stockholm în special pentru combinaţia finală, una dintre cele mai strălucite, în faţa căreia echilibratul şi imperturbabilul mare maestru ungur a trebuit să plece steagul.

47. *L. Stein—L. Portisch*, Turneul interzonal, Stockholm, 1962, Apărarea siciliană: **1.e4 c5 2.Cf3 e6 3.d4 c:d4 4.C:d4 a6 5.Nd3 Cf6 6.0—0 Dc7 7.Cd2 Ce6 8.C:e6 b:e6** (Ţinînd seama de felul în care s-a desfăşurat partida, ar fi fost mai bine luarea cu pionul d) **9.f4 Ne5+** (Nebunul de cîmpuri negre intră cu tempo în joc, în schimb, cel de cîmpuri albe va constitui o problemă) **10.Rh1 d6 11.Cf3 e5** (S-a deschis, în felul acesta, calea nebunului din c8, dar şi a nebunului din c1, care va fi mult mai periculos şi va juca rolul de „vedetă") **12.f:e5 d:e5 13.Ch4! 0—0 14.Cf5 Ne6** (Numai pînă aici, pentru a nu lăsa cîmpurile albe fără control. Dacă însă negrul ar fi prevăzut „surpriza" pe care i-a pregătit-o calul din f5, nu ar fi ezitat nici o clipă să-l lichideze) **15.De2 a5 16.Ne4 Rh8 17.Ng5 Cd7 18.Tad1 Cb6?** (O greşeală făcută cu... încredere. Negrul, fiind convins că adversarul său este obligat să se retragă la d3 sau să schimbe nebunul la e6, nu a văzut catastrofa care îl aştepta) **19.C:g7!!** (Vezi diagrama. În nici 20 de mutări, liderul şahului maghiar este făcut

knock-out!) **19...N:e4** (Negrul îşi pune speranţa în capturarea de material şi atac cu tempo; desigur, dacă ar fi luat calul 19...Rg7, partida ar fi continuat cu 20. Nf6+ Rg8 şi ar fi fost făcut mat după 21.Dd2 şi Dg5) **20.Nf6!! Ne7** (Evident, dama nu poate fi luată deoarece ar fi urmat mat în două mutări prin 21.Cf5+ Rg8 şi 22.Ch6) **21.Df3!** (Deşi liniştită, această mutare pune capăt ostilităţilor. Negrul s-a recunoscut învins într-o partidă miniaturală deoarece la 21...Rg8 s-ar fi continuat cu 22. Ce8! N:f6 23.C:f6+ şi mat la mutările următoare. A fost o partidă plină de tumult şi frumuseţe, metaforă a vieţii şi creaţiei incandescente care s-a stins nefiresc, lăsînd un spaţiu alb, fără putinţa de a mai fi completat vreodată.

„CRED NECLINTIT ÎN PUTERILE MELE!"

Cuvintele de mai sus aparţin unuia dintre cei mai renumiţi mari maeştri ai anilor '70, danezul Bent Larsen, care s-a impus lumii şahiste prin stilul său original şi hotărîrea sa de a juca la cîştig şi numai la cîştig. Convins de calităţile sale de excepţie Bent Larsen a abordat lupta şahistă cu încrederea neţărmurită că drumul spre titlul suprem îi este deschis. Primul rezultat de răsunet Larsen l-a obţinut în 1956 la Olimpiada de la Moscova, cînd a realizat cel mai mare număr de puncte la masa întîi, devenind astfel, la numai 21 de ani, mare maestru internaţional. El a impresionat

prin maniera de joc, prin stilul original, prin strategia „romantică", prin jucarea unor variante neobișnuite în deschidere, precum și prin tehnica sa impecabilă în finaluri. Fostul campion mondial Mihail Botvinnik spunea despre Larsen că „poate să găsească în șah ceea ce încă n-a existat", subliniind prin aceasta personalitatea deosebită a marelui maestru danez care, prin performanțele sale, a urmat o traiectorie ascendentă; în anul 1970 el a făcut parte din reprezentativa Restului lumii care a întîlnit într-un memorabil „meci al secolului" reprezentativa Uniunii Sovietice, în care a jucat la masa întîi. Larsen a înregistrat și o zguduitoare înfrîngere cu 6—0 în fața geniului șahist care a fost Bobby Fischer. Apoi el și-a ocupat locul în elita mondială a șahului, dar speranțele sale de a cuceri „Everestul" s-au redus simțitor. Deși în declarațiile sale nu recunoaște să fi avut un șahist „model", în stilul său se disting destul de pregnant „amprentele" marelui predecesor Aron Nimzovici. Iar dintre marii creatori ai șahului, cel căruia îi recunoaște supremația este numai Philidor, declarîndu-l „cel mai mare jucător al tuturor timpurilor".

Din creația lui Larsen ne-am oprit la o partidă premiată în turneul de la Palma de Mallorca, premiu atribuit de juriu, însă controversat de unii participanți, dar care are meritul de a ilustra personalitatea lui Larsen, stilul său de luptător și de maestru al combinației rezultate în urma mînuirii îndemînatice a elementelor strategice.

48. *B. Larsen—O. Panno*, Palma de Mallorca, 1969, Deschidere originală: **1.g3 g6 2.Ng2 Ng7 3.Cc3 c5 4.d3 Cc6 5.f4 d6 6.Cf3 Cge7 7.0—0 0—0** (Deschiderea se desfășoară pașnic, chiar modest, din partea albului, care își va exprima pretențiile la agresivitate mult mai tîrziu) **8.e4 h6 9.Nc3 Cd4 10.Dd2 Rh7 11.Tae1 Nc6** (La o privire de ansamblu se distinge o așezare a pieselor care amintește de Siciliana închisă, cu deosebirea, esențială de altfel, că pionii nu s-au deplasat de pe locurile lor) **12.Ch4 e:f4 13.g:f4 Cec6 14.Cf3 C:f3+ 15.T:f3 f5** (Negrul se grăbește să echilibreze jocul, dar poate că ar fi fost mai bine în acest moment să joace 15... Cd4 pentru a determina turnul din f3 să-și precizeze poziția) **16. Rh1 Df6 17.Cd5** (În această poziție, Larsen mărturisește că s-a gîndit la varianta 17.d4 f:e4 18.C:e4 Df7 19.d5 ! N:d5 20.Cg5+ destul de plăcută pentru alb dacă n-ar fi existat răspunsul 17...C:d4 18.e5 d:e5 19.f:e5 C:f3 20.e:f6 C:d2 21. f:g7 Tfd8 cu avantaj pentru negru) **17...Df7 18.e4 Tae8 19.Df2 a6** (O „temporizare" în speranța de a scăpa de grija pionului atacat la a7) **20.b3 Cb8 21.Ne1 c6 22.Ce3 Cd7 23.e:f5 N:f5 24.C:f5 g:f5 25. T:e8 T:e8 26.Nh3** (O mutare „made"

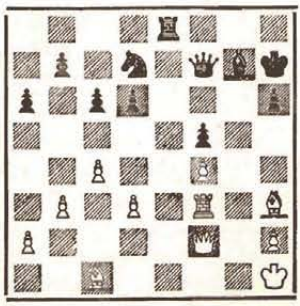

Larsen ! Nebunul va sta la pîndă pînă la sfîrşitul partidei, cînd va interveni decisiv, de pe o poziţie aparent inofensivă. Rolul cel mai important al nebunului este de fapt acela de a împiedica aducerea calului negru în joc via f6. Vezi diagrama din pag. 114) **26...Cc5 27.b4 Ce6 28. Ne3 Nc3 29.Tg3** (Vezi diagrama.

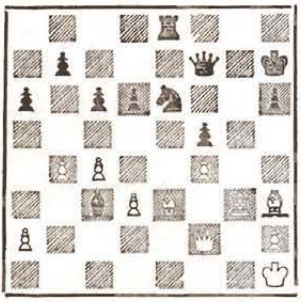

Din nou, o mutare deosebit de interesantă; albul nu acordă atenţie pionului atacat de la b4 şi îşi continuă imperturbabil planul. Dacă negrul ar fi continuat cu 29...N:b4, după 30.Db2 Ne1 31.Tg1 nebunul negru ar fi fost îndepărtat de la cîmpurile bune, iar dacă 30...Nc5? 31.d4 Na7 32.d5 N:e3 33.d:e6 T:e6 34.N:f5+ după analizele indicate de Larsen. Marii maeştri A. O'Kelly şi L. Szabo au completat analizele marelui maestru danez cu varianta 29...N:b4 30.Db2 şi la 30...Ne1?? ar fi cîştigat imediat 31.N:f5+ ! D:f5 32.D:b7+ Rh8 33.Nd4+, de aceea era mai bine 30...Na5 pentru ca la 31... N:b7+ să poată închide orizontala a 7-a cu Nc7, rămînînd cu un pion în plus. Partida se juca însă în condiţiile crizei de timp, şi caracteristic lui Larsen este tocmai acest lucru, ca să complice situaţiile şi să joace la cîştig, chiar fără elemente obiective, ţinînd cont de dificultăţile subiective ale adversarului, de astă dată presat de lipsa de timp şi de voinţa de neclintit a partenerului de a forţa victoria) **29...Df6 30.a3 Te7 31. Tg1 Cg7** (Şi aici ar fi fost mai bine 31...Nd4, deşi după 32.N:f5+ D:f5 33.N:d4 D:f4 34.Te1 D:f2 35.N:f2 Rg7 36.Ng3 finalul ar fi fost mai bun pentru alb) **32.Nb6 Df8 33. De2 Nf6 34.Dg2 Df7 35.a4** (Pregăteşte „diversiuni" pe flancul damei) **35...Te8 36.Df3 Nd8 37.Nf2 Ch5?** (În poziţie grea, negrul comite greşeala care va atrage deznodămîntul. După mutarea din partidă, albul pune definitiv stăpînire pe diagonala a1-h8 care, în mîna lui Larsen, este o armă cu bătaie lungă şi eficienţă mare) **38.Nd4 Tg8 39.Tb1 Nh4 40.b5 a:b5 41.a:b5 c5 42.Nc3 Te8 43.Tg1 Tg8** (Se ameninţa neplăcut 44.D:h5 şi dacă s-ar fi apărat cu 43...Te7 ar fi urmat 44.b6 Td7 45.Dg2 Td8 46.De2 Td7 47.De8 !) **44.N:f5+!** şi negrul s-a recunoscut învins într-o partidă a ideilor îndrăzneţe şi mai ales a voinţei de a cîştiga !

SCURTĂ „SAGA" DESPRE... BUMERANG

Sistemul atît de minuţios elaborat de Larsen a cunoscut o răsturnare spectaculoasă atunci cînd de cealaltă parte a mesei s-a aflat fostul campion mondial Boris Spasski, de care ne leagă o duioasă amintire, deoarece

consacrarea internațională a celui ce avea să devină în curînd cel mai puternic jucător al lumii a avut loc la București în anul 1953, atunci cînd avea doar 16 ani! Boris Spasski, marele înfrînt al lui Bobby Fischer, a lăsat șahiștilor și admiratorilor săi partide care au constituit izvor de idei și satisfacții estetice, crezul său care l-a călăuzit toată viața fiind: „în orice situație a vieții să rămînem fideli Eu-lui nostru, să ne exprimăm pînă la capăt, să ne autorealizăm". Înzestrat cu calități incontestabile, el a abordat partidele într-o manieră proprie, nu s-a lăsat surprins nici de originalitatea urmașului vikingilor, blondul danez Larsen. De altfel, referitor la felul cum joacă Spasski ne-a parvenit o frumoasă declarație a lui Karpov, din perioada încercărilor sale de a urca pe cele mai înalte culmi ale performanței: „Spasski a creat un stil universal pe care încerc să-l urmez".

Ne amintim că la răsunătorul „Meci al secolului", după discuții aprinse în ceea ce privește ordinea la primele două mese de joc ale echipei Restului lumii, l-a întîlnit pe Bent Larsen. Ca de obicei, marele maestru danez a aplicat una din „rețetele" sale care s-a izbit însă de „zidul" Spasski, transformîndu-se într-un adevărat bumerang, cu efecte spectaculoase și nedorite de jucătorul cu albele. Larsen este, și prin aceasta se subliniază o calitate a sa, unul dintre jucătorii care poate cîștiga strălucit, dar în același timp poate pierde senzațional, fiind unul dintre marii maeștri care oferă adversarului posibilitatea realizărilor deosebite prin faptul că știe să dea „replici" remarcabile, așa cum s-a întîmplat de altfel și în miniatura următoare.

49. *B. Larsen—B. Spasski*, Belgrad 1970. Deschidere originală: **1.b3 e5 2.Nb2 Cc6 3.e4 Cf6 4.Cf3 e4 5.Cd4 Ne5** (Împotriva unui sistem rar, Spasski răspunde cu mutări conform principiilor clasice — fiecare mutare să fie o dezvoltare de figură) **6.C:c6 d:c6 7. e3 Nf5 8.De2 De7** (Negrul este consecvent scopului propus) **9.Ne2 0—0—0!** (Negrul domină complet centrul tablei) **10.f4** (O slăbire inutilă a flancului regelui, dar, oricum, slăbiciunea cîmpului d3 punea probleme albului care s-a văzut destul de repede în poziție grea) **10...Cg4!** (Primul semnal al negrului că și-a încheiat dezvoltarea și că este pregătit pentru atac. Acum nu ar fi fost bine pentru alb dacă ar fi încercat 11.0—0 Dh4 12.h3 h5 și negrul realizează atacul) **11.g3 h5 12.h3** (Aici trebuie să ne oprim cîteva momente. Spasski a arătat că dacă albul ar fi jucat 12.Cc3 el ar fi fost gata să sacrifice turnul prin mutarea 12... T:d2! și astfel negrul deschide jocul, obligînd regele alb să rămînă în centru asaltat de figurile negre. Vezi diagrama) **12...h4!!** (Se forțează deschiderea de linii și nu se ia în considerare pierderea figurii). **13.h:g4** (Albul nu rezistă tentației de a cîștiga figura; dacă ar fi încercat 13.N:g4 N:g4 14.h:g4 h:g3 15.Tg1 Th2 ar fi dat negrului posibilitatea să ajungă mai ușor în

poziţie cîştigată) **13...h:g3 14.Tg1** (Schimbul turnului ar fi dus la mărirea presiunii negrului: 14. T:h8 T:h8. Acum, albul şi-a pus speranţa în continuarea 14...Dh4 15.Tg2 Dh1+ 16.Nf1 N:g4 17. D:e4 etc.) **14...Th1!!** (Un sacrificiu neaşteptat care subliniază încă o dată talentul combinativ al lui Spasski. Deşi are nebunul atacat, nu îl retrage, ba, mai mult, sacrifică un turn întreg, şi aceasta numai pentru a cîştiga doar un tempo, nimic mai mult. Vezi diagrama) **15.T:h1** (Ce altceva? Dacă 15.Rf1 T:g1+ 16.R:g1 Dh4 şi urmează mat) **15...g2** (Această modestă înaintare constituie raţiunea sacrificiului de la mutarea anterioară) **16.Tf1** (Ar fi fost mai lungă următoarea apărare: 16.Tg1 Dh4+ 17.Rd1 Dh1 ! 18.Dc3 D:g1+ 19. Rc2 Df2 etc.) **16...Dh4+ 17.Rd1 g:f1D+** şi albul a cedat întrucît după 18.N:f1 ar fi urmat decisiv 18...N:g4+ cu mat în două mutări. Este incredibil ca în timpurile noastre un mare maestru să piardă o partidă în numai 17 mutări şi într-o asemenea manieră. Dar cînd este vorba de Larsen... A fost un „crochiu" în care Spasski a sancţionat slăbiciunile albului de pe flancul regelui, în timp ce pe flancul celălalt dama, nebunul şi calul au rămas simpli spectatori.

MAXIMALIST

Unul dintre marii maeştri care joacă întotdeauna la cîştig, chiar şi atunci cînd are nevoie doar de o jumătate de punct este, fără îndoială, Efim Gheller. La una din ediţiile campionatului unional, în ultima rundă l-a întîlnit pe Ratmir Holmov şi, dacă ar fi făcut remiză ar fi îndeplinit norma de mare maestru şi ar fi cucerit mult rîvnitul titlu de campion al Uniunii Sovietice. Jucînd sigur, a intrat într-o variantă cunoscută cu piesele albe, dar, fără a fi nevoie, s-a avîntat pe căi agresive, complicînd inutil jocul, fapt care l-a dus la înfrîngere. Peste cîtva timp a fost întrebat de ce n-a ales căi mai liniştite de joc pentru a-şi atinge obiectivul vizat înainte de partidă? Răspunsul a fost edificator pentru stilul şi caracterul marelui maestru: „Pur şi simplu am vrut să joc". Acesta este Gheller jucătorul-luptător, jucătorul-analizator, jucătorul-antrenor despre

care Mihail Botvinnik spunea, referindu-se la profunzimea ideilor şi analizele ample ale celor mai complicate planuri şi poziţii: „Pînă la Gheller nu am înţeles cu adevărat Apărarea Indiana veche".

Din creaţia lui Gheller am reţinut partida întîi jucată contra lui Gligorici în „Meciul secolului" din anul 1970 de la Belgrad şi care a fost continuarea unui duel teoretic şi psihologic început în anul 1968 în meciul dintre reprezentativele Uniunii Sovietice şi Iugoslaviei, desfăşurat la Soci. S-a jucat Partida spaniolă ca şi în meciul de la Soci, unde însă marele maestru iugoslav a reuşit să menţină egalitatea. Acelaşi lucru s-a întîmplat şi în partida a treia din „Meciul secolului". Prin conţinutul teoretic şi desfăşurarea ei activă şi plină de inventivitate, partida a fost considerată drept cea mai bună dintre evoluţiile marilor maeştri sovietici.

50. *E. Gheller—S. Gligorici.* Partida spaniolă, Belgrad, 1970: **1.e4 e5 2.Cf3 Cc6 3.Nb5 a6 4.Na4 Cf6 5. 0—0 Ne7 6.Te1 b5 7.Nb3 d6 8.c3 0—0 9.h3 h6** (Varianta Smîslov din partida spaniolă, adoptată de marele maestru iugoslav care este unul dintre cei mai buni cunoscători ai acesteia) **10.d4 Te8 11.Cbd2 Nf8 12.Cf1 Nb7 13.Cg3 Ca5 14.Nc2 Ce4** (Duelul teoretic este în plină desfăşurare) **15.b3 Cb6 16.Nb2** (Pînă aici, partida s-a desfăşurat identic cu cea de la Soci; în loc de mutarea din partidă, Gligorici a continuat cu 16...c5 17.d:e5 d:e5 18.c4 Dc7 19.De2 b4 20.Tad1 Cbd7 21.Cd2 Cb8 22.Cf5 Cc6 şi negrul a reuşit să menţină egalitatea) **16...Cbd7** (Temîndu-se probabil de o continuare surpriză faţă de partida de la Soci, Gligorici s-a grăbit el însuşi să-şi surprindă adversarul. Dezamăgit însă de inovaţia sa şi după sentimentul amar al înfrîngerii, în partida a treia s-a întors la continuarea 16...c5) **17.Dd2 c5 18.Tad1 Da5** (Pare o înaintare activă, dar mai modest şi mai complicat ar fi fost 18.Dc7) **19. d:c5 d:c5** (Dacă negrul ar fi jucat 19...D:a2 ar fi fost posibil 20. Ta1 — sau 20.c6 — 20...D:b2 21. Teb1 D:a1 22.T:a1 C:c5) **20.c4 b4** (Ar fi fost probabil cel mai bine să se accepte schimbul damelor. În cazul în care ar fi continuat cu 20...D:a2, marele maestru Igor Bondarevski a propus 21.Nc3 b4 22.Ta1 b:c3 23.D:c3 D:a1 24. T:a1) **21.a4** (Elimină slăbiciunea pionului înapoiat de la a2, menţine presiunea asupra pionului e5 şi urmează să deschidă coloana d în favoarea albului) **21...Dc7** (Dama se retrage pentru a apăra pionul e5 şi pentru ca în acest fel să elibereze calul din d7 care va trebui să se îndrepte cît mai repede pe ruta b8-c6 spre cîmpul central d4; tot marele maestru Bondarevski a recomandat însă ca mai bine 21...Te6 urmat de Tae8) **22.Cf5 Cb8** (Acesta este momentul decisiv al partidei, tocmai cînd negrul începuse să viseze la instalarea calului la d4. Vezi diagrama). **23.C:e5!** (Inteligent şi surprinzător! Albul este de acord să dea două figuri uşoare pentru turn şi pion, bazîndu-se însă pe forţa dinamică a pionilor e şi f care, odată puşi în

mișcare, vor produce mari neplăceri negrului) **23...T:c5 24.N:c5 D:c5 25.f4 De6** (Dacă 25...Dc3 atunci dama neagră ar fi căzut în capcană: 26.Df2 Cc6 27.e5 Ce8 28. Te3 Db2 29.C:h6+ g:h6 30.Nh7+) **26.c5 Cc8** (Piesele negre sînt pasive și complet lipsite de colaborare. Nu ar fi fost bine nici 26...Ce4 deoarece după 27.T:e4 ! D:f5 28. Tee1 De6 — la 28...Dh5 29.Dd3 — 29.f5 De8 și albul are atac puternic) **27.Ch4!** (O mutare fină care, de fapt, pune în evidență slăbiciunea cîmpului h7 și permite „deschiderea tirului" asupra regelui negru) **27...Ce6 28.Dd3 g6 29. f5 g:f5 30.C:f5** (Se amenință mat. Astfeladă, c30...Ng7 31.C:g7 R:g7 — 31...C:g7 32.Dh7+ Rf8 33. Dh8+ — 32.Dh7+ Rf8 33.Nf5 De7 34.Dh8 mat; de aceea, mutarea din text este obligatorie) **30...Dg6 31.De2!** (Foarte puternică ar fi fost și mutarea 31.Dd7) **31...Dg5** (În poziție compromisă, negrul alege una dintre continuările care ar fi dus, oricum, la pierdere, aceasta însă ceva mai „dulce" deoarece pierde doar... dama) **32.h4 Df4 33.g3** (Încercuită în plin centrul tablei) **33...D:e5 34.Dg4+ Dg7 35.C:g7 Cf6 36.Df4 N:g7 37. De7 Tb8** (Avantajul material este zdrobitor, dar este greu să te recunoști învins atît de repede) **38. Td6 Cg4 39.T:e6 Nd4+ 40.Rf1** și, fiindu-i spulberată și ultima speranță, criza de timp, negrul a cedat.

ÎN CĂUTAREA PERFECȚIUNII

Fiecare mare șahist al lumii este o valoare și o individualitate puternică, ale cărei caracteristici sînt irepetabile și profund specifice. Cu o jumătate de secol în urmă, fostul campion mondial Emanuel Lasker spunea: „Nu putem cere tuturor marilor jucători să joace în același stil, fie el și clasic. Fiecare dintre ei are dreptul la individualitatea sa. Bogoliubov era un clasic al atacului, Nimzovici al apărării, Alehin are o nemaîntîlnită ingeniozitate, Reti face cele mai lungi combinații, Tartakover este șiret, Grünfeld înțelept, Vidmar este sportiv, Teichman subtil, Bernstein clar, Mieses picant, fiecare dintre ei un adevărat dar pentru lumea șahistă". Într-adevăr, fiecare dintre ei deschide cîte o nouă cale spre perfecțiunea șahistă, fiecare ne lasă nestemate care alcătuiesc tezaurul șahist.

Astăzi, cînd dezvoltarea teoriei și practicii șahiste a atins culmi neasemuit de înalte, cînd crește necontenit rolul informației, al pregătirii specializate și al condiției fizice, a devenit evident că șanse de a păși pe drumul greu al marilor succese au aceia care corespund tuturor exigențelor

pe care le impune șahul modern: o deplină cunoaștere a jocului poziţional şi combinativ, o perfectă stăpînire a tehnicii realizării avantajului; cel ce atacă plin de curaj şi se apără cu luciditate, joacă activ şi este stăpîn pe sine, aruncă în „focul" luptei toate puterile sale fizice şi moral-volitive. Unul dintre marii jucători care corespunde modelului de campion al zilelor noastre este neîndoielnic Anatoli Karpov. În creaţia sa, universală ca stil, se distinge o frumuseţe aparte care tinde spre perfecţiune prin pătrunderea profundă în tainele poziţiei, prin intuirea subtilă a diferitelor nuanţe, prin calculul exact şi rapid al variantelor. Ţelul mărturisit al lui Karpov este acela de a fi mereu cel mai bun: „Întotdeauna vreau să fiu primul. Dacă nu aş fi fost şahist, atunci, indiferent ce aş fi fost, m-aş fi străduit să fiu oricum primul".

51. *J. Timman—A. Karpov*, Montreal, 1979, Deschiderea engleză: **1.c4 Cf6 2.Cc3 e5 3.Cf3 Cc6 4. e3 Ne7** (O altă alternativă care se bucură de popularitate este aici 4...Nb4, variantă adoptată cu un an înainte de însuşi Timman cu negrele în partida împotriva lui Adorjan la turneul de la Amsterdam: 5.Dc2 0—0 6.Cd5 a5 7.a3 Nc5 8.Cg5 g6 9.C:f6 D:f6 10.Ce4 Dc7 11.Ne2 d6 12.b3 Na7 13.0—0 f5 14.Cc3 f4 15.Cd5 Dg5 16.Rh1 Nh3 17.g:h3 f3 18.N:f3 T:f3 19. De4 Taf8 şi 20.Dg4 cu un oarecare avantaj pentru alb) **5.d4 c:d4 6. C:d4 0—0 7.C:c6** (Poate ar fi fost mai bine să nu se grăbească cu acest schimb şi să continue cu 7.Ne2 Te8 8.0—0 Nf8 9.b3 d6 10.Nb2 Nd7 11.Tc1 C:d4 12.D:d4 c6 13. Tfd1 şi albul păstrează un uşor avantaj ca în partida Stean—Garcia, Lone Pine, 1978) **7...b:c6 8. Ne2 d5 9.0—0 Nd6** (Negrul nu are probleme legate de prima fază a partidei — deschiderea) **10.b3 De7 11.Nb2 d:c4!** (Ideea a fost o recomandare a marelui maestru sovietic Igor Zaiţev, din echipa de analizatori a lui Karpov, care a contribuit la pregătirea meciului de la Baguio City împotriva lui Korcinoi. Înaintea recomandării lui Zaiţev era cunoscută următoarea continuare din partida Keene—Jansson, 1976: 11...Td8 12.c:d5 De5 13.g3 Nh3 14.Te1 Nb4 15.Dc2 Nf5 16.Dc1 c:d5 17.Nf3 De7 18.a3 Na5 19.b4 Nb6 20.C:d5 ! cu avantaj pentru alb. Vezi diagrama)

12.b:c4 (Reluarea la c4 cu nebunul ar fi dus la slăbirea cîmpului g4 şi ar fi făcut posibilă declanşarea atacului pe flancul regelui cu ideea Cg4 şi De5. Dezavantajul mutării din partidă rezidă însă în faptul că turnul din a8 va ocupa coloana b cu tempo) **12...Tb8!** (Pluteşte în aer ameninţarea T:b2 şi De5) **13. Dc1 Cg4** (Piesele negre colaborează

armonios) **14.g3** (Marele maestru Holmov a arătat că în cazul 14. N:g4 N:g4 15.Te1 negrul poate mări presiunea prin 14...Tb4 !) **14...Te8** (Prin mutarea din partidă negrul își exprimă deschis intenția de a juca la cîștig. Dacă ar fi vrut remiză, ar fi avut la dispoziție continuarea 14...C:h2 15.R:h2 Dh4+ urmat de șah etern) **15.Cd1 C:h2!** (Vezi diagrama. Un sacri-

ficiu de figură care mărește avantajul negrului pe care desigur Timman a sperat că poate să-l respingă cu mutarea intermediară pe care a efectuat-o în partidă) **16.e5** (Desigur că nu ar fi fost bine 16. R:h2 Dh4+ 17.Rg2 Dh3+ 18.Rg1 N:g3 19.f:g3 D:g3+ 20.Rh1 Te4 ! 21.Tf4 Nh3 și albul nu are nici o speranță) **16...C:f1! 17.e:d6 C:g3!** (După afirmația fostului campion mondial Karpov, această ultimă mutare, care pune capăt combinației, a scăpat din calcul marelui maestru olandez) **18.f:g3** (Nu are de ales deoarece după 18.d:e7 C:e2+ 19.Rf1 C:c1 se ajunge în poziție complet pierdută pentru alb) **18...D:d6 19.Rf2** (Nu ar fi fost mai bine nici 19.Rg2 Dh6 20. g4 Dg5) **19...Dh6 20.Nd4 Dh2+ 21.Re1 D:g3+** (Avantajul material al negrului este evident) **22. Rd2 Dg2 23.Cb2 Na6 24.Cd3 N:d3 25.R:d3 Tbd8 26.Nf1 De4+ 27.Re3 e5!** (Vezi diagrama. Ultimul asalt

asupra regelui alb care face ca minutele să-i fie numărate) **28.N:e5 De6 29.Rb3 Tb8+ 30.Ra3 Te5 31.Nb4 Db6** și albul a cedat !

URMAȘA LUI DILARAM

Nu există artă care să nu exprime prin mijloace specifice unul dintre cele mai frumoase sentimente omenești: eterna dragoste. Și dacă în majoritatea artelor ne-am obișnuit să recunoaștem și să receptăm cu ușurință vibrațiile izvorîte din cele mai adînci resorturi, în șah este mai greu de imaginat cum poate fi redat sentimentul de dragoste. Și totuși, matul lui Dilaram — în traducere „liniștea inimii" — ne-a furnizat una dintre cele mai frumoase legende dragoste-șah. Dilaram este eroina legendei descrise într-o mansubă anonimă dintr-un codice arab rescris de poetul per-

san Abul Kasim-Firdusi pe la sfîrşitul secolului al X-lea şi în care ni se relatează povestea unui bogat cavaler persan care şi-a pierdut toată averea înfruntînd pe unul dintre cei mai iscusiţi jucători de şatrandj (strămoşul şahului) ai vremii. Ruinat, dar ambiţios, cavalerul propune ca frumoasa Dilaram să reprezinte miza ultimei partide. Acesta ajunge în poziţie pierdută, aşa că Dilaram, ea însăşi o foarte bună jucătoare de şah, intervine salvîndu-şi astfel dragostea: „Iubitule, sacrifică turnurile, nu pe mine". Istoria literaturii şahiste nu cunoaşte alt nume de jucătoare de şah pînă în vremuri apropiate nouă. Astăzi însă se poate vorbi de adevărate „amazoane" ale competiţiilor şahiste, jucătoarele concurînd de multe ori alături de bărbaţi şi conferind turneelor, prin prezenţa lor, o notă de senzaţional, de pitoresc şi chiar de farmec. Lidera şahistelor este Maia Ciburdanidze, de care ne amintim cu deosebită plăcere că a păşit cu dreptul în arena internaţională la turneul de la Braşov, unde la numai 13 ani a îndeplinit norma necesară pentru obţinerea titlului de maestră internaţională. Aşadar, doi campioni mondiali, Spasski şi Ciburdanidze, şi-au început minunatele şi strălucitele lor ascensiuni pe pămîntul românesc!

Ceea ce a uimit la Maia Ciburdanidze a fost vîrsta. La 13 ani a bătut toate recordurile, a urcat apoi treptele anevoioase ale ierarhiei şahiste mondiale cu seninătatea adolescenţei.

Iată ce scria despre Maia cronicarul Revistei Române de Şah, după turneul de la Braşov: „Forţa de joc pe care a demonstrat-o a impresionat în mod cu totul deosebit atît prin pregătirea teoretică de o întindere aproape de necrezut, cît şi prin capacitatea de a rezolva situaţii dificile în jocul de mijloc sau în finaluri. Este foarte probabil să ajungă peste cîţiva ani principala candidată la titlul suprem feminin, judecînd după ritmul neobişnuit în care progresează de la o competiţie la alta".

Previziunile s-au confirmat: Maia, alături de Vera Mencik şi Nona Gaprindaşvili, şi-a înscris definitiv numele printre cele mai mari campioane din istoria şahului.

52. *Maia Ciburdanidze—J. Rodriguez*, Barcelona, 1979, Apărarea siciliană: **1.c4 c5 2.Cf3 d6 3.d4 c:d4 4.C:d4 Cf6 5.Cc3 a6 6.a4 Ce6** (Un alt răspuns posibil este aici 6...e5 cu urmarea 7.Cf3 Dc7 8.Ng5 Cbd7 9.Cd2 — sau 9.a5!? — 9...h6 10.Nh4 Ne7 11.Nc4 g5 12.Ng3 Cb6 13.Nb3 Ne6 14.De2 Te8 15.f3 Cc4 cu un joc bun pentru negru, ca în partida Kurajiţa—Ftacnik, Skara, 1980) **7.Ne2 e6 8.0—0 Ne7 9.Ne3 Dc7 10.f4 0—0** (Prin intervertire de mutări s-a ajuns la una din poziţiile de bază al variantei Scheveningen) **11.Rb1 Nd7 12.Cb3 b6 13.Nf3 Tf d8** (Negrul întîrzie aducerea turnului din a8 pe coloana b şi declanşarea operaţiunilor pe flancul damei) **14.De2 Ne8 15.g4 Cd7 16.g5 Nf8 17.Ng2 Cb4** (Pînă acum, negrul a adoptat un plan destul de pasiv, iar prin ultima sa mutare îndepărtează calul din centru. Ar fi fost mai bine 17...Tfd8) **18.f5!** (Consecinţa îndepărtării calului din

c6) **18...Ce5** (Dacă 18...Ce5 19.f:e6 f:e6 20.Df2 cu dublu atac la f8 și la b6) **19.f:e6 f:e6 20.Nh3 Nd7 21. g6!** (Înaintare energică și tipică pentru astfel de atacuri) **21...h:g6** (Această mutare a constituit o greșeală pentru care negrul va plăti destul de scump; ar fi trebuit continuat cu 21...Cc6 și la 22. g:h7+ Rh8, prin aducerea calului pe cîmpul e5, ar fi putut organiza o rezistență mai serioasă. După capturarea pionului la g6, regele negru va fi complet descoperit, iar atacurile conjugate pe coloană, linie și diagonală vor hărțui regele negru pînă cînd va fi obligat să capituleze. Vezi diagrama) **22.De4!**

C:e2 (Încearcă o slabă consolare prin capturarea de material. La 22...Cc6 ar fi urmat 23.N:c5) **23. N:e5 d5** (Obligatoriu, Continuarea 23...C:a1 ar fi dus la înfrîngere după 24.N:e6+ și apoi Tf3. De asemenea, nu ar fi fost bine nici 23...Dc8 deoarece urma 24.Tac1 Cf3 25.T:f8+ T:f8 26.De2 și se pierde calul. Cu două figuri pentru turn și atac, albul poate și trebuie să cîștige) **24.e:d5 C:a1 25.De4 e5 26.d6 N:d6** (Nu ar fi salvat nici 26...Dc6 deoarece ar fi urmat 27. Ne6+ și apoi 28.Nd5 cu amenințarea 29.Dh4 mat. Iar dacă 26... Nc6 atunci cîștigă 27.Ne6+ Rh7 28.Cd5) **27.De4+ Rh7 28.Dh4+ Rg8 29.Ng2** (Cu 30.Nd5 ! se amenință mat; încercarea de a se apăra cu 29...Ne6 nu are efect din cauza 30.Cd5. De fapt, această mutare de cal va fi efectuată și în partidă. Vezi diagrama) **29...Ne6 30.Cd5**

Db7 31.De4 Rh8 32.Tf3! N:c5 (Nici alte continuări nu ar fi ajutat negrului: 32...N:d5 33.Th3+ și 34. N:d5+, iar după 32...Nd7 se pierde o piesă cu 33.N:d6) **33.Th3+ Rg8 34.Ce7++ Rf8 35.C:g6+ Re8 36. De6+** după care negrul cedează, deoarece nu mai poate fi parată amenințarea 37.Th8 mat ! Maia Ciburdanize a „îngenunchiat" mulți maeștri. Probabil că nu i-a fost ușor nici lui Rodriguez să cedeze în fața urmașei lui Dilaram.

DE CE ESTE FRUMOS UN SACRIFICIU?

Unul dintre momentele cele mai emoționante pe care le trăim urmărind o frumoasă partidă de șah este prilejuit de sacrificiile pe care le cu-

prinde. Ne întrebăm în ce constă frumusețea unui sacrificiu și aflăm răspunsul în primul rînd în faptul că rupe echilibrul material și pozițional, schimbă raportul firesc dintre figuri și rolul lor în luptă, și acest lucru cu cît este mai neașteptat, cu atît ne apare mai frumos! Despre una din combinațiile sale, bazate pe sacrificii, fostul campion mondial Tigran Petrosian declara următoarele, într-un moment de încîntare: „Niciodată nu voi uita bucuria pe care mi-a produs-o combinația care a și hotărît de altfel soarta partidei. Asemenea sentiment trăiește pictorul cînd vede întruchipate pe pînză gîndurile sale". Și un sacrificiu este cu atît mai impresionant, cu cît scopul pentru care se face este important. În viață, sacrificiile devin de multe ori înălțătoare și le admirăm sincer deoarece atît în realitate, cît și în șah, sacrificiile sînt făcute pentru a obține victoria sau a salva o situație grea.

Aceste cîteva cuvinte introductive le-am scris de fapt pentru a ajunge la partida unuia dintre cei mai talentați șahiști ai noștri, component de bază al echipei olimpice române, care, prin stilul său, ne-a încîntat adeseori.

53. *M. Ghindă—W. Schmidt*, Varșovia, 1979, Apărarea siciliană: **1.e4 c5 2.Cf3 e6 3.d4 c:d4 4. C:d4 Cc6 5.Cc3 a6 6.Ne2** (Combaterea complexei și interesantei apărări siciliene este una dintre plăcerile și reușitele reprezentantului nostru) **6...d6 7.f4 Cf6 8.Ne3 Ne7 9.Dd2 0—0 10.0—0—0** (După o suită de mutări aparent pașnice, deschiderea se transformă într-o variantă agresivă cu rocade pe flancuri diferite) **10...Nd7?!** (Marele maestru Victor Ciocâltea, care a comentat la epoca respectivă această partidă pentru publicația iugoslavă Șahovski Informator, consideră această mutare ca îndoielnică și propune alte două posibilități 10...Dc7 sau 10...d5) **11.g4!** (Tînărul maestru român nu trebuie să fie invitat de două ori să declanșeze atacul) **11...C:d4 12. D:d4 Nc6 13.g5 Cd7 14.Thg1! e5** (Negrul se precipită în centru; ar fi fost interesantă continuarea 14... Te8 urmată de 15...Nf8) **15. Dd2 e:f4 16.N:f4 Ce5 17.h4 b5 18.h5 Tc8 19.Rb1** (O mutare profilactică tipică pentru astfel de poziții) **19...Dc7 20.g6!** (Albul este primul care „țintește") **20...f:g6 21.N:e5 d:e5 22.h:g6 Nb4?** (O legătură cu efect iluzoriu; nu ar fi fost mai bine nici 22...b4? la care ar fi urmat 23.Nc4 Rh8 24.Dh6!! — sau 22...h6 23.Ng4 Tcd8 — 23...Ng5? 24.Ne6 Rh8 25.Dg5+ cu avantaj decisiv — 24.Ne6 Rh8 25.Cd5 cu oarecare avantaj) **23.Ng4 Tce8** (Dacă 23...Tcd8 24.Ne6 Rh8 25.Th1! h6 26.Th6 +—) **24.Nd7! N:d7** (24...D:d7 25.Dh2 sau 24...Te7

25.N:c6 D:c6 26.Cd5) **25.g:h7+ Rh8** (Începe seria delectărilor) **26. T:g7!** (Mutare de șah sau lovitură de trăsnet. Vezi diagrama) **26... R:g7** (În cazul în care 26...N:c3 maestrul român avea pregătit 27. Tg8+ ! R:h7 28.Dh6+!!; sau la 27...T:g8 28.h:g8D R:g8 29.Dg5+ cu poziție cîștigată) **27.h8D+! T:h8** (Foarte important pentru autoobstrucționarea regelui; dacă 27... R:h8 28.Dh6 Rg8 29.Dg6 Rh8 30.Th1+) **28.Dg5+ Rf7 29.Tf1+ Nf5 30.D:f5+ Rg8 31.Dg6+ Dg7 32.D:e8+ Nf8 33.De6+** și albul a obținut o victorie spectaculoasă !

MAREA SPERANȚĂ A ȘAHULUI AMERICAN !

În anul 1980, printre participanții open-ului de la New York s-a numărat și autoarea rîndurilor de față. A fost o experiență deosebit de interesantă nu numai din punct de vedere turistic, căci pășeam pentru prima oară pe pămîntul Statelor Unite, dar și pentru faptul că turneul open mi-a rezervat partide numai contra bărbaților. Pentru a descrie însă unul dintre aspectele care mi-au dat satisfacție, am să reproduc cîteva rînduri semnate de neobositul publicist U. Vălureanu: „Într-una din runde, sorții stabilesc ca jucătoarea venită din România să-l aibă ca adversar pe Benjamin Joel, în vîrstă de 16 ani, marea speranță a șahului american, în care unii întrezăreau un viitor Bobby Fischer (Într-adevăr, Joel a progresat vertiginos și a ajuns în echipa reprezentativă a Statelor Unite ale Americii, dar în ceea ce privește comparația, Bobby este inegalabil, *n.a.*) Cîștigase campionatul de juniori al Statelor Unite, jucase în cîteva turnee internaționale cu rezultate promițătoare și, după felul cum se așezase la masă, se părea că spera într-o victorie rapidă. Un adversar femeie ! Nu vor fi probleme atît de grave. Este drept, Nona joacă de la egal la egal cu mulți mari maeștri. Dar cîte femei au forța ei de joc?

Joel devenise cel mai tînăr maestru al S.U.A. la numai 13 ani. Învățase șahul în anul 1972, în timpul meciului Fischer-Spasski, iar Bobby fusese idolul său, un idol care l-a dezamăgit însă cumplit în momentul retragerii sale din activitatea competițională. Joel i-a uimit pe mulți prin gîndirea sa matură. A dat un răspuns celebru unui ziarist care l-a întrebat cum îi place să cîștige: prin sacrificii și combinații strălucite sau printr-un joc pozițional profund? A răspuns: «toată lumea vrea să cîștige strălucitor, dar eu accept punctul pe orice cale vine...» În partida cu Elisabeta Polihroniade a avut o surpriză neplăcută. În locul unei victorii facile, Joel a suferit o înfrîngere care pe moment l-a afectat; nu întotdeauna este ușor să învingi o femeie...".

54. *Elisabeta Polihroniade—J. Benjamin*, New York, 1980, Apărarea Pirc—Ufimțev: **1.e4 g6** (O surpriză mai puțin plăcută. Nu cunoșteam repertoriul de deschideri al tînărului maestru american, dar, fiind o adeptă fidelă a Apărării Pirc—Ufimțev, îmi era

greu să o combat) **2.d4 Ng7 3.Cc3 d6 4.Ne2 a6** (După ultimele recomandări ale teoriei moderne. O deschidere elastică ce oferă multiple planuri de joc, și trecerea dintr-unul într-altul presupune atenție, chiar prudență pentru a nu pierde avantajul. Cunoșteam renumele foarte tînărului meu adversar, și singura tactică pe care am considerat-o adecvată era aceea de a adopta un plan liniștit pentru a tempera pe cît posibil avîntul său, specific vîrstei) **5.a4 Cf6 6.Cf3 0—0 7.0—0 Ng4 8.Ne3 Cc6 9.Dd2 e5** (Poziția își păstrează echilibrul) **10.d:e5 d:e5 11.Tad1 Dc8** (Negrul evită schimbul damelor pentru a nu lăsa albului inițiativa și prin aceasta transmite „cifrat" că joacă la cîștig) **12.Dc1 h5** (Pregătește eventuala manevră de schimb al nebunului de cîmpuri negre, apoi Rh7 și Nh6) **13.h3 N:f3 14. N:f3 Te8** (Pune problema cîmpului d4, amenință instalarea calului pe cîmpul central, iar alungarea acestuia necesită timp) **15.Ne2** (Pentru a evita schimbul neplăcut al nebunului de cîmpuri albe și pentru a-l transfera pe diagonale mai active) **15...Cb7** (Continuă lupta pentru ocuparea cîmpului d4) **16.Cd5 Cd4 17.Nd3** (Numai aici este locul nebunului pentru a nu da nici un fel de contrajoc negrului) **17...Ce6** (Retragerea imediată reprezintă o recunoaștere a mini-eșecului și o ușoară dezamăgire provocată de neîmplinirea planului) **18.c3 b6** (Negrul este în căutarea unui nou plan de continuare a partidei, fiind vădit nemulțumit de ceea ce a realizat pînă acum) **19.Ne4** (Acuma da, terenul este pregătit ca nebunul să ocupe diagonala a2-g8) **19...Db7 20.Cb4** (Vezi diagrama.) Albul începe să-

și concretizeze amenințările) **20... e6 21.Td6** (Negrul s-a apărat de amenințarea directă, în schimb însă a permis pătrunderea turnului pe coloana d și luarea ei în stăpînire) **21...b5 22.a:b5 a:b5 23. N:e6 T:e6 24.T:e6 f:e6** (Negrul acceptă crearea de slăbiciuni cu speranța că rupîndu-se echilibrul va provoca complicații în care își poate depăși adversara) **25. Td1 e5** (Propune un schimb de pioni nu prea inspirat, în ideea creării unui centru de pioni mobil și a reactivizării nebunului de cîmpuri negre de la g7, propunere care a fost acceptată!) **26.N:e5 D:e4 27.Dd2 Te8 28.Ne3 Cf6 29. Dd6 Df5** (În duelul damelor, cea albă este mai incisivă) **30.Da6 Tf8 31.D:b5** (În timp ce albul culege roadele strategiei sale superioare aplicate pînă acum, negrul este surprins și, derutat, încearcă o ultimă organizare a jocului său) **31...Rh7 32.Db7 g5** (Nu s-ar putea spune că negrului îi lipsește curajul sau inventivitatea) **33.Ne5 Tg8**

34.Df3 Dg6 (Albul dorește simplificarea poziției și intrarea cît mai rapidă în final, astfel că negrul este obligat să complice cît mai mult jocul) **35.Cc6 g4 36.h:g4 h:g4 37.De2 Cd5 38.C:e5 Df5 39.Cd3 N:e3** (Negrul a făcut un schimb avantajos, pionul e5 contra pionul c3, dar acest schimb nu-i va fi suficient ca să scape de greutăți) **40.Ta1 Nf6 41.Ta7+ Rh8 42.Ta6 c5 43.g3** (Un stop descurajator pentru negru care își vede și ultima speranță spulberată) **43...Te8 44.Ta4 Ng7 45.T:g4 Cf6 46.Th4+ Rg8 47.Ne3 Ta8 48.Cc1 Td8 49.De4+ Td5 50.Ce2 Rf8 51.Ce3 Td7 52.Db3 Df3 53.Ne5+ Re8 54.De6+** (Mutările „grave" ale acordului final) **54...Rd8 55.Nb6+ Rc8 56.Te4+ Rb7 57.Ne3** și, cu greu, negrul a cedat.

SĂ TE ÎNTRECI CU CEI MAI PUTERNICI...

Fostul campion mondial Anatoli Karpov declara într-un interviu următoarele: „Să te întreci cu cei mai puternici pentru a dezvălui propriile calități, în aceasta văd eu bucuria de a juca șah fără de care nu aș putea concepe viața" și mai departe: „De mult mi-am propus ca țel să particip numai la turnee foarte tari deoarece numai astfel se poate păstra o formă bună... Ca să cîștigi o partidă trebuie să demonstrezi ceva nou, să cauți variante de atac legate într-o oarecare măsură chiar de risc". Anatoli Karpov, care a fost declarat campion mondial la 24 aprilie 1975, în urma neprezentării lui R. Fischer, a promis atunci — și s-a ținut de cuvînt — să fie un campion mondial-jucător, să participe la turnee astfel ca lumea întreagă să-l poată vedea pe campionul mondial în fața tablei de șah, ca ceilalți mari maeștri să se poată întrece cu el și să învețe de la el, iar el însuși să-și perfecționeze stilul în focul luptelor deschise. Adeseori i s-a reproșat lui Karpov stilul simplu, lipsit de spectaculozitate, dar se uită că sub această aparență calmă se ascunde un bogat conținut de idei; Karpov a putut să demonstreze că și cele mai simple sau clare poziții ascund nenumărate taine, și aceasta a făcut-o cu deosebită și subtilă măiestrie. Deși nu spectaculosul și neprevăzutul sînt caracteristicile lui Karpov, bogata sa activitate șahistă include numeroase exemple de partide cărora li s-au conferit premii de frumusețe. Printre acestea se numără și partida următoare.

55. Y. *Seirawan—A. Karpov.* Hamburg, 1982, Gambitul damei: **1.Cf3 Cf6 2.c4 e6 3.Cc3 d5 4.d4 Ne7 5.Ng5 h6 6.Nh4 0—0 7.Tc1 b6 8. c:d5 C:d5 9.C:d5 e:d5 10.N:e7 D:e7 11.g3** (Vezi diagrama. Poziția albului după mutarea a 11-a s-a mai întîlnit în partidele a 5-a și a 7-a din meciul Karpov-Korcinoi de la Merano, în care negrul a continuat cu 11...Na6) **11... Te8 12.Tc3** (Pînă aici s-a mai jucat și într-o altă partidă Seirawan—Karpov de la Londra nu cu

mult timp înaintea celei pe care o analizăm. Atunci, Seirawan i-a spus lui Karpov că mutarea 12.Tc3 a fost pregătită de el încă din timpul meciului cu Korcinoi de la Merano, cînd marele maestru american a fost secundantul chalangerului, dar noutatea 12.Tc3 nu a putut fi pusă în aplicare deoarece atunci Karpov a jucat 11...Na6) **12...Ca6 13.Da4** (Este interesant ce povestește Karpov despre acest duel teoretic cu Seirawan, în care fiecare și-a apărat cu strășnicie părerile despre variantă. După partida de la Londra, marii maeștri americani R. Byrne și E. Mednis au pus după mutarea 13.Da4 semnul că albul are avantaj dar Karpov precizează că, după 13...c5 14.Tc3 Ne6 15.D:a6, de fapt a sacrificat o figură, sacrificiu pe care majoritatea participanților la turneu și a ziariștilor l-au considerat o greșeală gravă, deoarece se omitea faptul că la a6 calul a rămas neapărat. În realitate, negrul a apreciat că după sacrificiu obține o inițiativă extrem de periculoasă, dar jucînd inexact în continuare a pierdut partida. Rezultatul a fost însă insuficient pentru a trage o concluzie în favoarea albului) **13...b5!** (Vezi diagrama. Mutarea din text, povestește Karpov, a analizat-o împreună cu Seirawan după partida de la Londra. Cei doi au ajuns la concluzia că răspunsul 14.Da5 este destul de puternic și, deoarece poziția urma să se mai întîlnească în partidele celor doi mari maeștri, au întrerupt destul de repede continuarea analizei) **14.Da5 De4** (Dacă mutarea albului cu dama a fost destul de bună, în schimb, răspunsul negrului tot cu dama este foarte puternic. Albul se află în situația destul de neplăcută de a nu avea o mutare satisfăcătoare. Dama nu poate lua pionul din b5 întrucît ar permite pătrunderea turnului negru la b2, iar turnul nu poate părăsi orizontala a 3-a din cauza D:f3 și, de asemenea, calul și nebunul nu au mutări. În concluzie, singura piesă albă care poate muta fără riscul de a pierde imediat, și aceasta doar la mutarea a 15-a este regele) **15. Rd2 Te6** (Apără calul din a6 și anulează amenințarea albului Te3) **16.b3** (Deocamdată asigură pionul împotriva atacului Db1) **16...b4 17.Tc3 Db1 18.T:e6 Db2+ 19.Rd1** (Regele trebuie să se retragă aici. Dacă 19.Re1 Dc1 mat sau 19.Re3

Dc1+ 20.Rd3 Dc3 mat) **19... N:e6!** (Ca şi în partida de la Londra, Karpov a „programat" sacrificiul de cal. Îndepărtarea damei albe şi deci scoaterea ei în afara cîmpului de acţiune compensează figura sacrificată) **20.D:a6 Da1+ 21.Rd2 Dc3+** (Manevra aceasta are ca scop ca dama neagră să controleze cîmpul c6 pe care va veni pe drumul cel mai scurt posibil turnul din a8) **22.Rd1 Nf5 23. Ce1 Tb8! 24.D:a7 Tb6 25.e3** (Alte continuări ar fi dus la avantaj clar pentru negru) **25...Te6 26. Ne4** (Vezi diagrama) **26... Da1+**

27.Rd2 (Dacă 27.Re2 Da2+ 28. Rf1 Nh3+ sau 28.Rf3 Ne4+) **27...Db2+ 28.Rd1 d:e4 29.Da8+ Rh7** (Un ultim şi splendid sacrificiu care pune capăt elegant partidei) **30.D:e6 e3** şi albul a cedat.

UN NĂSTASE BRUNET ŞI VORBĂREŢ

Un ziarist de la „Times", cotidian englez de mare tiraj, dorind să-l descrie pe Garri Kasparov, nu a găsit o comparaţie mai ilustrativă decît cea cu renumitul campion român de tenis Ilie Năstase şi pentru că se cerea şi o comparaţie pentru Karpov tot din lumea tenisului, acesta din urmă a fost asemuit cu Ivan Lendl. Desigur că ziaristul britanic se referea la temperamentul celor doi supercampioni, unul liniştit, calm, cu o puternică autostăpînire, celălalt ca un vulcan, mereu în mişcare, înzestrat cu spirit novator. Aşa cum se poartă în viaţă Garri, acest „copil teribil" al şahului sovietic, azi un idol al atîtor tineri iubitori de şah, tot astfel este şi stilul său de joc, plin de fantezie, ingeniozitate, vitalitate. După ce a cîştigat în 1978 titlul de campion mondial de juniori, în anul 1981 s-a impus în campionatul Uniunii Sovietice, iar în 1982 a repurtat cea mai mare victorie peste hotare, cîştigînd detaşat superturneul de la Bugoino. De la această teribilă confruntare am reţinut partida pe care o redăm în continuare.

56. *G. Kasparov—M. Najdorf*, Bugoino, 1982. Indiana damei: **1.d4 Cf6 2.c4 e6 3.Cf3 b6 4.a3** (O variantă la modă în perioada în care s-a jucat turneul, inclusă în repertoriul de deschidere al marilor jucători) **4...Nb7 5.Ce3 d5 6. c:d5 C:d5** (Mai există şi alternativa luării cu pionul la d5, dar în acest caz albul poate fiancheta nebunul la g2 pentru a exercita presiune asupra pionului d5) **7.e3 Ne7 8. Nb5+** (O mutare interesantă, al cărei autor este Lev Polugaevski

și care obligă la înaintarea c6, pregătind prin aceasta — datorită închiderii temporare a diagonalei a8-h1 — avansarea pionului la e4) **8...c6 9.Nd3 C:c3 10.b:c3 c5 11. 0—0 Cc6 12.e4** (Aici mai există și ideea 12.De2 urmat de 13.Td1 cu presiune în centru) **12...0—0 13.Ne3 c:d4 14.c:d4 Tc8 15.De2 Ca5 16.Tfe1 Dd6** (Negrul se abate de la continuarea survenită într-o partidă jucată la Graz în 1981 tot de Kasparov contra lui Groszpeter și unde negrul a efectuat 16...Rh8 17.h4 N:h4 18.Tad1 Ne7 19.d5 ! Nc5 ! 20.Nf4 f6 21.d:e6 De7 cu joc complicat și unde însuși Kasparov consideră că șansele sînt egale) **17.d5 !** (Vezi diagrama. Un sacrificiu de pion tematic care are ca scop deschiderea diagonalei nebunului de cîmpuri albe, care vizează direct regele advers și controlul asupra cîmpului f5 pe care se va instala calul din f3) **17...e:d5 18. e5 De6 19.Cd4 !** (Pentru a-și atinge cît mai repede scopul, Kasparov sacrifică și al doilea pion) **19... D:e5** (Deoarece nu are altceva mai bun de făcut, don Miguel acceptă resemnat și acest al doilea sacrificiu, urmărind cu atenție desfășurarea evenimentelor precipitate cu atîta măiestrie și inventivitate de Garri) **20.Cf5 Nf6** (Desigur, la 20...g6 ar fi urmat decisiv 21.Nd4 iar la 20...d4 21.N:d4 D:e2 22.T:e2 cu amenințări dure) **21.Dg4 Tce8** (Se observă că pentru pionii sacrificați albul are o foarte puternică inițiativă. Mai mulți comentatori au propus, după partidă, în această poziție continuarea 21...Dc7 care însă ar fi dus repede la înfrîngere după 22.Ch6+ urmat de 23.Df5) **22.Nd2 D:a1 23.T:a1 N:a1 24.C:g7 N:g7** (Și după 24...f5 situația negrului nu ar fi fost mai bună) **25.Nh6** și, în fața matului imparabil, negrul a cedat.

ÎN PATRIA CAMPIOANELOR

Țara cu cea mai frumoasă tradiție șahistă feminină și cu cele mai bune rezultate în competițiile rezervate jucătoarelor este fără tăgadă Gruzia, această republică vestită, amplasată în sudul călduros al Uniunii Sovietice. Să fii străin de aceste meleaguri și să cîștigi un turneu de anvergură, iată o performanță extraordinară, demnă să fie consemnată în istoria șahului. O astfel de izbîndă a obținut, spre bucuria noastră, a tuturor, marea maestră Margareta Mureșan în 1982, cînd și-a adjudecat victoria în Turneul interzonal de la Tbilisi, calificîndu-se astfel pentru meciurile candidatelor. Triumful Margaretei a făcut repede înconjurul lumii, aducînd una din cele mai mari satisfacții șahului din țara noastră. Însoțită

de maestrul sportului și antrenorul emerit Șerban Neamțu, Margareta Mureșan a demonstrat în acest turneu o foarte bună pregătire teoretică, forță de joc și tehnică de calcul, o mare capacitate de autocontrol și stăpînire de sine, asociate cu ambiția specifică marilor luptători. Deși cu o rundă înainte de terminarea turneului Margareta își asigurase calificarea și locul 1, a abordat totuși ultima rundă cu sportivitate, a jucat această ultimă partidă cu aceeași ambiție de care a dat dovadă și în prima. În cazul unei victorii, adversara sa Elena Ahmîlovskaia ar fi susținut un meci de baraj cu marea maestră chineză Liu Shi Lan, păstrîndu-și șansa de a continua cursa pentru meciurile candidatelor la titlul mondial. Speranțele i-au fost însă spulberate...

57. *M.Mureșan—E.Ahmîlovskaia*, Tbilisi, 1982. Deschiderea Reti: **1. Cf3 d5 2.c4 d4** (Din momentul alegerii variantei se poate deduce caracterul incisiv al luptei ce va urma, decizia aparținînd jucătoarei sovietice) **3.g3 c5 4.Ng2 Cc6 5.d3 e5 6.0—0 Cf6 7.e3 Ne7 8.c:d4 c:d4** (Comentînd această partidă, antrenorul emerit Șerban Neamțu pune ultimei mutări a negrului semnul întrebării, considerînd-o slabă deoarece permite trecerea în Apărarea Benoni, cu un tempo în plus, întrucît sînt inversate culorile. Mai bine ar fi fost 8...e:d4 9.Nf4 0—0 10.Ce5 C:e5 11.N:e5 Cd7 12.Te1 Cc5 cu poziție egală, ca în partida Petrosian—Korcinoi de la Palma de Mallorca, 1968) **9.b4!** (Mutarea „omonimă" a lui b5 din Benoni normal) **9...C:b4** (9...N:b4 ar fi dus la avantaj pentru alb după 10. C:e5 ! C:e5 11.Da4+ Nd7 12.D:b4 C:d3 13.D:b7 Tb8 14.D:a7) **10. C:e5 0—0 11.Ca3 Nd6 12.Nf4 a6** (În cazul 12...g5 13.Nd2) **13.Te1 Te8 14.Db3 Te7 15.Tac1** (Vezi diagrama) **15...Ne6 16.Cc2 C:c2 17.D:c2 Tc8 18.Db2 Ch5 19.Nd2 Nb8 20.Nb4 Nd6 21.c5 N:e5 22. T:e5 a5 23.Na3 Cf6 24.c6 Tcc7 25.**

T:a5 b:c6 26.Nc5 Tb8 27.Da3 Tcb7 28.Nd6 (O altă variantă de cîștig ar fi fost cu 28.Ta4) **28...Tb1 29. N:b8 T:c1+ 30.D:c1 D:a5 31. N:c6 D:a2** (În criză de timp, din cauza dificultăților pe care le-a întîmpinat, negrul nu alege calea care i-ar fi oferit șanse mai bune de rezistență 31...N:a2) **32.Ne5 Db3 33.N:f6 !** (Vezi diagrama) **33...**

g:f6 34.Ne4 Db5 35.Dh6 f5 36. Dg5+ Rf8 37.Dd8+ Rg7 (Ar mai fi putut păstra şanse de salvare 37... De8 38.Dd6+ Rg8 39.Nc6 Dc8) **38.D:d4+ Rg6 39.Nf3 Db1+ 40. Rg2 Dc2 41.h4 f6 42.h5+ Rg7,** după care negrul a cedat.

PRIMUL DINTRE ROMÂNI!

Cu prilejul unei ample retrospective a activităţii şahiste din ţara noastră, Revista Română de Şah îl caracteriza astfel pe marele maestru Florin Gheorghiu: „Primul român campion mondial de juniori, primul mare maestru din ţara noastră, primul dintre jucătorii noştri care la 16 ani a cîştigat titlul de campion naţional al seniorilor, primul reprezentant al României prezent în fazele superioare ale luptei pentru titlul suprem". Şi la această scurtă „carte de vizită" ar trebui să mai adăugăm că a cucerit de nouă ori titlul de campion al ţării noastre, ultima oară în anul 1987, că a participat cu succes la Olimpiade şi că în cariera sa a întîlnit pe cei mai mari maeştri şahişti ai lumii, la unii dintre ei obţinînd şi victorii, cum ar fi Fischer, Korcinoi, Timman, Portisch, Beliavski etc.

Din prestigioasa sa carieră am selectat o partidă jucată în anul 1983 contra unui tînăr maestru iugoslav, partidă care a primit din partea juriului open-ului premiul de frumuseţe.

58. *Fl. Gheorghiu—M. Pavlovici*, Lugano, 1983. Gambitul Volga: **1.d4 Cf6 2.c4 c5 3.d5 b5 4.c:b5 a6 5.b:a6** (Una dintre cele mai interesante continuări în această poziţie este 5.e3) **5...N:a6 6.g3 g6 7. Ng2 d6** (Nu se recomandă imediat 7...Ng7 din cauza 8.d6! cu joc foarte bun pentru alb în continuare) **8.b3!** (Este un plan folosit ori de cîte ori are prilejul de către marele maestru Florin Gheorghiu care susţine că negrul nu poate obţine un contrajoc suficient pentru a justifica sacrificarea pionului) **8...Ng7 9.Nb2 0—0 10.Ch3 Cbd7 11.0—0 Db6 12.Nc3!** (O mutare considerată de marele maestru român ca mutarea-cheie a planului alb deoarece nebunul va fi în continuare apărat şi, la încercarea negrului de a înainta pionul c4, va răspunde cu b4!) **12...Tfb8 13. Te1 Ce8 14.N:g7 R:g7 15.Cd2 Ce5 16.Cg5** (Albul aduce în joc calul marginal) **16...Cf6 17.Cgf3 Cfd7 18.C:e5 C:e5 19.a3!** (După aprecierile lui Florin Gheorghiu, aceasta a fost cea mai grea mutare a partidei. Ar mai fi fost de luat în considerare şi 19.Cf3, dar nu se vedea clar avantajul albului după 19... C:f3 20.e:f3 Ta7!) **19...Ta7 20. De2 Nb5 21.h3 f6 22.De3 g5 23. Rh2 Da6 24.f4!** (Calul negru era prea bine instalat în centrul tablei şi de aceea trebuia alungat) **24... g:f4 25.g:f4 Cg6 26.Dg3! Rh8 27. Ne4 Tg8 28.Tg1 Taa8** (Recomandarea 28...Dc8 este combătută de 29.Df3 cu ideea 30.Dh5 şi atac) **29.Tg2** (O mutare principială, însă albul ar fi obţinut un avantaj mai mare după 29.Nf5 cu ameninţarea

30.Ne6 și dacă 29...Nd7 30.N:d7 Ce5 31.De3 cu un deznodămînt clar) **29...Dc8 30.Tag1 Nd7! 31.a4 Tb8 32.Dd3!** (Negrul, care pînă acum s-a apărat destul de tenace, scapă din vedere această mutare a albului, foarte puternică, și care îl silește să-și slăbească dispozitivul de apărare prin înaintarea forțată f5) **32...f5 33.Dc3+ Tg7 34. Ne2 e6!** (Un ultim contraatac) **35. d:e6 Nc6** (Dacă 35...N:e6 36.Cf3 susține atacul) **36.c4!!** (Vezi diagrama. Nu ar fi asigurat cîștigul continuarea 36.T:g6 h:g6 37.T:g6 Df8 38.N:f5 Rg8!) **36...f:c4** (Dacă 36...D:e6 se pierde cel puțin o figură: 37.e:f5) **37.f5! d5 38.f6 Tg8 39.f7+ Tg7 40.Df6!** și această

ultimă mutare a albului l-a convins pe negru să se recunoască învins deoarece se amenință 41.h4 sau 41.e7 sau 41.T:g6, prea mult ca să mai poată spera în salvare; în plus, albul trecuse și de criza de timp.

SECVENȚĂ FIERBINTE DIN „ȚARA DE GHEAȚĂ"

În anul 1986 orașul Reykjavik a aniversat 200 de ani de existență și printre evenimentele care au marcat bicentenarul s-a numărat și turneul internațional de șah inițiat de federația de specialitate și care a fost apreciat ca cel mai puternic organizat vreodată în Islanda, țara de gheață (ice-land). Țară mică, cu o suprafață de 10.000 kilometri pătrați, cu 220.000 de locuitori, Islanda cunoaște o bogată tradiție șahistă. Din renumitele saga reiese că istoria șahului în Islanda începe cu aproape 1000 de ani în urmă. „Heimskringla", cronică a regilor norvegieni, scrisă probabil înainte de 1240 amintește de marea pasiune pentru șah a regelui Canute care i-a luat viața adversarului său, puternicul și viteazul Karl, pentru că l-a învins la șah. Europenii, care au vizitat Islanda prin secolul al XVI-lea, au povestit despre răspîndirea șahului în insulă. În lungile luni de iarnă întunecată, islandezii stau în casă și joacă șah, „Ei pierd uneori săptămîni întregi jucînd o singură partidă", scria Peter Clausson Friis pe la 1600. Și tot în Islanda a fost organizat în 1972 celebrul meci pentru titlul de campion mondial, meci devenit legendar, între Robert Fischer și Boris Spasski, denumit și Meciul secolului datorită amplorii și popularității lui. Nu este de mirare, deci, că islandezii s-au gîndit să-și sărbătorească capitala, bicentenarul ei, și cu un mare turneu de șah. Printre invitați se afla și reprezentantul țării noastre, marele maestru Florin Gheorghiu, a cărui partidă susținută la acest concurs o redăm în continuare.

59. *Fl. Gheorghiu—R. Byrne*, Reykjavik, 1980. Indiana regelui: **1.d4 Cf6 2.c4 g6 3.Cc3 Ng7 4.e4 d6 5.f3** (Florin nu pierde ocazia de a combate Indiana regelui cu atacul Sämisch, una dintre preferințele sale, care de altfel i-a adus și multiple satisfacții) **5...a6 6.Ne3 e6** (Este interesant faptul că și marele maestru american se numără printre specialiștii variantei pe care a adoptat-o și care, de altfel, chiar îi poartă numele) **7.Dd2** (După cum era de așteptat, albul alege cel mai activ plan legat de efectuarea rocadelor pe flancuri diferite) **7...b5 8.0—0—0 Ne6!?** (O altă alternativă în această poziție ar fi fost 8...0—0 9.Nh6 Cbd7 10. N:g7 R:g7 11.e5! cu avantaj pentru alb) **9.d5!** (Conform temperamentului, Florin acționează cu energie în centru, conștient însă de riscurile pe care și le asumă) **9... Nd7** (Schimbul de pioni pe d5 ar fi fost în favoarea albului) **10.Rb1 0—0 11.Nh6! N:h6 12.D:h6 b4 13. Cce2 c:d5 14.e:d5 Db6 15.Cd4!** (Piesele albe ocupă cele mai bune poziții) **15...Tc8 16.Cge2 Ta7!** (Amenință să dubleze turnurile pe coloana c și s-ar părea că negrul nu are probleme) **17.h4!** (Și totuși, începînd cu această mutare, negrul va asista resemnat la atacul pe care albul îl va dezlănțui pe flancul regelui) **17...Dd8!** (Abandonează intențiile agresive pentru a veni grabnic în apărare, pericolele fiind prea mari în preajma propriului rege) **18.h5 C:h5** (Un sacrificiu tipic de pion pentru a deschide coloana h, știindu-se cît de periculoasă este capturarea lui. Poate că ar fi fost mai bine **18...Df8 19.** De3 Tac7) **19.g4 Cf6 20.g5 Ch5 21.Cf4!** (Vezi diagrama. În plin

atac, în virtutea marii sale superiorități strategice, albul acceptă să schimbe dama) **21...Df8!** (Singura speranță a negrului de a mai scăpa de presiune) **22.D:f8+ T:f8 23.C:h5 g:h5 24.Nh3!** (Intră în joc și ultima figură ușoară a albului și, prin schimbul pe care îl propune, acesta caută să pună stăpînire pe cîmpurile albe) **24...e6!** (Dacă 24...N:h3 25.T:h3 Te8 26. T:h5 e6 27.Tdh1) **25.d:e6 f:e6 26. C:e6 T:f3 27.T:d6 Ce6!** (Abia acum negrul a reușit să încheie dezvoltarea tuturor pieselor sale) **28.g6!** (Conținutul tactic al acestei mutări este următorul: 28...h:g6 29.Cg5 N:h3 30.C:f3 Ng2 31.T:g6+ Tg7 32.T:g7+ R:g7 33.Tg1 și albul cîștigă) **28...Tf6 29.g:h7+ R:h7** (Vezi diagrama) **30.Cf8+!!** (O mu-

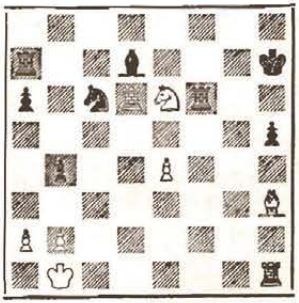

tare frumoasă care este începutul... sfîrşitului !) **30...T:f8 31.N:d7 Ce7** (Dacă 31...Ce5 32.T:h5+) **32. T:h5+ Rg7 33.Tg5+ Rf7** (La 33... Rh7 albul ar fi cîştigat forţat cu 34.Td1 Tf6 35.e5 Th6 36.Na4 !) **34.e5!** şi, după această mutare care a închis plasa de mat, negrul nu mai are apărare şi cedează.

„CEA MAI FRUMOASĂ ÎNFRÎNGERE !"

La ediţia 1987 a turneelor interzonale, desfăşurată la Szirak (Ungaria) s-a aflat şi singurul nostru reprezentant, foarte tînărul maestru internaţional Mihai Marin, calificat după o luptă dîrză în turneul zonal de la Varşovia şi apoi într-un interesant meci de baraj în care a jucat fără complexe, punîndu-şi în valoare talentul şi seriozitatea. Mihai Marin a fost, de altfel, marea revelaţie a turneului zonal de la Varşovia, fiind singurul maestru FIDE printre cei 13 mari maeştri şi 10 maeştri internaţionali şi cel mai tînăr participant. Prezenţa studentului bucureştean la startul unei competiţii de amploare, categoria a 12-a, este considerată un succes, care marchează începutul de drum al unui tînăr în ale cărui forţe se puneau mari speranţe. Pentru tînărul politehnician, „experienţa" Szirak a fost o „şcoală" din care a avut multe de învăţat, atît din victorii, cît mai ales din înfrîngeri. Cea mai frumoasă partidă a turneului interzonal a fost aceea dintre englezul John Nunn şi Mihai Marin, care, deşi învins, a contribuit prin „replicile" sale la crearea unei „bijuterii" şahiste. Despre partida sa cu britanicul Nunn, însuşi Marin a spus că a fost „cea mai frumoasă înfrîngere".

60. *J. Nunn—M. Marin*, Szirak, 1987. Apărarea siciliană: **1. e4 c5 2.Cf3 d6 3.d4 c:d4 4.C:d4 Cf6 5.Cc3 a6 6.Ne3 e6** (Nunn este cunoscut ca unul din cei mai fervenţi cercetători ai tainelor Apărării siciliene şi în special ca jucător capabil s-o combată pe căile cele mai eficiente şi spectaculoase) **7.Dd2 b5 8.f3 Cbd7 9.0—0—0 Nb7 10.g4 h6 11.Nd3 Ce5 12.The1** (O mutare nouă care pentru prima oară a fost aplicată în partida Short—Kasparov în superturneul de la Bruxelles, al cărei autor este însă doctorul în matematici Nunn) **12...Cfd7** (Maestrul român n-a cunoscut 12...Tc8, răspunsul lui Kasparov (deşi nu i-a adus egalitatea) sau l-a cunoscut, dar, nemulţumit de poziţia care a rezultat, a recurs la o inovaţie. Mutarea din partidă pregăteşte Cd7-b6-c4) **13. f4!** (După 55 de minute de gîndire, marele maestru englez combate cel mai bine inovaţia tînărului nostru reprezentant. Nu ar fi dat nimic 13.h4 Cb6 şi nici 13.Df2 Ne7) **13...b4** (Dacă negrul ar fi jucat 13...C:g4 14.e5 C:e3 15.C:e6 Db6 16.T:e3 f:e6 17.Ng6+ Rd8 18.e:d6 albul ar fi obţinut un atac puternic, adică exact ceea ce Nunn dorea) **14.Cd5!** (Este simplu de

imaginat plăcerea cu care Nunn a efectuat această mutare!) **14... C:d3+ 15.D:d3 e:d5** (Negrul își supraevaluează șansele; ar fi fost mai prudent 15...Cc5 16.Dc4 e:d5 17.e:d5 Rd7 18.D:b4, deși nici în această poziție nu ar fi avut prea mari speranțe) **16.e:d5 Ne7 17.Cc6! N:c6 18.d:c6 Cf6** (O retragere forțată, deoarece alte continuări ar fi dus la o înfrîngere imediată, precum ar fi: 18...Cc5 19.N:c5 d:c5 20.De3 și 21.Td7 sau 18...Cf8 19. f5. Vezi diagrama) **19.Nb6! D:b6** (La 19...Db8 20.Dd4) **20.T:e7+ Rf8** (Evită matul imediat) **21. D:d6 Rg8 22.g5 h:g5 23.f:g5 Tc8**

(La 23...Ch5 24.Dd5 Tf8 25.g6) **24.e7!** (Și 24.g:f6 ar fi dus la cîștig, dar ar fi pierdut premiul de frumusețe) **24...D:d6 25.T:d6 Cg4 26. Td8+ Rh7 27.Ted7** și negrul s-a recunoscut învins într-o frumoasă partidă de atac.

TERRA AUSTRALIS, ȚARA CANGURILOR...

Cea mai mare insulă din lume și cel mai mic continent, aceasta este Australia, un ținut al contrastelor, al exoticului, un paradis al cerului albastru și al plajelor aurii, înconjurat de un „colier" de vegetație și faună, în rest o adevărată împărăție a deșerturilor. Australia, cu bariera de corali din nord, cea mai mare din lume și cu „inima" de piatră, imensul monolit Ryers Rock care domină centrul continentului, este un lăcaș al speranțelor. Redescoperită în anul 1770 de către căpitanul Cook, Australia a fost inclusă în regatul Marii Britanii în anul 1788, mai întîi ca o colonie, apoi ca dominion. Am folosit expresia redescoperită deoarece aici locuiau de peste 40 000 de ani aborigenii, al căror trecut misterios nu este încă pe deplin elucidat. Cei 300.000 de băștinași erau organizați în aproximativ 500 de triburi, în care se vorbeau peste 700 de dialecte. O dată însă cu venirea colonizatorilor englezi, soarta aborigenilor a devenit din ce în ce mai tristă. Am avut nespusa bucurie de a fi invitată la open-ul internațional organizat cu prilejul sărbătoririi a 150 de ani de la întemeierea orașului Adelaida din sudul Australiei. Am părăsit țara împreună cu prof. univ. Dolphi Drimer, în plină iarnă, pentru a păși pe pămîntul australian sub razele mîngîietoare ale soarelui din emisfera sudică. Australia fascinează prin flora și fauna sa originală. Pădurile de eucalipți, cu zecile lor de specii, ating înălțimi uriașe — sînt aproximativ de trei ori mai înalți decît brazii de pe meleagurile noastre —, iar fauna cunoaște specii de animale și păsări nemaiîntîlnite pe alte continente: canguri,

cîinele dingo, ursulețul koala, pasărea liră, lebăda neagră. Se poate afirma că experiența australiană este cu adevărat unică.

Turneul a fost puternic, și în competiția feminină am avut ca principală adversară pe teribila Zsuzsa Polgar, jucătoarea care a declarat că are ca scop principal să devină „campion mondial", de aceea nu participă decît extrem de rar în competițiile feminine. De această dată jucam în open-ul masculin, deci ne-am întrecut cu bărbații, dar în funcție de numărul de puncte acumulate s-a alcătuit separat și un clasament al jucătoarelor prezente la acest open. În cele 11 runde, atît Zsuzsa, cît și eu am realizat cîte opt puncte, astfel că m-am întors acasă cu una dintre cele mai mari satisfacții șahiste — titlul de campioană a Australiei! Am cîștigat în Australia un turneu, am cîștigat, repet, o experiență unică și am cîștigat prieteni — familia Evelyn și Garry Koshnitzky, sufletul activității șahiste de pe continentul austral.

61. *Elisabeta Polihroniade—Anthony Wright.* Adelaida, 1987. Apărarea siciliană: **1.e4 c5 2.Cf3 d6 3.d4 c:d4 4.C:d4 Cf6 5.Cc3 a6 6. Ng5 e6 7.Dd3** (O variantă mai nouă a Apărării siciliene pregătită cu atenție împreună cu antrenorul emerit Mircea Pavlov și care, am simțit în timpul partidei, l-a surprins pe adversarul meu) **7... Ne7 8.0—0—0** (S-a mai jucat 8. f4 h6! 9.Nh4 Dc7 10.0—0—0 Cbd7 11.Ne2 Tg8 12.Dg3 g5 cu avantaj pentru alb, ca în partida Pavlov — Mărășescu, București, 1985) **8...Cbd7** (Negrul poate alege și un alt plan legat de 8...Nd7 9. Ne2 b5 10.Cc6 N:c6 11.De3 Ne7 ca în partida Pavlov—Ionescu, Călimănești, 1985) **9.Ne2 Dc7 10. f4 b5** (Prima inexactitate a negrului survenită și din cauza necunoașterii subtilităților poziției) **11. N:f6 C:f6** (11...g:f6 ar fi fost și o altă alternativă) **12.Nf3! Nb7 13. e5!** (Albul atacă repede în centru bazat pe dezvoltarea prematură a flancului damei negrului) **13... d:e5** (Și tocmai cînd negrul era convins că nu are greutăți, că totul se desfășoară după un plan bun, a urmat surpriza...Vezi diagrama)

14.Cd:b5! a:b5 (În partida Biriescu—Stoica, România, 1986, s-a jucat 14...Db6 și 15...Db8 ca și în partida Gavrilakis—Marianovici, Salonic 1984), **15.D:b5+ Cd7** (În partida Polihroniade—Wiese, Veliko Tîrnovo, 1985, negrul a jucat 15... Rf8 și a intrat de asemenea în poziție grea) **16.D:b7 D:b7 17. N:b7 Ta7** (Își pune speranțe în apărarea pe linia a șaptea) **18.Ne6 Tc7 19.Na4 Rd8** (Regele negru nu poate scăpa ușor din această neplăcută și stînjenitoare legătură) **20.f:e5 Ng5+ 21.Rb1 Re7 22.N:d7**

(Cu avantajul realizat, albul preferă simplificarea poziției) **22... T:d7 23.T:d7+ R:d7 24.Td1+ Re7 25.g3** (În continuare, făcînd apel doar la atenție, realizarea concretă a avantajului material nu va constitui o problemă) **25...Ne3 26.Ce2 Te8 27.Td3 Na7 28.Cd4 Te4** (Negrului nu-i vine să creadă că poate fi atît de repede înfrînt și de aceea încearcă „focuri de paie"...) **29.e3 Nb8 30.Te3 Tc5 31.b4!** și negrul a capitulat.

LA VÎRSTA PĂPUȘILOR...

Printre cei 1 100 de participanți la cea de-a XX-a ediție a Festivalului internațional de la Biel (Bienne), Elveția, s-au aflat și surorile Polgar, un adevărat fenomen în șahul mondial. Familia Polgar, părinți și trei fete, s-a consacrat în exclusivitate activității șahiste, din dorința ca cele trei fete să atingă cele mai înalte performanțe în turnecle... masculine. Astfel, Zzuzsa (18 ani) a participat cu succes la superturnee masculine, secondată îndeaproape de nu mai puțin talentatele sale surori Szofico (13 ani) și Judith (11 ani). În cadrul festivalului a fost organizat și un meci interesant între două echipe, o selecționată feminină, cu nume de rezonanță în arena internațională, și o reprezentativă a șahiștilor elvețieni. Din echipa feminină a făcut parte și mezina festivalului, Judith, care a realizat al treilea rezultat din echipă, după acelea obținute de marile maestre Pia Cramling și Tatiana Lemaciko și înaintea unor nume prestigioase, ca Barbara Hund sau Jana Miles ! Dar cea mai impresionantă performanță a acestei micuțe șahiste participantă la Festival a fost atribuirea celui mai mare premiu de frumusețe „Super-Terero", chiar dacă i-a fost atribuit nu numai obiectiv, ci și sentimental. Apreciem că decizia este pe deplin justificată deoarece puține fetițe conduc cu atîta răbdare și talent piesele de șah, lăsînd păpușile să se odihnească.

În 1988, micuța Judith a participat la un alt mare turneu la Bruxelles, unde a produs o impresie atît de puternică, încît, după cum arăta cotidianul „Soir", scriitorul belgian Alexander Saligny va publica în curînd biografia romanțată a mezinei turneului. Cota de popularitate a copilului-minune a crescut brusc mai ales după victoria senzațională pe care a obținut-o în fața campionului israelian Lev Gutman.

Prezentăm, în continuare, această partidă: J. Polgar—L. Gutman, Bruxelles, 1988. Apărarea siciliană: 1.e4 c5 2.Cf3 d6 3.d4 c:d4 4.C:d4 Cf6 5.Cc3 e6 6.Ne2 Ne7 7.0—0 0—0 8.f4 a6 9.Ne3 Dc7 10.a4 Cc6 11.De1 Cd7 12.Dg3 Nf6 13.Tad1 Tb8 (Pînă aici s-a jucat à tempo, acum însă Judith a gîndit 8 minute) 14.C:c6 b:c6 15.e5 !? d:e5 16.Ce4 Ne7 17.f5 ! e:f5 18.Nh6 g6 19.T:f5 Tb4 ! (Dacă 19...Td8 20.T:f7 R:f7, iar la 19...Cc5 20. D:e5) 20.Nd3 f6 21.Tdf1 ! T:e4

Cel mai bun răspuns; dacă 21...Tf7 22.Cg5 !) 22.N:f8 R:f8 23.N:e4 g:f5 24.N:f5 Cb6 25.N:h7 Ne6 26.Ne4 Cd5 27.Dh4 Cf4 28.Dh8+ Ng8 29.Td1 ! (Amenință 30.Nh7 și dacă 30...Nc5+ 31.Rh1 D:h7 32.D:f6+ și 33.Td8 mat) 29...Ce6 30.Rh1 Nd8 31.Nf5 Cd4 32.Nh3 ! Df7 33.c3 Db3 34.Dh6+ Re7 35.Tf1 Cc6 36.D:f6+ Rd7 37.N:e6 ! și negrul a cedat.

62. *J.Costa — Judith Polgar*. Biel (Bienne), 1987. Deschiderea engleză: **1.d4 Cf6 2.c4 c5 3.Cf3 c:d4 4.C:d4 e5 5.Cb5 d5** (Judith joacă așa cum trebuie la vîrsta ei; are un repertoriu de deschideri bine pus la punct, cu variante agresive indiferent de culoare, care o ajută să-și pună în valoare fantezia) **6.c:d5 Nc5** (Adoptă principiul vitezei, o dezvoltare cît mai rapidă a pieselor și declanșarea operațiunilor înainte ca adversarul, avînd în fața sa o „buturugă mică", să fie capabil să răstoarne... pronosticurile) **7.C1c3 0—0 8.g3 Cg4 9.e3** (Albul este deja obligat să facă mutări care nu prea îl încîntă) **9...f5** (Energic) **10.Ng2 f4 11.h3 C:f2 !** (Vezi diagrama. Negrului nu-i lipsesc nici curajul, nici intuiția) **12.R:f2** (Tristă necesitate; regele alb a fost prins în centrul tablei și supus tirului direct al pieselor negre) **12...f:e3+ 13.Re1 Tf2** (Doar treisprezece mutări a efectuat negrul și regele alb simte că se sufocă) **14.Tg1 Df8 15.Dd3 Ca6 16.a3 Nf5 17.Ne4 N:e4 18.D:e4 Nd4** (O mutare care denotă maturitate, deși conducătoarea pieselor negre nu are decît 11 ani !) **19. N:e3** (Numai aparent o ușurare) **19...Cc5** (Abia acum a observat albul că nu mai poate apăra nebunul de cîmpuri negre; oricum, poziția lui era compromisă) **20.N:d4 e:d4** (Nici nu se obosește să captureze dama, țelul fiind mult **mai** înalt: regele din el) **21.D:d4 Te8+ 22.Rd1 Df3+** și albul a cedat în fața amenințării 23.Rc1 Cd3+ 24. Rb1 și T:b2 mat. O victorie mare a unui copil mic !

SUPERNOVĂ ÎN CONSTELAȚIA ÎNVINGĂTORILOR !

19 decembrie 1987 a fost ziua în care Garri Kasparov a trăit o nouă și imensă bucurie: cucerirea pentru încă o dată a titlului de cel mai bun jucător de șah al lumii. Această încununare venea după aproape trei ani de eforturi uriașe, ca urmare a unei lupte titanice și poate de cel mai mare interes din întreaga istorie a sportului minții. Este greu de descris încărcătura emoțională, descărcarea de energii, tensiunea în care au trăit

cei doi corifei şi întreaga suflare şahistă, care a urmărit prin toate mijloacele lupta de la Sevilla. Garri, cel mai tînăr campion mondial, la foarte scurt timp după încheierea meciului, a făcut o serie de declaraţii; le-am reţinut în special pe cele legate de ultima partidă a meciului, care, de fapt, a decis soarta titlului. Îmi amintesc, deoarece am fost prezentă la meciul de la Sevilla, că în corespondenţa pe care am transmis-o după partida a 23-a redactorului de specialitate, Radu Voia, care îmi răspundea întotdeauna la telefonul cotidianului „Sportul" din Bucureşti, mi-a spus că probabil ultima corespondenţă va fi scurtă deoarece meciul s-a încheiat: Karpov cîştigase partida a 23-a şi conducea cu 12-11, deci, reputatul ziarist îl vedea deja campion mondial. Simţind pulsul de la Sevilla şi cunoscîndu-l pe Kasparov, am avut serioase rezerve şi l-am rugat să reţină totuşi cîteva rînduri pentru numărul de sîmbătă. 19 decembrie a căzut în această zi, şi în aer plutea liniştea dinaintea furtunii... De fapt, ce s-a întîmplat? Partida a 24-a a avut istoria ei. Debut liniştit, prevestitor însă de tumult, care a apărut, cum era de aşteptat, în criza de timp. În poziţie echilibrată, care se îndrepta spre remiză, Kasparov a tulburat liniştea egalităţii printr-o serie de mutări îndrăzneţe, cu bătăi lungi, cum ar fi de exemplu 33.Dd1. La un pas de remiza mult dorită Karpov, de obicei calm, liniştit, acum frămîntat, a trecut pe lîngă ea şi a răspuns 33...Ce7? Tocmai atunci avea la dispoziţie mutarea salvatoare 33...Cc5 ! În oricare altă partidă, lipsit însă de această încărcătură psihologică, Karpov ar fi avut nevoie doar de o fracţiune de secundă ca să vadă ceea ce n-a observat acum, cînd îi trebuia mai mult decît oricînd. Aşa după cum am scris mai sus, după această extraordinară partidă, Garri a făcut următoarele declaraţii ziariştilor: „După victoria din ultima partidă, care v-a adus titlul de campion mondial, aţi rămas aproximativ o jumătate de oră la masa de joc împreună cu Karpov. Ce aţi discutat atunci?" G.K.: „Karpov susţinea că înainte cu trei ore de reluarea partidei întrerupte, eu aveam un avantaj de 70 la sută de cîştig. I-am răspuns că, după părerea mea, şansele erau de 50 la sută... o egalitate pe care i-am demonstrat-o de altfel imediat la tablă. Este adevărat că, în mod practic, poziţia lui era pierdută, însă exista o excelentă variantă de apărare care putea să-l salveze şi pe care nu a văzut-o. Aceasta a însemnat că, în noaptea ce a urmat întreruperii ultimei partide, analiza mea şi a echipei mele de analizatori, a fost mai bună. Situaţia a fost aceeaşi în toate partidele întrerupte. „A fi un campion de extraclasă înseamnă a şti să cîştigi exact în momentul potrivit?" „Este probabil avantajul pe care-l am, capacitatea aceasta a mea de a cîştiga un meci decisiv. Toată lumea gîndeşte că în acest meci Karpov a jucat mai bine decît mine. Eu nu sînt de aceeaşi părere, dar trebuie să recunosc că m-am decis să lupt foarte tîrziu... Şi ultima partidă este cea care a făcut această diferenţă. Am dovedit că eu eram cel mai bun jucător de şah." „Cînd aţi intrat în Teatrul Lope de Vega pentru ultima partidă, mulţimea de admiratori scanda: «Torero !»,

Ce ați simțit atunci?". „Mi-a fost greu să ajung la scaunul din fața mesei de joc. Simpatia din jur era pentru mine un formidabil suport psihologic. Înaintea începerii meciului de la Sevilla îmi propusesem să-l cîștig. Milioane de persoane așteptau acest epilog. După înfrîngerea din penultima partidă m-am simțit vinovat în fața suporterilor. Mi-era jenă pentru că jucasem slab această partidă.Nu avusesem energia suficientă pentru a practica un joc combativ, «șahul Kasparov». A 24-a partidă era deci ultima șansă. Cred că în această partidă concentrarea în fața tablei de șah a fost cea mai intensă din întreaga mea carieră șahistă.Înțelesesem totul văzînd sutele de spectatori care îmi urau succes... De obicei, oamenii își rezervă simpatiile pentru cel învins..." „Învins numai moral, dată fiind egalitatea de puncte 12-12..." „Karpov rămîne oricum un mare maestru al șahului. Are deja, fără îndoială, locul său în noua istorie a acestui joc." Din toate punctele de vedere — creativ și sportiv — partidei a 24-a din meciul pentru titlul de campion mondial de la Sevilla i s-au acordat calificative maxime.

63. *G. Kasparov—A. Karpov.* Sevilla 1987. Deschiderea Reti: **1.c4 e6 2.Cf3 Cf6 3.g3 d5 4.b3 Ne7 5. Ng2 0—0 6.0—0 b6 7.Nb2 Nb7 8. c3 Cbd7** (O altă continuare pentru negru ar fi fost 8...c5 care ar fi dus însă la un joc foarte complicat, ceea ce nu i-ar fi convenit lui Karpov) **9.Cc3 Ce4 10.Ce2 a5** (Karpov așteaptă mutarea albului d3, pentru ca apoi să propună schimbul nebunilor de cîmpuri negre Nf6) **11.d3 Nf6 12.De2 N:b2 13.D:b2 Cd6 14.c:d5 N:d5** (Poziția se îndreaptă sigur spre simplificare) **15.d4 c5 16.Tfd1 Tc8** (Vezi diagrama. O altă mutare posibilă ar fi fost 16...De7 17.Cf4 Nb7) **17.Cf4 N:f3 18.N:f3 De7 19.Tac1** (Albul a refuzat continuarea mai activă 19.Ch5 care i-ar fi dat totuși negrului șansa unui răspuns satisfăcător) **19... Tfd8 20.d:c5 C:c5 21.b4 a:b4 22.D:b4 Da7 23.a3** (Vezi diagrama. Aici a apărut primul moment critic în această partidă dramatică. Albul deține avantajul nebunului pentru cal în poziția în care se află pioni pe ambele flancuri. Pionul b6 este mai slab decît pionul a3, iar albul stăpînește diagonala a8-h1, ceea ce îngreuiează atacul negrului asupra pionului de pe coloa-

na a) **23...Cf5 24.Ta1 T:d1+ 25. T:d1 Dc7 26.Cd3!** (O mutare neașteptată. La centrul de presă unde se analiza partida de către reputați mari maeștri, nici unul nu a „ghicit" această mutare. Campionul mondial joacă la tehnică, dorește să provoace 26...Td8 27.C:c5 T:d1+ 28.N:d1 b:c5 cu avantaj pentru alb) **26...h6?!** (Ar fi fost mai bine 20...g6) **27.Tc1! Ce7** (Negrul începe să aibă greutăți concrete) **28.Db5! Cf5 29.a4! Cd6 30. Db1!** (În criză de timp, campionul mondial găsește mutări excelente) **30...Da7 31.Ce5! C:a4??** (O mare greșeală determinată și de criza de timp; ar fi fost mai bine pentru negru 31...D:a4 32.D:b6 Da3 ! 33. Td1 Cce4 34.C:f7 Da2 ! ! 35.Tf1 Tc1 ! 36.C:h6+ Rh7 37.Cg4 T:f1+ 38.R:f1 Cd2+ 39.Rg2 Dc4 !) **32. T:e8+ C:e8 33.Dd1?** (O mare inexactitate. Ar fi cîștigat 33.Db5 ! Rh7 34.Cc6 Da8 35.Dd3+ f5 36. Dd8 Da6 37.Cb8 Dc4 38.Cd7 și nu există apărare împotriva amenințării 39.Cf8+) **33...Ce7?** (La greșeală se răspunde cu greșeală: 33... Cc5 ! 34.Dd8+ Rh7 35.Nd1 ! — 35.D:c8 Da1+ — 35...Ce7 36. C:f7 Cg6 ! sau 36.Nc2+ Cg6 37. C:g6 f:g6 38.De8 Da1+ 39.Rg2 Df6) **34.Dd8+ Rh7 35.C:f7** (Ar fi fost mai puternic 35.Nh5, dar era greu de calculat totul exact în criză de timp) **35...Cg6 36.De8 De7 37. D:a4 D:f7 38.Ne4** (Amenințările 39.h4 și 39.Dc2 duc pe negru la pierderea pionului b) **38...Rg8 39. Db5 Cf8 40.D:b6 Df6 41.Db5 De7** (Vezi diagrama. Aici, partida s-a întrerupt. Planul albului era de a fixa pionii negri de la e6 și g6

pentru ca după schimbul damelor să-i poată ataca. S-a exprimat părerea că, în continuarea partidei întrerupte, Karpov ar fi trebuit să joace neapărat g5 pentru a avea șanse de apărare) **42.Rg2 g6 43.Da5 Dg7 44.Dc5 Df7 45.h4 h5 46.De6 De7 47.Nd3 Df7 48.Dd6 Rg7 49.e4 Rg8 50.Ne4 Rg7 51. De5+ Rg8 52.Dd6 Rg7 53.Nb5 Rg8 54.Nc6 Da7 55.Db4 De7 56. Db7** (Un moment important pentru fixarea pionilor negri pe cîmpurile albe g6 și h5, ceea ce duce la un final cîștigat de alb) **56...Dd8 57.e5 Da5 58.Ne8 De5 59.Df7+ Rh8 60. Na4 Dd5+ 61.Rh2 De5 62.Nb3 De8 63.Nd1 De5 64.Rg2** Vezi diagrama. După această mutare, Kar-

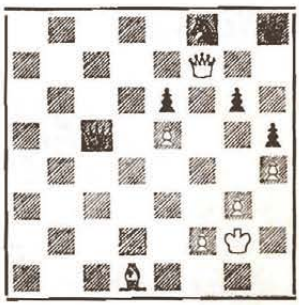

pov și-a felicitat adversarul pentru victorie fără să mai aștepte veri-

ficarea următoarelor posibilităţi: 64...Dd5+ 65.Nf3 Dc5 66.Ne4 Da3 şi albul nu poate lua 67. N:g6?? C:g6 68.D:g6 Df3 ! ! şi de aceea trebuie să joace 67.Rh3 ! Db4 68.f3 Db8 69.f4 Dd8 70.N:g6 C:g6 71.D:g6 D:h4+ 72.Rg2 şi orice speranţă s-a spulberat.

ULTIMUL PREMIU, ÎNTR-ADEVĂR DE FRUMUSEŢE!

La data cînd am încheiat această carte, ultimul premiu a fost atribuit la turneul candidatelor de la Thaltubo (R.S.S. Gruzină) marii maestre Nana Ioseliani, cîştigătoarea acestei însemnate întreceri şi a meciului de baraj pe care l-a susţinut în compania Elenei Ahmîlovskaia şi pe care a întrecut-o cu un punct diferenţă. Nana Ioseliani, indiscutabil una dintre cele mai puternice şahiste din lume, aştepta de mult o asemenea performanţă, dar ea a venit după ce şi-a găsit liniştea şi suportul moral într-un cămin fericit şi după ce a adus pe lume o fetiţă care i-a împlinit destinul. În afara remarcabilelor sale rezultate sportive, Nana Ioseliani s-a făcut cunoscută publicului şahist din România şi prin faptul că a participat, în 1985, la turneul internaţional de şah al României de la Băile Herculane; ea este posesoarea unui talent de excepţie, în acelaşi timp de o rară frumuseţe, aspectul ei fizic armonizîndu-se cu un comportament prietenos, plin de căldură. Premiul de frumuseţe cucerit de Nana este într-adevăr un premiu al frumuseţii. Prin calificarea şi dreptul pe care l-a dobîndit de a o înfrunta pe Maia Ciburdanidze în meciul pentru titlul de campioană mondială, Nana Ioseliani, această nouă creaţie a şcolii gruzine de şah, s-a impus ca una dintre cele mai talentate şi fermecătoare prezenţe ale eşichierului mondial.

64. *Marta Litinskaia—Nana Ioseliani.* Thaltubo, 1988. Apărarea indiană: **1.d4 Cf6 2.c4 e6 3.Cf3 c5 4.d5 e:d5 5.c:d5 Nd6** (În comentariul său, marele maestru Eduard Gufeld spunea că, atunci cînd pe tabla de demonstraţie a fost efectuată mutarea 5...Nd6, sala a reacţionat printr-un murmur de uimire şi protest. Într-adevăr nu se poate vedea prea des o asemenea dezvoltare a nebunului, dar în sala de presă, specialiştii prezenţi au găsit destul de repede partide asemănătoare şi au ajuns la concluzia că această mutare paradoxală aparţine marelui maestru din Harkov, Gurevici, şi a fost adoptată de americanul Benjamin şi englezul Hodgson. Nana Ioseliani a pregătit această variantă cu antrenorii ei, marele maestru Ţeşkovski şi Lapidus. Alegerea acestei continuări a avut, de asemenea, şi un rol psihologic, ştiut fiind faptul că Marta Litinskaia este o jucătoare căreia îi place să joace poziţii cunoscute) **6.Cc3 Nc7 7.e4 d6 8.Ne2 0—0 9.0—0 Te8 10. Cd2 a6 11.a4 Cbd7 12.f3** (Cea mai corectă mutare ar fi fost acum 12. Dc2) **12...Tb8 13.b3 Cf8 14.Nb2 Cg6 15.f4** (Nu s-au făcut decît trei mutări, şi Marta mută din nou

pionul f, care în felul acesta îi slăbește flancul regelui) **15...Nd7 16. g3 b5** (Negrul are un joc bun, iar nebunul de cîmpuri negre se îndreaptă spre diagonala a7-g1) **17. a:b5 a:b5 18.Nf3 Dc8! 19.Tc1** (În timp ce albul este în „derivă", negrul continuă seria manevrelor inspirate) **19...Ta8 20.Te1 Nb6** (De pe acum se poate vorbi despre avantajul incontestabil al negrului) **21.Ce2 Cg4 22.Cf1 Ta2 23.Te2** (Vezi diagrama) **23...T:b2** (Eliminarea nebunului alb de cîmpuri negre constituie drumul cel mai scurt al negrului spre victorie) **24.T:b2 c4+ 25.Cd4 De5 26.Td2 c3 27.Td3 c2 28.Dd2 C4e5 29.f:e5 C:e5** (Albul,

deși deține un turn în plus, este foarte aproape de înfrîngere) **30. Ce3 C:d3 31.Ce:c2 C:e1 32.D:e1 D:e2** și negrul a cucerit victoria în această partidă considerată cea mai frumoasă din cadrul Turneului candidatelor la titlul mondial de la Thaltubo 1988 !

www.steaua.ro

POSTFAȚĂ

Publicarea unei cărți cu un asemenea conținut ca al celei de față trebuie salutată nu numai ca o contribuție nouă în bibliografia șahistă românească, dar și ca un omagiu ce se aduce frumuseții străvechiului joc de șah care încîntă fără încetare mintea omenească. S-a afirmat, adesea, și nu fără temei, că șahul întrunește elemente de sport, știință și artă, ocupînd un loc aparte în sfera activităților spirituale. Partidele pe care le-a putut urmări cititorul în această lucrare, alese și comentate cu gust și competență, sînt o vie ilustrare a acestei aserțiuni.

Alături de jocul practic, un loc aparte îl ocupă compoziția șahistă în care resursele combinative și poziționale ale șahului au posibilități mai largi de exprimare. Legate organic de jocul la tablă sînt în mod special studiile, cunoscute și sub denumirea de finaluri artistice. După definiția lui R. Reti, mare maestru și, totodată, celebru compozitor, „studiul este un final de partidă cu conținut neobișnuit". Într-adevăr, scopul și conținutul studiilor, pe de-o parte, și al partidei de concurs, pe de altă parte, sînt aceleași. Deosebirea dintre ele constă în faptul că, în condiții de concurs, jocul este elaborat cu contribuția ambilor parteneri, într-un timp limitat regulamentar, și are un caracter mai mult sau mai puțin spontan în funcție de poziția rezultată, în timp ce în studii ideile ce se realizează sînt prevăzute în forma lor ideală, în afara condițiilor speciale ale unei întreceri directe, totul purtînd pecetea efortului creator al autorului care le-a conceput. Într-un anumit fel, studiul reprezintă tot o partidă, dar concentrată în faza de final, în care doi adversari ipotetici sînt puși să joace față în față, fiecare trebuind să execute cele mai bune mutări pentru a se putea realiza enunțul propus.

Studiile de șah s-au dezvoltat paralel cu jocul practic și nu de puține ori au contribuit la îmbogățirea artei șahiste, la perfecționarea teoriei șahului. Pare inutil să ne mai referim la foloasele pe care le aduc, dar este bine să reamintim că prin cunoașterea tot mai aprofundată a literaturii etudistice jucătorii își dezvoltă puterea de calcul, își sporesc informațiile

în domeniul atît de vast al finalurilor de partidă, putînd să le aplice la nevoie în propria lor practică de concurs.

Am vrea, în cele ce urmează, să ne oprim la cîteva exemple care să ilustreze, măcar în parte, frumusețile jocului de șah exprimate în studii.

Vom începe cu un celebru studiu de cîștig, publicat în urmă cu 100 de ani, care trezește și astăzi admirația noastră:

I. L. van Vliet
Deutsche Schachzeitung, 1888

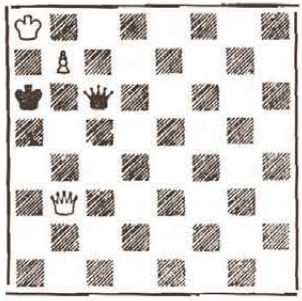

Albul cîștigă

Așa cum se înfățișează, poziția pare un final de partidă perfect plauzibil, în care albul are un pion ajuns pe linia a 7-a, legat de dama neagră. Este greu de imaginat că singurul mod de a cîștiga îl constituie sacrificarea de patru ori a damei albe: **1.Db4!**

Obligă dama neagră să joace numai pe diagonală, ceea ce dă naștere la următoarele continuări:

a) **1...Dd5(f3) 2.Da4+ Rb6 3. Db3+! D:b3 4.b8D+**

b) **1...Dg2 2.Da3+ Rb6 3.Db2+ D:b2 4.b8D+**

c) **1...Dh1 2.Da3+ Rb6 3.Db2+ Rc7** (3...Ra6 4.Da2+ Rb6 5. Db1+! D:b1 6.b8D+) **4.Dh2+! D:h2 5.b8D+**

În diagrama următoare, judecînd după plasarea figurilor și raportul de forțe, cîștigul pare imposibil. Și totuși...

II. A. A. Troițki
Șahmatnîi listok, 1929
Mențiune de onoare specială

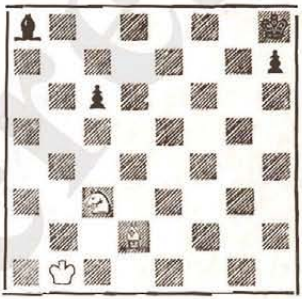

Albul cîștigă

Soluția începe cu **1.Nh6!**, mutare care amenință un mat ascuns: 1...c5 (1...Nb7 2.Ce4!) 2.Cb5 și 3.Cd6!, negrul rămînînd fără apărare împotriva pătrunderii regelui alb spre cîmpul f8. Pentru a înțelege varianta principală, trebuie continuată analiza: 3...Nb7 4.Rc2 Rg8 5.Rd2 Nf3 6.Re3 Nc6(g2) 7. Rf4 c4 8.Re5 c3 9.Rf6 Nd7 (Se amenință 10.Cf5 și 11.Ce7+) 10. Ce4 c2 11.Re7 N oriunde (11...c1D 12.Cf6+ Rh8 13.N:c1 și 14.Rf8) 12.Cf6+ Rh8 13.Rf8 și 14.Ng7 mat.

Pentru a evita această manevră, negrul răspunde cu **1...Rg8!** Urmează **2.Ce4! Rf7** (amenințînd pătrunderea pe aripa damei)

3.Cc5!

Imobilizează nebunul a8 și pionul c6, făcînd inutilă continuarea 3...Re8 4.Ng5 h6 5.Nh4 și obligînd apoi regele negru să se întoarcă la apărarea principală, după ce a pierdut două tempouri prețioase.

3...Rg6 4.Nf8! h5 5.Re2 Rf5

Regele negru speră să folosească pionul h, îndreptîndu-se spre alt colț al tablei și totodată spre cîmpul d4.

6.Nd6! Rg4 7.Rd2 Rf3 8.Re1 Rg2 9.Ne7 Rg3 10.Rf1 Rf3

Speranța legată de pionul liber s-a năruit, și acum regele negru caută scăpare spre colțul opus.

11.Nd6 Re3 12.Ne5! Rd2 13.Rg2 Re2 14.Rh3 Rb1 15.Rh4 Ra2 16. R:h5 Ra3 17.Nc3! și accesul spre Na8 este interzis; în schimb marșul regelui alb spre acest colț al tablei este liber, cele două figuri ale sale reușind să facă un baraj inexpugnabil.

Un studiu de mare profunzime, în care impresionează modul cum cooperează piesele albului, capabile să-și schimbe planul de joc de pe o parte a tablei pe cealaltă, în funcție de apărările negrului. Este o demonstrație magistrală a forței de care dispun figurile cînd sînt bine mînuite, constituind un model de valorificare a interacțiunii pieselor în poziții ce nu pot fi decise cu mutări spectaculoase.

De o largă popularitate se bucură studiul din diagrama III. În ciuda materialului redus, soluția provoacă o adevărată uimire, căci prima mutare a albului pare total absurdă.

III. **A și K. Sarîcev**
Laudă
Șahmatnîi listok, 1928

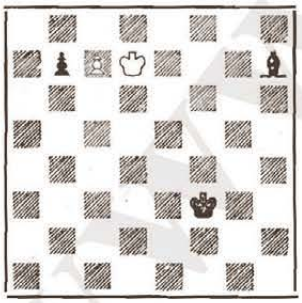

Remiză

1.Rc8!! Regele alb se îndepărtează de pătratul pionului negru și se așază în fața propriului pion!

1...b5 2.Rd7!!

Aparent încă o pierdere de timp, fără sens, căci permite pionului negru să avanseze încă un cîmp.

2...b4 3.Rd6 Nf5 4.Re5!

Atacînd nebunul, regele alb intră în careul pionului negru.

4...Ne8 5.Rd4! remiză.

Două mutări paradoxale ale regelui alb de o mare frumusețe, care fac din acest mic studiu o adevărată capodoperă de gîndire șahistă!

În literatura de specialitate, etudiștii români au adus de-a lungul timpului o contribuție importantă. Iată două lucrări din două epoci diferite.

IV. **H. Ginninger**
Premiul II
Československý Šach, 1932

Remiză

Este limpede că şansele de remiză ale albului sînt legate numai de posibilitatea fructificării poziţiei avansate a pionului h6. Există două căi: 1.Nd4 sau 1.h7. Prima din ele se respinge astfel: 1.Nd4? Nb1 ! 2.d3 C:e2 3.h7 C:d4 4.h8D Cc6+ 5.Ra3 N:d3 şi cele patru figuri negre cîştigă contra damei; nimic nu ar fi dat albului nici 2. N:c5+ Rc6 3.d3 (3.e3 Cc4 !) 3... C:e2∓

Deci: **1.h7 Nb1 2.d3 C:e2!**

Acum este necesară deplasarea nebunului alb, dar pe ce cîmp? Vom vedea de-abia la sfîrşit că singura mutare care asigură remiza este şi cea mai neobişnuită.

3.Na1 !! C:d3+ 4.Ra3 ! Nd6+ 5. c5+ !

În vederea combinaţiei finale, trebuie să dispară acest pion.

5...N:c5+

Un final incolor ar rezulta după 5...R:c5 6.h8D Rb5+ (6...Rc4+ 7.Ra4 Cc5+ 8.Ra3) 7.Rb3 Cec1+ 8.Rc3 Ne5+ 9.D:e5 C:e5 10.Rb2 =

6.Rb3 Cdc1+ 7.Rb2 N:h7 pat, cîmpul **a1** fiind ocupat de nebunul alb „întemniţat" cu bună ştiinţă la mutarea a 3-a. O combinaţie spirituală şi de mare efect artistic !

În ultima diagramă, reprezentînd o poziţie ce ar fi putut să rezulte în urma unui joc complicat, negrul dispune de un puternic pion liber, în jurul căruia se va duce întreaga luptă.

V. **Em. Dobrescu**
Premiul I
L'Italia Scacchistica, 1968

Albul cîştigă

Primele mutări sînt obligatorii: **1.c7+ Rb7**

Mai slab este 1...Rc8 2.d:c8D+ R:d8 3.Cb3 Cf3+ 4.Rd1 Cd4 5.Ca1 Cc2 6.Cf7+ Rd7 7.h6 şi cîştigă.

2.c:d8C+!

Nu 2.c:d8D? a1D+ 3.Cb1 D:b1+ 4.Rd2 Dc2+ 5.Re3 De2+ şi cîştigă negrul.

2...R:b6 3.Cb3 Cf3+ 4.Rd1 Cd4 5. Ca1 Cc2

Negrul ameninţă o manevră de remiză poziţională: 6.Cb3 Cd4 7. Ca1 Cc2 etc. De aici începe să se contureze ideea studiului. Albul îşi va aduce şi ceilalţi cai în apă-

rarea cîmpului **a1**, sacrificîndu-i pe rînd. Scopul acestor sacrificii curioase va apărea mai tîrziu.

6.C:e6!

Numai așa! Nu dă rezultat întîi 6.Cf5? e:f5 7.h6 C:a1 8.h7 Cb3 9.h8D f:g4! remiză.

6...C:a1 7.Cd4 Ce2 8.Cb3 Cd4 9. Ca1 Ce2 10.Cf5!

Dispariția pionului **e6** permite intrarea în joc a calului **h6**.

10...C:a1 11.Cd4 Ce2 12.Cb3 Cd4 13.Ca1 Ce2 14.h6

Acum, după tripla jertfă pe cîmpul **a1**, este posibilă această avansare a pionului alb.

14...C:a1 15.h7 Ce2 16.h8D a1D+ 17.D:a1 C:a1 18.g5! și pionul ce părea cel mai inofensiv nu mai poate fi oprit în drumul său spre transformare.

O idee rară, deosebit de originală, abil mascată într-o poziție prozaică, ce nu dezvăluie un joc de o asemenea factură „romantică".

Am încercat mai sus să oferim cititorilor cîteva episoade ale partidei de șah oglindite în studii, care merită să stea alături de premiile de frumusețe adunate în această carte închinată poeziei șahului. Sperăm că iubitorii sportului minții, după ce au parcurs cu răbdare aceste pagini, au avut același sentiment de încîntare pe care ni-l trezește orice creație artistică de înaltă valoare.

Virgil Nestorescu

www.steaua.ro

INDICELE DESCHIDERILOR

Apărarea franceză 1, 4, 8, 16, 21
Deschiderea Reti 2, 57, 63
Partida italiană 3, 6, 17
Partida spaniolă 5, 18, 22, 24, 35, 50
Partida pionului damei 7
Deschiderea vieneză 9
Apărarea scandinavă 10, 14
Gambitul regelui 11, 13, 20
Deschiderea italiană 12
Gambitul damei 15, 23, 27, 28, 32, 43, 55
Partida celor patru cai 19
Apărarea olandeză 25
Contragambitul Albin 26
Apărarea slavă 29
Sistemul Colle 30
Deschiderea engleză 31, 51, 62
Apărarea siciliană 33, 46, 47, 52, 53, 60, 61
Indiana damei 34, 56
Apărarea Nimzovici 36, 37, 38, 41
Indiana regelui 39, 59
Apărarea Indiană veche 40
Apărarea Grünfeld 42, 45
Apărarea Caro-Kann 44
Deschiderea originală 48, 49
Apărarea Pirc-Ufimțev 54
Gambitul Volga 58
Apărarea indiană 64

www.stere.ro

INDICE DE NUME

A

E. Ahmîlovskaia 57
S. Alapin 13, 22
A. Alehin 27, 29, 34, 35
C. O. Alexander 34
L. Aronin 43
I. Averbach 40

B

G. Barcza 44
K. Bardeleben 3
J. H. Bauer 2
J. Benjamin 54
O. Bernstein 23
H. Bird 1
J. Blackburne 5
E. Bogoliubov 28
M. Botvinnik 33, 36
D. Bronstein 41, 46
E. Burlinghame 8
G. Burn 4
D. Byrne 42
R. Byrne 45, 59

C

J. R. Capablanca 23, 32, 36
M. Ciburdanidze 52
M. Cigorin 9, 12
V. Ciocâltea 44
E. Cohn 18
E. Colle 30
J. Costa 62

D

I. Davidsohn 29
V. Devos 37
N. Doods 24
O. Duras 14, 15, 18, 21

E

M. Euwe 25

F

R. Fischer 42, 45
A. Flamberg 20
W. Fleischman 16

G

E. Gheller 50
Fl. Gheorghiu 58, 59
M. Ghindă 53
L. Gibaud 17
S. Gligorici 50
E. C. Grünfeld 30
I. Gunsberg 7

H

R. Holmov 46

I

N. Ioseliani 64

www.store.ro

J

D. Janovski 12

K

A. Karpov 51, 55, 63
G. Kasparov 56, 63
R. Kelling 24
P. Keres 35, 41
A. Kotov 40

L

B. Larsen 48, 49
Em. Lasker 2, 5
H. Lazard 17
P. Leonhardt 22
M. Litinskaia 64

M

G. Marco 4
M. Marin 60
F. Marshall 13, 28
J. Mason 1
J. Mieses 10
J. Mortimer 9
M. Mureşan 57

N

M. Najdorf 39, 56
A. Nimzovici 31
J. Nunn 60

O

J. Owen 7

P

O. Panno 48
M. Pavlovici 58
T. Petrosian 38
J. Polgar 62
E. Polihroniade 54, 61
L. Portisch 47

R

I. Rauzer 33
R. Reti 20, 25
J. Rodriguez 52
A. Rubinstein 15, 19, 31

S

E. Schallopp 6
K. Schlechter 11
W. Schmidt 53
Y. Seirawan 55
B. Spasski 49
R. Spielmann 14, 19, 21, 32
L. Stein 47
W. Steinitz 3
K. Sterk 27

T

M. Taimanov 38, 39
M. Tal 43
S. Tarrasch 26
X. Tartakover 10, 11 16, 26
J. Taubenhaus 6
J. Timman 51

W

E. Wood 37
A. Wright 61

Y

P. Young 8

www.stoe.ro

CUPRINS

Prefață 5
Cuvînt înainte 7
Cele mai frumoase dintre cele mai frumoase! (1. H. Bird—J. Mason) 10
„Koh—I—Noor"-ul olandez (2. Em. Lasker—J. H. Bauer) 13
„Aplauze la scenă deschisă" (3. W. Steinitz—J. Bardeleben) 17
Deschidere spre viitorul de astăzi... (4. G. Marco—G. Burn) 19
„Citadela sfărîmată" (5. Em. Lasker—J. Blackburne) 21
„Coloana h are pe conștiință multe sacrificii" (6. J. Taubenhaus—E. Schalopp) 22
„Cine are carte are parte!" (7. J. Owen—J. Gunsberg) 27
„Calul troian" sau „Timeo Danaos et dona ferentes" (8. E. Burlinghame—F. Young) 30
„Pe aripile fanteziei" (9. M. Cigorin—J. Mortimer) 34
„Campionul premiilor" (10. J. Mieses—X. Tartakover) 36
„Avalanșa sacrificiilor" (11. K. Schlechter—X. Tartakover) 38
„Răbdare penelopeică" (12. M. Cigorin—D. Janovski) 40
„O splendidă miniatură!" (13. S. Alapin—F. Marshall) 43
„Mutarea de grație!" (14. O. Duras—R. Spielmann) 44
Matul lui Legal în... legalitate (15. A. Rubinstein—O. Duras) ... 45
„Regele asediat" (16. W. Fleischman—X. Tartakover) 47
„Pasiune statornică" (17. H. Lazard—L. Gibaud) 49
„Cîștigă cine greșește penultimul!" (18. O. Duras—E. Cohn) 51
Partida preferată (19. R. Spielmann—A. Rubinstein) 54
Principiul vitezei (20. R. Reti—A. Flamberg) 56

www.sahstore.ro

„Legături periculoase" (21. O. Duras—R. Spielmann) 57
Mutări și contramutări (22. S. Alapin—P. Leonhardt) 60
Intransigența memoriei (23. J. R. Capablanca—O. Bernștein) ... 61
Nu e pentru cine se pregătește... (24. R. Kelling—N. Doods) 63
Astfel se scrie istoria... (25. R. Reti—M. Euwe) 64
Eleganța atacului (26. S. Tarrasch—X. Tartakover) 67
Iluzii spulberate... (27. A. Alehin—K. Sterk) 69
„Stilul este omul!" (28. F. Marshall—E. Bogoliubov) 71
Noblețea sacrificiului (29. I. Davidsohn—A. Alehin) 73
Satisfacție deosebită (30. E. Colle—E. Grünfeld) 75
Ștafetă magică (31. A. Nimzovici—A. Rubinstein) 77
„Muzica se naște din liniște" (32. J. R. Capablanca—R. Spielmann) 80
Înconjurul... tablei (33. I. Rauzer—M. Botvinnik) 82
„Strategia cîmpurilor negre" (34. A. Alehin—C. O. Alexander) ... 84
În stilul lui Alehin! (35. P. Keres—A. Alehin) 86
Scientizarea creației șahiste (36. M. Botvinnik—J. R. Capablanca) 88
O combinație finală nemaiîntîlnită! (37. E. Wood—V. Devos) 92
Pe urmele giganților (38. M. Taimanov—T. Petrosian) 93
Reversul medaliei sau din tainele unei variante (39. M. Taimanov—M. Najdorf) 95
Răsplata curajului și a sacrificiului suprem! (40. I. Averbach—A. Kotov) 98
Sacrificiul controversat (41. D. Bronstein—P. Keres) 100
Avea numai 13 ani... (42. D. Byrne—R. Fischer) 102
„Vrăjitorul" din Riga (43. M. Tal—L. Aronin) 104
Înaintea ultimei runde (44. V. Ciocâltea—G. Barcza) 107
Varianta din culise (45. R. Byrne—R. Fischer) 109
Mutări de studiu! (46. R. Holmov—D. Bronstein) 111
Așa a fost și viața sa... (47. L. Stein—L. Portisch) 112
„Cred neclintit în puterile mele" (48. B. Larsen—O. Panno) 113
Scurtă „saga" despre... bumerang (49. B. Larsen—B. Spasski) 115
Maximalist (50. E. Gheller—S. Gligorici) 117
În căutarea perfecțiunii (51. J. Timman—A. Karpov) 119
Urmașa lui Dilaram (52. Maia Ciburdanidze—J. Rodriguez) 121
De ce este frumos un sacrificiu? (53. M. Ghindă—W. Schmidt) ... 123

Marea speranță a șahului american! (54. Elisabeta Polihroniade — J. Benjamin) 125
Să te întreci cu cei mai puternici... (55. Y. Seirawan—A. Karpov) 127
Un Năstase brunet și vorbăreț (56. G. Kasparov—M. Najdorf) ... 129
În patria campioanelor... (57. M. Mureșan—E. Ahmîlovskaia) ... 130
Primul dintre români! (58. Fl. Gheorghiu—M. Pavlovici) 132
Secvență fierbinte din „Țara de gheață" (59. Fl. Gheorghiu—R. Byrne) 133
„Cea mai frumoasă înfrîngere!" (60. J. Nunn—M. Marin) 135
Terra Australis, țara cangurilor... (61. Elisabeta Polihroniade—A. Wright) 136
La vîrsta păpușilor... (62. J. Costa—Judith Polgar) 138
Supernovă în constelația învingătorilor! (63. G. Kasparov—A. Karpov) 139
Ultimul premiu, într-adevăr de frumusețe! (64. Marta Litinskaia —Nana Ioseliani) 143
Postfață 145
Indicele deschiderilor 150
Indice de nume 151

www.steer.ro

Redactor: EUGENIA VIȘINOIU
Tehnoredactor: MARIA TAMEȘ

Coli tipar: 9,75
Bun de tipar: 15.VII.1989

Tiparul executat la I. P. Sibiu
sub comanda nr. 018206

www.stere.ro

LEI 14,50

ISBN 973-41-0036-X

ISBN 973-41-0036-X

LEI 11,50

www.stare.ro

EDITURA SPORT TURISM